

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 1/2024

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ	4
Тълкувателно решение № 1/ 2021 от 23.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1/2021 г., ОСГК, докладчик съдията Емилия Донкова	4
II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ	14
Решение № 2 от 3.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 819/2023 г., III н. о., докладчик съдията Невена Грозева.....	14
Решение № 16 от 9.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 750/2023 г., I н. о., докладчик председателят Христина Михова.....	21
Решение № 21 от 9.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 623/2023 г., III н. о., докладчик съдията Мария Митева	26
Решение № 24 от 10.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 878/2023 г., I н. о., докладчик съдията Валя Рушанова	30
Решение № 61 от 26.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 936/2023 г., III н. о., докладчик председателят Мая Цонева	33
Решение № 66 от 29.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 1030/2023 г., I н. о., докладчик съдията Татяна Грозданова	42
III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ	46
Решение № 7 от 4.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4016/2022 г., III г. о., докладчик съдията Геновева Николаева	47
Решение № 15 от 8.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4415/2022 г., I г. о., докладчик председателят Теодора Гроздева	52
Решение № 16 от 8.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4559/2022 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева.....	56
Решение № 24 от 12.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4002/2023 г., III г. о., докладчик председателят Мария Иванова	59
Решение № 31 от 15.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 21/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева	61
Решение № 33 от 17.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4479/2022 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева.....	66
Решение № 37 от 18.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4520/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Геника Михайлова	71
Решение № 57 от 30.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1699/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев	78
Решение № 58 от 31.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2752/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева.....	81

Решение № 50082 от 19.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3502/2022 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева	84
Решение № 50126 от 17.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1625/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров	90
Решение № 50127 от 16.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2468/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров	93
Решение № 50129 от 9.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3737/2020 г., IV г. о., докладчик съдията Анелия Цанова.....	99
Решение № 50130 от 3.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 5134/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Боян Цонев.....	105
IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	108
Решение № 7 от 25.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1374/2023 г., I т. о., докладчик съдията Анжелина Христова	108
Решение № 50025 от 19.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1905/2021 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков.....	110
Решение № 50052 от 31.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 2031/2021 г., I т. о., докладчик съдията Мадлена Желева	120
Решение № 50084 от 9.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 875/2022 г., I т. о., докладчик съдията Тотка Калчева	124
Решение № 50098 от 12.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1294/2022 г., II т. о., докладчик съдията Зорница Хайдукова	126
Решение № 50103 от 12.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1970/2022 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова.....	134
Решение № 50117 от 25.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1302/2022 г., I т. о., докладчик съдията Кристиана Генковска	139

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ

1. Тълкувателно решение № 1/ 2021 от 23.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1/2021 г., ОСГК, докладчик съдията Емилия Донкова

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 10.03.2021 г. на председателя на ВКС и допълнително разпореждане от 21.07.2021 г. на основание чл. 124, ал. 1, т. 1 и чл. 128, ал. 1 ЗСВ по следните въпроси, по които е налице противоречива практика:

1. Допустимо ли е ненавършило пълнолетие дете да направи отказ от наследство и представлява ли той отказ от права по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК?

2. При издаването на разрешение от районния съд по реда на чл. 130, ал. 3 СК за извършване на действия на разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи чрез формална сделка и с влогове, както и с ценни книги, принадлежащи на детето, необходимо ли е да се изисква представяне на доказателства за приемане на наследството по опис и представлява ли молбата за издаване на това разрешение конклюдентно действие, с което може да се приеме наследството от непълнолетно лице.

1. Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе по първия поставен въпрос, съобрази следното:

В едни съдебни актове е прието, че е допустимо да бъде направен отказ от наследство от името на малолетен наследник, респективно непълнолетен наследник да се откаже от наследство със съгласието на своя родител или попечител, тъй като отказът от наследство не представлява отказ от права по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК.

В други съдебни актове е изразено обратното становище - отказът от наследство се включва в понятието „отказ от права“ по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК и затова районният съд не може да уважи молба за вписване на отказ от наследство, направен от името на малолетен или непълнолетен наследник. Същият е в приложното поле на цитираната разпоредба, съгласно която дарение, отказ от права, даване на заем и обезпечаване на чужди задължения са нищожни.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд намира за правилно становището, според което отказ от наследство, извършен от ненавършило пълнолетие дете, е недопустим, тъй като представлява отказ от права по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК. Съображенията за това са следните:

Отговорът на поставения въпрос се съдържа в нормите на чл. 130, ал. 3 и ал. 4 СК. Общото правило е, че разпоредителни действия с посочени в закона имуществени права на детето (върху недвижими имоти, движими вещи чрез формална сделка, влогове и ценни книги) се допуска с разрешение на районния съд, ако разпореждането не противоречи на интереса на детето. Част от разпоредителните действия, за които законът предварително е преценил, че са неблагоприятни за детето, са изключени от разрешителния режим и са изрично забранени от чл. 130, ал. 4 СК. Последичата от тяхното извършване е нищожност на сделката.

Нормата на чл. 61, ал. 2 ЗН (предвиждаща, че недееспособните приемат наследство само по опис) и нормите на чл. 130, ал. 3 СК (въвеждаща общото правило, че разпоредителни действия с посочените в закона имуществени права на детето, се допуска само с разрешение на районния съд при преценка, че разпореждането не противоречи на интереса на детето) и чл. 130, ал. 4 СК (въвеждаща изрична забрана за разпоредителни действия с имуществени права на детето, за които законодателят предварително е преценил, че са неблагоприятни за него) са императивни и са приети от законодателя в защита правата на ненавършилите пълнолетие деца. Приемането на наследството задължително по опис означава, че те отговарят ограничено за задълженията – само чрез и до стойността на активите на наследството. Следователно детето не може да се окаже

„увредено“ в резултат на приемане на едно наследство, доколкото отговорността за задълженията никога няма да надхвърли стойността на придобитите права.

За да се откаже от едно право, субектът трябва да го притежава. Съставът на наследството обаче се придобива с приемането му (чл. 48 ЗН). Към момента на извършване на изявление за отказ от наследство наследникът все още не го е придобил (ако го беше придобил, отказът би бил нищожен) и реално не се отказва от включените в наследството права и задължения. Правото, което всеки наследник придобива в момента на откриване на наследството и преди да е изявил воля за приемане или отказ, е правото на наследяване, т. е. възможността да се придобие наследството. Затова и отказът от наследство всъщност е отказ от правото на наследяване. Отказът от наследство е обхванат от приложното поле на забраната на чл. 130, ал. 4 СК, доколкото използваният израз „отказ от права“ включва всякакви права, без изключение и последицата е нищожност. Отклонение от правилото не е уредено *de lege lata*.

В чл. 130, ал. 3 СК е предвидено, че извършването на действия на разпореждане с определени обекти (недвижими имоти, движими вещи чрез формална сделка, влогове, ценни книги), принадлежащи на детето, се допуска само с разрешение на районния съд по настоящия му адрес, ако разпореждането не противоречи на интереса на детето. Изброяването в цитираната разпоредба е изчерпателно и не може да се дава разрешение за извършване на други действия, извън посочените в тази норма. Отказът от наследство не се припокрива с разпореждане по смисъла на чл. 130, ал. 3 СК, поради което не следва да се одобрява по този специфичен ред. Тази норма и нормата на чл. 130, ал. 4 СК се съотнасят като обща към специална в частта за отказа от права, защото отказът от права е частен случай на разпоредително действие.

Ако се допусне, че ненавършилият пълнолетие може да прави отказ от наследство, това би означавало, че трябва да се възприеме едно от двете разрешения – или, че отказът е безконтролен, т. е. районният съд по местоткриване на наследството само го констатира и вписва, както е в общия случай при напълно дееспособните наследници, или, че съдът следва да прави преценка на целесъобразността на този отказ (като приложи чл. 130, ал. 3 СК), т. е. да прецени доколко е оправдано с оглед интереса на детето да го допусне. При положение, че се приеме първото разрешение преценката принадлежи на законния представител (родителя) или на настойника/попечителя, а при второто – на съда, които трябва да решават вместо ненавършилия пълнолетие. Законодателят е целял да избегне точно този резултат, поради което ясно и недвусмислено е установил специалния режим, на който се подчинява приемането на наследството от ненавършилия пълнолетие, а именно – по опис. Този режим се отклонява от общия, но отклонението се налага предвид защитата на интереса на самия ненавършил пълнолетие, на кредиторите на наследника и на наследството, както и на обществения интерес.

Изводът е, че ненавършило пълнолетие дете не може да се откаже от наследството нито самостоятелно, нито чрез законен представител, съответно с попечителско съдействие. Рисковете, свързани с неблагоприятния състав на наследството, се преодоляват чрез задължителното приемане по опис (чл. 61, ал. 2 ЗН). Когато в полза на едно ненавършило пълнолетие лице се открие наследство, съгласно чл. 61, ал. 2 ЗН то може да го приеме само по опис. Изключена е възможността за неограничена отговорност на наследника по чл. 60, ал. 1 ЗН. Наследството не може да се приеме направо нито изрично по чл. 49, ал. 1 ЗН, нито с конклюдентни действия по чл. 49, ал. 2 ЗН. Наследството може да бъде прието само по опис (от законните представители – родителите на малолетното дете или с тяхното попечителско съдействие – за непълнолетното дете). Това законодателно разрешение е продиктувано от особения характер на наследството като съвкупност от права, задължения и фактически отношения, липсващата пълна яснота към момента на придобиване за неговия състав и възможността в бъдеще да се открият както нови права, така и задължения, принадлежащи на

наследодателя, които не били известни на наследника към момента на приемането или отказа. Възможно е в наследството да е включено и неупражнено право на наследодателя за наследяване на починал наследник (т. нар. „наследствена трансмисия“ - чл. 57 ЗН), което означава, че това право върху по-далечно имущество също ще бъде част от актива на наследството и може да бъде упражнено само ако наследникът е приел наследството. Ако в наследството преобладават активите, отказалият се наследник пропуска да увеличи своето имущество, което очевидно не е в негов интерес.

При положение, че се допусне отказ от наследство на ненавършилия пълнолетие, това би означавало, че кредиторите на наследника могат да го атакуват по реда на чл. 56 ЗН, и в крайна сметка отказът би могъл да бъде отменен от съда. Допълнителен аргумент за съществуването на специален режим по отношение на ненавършилите пълнолетие наследници, които не допуска отказ, а само приемане по опис, е обстоятелството, че в чл. 61, ал. 2 ЗН фигурира и държавата като субект, който приема винаги задължително по опис. Държавата не може да се откаже от наследството, защото е субсидиарен наследник и фактът, че е поставена наред с ненавършилия пълнолетие наследник, показва, че за тези субекти е предвиден специален правен режим, който се отклонява от общия и е обусловен от особеностите на субектите, за които се отнася.

От недопустимостта непълнолетно дете да извърши отказ от наследство не следва, че за тези лица действа различна система за преминаване на наследственото имущество към призования към наследяване. И непълнолетните деца стават наследници само ако приемат наследството и то изрично в предвидената в чл. 61, ал. 2 ЗН форма. Ако законният представител на малолетно дете, респ. непълнолетно дете със съгласието на попечителя си, не желае да приеме наследството по опис, вкл. и при изрично даден срок по чл. 51 ЗН, това е правомерно поведение, чрез което на детето се осигурява възможност след навършване на пълнолетие лично да изяви волята си дали приема или се отказва от наследството. За правата на детето наследството остава незаето.

Формата по чл. 61, ал. 2 ЗН се прилага както за малолетните, така и за непълнолетните деца. Когато е вписано приемане на наследство по опис от ненавършило пълнолетие дете, отговорността му за наследствени задължения, остава ограничена и не се прилага чл. 64 ЗН (спрямо ненавършилия пълнолетие не могат да отпаднат изгодите от описа, поради невключване в него на наследствено имущество от законния представител или със съдействието на попечителя). Приемането на наследство е неделимо (чл. 54, ал. 1 ЗН) и отговорността остава ограничена, дори и погасяването на наследствено задължение да се извършва след като наследникът вече е навършил пълнолетие.

Срещу нежеланието на законния представител на малолетно дете или на непълнолетно дете със съгласието на попечителя му да приеме наследството по опис, кредиторите на наследството са защитени чрез уредената в чл. 59 ЗН фигура на „управител на наследство“. Във всички случаи на спорове относно наследствени права и задължения, към наследяването на които е призовано ненавършило пълнолетие дете, ако не се установи чрез вписванията в книгата по чл. 49, ал. 1 ЗН, че детето е станало наследник чрез приемане на наследството по опис, съдът служебно (ако детето е ищец в исковото производство) или по искане на ищеца (ако детето е ответник) и след като е дал съответните указания на ищеца, назначава управител на незаетото от детето наследство. Съгласно чл. 59, ал. 1 ЗН управител на наследството се назначава и в случай, че е известен призования към наследяване, както и неговото местоживее, но той не е поел управлението на наследственото имущество. Именно такава е хипотезата, когато ненавършилото пълнолетие дете не е приело наследството по опис. Съгласно чл. 59, ал. 2, изр. второ ЗН управителят на незаето наследство предявява и отговаря по исковете относно наследствените имущества и задължения. Той действа като представител на бъдещия наследник, който ще бъде определен едва след приемане на наследството, като може да бъде както призовано към наследяване при откриване на наследството лице, така

и наследник от последващ ред при извършен отказ от наследство от това лице. Във всички случаи извършените от или спрямо управителя правни действия, обвързват именно лицето, което ще стане наследник с приемането на наследството. В хипотезата на незаето наследство кредиторите на наследството установяват вземането си спрямо представляващия незаето наследство управител на наследството. Удовлетворяването на вземането, включително и лихвите и разноските за исково и изпълнително производство се извършва отново с участието на управител на незаето наследство (щом още не е настъпила яснота кой е наследник) само чрез включено в наследството имущество. Именно в това се изразява безспорно приемането в правната теория и съдебната практика защитно действие на описа по чл. 61, ал. 2 ЗН като форма за приемане на наследство от недееспособен. Щом към наследяване е призовано ненавършило пълнолетие дете, то по силата на закона, отговаря за наследствено задължение, вкл. лихвите и разноските по установяването му в исков процес или по реализирането му в изпълнителен процес, само с включени в наследството активи и никога с личното си имущество. Затова без значение е стойността на активите на наследството към момента на откриването му, към момента на приемането по опис или към момента на установяване на вземането в исков процес. Кредиторите ще могат да удовлетворят вземанията си според привилегиите, с които разполагат, до стойността на която може да се осребрят активите на наследството при изпълнение на задълженията. Съдът, в производството по установяване на вземането на кредитор на наследството, в решението си посочва единствено, че удовлетворяването на вземането (включително лихви и разноси) следва да се извърши от включените в наследството активи. Това се прилага както ако ненавършилото пълнолетие дете е приело наследството по опис, така и ако не го е приело и за правата му е налице фигурата незаето наследство, а исковият процес, респ. изпълнителният процес, се води с участие на управителя на незаето наследство.

2. Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе по втория поставен въпрос, съобрази следното:

Според едни съдебни актове при издаването на разрешение от районния съд по реда на чл. 130, ал. 3 СК, за извършване на действия на разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи чрез формална сделка и с влогове, както и с ценни книги, принадлежащи на детето, е необходимо да се изисква представяне на доказателства за приемане на наследството по опис от непълнолетното лице. При положение, че приемането по опис се разглежда като форма на приемане на наследството от непълнолетния, в производството по чл. 130, ал. 3 СК е необходимо да се изискват доказателства за приемането на наследството по опис.

Според други съдебни актове при издаването на разрешение от районния съд по реда на чл. 130, ал. 3 СК, за извършване на действия на разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи чрез формална сделка и с влогове, както и с ценни книги, принадлежащи на детето, не е необходимо да се изисква представяне на доказателства за приемане на наследството по опис от непълнолетното лице. Извършването на описа има единствено защитна функция – да ограничи отговорността на непълнолетния, поради което в производството по чл. 130, ал. 3 СК не е необходимо да се изискват доказателства за приемането на наследството по опис.

По отношение възможността за приемане наследството от ненавършилото пълнолетие дете с конклюдентни действия също съществуват становища в противоположен смисъл. Едното становище е, че ненавършилото пълнолетие дете не може да приеме наследство с конклюдентни действия, а другото, че съществува такава възможност. За молбата за издаване на разрешение по реда на чл. 130, ал. 3 СК се приема, че не представлява конклюдентно действие за приемане на наследството, съответно, че представлява такава.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд намира за правилни първите становища по подвъпросите, съдържащи се в поставения въпрос. Съображенията за това са следните:

Приемането на наследството по опис има определена от закона цел. Това е възможност, предоставена на наследника, да постигне определен правомерен резултат – да отграничи имуществото, получено по наследство от имуществото, което притежава на друго основание (мотиви към т. 4 на тълкувателно решение № 3 от 19.12.2013 г. по т. д. № 3/2013 г. на ОСГК на ВКС) и да ограничи отговорността си за задължения на наследодателя до стойността на получените по наследство активи (чл. 60, ал. 2 ЗН), определена към момента на погасяване на задълженията.

Приемането на наследство по опис се състои от действия на заявителя: съставен от него опис (списък, декларация) на известните му наследствени права и задължения и изявление за приемане наследството по опис, и действия на съда по изготвяне на опис, в който се вписват активите и пасивите на наследството така, както са посочени от заявителя и вписване на изявлението за приемане по опис в особената книга по чл. 49, ал. 1 ЗН. Извършването на опис по реда на чл. 557 ГПК не е елемент от фактическия състав на приемането на наследство по опис по чл. 61 ЗН. Ако заявителят изрично е поискал да се извърши опис, евентуално и оценка, тогава съдът първо вписва изявлението за приемане на наследството по опис в книгата по чл. 49, ал. 1 ЗН (въз основа на изявлението и съставения от заявителя опис) и след това предприема действията по извършване на производството по чл. 557 ГПК. Описът по чл. 557 ГПК може да се извърши и преди да е прието наследството с цел запазване на наследственото имущество. И след инициране и приключване на това производство, респективно и след приемане на описаните вещи за пазене съгласно чл. 558 ГПК, наследникът може да се откаже от наследството.

Задължение за приемане на наследството по опис е установено само по отношение на изрично посочени субекти, когато са призовани към наследяване (чл. 61, ал. 2 ЗН). За лицата, посочени в тази норма, е предвидено, че приемат наследството само по опис, поради което по отношение на тях предвидения в чл. 61, ал. 1 ЗН преклузивен срок не намира приложение – те могат да приемат наследството по опис и след като този срок е изтекъл. Спрямо тях срокът следва да се счита за преклузивен от момента, в който отпадне причината за недееспособността и те могат да изразяват валидно самостоятелна воля. Възражение за неспазване на срока по чл. 61, ал. 1 ЗН не може да се прави спрямо посочените в ал. 2 лица (мотиви към т. 5 на тълкувателно решение № 3 от 19.12.2013 г. по т. д. № 3 от 2013 г. на ОСГК на ВКС).

Приемането по опис е винаги изрично приемане (за разлика от приемането направо, което може да се извърши и с конклюдентни действия). Упражнява се чрез волеизявление, което е формално (обективизирано в писмено заявление), направено пред районния съд по местонахождение на наследството. Уредбата по отношение на субектите, посочени в чл. 61, ал. 2 ЗН, е императивна – изискването за приемане по опис като форма на приемане, е въведено именно за защита интересите на недееспособните. Това изискване, както и разпоредбата на чл. 130 СК, създават ограничения по отношение на родители, настойници и попечители, които трябва да се грижат за техните интереси. Доколкото цитираната разпоредба предписва, че недееспособният може да приеме наследството само по опис, т. е. изрично, от това следва, че той не може да го приеме чрез конклюдентни действия, защото не може да формира самостоятелна воля. Молбата за издаване на разрешение по реда на чл. 130, ал. 3 СК не представлява конклюдентно действие за приемане на наследството.

Когато ненавършилите пълнолетие деца са облагодетелствани от завет, приемане на наследство по опис не е необходимо, тъй като по силата на завета се придобива само определено имуществено право, но не и задължения на наследството. Заветниците не са наследници, а кредитори на наследството.

При действащата система на приемане на наследството до момента, в който призованият към наследяване не обективира волята си да приеме наследството, е налице незаето (вакантно) наследство, при което все още не е ясно кой е субект на включените в състава му имуществени права и задължения. До вписване в книгата по чл. 49, ал. 1 ЗН на приемането на наследството по опис, е налице незаето наследство и ненавършилото пълнолетие дете не се легитимира като носител на наследствените права и задължения, затова и не е материалноправно легитимирано да предявява иск за наследствени вземания и да отговаря по искове за наследствени задължения, нито да се разпорежда с наследствени права. За гарантиране интересите на кредиторите и други лица, които са заинтересовани да настъпи определеност на титулярството на наследственото имущество, законодателят от една страна е уредил производството по чл. 51 ЗН, целящо да изясни кои от призованите към наследяване приемат наследството, а от друга страна – фигурата „управител на наследството“ в чл. 59 ЗН за частта на тези лица, които са призовани към наследяване, но не е ясно дали ще станат наследници чрез приемането му. Назначаването на управител на наследството се налага, когато наследниците са неизвестни или макар да са известни никой от тях не е поел управлението на наследственото имущество, както и когато някой от наследниците не е приел наследството. Този извод може да се направи при тълкуване на съдържанието на чл. 59, ал. 1 ЗН във връзка с чл. 58 ЗН. Управител на наследство може да се назначи за цялото наследство или за наследствените права на неприелия наследството наследник от съда по местооткриване на наследството или от съда по висящо исково производство. Управителят предявява и отговаря по исковете относно наследствените имущества и задължения. Неговите права включват както процесуално представителство, така и цялостно управление на наследствените имоти, а разпоредителни действия с наследствено имущество извършва с разрешение на съда.

Определянето на срок по чл. 51 ЗН може да се развие като самостоятелно производство (в хипотезата на чл. 51, ал. 1, изр. 1 ЗН по искане на „всеки заинтересуван“) или в рамките на исковото производство (в хипотезата на чл. 51, ал. 1, изр. 2 ЗН „когато има заведено дело срещу наследника“). На ненавършилото пълнолетие дете се определя подходящ срок (не по-малък от посочения в чл. 61 ЗН) да заяви дали приема наследството по опис и да представи изготвен от него опис на известните му наследствени права и задължения. Ако се направи изявление за приемане по опис, придружено с изготвен от законния представител, настойник или със съгласието на попечителя на недееспособния опис, се прилага последицата по чл. 51, ал. 3 ЗН. При бездействие за ненавършилото пълнолетие дете не може да настъпи последицата по чл. 51, ал. 2 ЗН – изгубване на правото да приеме наследството. При образувано изпълнително производство срокът по чл. 51 ЗН се определя от съдебния изпълнител, който съобщава изявлението за приемане по опис на компетентния районен съдия, за да бъде вписано – чл. 429, ал. 2, изр. 2 ГПК.

Изричното изискване на чл. 61, ал. 2 ЗН недееспособните да приемат наследството по опис и уредените в закона производства, целящи да се установи кои лица са наследници, съответно кое лице ще представлява незаето (вакантно) наследство, обуславят извода, че описът по чл. 61, ал. 2 ЗН е формата, чрез която ненавършилото пълнолетие дете може да приеме наследство.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

1. Отказ от наследство, извършен от ненавършило пълнолетие дете, е недопустим. Същият представлява отказ от права по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК.

2. При издаването на разрешение от районния съд по реда на чл. 130, ал. 3 СК, за извършване на действия на разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи чрез формална сделка и с влогове, както и с ценни книги, включени в наследството, е

необходимо да се изисква представяне на доказателства за приемане на наследството по опис. Непълнолетният не може да приеме наследство с конклюдентни действия. Молбата за издаване на разрешение по реда на чл. 130, ал. 3 СК не представлява конклюдентно действие за приемане на наследството.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ по т. 1 на Тълкувателно дело № 1 по описа за 2021 г., ОСГК на ВКС

Подписваме с особено мнение тълкувателното решение по първия поставен въпрос.

Мотивите ни са следните:

При отговора на поставения за тълкуване първи въпрос мнозинството на ОСГК на ВКС изхожда от разрешителния режим, уреден в чл. 130, ал. 3 СК и изричната забрана за извършване на отказ от права, принадлежащи на детето в нормата на чл. 130, ал. 4 СК, като приема, че отказът от наследство всъщност е отказ от право на наследяване, т. е от възможността да се придобие наследството.

Обществените отношения във връзка с наследяването са уредени в Закона за наследството от 1949 г. Приетата от законодателя система на преминаване по наследство на имуществените права и задължения на наследодателя се основава на действителната воля на призования към наследяване – чл. 48 ЗН. Нормите на чл. 49 и чл. 52 ЗН предоставят на призования към наследяване възможност за избор – да приеме или да се откаже от наследството. В правната теория с термина „субективно право“ се обозначава най-общо правната възможност на едно лице, възникнала от определен юридически факт, да има определено поведение и да иска от друго или други лица спазването на определено поведение. След като Законът за наследството предоставя на призования към наследяване възможността да избере кое от двете права да упражни – да приеме или да се откаже от наследството, то всяко от тези изявления съставлява упражняване на правото на наследяване. Поради това не съответства на действащата уредба на наследяването тезата, че отказът от наследство е отказ от правото на наследяване.

Нормата на чл. 130, ал. 4 СК, която безспорно е императивна по своя характер, урежда нищожност на определени разпоредителни актове, за които законодателят е преценил, че не могат да бъдат в интерес на детето и касае разпоредителни действия или отказ от конкретни имуществени права, принадлежащи на детето. Отказът от наследство не е отказ от конкретни имуществени права, а отказ да се придобие качеството наследник. В практиката на Върховния съд на НРБ и на Върховния касационен съд на Република България трайно се приема, че отказалият се от наследство в нито един момент от откриването му не е имал права върху него - не е придобивал правата, включени в наследството и не отговаря за задълженията на наследодателя (Тълкувателно решение № 148 от 10.12.1986 г., ОСГК на ВС, с докладчик Соломон Розанис). Правилото за обратната сила на приемането на наследство не е основание да се приеме, че през промеждутъчния период лицето, което е приело наследството, е негов притежател. Наследството през този период няма притежател. В този период е налице т. нар. висящо наследство или незаето наследство. В този смисъл отказът от наследство не представлява по същността си отказ от конкретни имуществени права, доколкото към момента на изявлението ненавършилото пълнолетие дете не притежава такива права върху наследственото имущество. Приемайки, че отказът от наследство представлява отказ от право по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК, мнозинството на ОСГК на ВКС разширява приложното поле на уредената от нея нищожност на разпоредителни актове с конкретни принадлежащи на детето имуществени права и спрямо изявления чрез които се отказва да се придобият имуществени права и задължения.

Не е отчетено и развитието на нормативната уредба, поради което отказът от наследство е приравнен на отказ от право по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК. Използваният от

законодателя израз „отказ от наследство“ следва терминологията на Закона за наследството от 1890 г. (отм.), но при тази уредба е съществувал спор в правната теория и съдебната практика дали наследството преминава по силата на закона и наследникът има възможност да се откаже от него (при което се отказва от вече придобити имуществени права и задължения), като при отказ се счита, че не е имал никога право върху наследството (чл. 200, изр. първо) или наследството се придобива с приемането му, тъй като никой не е задължен да приеме едно наследство, което му се е паднало (чл. 187). При уредената в действащия закон за наследството система за преминаване на наследственото имущество с приемането на наследството, не могат да се извеждат аргументи от употребения в закона израз „отказ от наследство“. Приравняването на отказа да се придобият включените в наследството наследствени права и задължения на отказ от право от ненавършило пълнолетие дете, по същество води до извод, че е допустим отказ от бъдещи права.

Не е отчетено и че в една и съща година законодателят е уредил обществените отношения във връзка с наследяването със Закона за наследството в сила от 29.04.1949 г. и обществените отношения във връзка със законното представителство на родителите на малолетно дете и попечителското съдействие на родителите на непълнолетно дете със Закона за лицата и семейството в сила от 10.09.1949 г. Чл. 89 ЗЛС предвижда, че извършване на действия с движими и недвижими имоти, които излизат извън пределите на обикновеното управление, отнасящи се до ненавършили пълнолетие деца, се допуска само при нужда или очевидна тяхна полза с разрешение на народния съд, като нормата възпроизвежда разрешителния режим, въведен още с чл. 66, ал. 2 от Закона за лицата от 1907 г.-отм. Тази нормативна уредба не е будила съмнение, че законодателят допуска отказ от наследство на ненавършило пълнолетие дете с разрешение на съда, когато този отказ е в очевидна негова полза. Разрешителният режим по вече отменения чл. 89 ЗЛС е възпроизведен в нормата на чл. 62, ал. 2 СК от 1968 г., чл. 73, ал. 2 СК от 1985 г. (отменени) и действащата норма на чл. 130, ал. 3 СК. Същевременно и трите Семейни кодекса, действали последователно във времето, обявяват за нищожен отказът от права от името на ненавършилите пълнолетие деца (чл. 62, ал. 3 СК от 1968 г.-отм., чл. 73, ал. 3 СК от 1985 г.-отм. и чл. 130, ал. 4 от действащия Семейен кодекс). При безспорно разрешен при действието на чл. 89 ЗЛС отказ от наследство от ненавършило пълнолетие дете с разрешение на съда и при преценка дали изявлението е в очевидна негова полза, ако волята на законодателят е била детето да не може да се отказва от наследство, отказът от наследство изрично би бил включен сред разпоредителните действия, които са нищожни. Затова и след приемане на Семейния кодекс от 1968 г. съществува съдебна практика, която допуска отказ от наследство на дете с разрешение на районния съд, който преценява дали отказът да се придобият наследствените права и задължения е в очевидна полза на детето.

Непосочването на отказа от наследство в нормата на чл. 130, ал. 3 СК не може да бъде довод за принципната му недопустимост или допустимост, доколкото исторически в нормативната уредба на третата българска държава, действията с права на ненавършило пълнолетие дете, надхвърлящи обикновеното управление, винаги са се извършвали с разрешение на съда и при очевидна полза за детето. Всички посочени в нормата на чл. 130, ал. 4 СК сделки водят до ефективно или потенциално изгубване на имуществени блага от ненавършилото пълнолетие дете. Отказът от наследство няма за последица изгубване на имущество, а непридобиването му. Неблагоприятният характер на отказа от права е очевиден, но когато придобиването на правата е свързано и с правоприемство в задължения, евентуалната облага остава неясна, а понякога и очевидно липсва.

Защитното действие на описа по чл. 61 ЗН и невъзможността ненавършилите пълнолетие деца да изгубят изгодите от описа също не може да обуслови липсата на интерес за тях да се откажат от наследството. За наследника, приел по опис, са налице

някои тежести и ограничения. Той е задължен да пази наследственото имущество и не може да отчуждава наследствени имущества, освен с разрешение на районния съд (чл. 65, ал. 1 ЗН), а участието му като ответник в съдебни процеси, целящи установяването на спорни наследствени задължения, обуславя и необходимостта от извършване на разходи, свързани с доказване на ограничената отговорност, за правна защита.

Следва да се отчита и ратифицираната с решение на Великото народно събрание от 11.04.1991 г., публикувана в ДВ бр. 55/1991 г. и в сила от 3.07.1991 г. Конвенция за правата на детето и изискването да се съблюдават основните принципи, залегнали в Конвенцията на ООН - забрана за дискриминация (чл. 2), висшите интереси на детето (чл. 3), право на живот, оцеляване и развитие (чл. 6), уважение на възгледите на детето (чл. 12). Забраната за дискриминация е определена от Комитета по правата на детето като общ принцип от фундаментална важност за прилагането на цялата Конвенция. Висшите интереси на детето трябва да бъдат съобразявани на първо място във всички действия, отнасящи се до децата. Принципът за уважение на възгледите на детето провъзгласява правото на всяко дете да формира свои собствени възгледи, правото да изразява свободно тези възгледи по всички въпроси, отнасящи се до него, като на тях следва да се отдава значение, съответстващо на възрастта и зрелостта на детето. Съгласно Общ коментар № 14/2013) на Комитета по правата на детето, всяко решение, което не отчита възгледите на детето или не им придава надлежното значение съобразно с възрастта и зрелостта му, нарушава изискването детето да има възможността да влияе върху определянето на неговите най-добри интереси. Водещи следва да бъдат именно интересите на детето, които представляват основна ценност и са от първостепенно значение. Даденото от мнозинството на ОСГК тълкуване, че е недопустим отказ от наследство на ненавършило пълнолетие дете, пряко нарушава изискването детето да има възможност да влияе върху определянето на неговите най-добри интереси съобразно с възрастта и зрелостта му като изцяло игнорира възможността във всеки конкретен случай да бъде извършвана преценка с оглед интересите на детето.

В производството по чл. 130, ал. 3 СК съдът може да извърши преценка дали отказът от наследство е в интерес на ненавършилото пълнолетие дете. Съображенията за това са свързани с необходимостта интересите на детето да бъдат защитени, като преценката бъде направена от независим правораздавателен орган. Такава преценка призованият към наследяване извършва лично, ако е дееспособен, преди да вземе решение дали да приеме наследството, да го приеме ли по опис или да се откаже от него.

Възможността за служебно събиране на доказателства в това производство произтича от общото правило на чл. 533 ГПК за охранителните производства, в които следва да се вземат предвид и фактите, непосочени от молителя. Съдът във всички случаи проверява истинността на посочените в заявлението обстоятелства относно включеното в наследството движимо и недвижимо имущество, други права и задължения, не само по представените от заявителя писмени документи, но и въз основа справки в публичните регистри, като при необходимост разпитва и роднини или други близки на детето. Събирането на доказателства по инициатива на съда е характерно и за производството по чл. 65, ал. 1 ЗН, когато също се дължи извършването на преценка дали разпореждането с имот от приел наследството по опис няма да доведе до увреждане интересите на кредиторите на наследството.

Въз основа състоянието на наследственото имущество съдът съпоставя стойността на активите на наследството, ако има такива, със стойността на задълженията на наследодателя, като отчита и обстоятелства, за които е събрана информация от компетентната Дирекция „Социално подпомагане“, а при нужда назначава и експертиза, която да оцени имуществото. Преценката трябва да бъде направена с оглед особеностите на всеки конкретен случай, вкл. и при изследване дали в наследството се включва неупражнено право на наследодателя за наследяване на негов наследодател (при което

правото върху по-далечното имущество също се бъде част от актива на наследството) и винаги при отчитане интереса на детето, който трябва да е безусловен и по категоричен начин установен. В резултат на тази преценка съдът ще може да достигне до извод дали съществува възможност за призования към наследяване да придобие актив ако приеме наследството (право на собственост, право на вземане и др.) или такава възможност не съществува, доколкото стойността на активите по наследството е равна или по-малка от стойността на наследствените задължения.

При тази преценка съдът съобразява и дали пълнолетните лица, призовани към наследяване, са направили отказ от наследство, както и дали в случаите, в които към наследяване са призовани повече от едно непълнолетно лице, всички искат да се откажат от наследството.

В обобщение граматическото и систематично тълкуване на разпоредбата на чл. 130, ал. 4 СК водят до извода, че отказът от права касае отказ от конкретно имуществено право, а отказът от наследство представлява упражняване на правната възможност на лицето да приеме или откаже наследството, като съвкупност от права, задължения и фактически отношения, който като част от правото на наследяване, е конституционно гарантиран. Отказът от наследство, направен от ненавършило пълнолетие дете, е допустим при съобразяване на изискванията на чл. 3 и чл. 4 ЗЛС и на Закона за закрила на детето.

По тези съображения считаме, че отговорът на поставения за тълкуване първи въпрос следва да бъде: Отказ от наследство, извършен от ненавършило пълнолетие дете, е допустим, при условията на чл. 130, ал. 3 СК и при очевиден интерес на детето. Същият не представлява отказ от права по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК, а упражняване на правната възможност на лицето да приеме или откаже наследството като съвкупност от права, задължения и фактически отношения.

Считаме и че тълкувателното решение по първия поставен въпрос ще създаде бъдеща противоречива практика с оглед липсата на изразено становище от кой момент следва да се приема за нищожен извършен отказ от наследство от ненавършило пълнолетие дете. Съобразно правилото на чл. 50, ал. 1 от Закона за нормативните актове тълкуването има действие от деня, когато е влязъл в сила актът, който се тълкува, освен ако според правомощията по чл. 50, ал. 2 ЗНА органът, издал акта за тълкуване, не му придаде действие за напред, ако обратното му действие може да създаде усложнения. Предмет на тълкуването е дали отказ от наследство на ненавършило пълнолетие дете е отказ от право по смисъла на чл. 130, ал. 4 СК. Проследената по-горе нормативна уредба на обществените отношения в областта на наследяването и на обществените отношения във връзка със законното представителство на родителите на малолетно дете и попечителското съдействие на родителите на непълнолетно дете неминуемо поставя въпросът дали тълкуването има действие от приемането на Закона за наследството през 1949 г., от приемането на СК от 1968 г., от приемането на СК от 2009 г. или действие за в бъдеще, доколкото касае волеизявления, имащи за последица и определяне титулярството на вещни права и на облигационни задължения, осъществявани от правни субекти при действието на различни нормативни актове през продължителен период от време. Това би създавало значителни затруднения по отношение на вече осъществени правоотношения, тъй като Тълкувателното решение изисква правните субекти да са съобразявали поведението си с тълкуване, което не е съществувало към момента, когато са извършвали волеизявлението си.

Емилия Донкова, Камелия Маринова, Светлана Калинова, Дияна Ценева, Снежанка Николова, Гергана Никова, Велислав Павков, Димитър Димитров, Яна Вълдобрева, Ваня Атанасова, Маргарита Соколова, Мария Иванова, Гълъбина Генчева, Василка Илиева, Зоя Атанасова, Мими Фурнаджиева, Жива Декова, Геновева Николаева, Соня Найденова, Джулиана Петкова

II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

2. Законът не поставя изискването за съразмерност на средствата по нападение и защитата, а позволява последните да надхвърлят използваните от нападателя, тъй като в противен случай, отбраната не винаги би била ефективна. Нападателят може да употреби всички налични средства, стига да са необходими за отблъскване на нападението, без да има задължение, при отблъскване да избира и да засяга с действията си само неуязвими части на тялото. /в този см. Р. 96/73 г. по н. д. 26/73 г. на 2 НО, Р 114/78 г. по н. д. 70/78 г. на 2-ро НО и др. /.

чл. 119, вр.

чл. 116, ал. 1, т. 4, вр.

чл. 115, вр.

чл. 18, ал. 1 НК

Решение № 2 от 3.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 819/2023 г., III н. о., докладчик съдията Невена Грозева

Касационното производство е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по жалба на частният обвинител С. О. К., депозирана чрез адв. И. А., по жалба на адв. С. К.-повереник на частния обвинител М. П. П. и по жалба от адв. А. А. –за частните обвинители Н. В. Д. и Р. М. Х. срещу решение № 172 от 11.05.2023 г. по внохд № 899/21 г. на Апелативен съд-София.

В жалбата на адв. К. са заявени касационни основания по чл. 348, ал.1, т. 1 и т. 3 от НПК , като в допълнението те са подробно развити и е заявено третото касационно основание по чл. 348, ал.1, т. 2 от НПК – допуснати съществени процесуални нарушения. Направено е искане за отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане, или за потвърждаване на присъдата на Окръжния съд.

Твърдят се нарушения при съдопроизводствената дейност на въззивния съд, поради това, че не е прегледал всички видеофайлове, а само избрана част от тях, както и че не е изискал свидетелство за съдимост на подс. А. Д.. Освен това са развити доводи за необоснованост на съдебния акт, като е направен преразказ на възприети в мотивите факти и им е дадена собствена правна оценка. Оспорена е правната квалификация на описаните факти и извода на съда, че спрямо пострадалия П. подсъдимият е действал в условията неизбежна отбрана, като не са съобразени разясненията дадени в ППВС №12 от 1973 г.

В жалбата на адв. А. се поддържат всички касационни основания, които могат да се сведат до следните оплаквания- незаконосъобразен отказ за събиране на допълнителни доказателства –актуално свидетелство за съдимост, едностранчив и тенденциозен анализ на записите от видеокамерите, противоречие в мотивите относно действията на участниците в конфликта, липсата на прецизен доказателствен анализ, касаещ поведението на св. К. и предприетите от него отбранителни, а не нападателни действия по хващане на ръката на подсъдимия, несъгласие с направеното от съда предположение, че К. се насочил към подсъдимия за да го нападне, както с приетото, че е налице пряко и непосредствено нападение и че то може да е налице и когато едно лице се насочва към друго лице с цел нападение, в противоречие със задължителната съдебна практика в ППВС 12 /73 г. Настоява се за отмяна на съдебния акт и постановяване на нов, с който на подс. Д. да бъде наложено наказание доживотен затвор, алтернативно за връщане на делото за ново разглеждане от друг състав при САС.

В касационната жалба на адв. А. се изразява несъгласие с изводите на въззивния съд за наличието на неизбежна отбрана и превишаване на нейните предели и се оспорват

установените от него факти, без съдът да е направил опит за задълбочено проследяване на събитията още пред заведението „име“ в [населено място]. Прочитът на доказателствата и поведението на подсъдимия, който предварително се е въоръжил с нож и бутафорен пистолет, вместо да се обади на 112 са в нарушение на задължителните указания на ППВС 12/73 г. и вместо това съдът се е позовал на едно изолирано решение Р35-75-2-ро НО на ВС, а обвинението по чл. 116, ал.1, т. 4, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК са доказани, поради което въззивното решение подлежи на отмяна, а делото на връщане за ново разглеждане от друг съд. Алтернативно е направено искане за изменението му и за налагане на подс. Д. на наказание „доживотен затвор, без право на замяна.

В съдебно заседание пред ВКС подс. Д. се явява лично и с двамата си защитници-адв. Адв. К. и адв. П., които пледират за неоснователност на касационните жалби и молят за оставяне в сила на атакувания с тях съдебен акт. Адв. К. застъпва позиция, че в тях са развити предимно оплаквания за необоснованост на съдебния, акт, което не е предвидено като касационно основание, поради което ВКС следва да остави без проверка доводите касаещи собствения прочит на събраните доказателства, които въззивния съд е поставил в основата на своите правни изводи. Поддържа тезата, че изложените аргументи в жалбите не са в състояние да ангажират наличието на касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2, т. 3 от НПК. Според него въззивният съд е изпълнил задължението си по чл. 13, чл. 14, чл. 107, ал. 5 от НПК, събрал е доказателства, направил е анализ на всички доказателствени материали и е изложил логични и ясни съображения по правото. Липсва тенденциозност или едностранчивост в работата на съда, поради което оплакванията за процесуални нарушения са напълно неоснователни, тъй като видяното при заснемане на местопрестъплението от камерите следва да отстъпи място, пред казаното от участниците в конфликта. Не е налице касационното основание явна несправедливост на наложеното наказание, тъй като то е определено от САС при обективен и самостоятелен прочит на фактите.

Адв. П. поддържа казаното от колега си и пледира за оставяне в сила на въззивния акт, тъй като не са налице сочените от касаторите касационни основания. Тя също твърди, че основните им аргументи са свързани с необосноваността на съдебния акт и припомня че той не подлежи на касационна проверка. Неоснователни са възраженията че липсата на актуално свидетелство за съдимост и възпроизвеждането на част от видеофайловете, а не на всички, дават основание да се твърди наличието на касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, поради което САС е възприел фактическата обстановка приета от ОС и само малките разлики с нея, са дали основание за преквалифициране на деянието в по-леко наказуемо престъпление. Липсата на конкретика в трите касационни жалби при посочване на релевираните касационни основания също е основание за оставяне в сила на атакувания съдебен акт.

Подс. Д. изразява съжаление за случилото се и изказва съболезнования на близките, като моли за оставяне в сила на решението.

Адв. К. поддържа касационната жалба с направените в нея искания и изложени съображения.

Адв. А. настоява за доказаност на обвинението, такова каквото е внесено с обвинителния акт и поради това счита решението на САС за неправилно и иска отмяната му.

Частният обвинител С. К., моли за налагане на по високо наказание на подс. Д..

Представителят на ВКП счита, че касационните жалби имат основание, тъй като съдът е допуснал нарушение на закона, като е преквалифицирал деянието в престъпление по чл. 119 от НК, за това настоява за отмяна на въззивния акт.

ВКС- трето наказателно отделение, след като изслуша доводите на страните, в пределите на предоставените си правомощия по чл. 347, ал.1 от НПК и в рамките на поискания касационен контрол, намери следното :

С присъда № 260004 от 19.02.2021 г. по нохд № Окръжен съд- Кюстендил признал подс. А. Д. за виновен в това, че 17.02.2019 г. в р. Кюстендил направил опит да умъртви умишлено повече от едно лице – три лица, като умъртвил В. Д. и направил опит да умъртви С. К. и М. П.- поради което и на основание чл. 116, ал. 1 т. 4 вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 2 от НК и чл. 54 от НК му наложил 19 години лишаване от свобода, като определил първоначален строг режим на изтърпяване.

На основание чл. 25 от НК групирал наказанието по настоящата присъда с това наложено по нохд № 355/19 г. на РС- Кюстендил и определил едно общо най- тежкото измежду тях – това в размер на 19 години лишаване от свобода, като определил първоначален „строг“ режим на изтърпяване.

На основание чл. 59, ал. 1 от НК зачел времето, през което подс. Д. е с мярка за неотклонение „задържане под стража“ 17.02.2019 г. до 28.03.2019 г. и от 19.03.20 г. до влизане на присъдата в сила.

На основание чл. 25, ал. 2 от НК приспаднал срока на изтърпяното наказание лишаване от свобода по нохд № 355/19 г. в размер на една година за времето от 28.03.2019 г. до 19.03.2020 г.

Подсъдимият е осъден да заплати на гражданските ищци Н. Д. сумата от 30 000 лв. и Р. М. сумата от 50 000 лв. и на М. П. сумата от 40 000 лв., представляващи обезщетение за претърпените от тях неимуществени вреди болки и страдания в резултат от инкриминираното деяние, като отхвърлил исковете до пълния им размер.

Подсъдимият е осъден да заплати разноските по делото в размер на и 4 % държавна такса върху уважените размери на гражданските искове от 8 800 лв. и 5 лв. за служебното издаване на изпълнителен лист.

На основание чл. 38 от ЗА осъдил подс. Д. да заплати на частния обвинител К. възнаграждение в размер на 4 000 лв., определено съгласно Наредбата по чл. 36, ал. 2 от ЗА.

По протест на прокурора и жалби на частните обвинители в САС е образувано внохд № 899/21 г.С решение № 172 от 11.05.2023 г. присъдата е изменена като е отменена в частта, с която Д. е признат за виновен, че е направил опит умишлено да умъртви М. П. П., като е признат за невиновен да е извършил това деяние, поради което го е оправдал по това обвинение.

САС преквалифицирал престъплението, за което е признат за виновен от такова по чл. 116, ал.1, т. 4, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 2 от НК в такова по чл. 119, вр. чл. 116, ал.1, т. 4, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 2 от НК- умишлен опит да умъртви повече от едно лице при превишаване пределите на неизбежната отбрана.

Отменил наложеното наказание от 19 години лишаване от свобода и наложил наказание пет години, като определил на основание чл. 25 от НК едно общо най- тежко наказание по нохд №355/19 г. и по 899/21 г. а именно пет години при първоначален „строг“ режим на изтърпяване.

На основание чл. 24 от НК увеличил общото наказание с една година- от пет на шест години лишаване от свобода и определил първоначален „строг“ режим на неговото изтърпяване.

Изменил присъдата по приложението на чл. 59 от НК и я отменил, в частта, в която подс. Д. е осъден да заплати на основание чл. 45 от ЗЗД обезщетение на М. П. в размер на 40 000 лв.

Изменил присъдата по отношение направените разноски и дължими държавни такси и възнаграждения по чл. 38 от ЗА, като осъдил подс. Д. да заплати по сметка на САС направените от него разноски в размер на 2 930 лв. и 5 лв. държавна такса.

Потвърдил присъдата в останалата ѝ част.

Касационните жалби на частните обвинители са допустими, тъй като са подадени в законовия срок, от легитимни страни и срещу акт, подлежащ на касационна проверка.

Разгледани по същество са неоснователни.

Преди да изложи своите съображения, ВКС следва изрично да очертае пределите на своята проверка, като посочи, че в съдържателен план жалбите съдържат оплаквания за необоснованост на съдебния акт, без касаторите да държат сметка на правомощията, с които разполага касационната инстанция и без да отчитат обхвата на възможната касационна проверка, в която обосноваността не е предвидена като касационно основание. За това всички наведени доводи, насочени срещу оспорване на фактическите положения в съдебния акт и самостоятелната интерпретация на доказателствата, установяваща различни фактически положения, от тези приети от въззивния съд, не могат да попаднат в пределите на настоящата проверка. Касаторите игнорират това, че ВКС е обвързан изцяло от установените от въззивния съд факти и не разполага с правомощия да ги променя/с изкл. в случаите, при които упражнява правомощията на въззивна инстанция в хипотезата на чл. 354, ал. 5 от НПК/. За това при осъществяване на касационния контрол, върховната инстанция следи единствено за това дали при тяхното установяване, инстанцията по същество е спазила правилата, гарантиращи формална правилност на вътрешното убеждение.

На следващо място, ВКС направи констатацията и за това, че в касационната жалба на адв. К. са релевирани двете касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 3 от НПК, а в допълнението към нея е заявено и третото касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, което обаче е направено извън предвидения в закона срок, поради което то не подлежи на проверка. Доколкото обаче в жалбата на адв. А. са развити аналогични оплаквания за допуснати съществени процесуални нарушения от въззивния съд, именно те следва да бъдат разгледани преди останалите оплаквания, тъй като евентуалното им наличие би дало основание за отмяната на съдебния акт, без да се проверява основателността на останалите претенции в жалбите.

След направените уточнения и след преглед на материалите по делото, ВКС прие, че отправените от адв. А. критики не дават основание да се ангажира касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК. При осъществяване на правомощията си да провери изцяло правилността на атакуваната пред него присъда, въззивният съд е направил самостоятелна оценка на събраните доказателствени материали, като е разширил обема им чрез активна процесуална дейност, чрез назначаването на допълнителна видеотехническа и лицево индетификационна експертизи. Оценъчната му дейност е извършена при стриктно съблюдаване на процесуалните стандарти разписани в чл. 13, чл. 14 и чл. 107, ал. 5 от НПК, като събраните доказателствени източници са ценени съобразно действителното им съдържание, при спазване на правилата на формалната логика. За обективната и пълна проверка на доказателствения материал решаващо значение имат записите от охранителни камери, които са обхванали и запечатали развоя на инкриминираните събития. Това е позволило на съда да ги проследи в динамика от самото начало на конфликта -пред дискотеката, след това по улиците на града, до приключването му, като за това са използвани процесуалните възможности, разписани в закона. Контролираната инстанция е защитила професионално становището си по отношение достоверност и надеждност на доказателствените източници, съпоставяйки ги с резултатите от назначените видеотехнически експертизи. Установените фактически положения са формирани при спазване изискванията на чл. 13 и чл. 14 от НПК, като не съставлява нарушение на закона, това че съдът е отклонил искането на повереника за изискване на актуално свидетелство за съдимост на подс. Д., тъй въпроса за съдимостта му е бил изяснен от материалите по делото с приложеното свидетелство за съдимост и не е имал решаващо значение за изясняване предмета на доказване – включващ авторството на деянието, участието на подсъдимия в него и всички съставомерни признаци от състава на престъплението. Характеристичните данни за подсъдимия не се изясняват единствено чрез актуалното му свидетелство за съдимост, като цялата доказателствена съвкупност по делото следва да

послужи като информация в тази насока. Поради това с отхвърляне на искането на повереника, съдът не се е дистанцирал от задълженията си разписани в чл. 13 и чл. 14 от НПК и по този начин не е допуснал съществено процесуално нарушение, даващо основание да се твърди наличието на касационно основание по чл. 348, ал.1, т. 2 от НПК.

Не търпи упрек решението на въззивния съд да подложи на възпроизвеждане само част от записите от охранителните камери, тъй като с основание вниманието му е било съсредоточено в изясняване на хронологията на събитията, касаещи участието на подс. Д. и пострадалите лица, които са включени в рамки на обвинението.

В жалбата е изразено съгласие с описаната фактическа обстановка на л. 19 –л. 21 и л. 22 в решението на въззивния съд, като се сочи, че записите пресъздават най- обективно събитията, а от друга страна не били налични „други кадри и доказателства“, от които можело да се съди за предприето нападение от св. К. спрямо подс. Д.. Изразеното несъгласие с интерпретацията на доказателствата, че след като не е държал оръжие в ръцете си и поведението му да не е било отчетливо агресивно, пострадалият К. е обективирал нападателни действия спрямо подсъдимия. Следва да се посочи, че поведението на св. К., Д., св. П., св. И. и подс. Д. не е разгледано изолирано или на фрагменти, а е проследено в динамиката, отчитайки постепенното нагнетяване на конфликта, достигайки неговата кулминация с опита за убийство на св. П., за което въззивната инстанция ясно е открито относимите доказателствата.

В обобщение, въззивното решение съдържа обективен, точен и детайлен анализ на доказателствените материали и ясно заявена позиция на съда по отношение тяхната достоверност, надеждност и вътрешна съгласуваност, поради което аналитичната му дейността не индикира на наличие на касационното основание по чл. 348, ал.1, т. 2 от НПК.

Централно място в трите жалби е отредено на оплакването за неправилно приложение на материалния закон, с което е поддържано касационно основание по чл. 348, ал.1, т. 1 от НК.

Проверката му не дава основание да се приеме, че като е изменил присъдата и е преквалифицирал деянието от престъпление по чл. 116, ал. 1 т. 4, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК в такова по чл. 119, вр. чл. 116, ал. 1 т. 4, вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1от НК, както и като е оправдал подс. Д. за това да е направил опит да причини смъртта на М. П., поради това, че е действал при условията на неизбежна отбрана по см. на чл. 12, ал. 1 от НК АС – София е нарушил закона.

Необходимо е да се припомни, че след като ВКС не констатира нарушения в процеса на формиране на вътрешното убеждение на съда, той дължи произнасяне по наведеното оплакване, само в рамките на установените от въззивния съд фактически положения. Последните правилно са били субсумирани в състав на извършено от подс. Д. по- леко наказуемо престъпление по чл. 119, вр. чл. 116, ал.1 т. 4 вр. чл. 115, вр. чл. 18, ал. 1 от НК.

Въззивният съд изключително детайлно е изследвал инкриминираните факти, като условно ги е разделил на три етапа, разграничавайки своите изводи, от тези на първата инстанция по отношение на втория и третия етап и съгласявайки се с първия. Правилно е прието, че първият етап приключва след окончателното прекратяване на нападателните действия на подсъдимия и св. И. с бягството им от дискотеката. От този момент те се престанали да бъдат заплаха за телесното здраве на намиращите се лица, които са били нападнати от тях, поради което тези лица, вече не са били в положение да отблъскват нападението.

Вторият етап от събитията правилно е бил определен със предприетите действия по преследване на подсъдимия и св. И. от редица лица, първоначално от св. Д. Й. и св. А., като двамата ясно са демонстрирали желание за саморазправа, а не за осъществяване на граждански арест, тъй като след падането на св. И. на земята те са имали възможност да го задържат и предадат на полицията. След второто падане на земята на св. И., те са

продължили да му нанасят удари с крака, и тези им действия правилно са квалифицирани като нападателни, а не защитни, тъй като нападението срещу тях е приключило още на входа на дискотеката. Поведението на подс. Д. във този втори етап, при който се бил отдалечил на известно разстояние от вуйчо си, с основание е било оценено като такова на лице, намиращо се в условията на неизбежна отбрана, тъй като след като видял, че св. И. лежи на земята и е бит от двама души, той се притекъл на помощ, за да отблъсне нападението, в момент, в който то все още е продължавало. Едва тогава извадил и разгънал носения от него нож.

Съдът внимателно е отделил събитията и действията, извършени от подсъдимия спрямо тримата пострадали - К., Д. и П. и убедително е защитил извода си за това, че по отношение на първите двама, подс. Д. е действал при неизбежна отбрана, но при превишаване пределите ѝ и ВКС няма основание да не сподели този извод. Детайлното проследяване на телодвиженията на участниците в конфликта, съпоставени с кадрите от записите на охранителните камери/, разположението им спрямо нападателите лица и един спрямо друг, са дали основание на въззивния съд да приеме, че макар и в условията на продължаващо преследване с цел саморазправа- св. К., Д. и А. /и след пълното му неутрализиране/, те не са представлявали заплаха с висок интензитет, тъй като са се намирали отдалечени един от друг, действали са хаотично, неорганизирано, без да предприемат групово нападение, поради което с предприетите действия, подсъдимият е превишил правото на лична самозащита и това в защита на друго лице в случая негов сродник, нанасяйки силни удари с нож спрямо К. и Д.. Правилно е преценено, че те не са проявили настойчивост на всяка цена да засегнат живота на подсъдимия, поради което той е можел да ги обезвреди с по- меки средства, тъй като и двамата са били невъоръжени, а подсъдимият е бил млад и силен човек, който носел оръжие, използването на което не е било непременно задължително за отблъскване на нападението. В съответствие със закона и съдебната практика е извода на съда, че деянието на подсъдимия, с което е наранил последователно св. К. и Д., не е било предизвикано нарочно от него нападение, с цел да ги лиши от живот, в какъвто случай той не би могъл да се позовава на неизбежната отбрана.

Неоснователно се сочи от поверениците, че поведението на св. К. и Д. не може да се приеме за нападателно, тъй като те не държали нищо в ръцете си, не са извършвали „агресивни действия“, ръцете им били спуснати надолу, което свидетелствало „за пасивно отношение към ситуацията“ и за това не е следвало поведението им да бъде възприето като непосредствено предстоящо нападение. В случая цялата хронология на събитията и извършените от числено превъзхождащите подсъдимия и св. И. действия от участници в конфликта, правилно е била интерпретирана от въззивния съд в светлината на изискуемата от закона непосредственост и противоправност на нападението. Не се касае за бъдещо нападение, предполагаемо или завършено такова, при което неизбежната отбрана е недопустима, а за преследване по улиците, спиране на определени места, за нанасяне на удари на лежащия на земята И., за разрастване на конфликта, включването на нови лица, и пренасянето му в различни точки, всичко това съпроводено с употребата на физическа сила над подсъдимия и вуйчо му.

Не противоречи на разбирането заложено в ПП 12/73 г. на ВС цитираното в съдебния акт Решение № 605-79 на 1 НО на ВС съгласно, което непосредствено противоправно нападение по см. на чл. 12 от НК може да има и когато едно лице пряко и непосредствено се насочва към друго лице с цел да го нападне и макар да не държи оръдие, тъй като и при тази хипотеза интересите на нападнатия могат да бъдат застрашени и това може да обоснове правомерна отбрана. Това решение не е изолирано в съдебната практика и на него не може да се противопостави разбирането застъпено в Р 270/79 г. по н. д. 257/79 г. 1 НО на ВС за това, че неизбежна отбрана се допуска срещу незапочнало още нападение, но само когато е очевидно, че то предстои да започне и че именно в този смисъл следва да се разбира „непосредствеността на нападението“. Не противоречи и на разрешението дадено

в Р 417/2002 г. по н. д. 202/2002 г. на 2-ро НО, цитирано в жалбата на адв. К., че нападението следва да е непосредствено и да „създава реална и непосредствена опасност за увреждане на правно застрашени интереси“, тъй като конкретиката по делото сочи именно на създадена такава опасност.

Въззивният съд е защитил убедително становището си, разграничавайки се от първата инстанция по отношение на действията на подс. Д., при които е пострадал св. М. П.. Правилно те са били обсъдени в светлината на непосредствено противоправно нападение насочено срещу св. И. и подс. Д., което съдът е отделил като самостоятелен трети етап, поради специфичните му особености, като съдът е признал правото на самозащита на подсъдимия, причинявайки вреди на нападателя в рамките на необходимите предели по см. на чл. 12, ал. 1 от НК. Вярно е отчетена промяната в обстановката, която при този трети етап е доведена до ескалация и силна враждебност, поради причинените преди това наранявания на А., К. и Д. /последното смъртоносно/ и до мобилизиране на група от най- малко трима човека, превъзхождащи по сили и численост подс. Д. и неговия вуйчо, който през цялото време не е оказвал никаква съпротива и реално не могъл физически да се противопостави на останалите. Именно в тази ситуация, съдът е оценил интензитетът на нападението като засилен, поради което е оправдавал ответната отбранителна реакция- явяваща се пропорционален отговор от страна на подс. Д., насочен към неутрализиране на нападението. Законът не поставя изискването за съразмерност на средствата по нападение и защитата, а позволява последните да надхвърлят използваните от нападателя, тъй като в противен случай, отбраната не винаги би била ефективна. Нападателят може да употреби всички налични средства, стига да са необходими за отблъскване на нападението, без да има задължение, при отблъскване да избира и да засяга с действията си само неуязвими части на тялото. /в този см. Р. 96/73 г. по н. д. 26/73 г. на 2 НО, Р 114/78 г. по н. д. 70/78 г. на 2-ро НО и др./.

В заключение въззивният съд правилно е квалифицирал действията на пострадалите и останалите участници в конфликта като нападение по см. на чл. 12 от НК. Не противоречи на смисъла на закона, разкрит в ППВС 12/73 г. на ВС становището на въззивния съд, за това, че подс. Д. е действал в условията на неизбежна отбрана по отношение на св. П., поради което е оправдан на основание чл. 12, ал. 1 от НК и при превишаване на нейните предели спрямо В. Д. и св. К., поради което престъпната му дейност спрямо тези две лица правилно е квалифицирана по чл. 119 от НК. За да се прецени дали деецът се намира в условията на неизбежна отбрана и при превишаване на нейните предели, съдът комплексно е изследвал всички обстоятелства по делото, относно съразмерността на средствата на нападението и отбраната, характера и интензивността на нападението, възрастта, силата, броя на участниците в него, мястото и времето на нападението, взаимоотношения и предхождащи нападението събития и др.

Принципно верните теоретични постановки, развити в касационните жалби по отношение приложението на института на неизбежната отбрана, и критиките към съдържанието на въззивното решение, поради несъобразяването им с тях, не могат да ангажират становище на касационната инстанция за материална незаконосъобразност на акта, поради което не е налично твърдяното касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК.

В жалбите е поддържано третото касационно основание „явна несправедливост“ на наложеното наказание по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК. Последното е развито като последица от неправилно приложение на материалния закон, като е направено искане за налагане на наказание „доживотен затвор“, с оглед искането за преквалификация на деянието в по-тежко наказуемо престъпление по чл. 116, ал. 1, т. 4 от НК. ВКС изложи подробно своите съображения в тази насока, поради което следва само да посочи, че определеното наказание за извършеното по чл. 119 от НК престъпление от подс. Д. е резултат от комплексната оценка на всички правнозначими обстоятелства свързани с неговата

личност и деянието му и е в съответствие с целите предвидени в чл. 36 от НК и по чл. 54 от НК. Степента на обществена опасност на извършеното престъпление по чл. 119 от НК е отчетена от законодателя при определяне на наказателната санкция в нормата и тя не предполага определяне на по- високо наказание, тъй като наложеното от пет години лишаване от свобода е максималното, което законът предвижда за това престъпление. Личността на извършителя правилно е оценена от съда като такава с висока степен на обществена опасност, като въпреки тежкия резултат от деянието, искането на частните обвинители за налагане на по- тежко наказание не може да бъде удовлетворено, поради отсъствието на материална и процесуална възможност за това.

В жалбите не са наведени други съображения срещу явната несправедливост на наказанието, нито срещу приложението на чл. 24 от НК, с което наказанието е увеличено с една година, след групиране на наказанието наложено по нощ № 355/19 г., поради което касационната инстанция няма основания за намеса.

Всичко изложеното до тук мотивира неоснователност на депозираните жалби, поради което атакуваното с тях въззивно решение следва да остане в сила.

3. В редица свои решения - V. v. R., K. v. R., R. v. L., T. de C. v. P., A. v. R., F. v. G., Европейският съд по правата на човека /ЕСПЧ/ е въвел дължимия стандарт за разрешаване на въпроса дали е провокация към извършване на престъпление от страна на служители на държавни органи или действащи под техен контрол лица, за да се прецени дали е осигурено правото на справедлив процес по смисъла на чл. 6 (1) от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи /КЗПЧОС/. В принципен план най – обща дефиниция за полицейска провокация към извършване на престъпление е формулирана в решението на ЕСПЧ по делото R. v. L., според която такава е наличие, когато съответните служители не се ограничават да разследват криминалната дейност по пасивен по същността си начин, а прилагат такова въздействие върху субекта, че го склоняват да извърши престъпление, което иначе не би било извършено, за да стане възможно събирането на доказателства за осъществяването му и да започне наказателно преследване.

Основният въпрос, който е необходимо да бъде изследван, според въведения от ЕСПЧ стандарт за установяване наличието на полицейска провокация, е да се прецени дали лицето би извършило престъплението без намесата на полицейските служители и дали последните не са му устроили образно казано клопка/капан, създавайки му условия и подтиквайки го да осъществи деянието.

чл. 343б, ал. 3 НК

Решение № 16 от 9.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 750/2023 г., I н. о., докладчик председателят Христина Михова

Производството е образувано по касационен протест, подаден от Окръжна прокуратура – Русе, срещу въззивна присъда № 17 / 06.07.2023 г. по в.н.о.х.д. № 380/2023 г. по описа на Окръжен съд – Русе. В протеста се сочи, че при постановяване на присъдата е нарушен материалният закон, с оглед на което се прави искане за отмяната ѝ и връщане на делото за ново разглеждане от въззивния съд.

В съдебно заседание прокурорът от Върховна касационна прокуратура не поддържа касационния протест и пледира същият да бъде оставен без уважение. Според представителя на държавното обвинение въззивният съд е установил правилно фактите въз основа на събраните по делото доказателства и законосъобразно е оправдал подсъдимия, поради което въззивната присъда следва да бъде оставена в сила.

Защитникът на подсъдимия Ц. В. Ц. изразява становище за неоснователност на

касационния протест. В срока по чл. 351, ал. 4 от НПК представя писмено възражение, в което излага подробни доводи относно законосъобразността на въззивната присъда, като прави искане за оставянето ѝ в сила.

Подсъдимият Ц. В. Ц. в предоставената му последна дума моли да бъде оставена в сила оправдателната присъда.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в пределите на чл. 347, ал.1 от НПК, намери за установено следното:

С присъда № 9 / 25.01.2023 г., постановена по н.о.х.д. № 885/2022 г. по описа на Районен съд – Русе, подсъдимият Ц. В. Ц. е признат за виновен в това, че на 04.05.2022 г., в гр. Русе управлявал МПС – л. а. „****“ с рег. [рег.номер на МПС], след употреба на наркотични вещества – амфетамин и метамфетамин, поради което и на основание чл. 343б, ал. 3, вр. с чл. 54 от НК е осъден на наказание една година и шест месеца лишаване от свобода, изпълнението на което, съобразно чл. 6б, ал. 1 от НК, е отложено за изпитателен срок от три години, като на ОД на МВР по местоживеење на дееца е възложена възпитателна работа с него.

С присъдата на подсъдимия е наложено и наказание глоба в размер на 1000 лева, като същият е лишен на основание чл. 343г от НК и от право да управлява МПС за срок от една година и шест месеца, от който е приспаднато времето, през което е лишен от същото право по административен ред.

Подсъдимият останал недоволен от присъдата и я обжалвал пред Окръжен съд – Русе с твърдения за допуснати нарушения на процесуалния и материалния закон и явна несправедливост на наложените наказания. С въззивна присъда № 17/ 06.07.2023 г., постановена по в.н.о.х.д. № 380/2023 г., ОС – Русе отменил изцяло първоинстанционната присъда и оправдал подсъдимия по повдигнатото срещу него обвинение за извършено престъпление по чл. 343б, ал. 3 от НК.

Касационният протест, подаден срещу въззивната присъда, е допустим, тъй като е депозиран в срока по чл. 350 от НПК, от процесуално легитимирана страна и срещу съдебен акт от категорията на чл. 346, т. 2 от НПК.

Разгледан по същество, касационният протест е неоснователен.

В процесуалния документ, повод за настоящата проверка, се твърди, че въззивната присъда е необоснована и постановена в нарушение на закона. Прокурорът аргументира тези твърдения с довода, че необосновано въззивният съд е дал вяра на показанията на св. Е. И. за това, че е оставила подсъдимия да спи в автомобила, като му е дала и ключа за него, без да отчете близките приятелски и колегиални отношения между двамата. Неправилно се доверил и на противоречивите обяснения на подсъдимия, който първоначално отрекъл да е приемал наркотични вещества, а след това отказал да даде кръвна проба, твърдейки, че е изпил освен таблетки ксанакс и други вещества. Според държавния обвинител въззивната инстанция необосновано дала вяра на подсъдимия и за това, че е уведомил полицейските служители, че е лишен от право да управлява МПС. Подсъдимият се държал нагло и арогантно като обещал сам да премести автомобила, но не сторил това и се наложило полицейските служители да му правят няколко пъти забележка, на което той не реагирал като лице, което е лишено от право да управлява МПС. Подсъдимият само изчакавал полицейският автомобил да се отдалечи, за да го премести, което правело недостоверни обясненията му, че е уведомил полицейските служители, че е лишен от право да управлява МПС. При това положение неправилно въззивният съд счел, че полицейските служители са го провокирали да извърши деянието, като са съзнавали, че му разпореждат да предприеме противоправни действия. Незаконсъобразно контролираният съд приел и че деянието е малозначително, тъй като деецът бил многократно санкциониран по административен ред за допуснати нарушения на правилата за движение, бил лишен от право да управлява МПС и въпреки това

управлявал такова след употреба на два вида наркотични вещества. Според прокурора склонността на подсъдимия да нарушава правилата за движение ескалира и след настоящото му оневиняване, извършването на престъпление със съставомерни последици ще е само въпрос на време. В заключение държавният обвинител настоява за отмяна на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане от друг съдебен състав на въззивния съд.

Изложеното налага извода, че формулираните в касационния протест оплаквания основно са за необоснованост на въззивната присъда. Необосноваността не е от кръга на посочените в чл. 348, ал.1 от НПК основания за касационна проверка. Касационната инстанция осъществява единствено контрол за правилното приложение на материалния и процесуалния закон, няма правомощие да събира нови доказателства, както и да извършва собствена оценка на вече приобщените такива и да формира въз основа на тях фактически изводи, различни от тези на въззивната инстанция. Единственото правомощие на касационния съд в тази насока е да провери дали фактическите положения, приети за установени от проверявания съд, са изведени при спазване на правилата за събиране, анализ и оценка на доказателствените източници, визирани в разпоредбите на чл. 13, чл. 14, чл. 107 от НПК, както и дали процесът на формирането на вътрешното му убеждение по фактите и приложимото право е подчинен на принципите на формалната и правната логика. Прегледът на обжалвания съдебен акт налага извод, че контролираната инстанция стриктно е съблюдала посочените правила при установяване на всички обстоятелства, имащи значение за правилното решаване на делото.

Въззивният съд е провел въззивно съдебно следствие, в рамките на което е разпитал повторно полицейските служители – свидетелите Т. И. и П. А. и противно на твърденията на касатора, изцяло върху техните показания е основал своите фактически и правни изводи. Контролираният съд е интерпретирал вярно информацията, изведена от показанията им, като по никакъв начин съдържанието на последните не е изопачено или превратно тълкувано. Въззивната инстанция основателно е преценила, че показанията на полицейските служители не са в колизия с изнесената от св. Е. Т. И. информация за това, че лично е паркирала автомобила на забраненото за това място, че е оставила подсъдимия в него и му дала ключа за колата и че през нощта на същата дата той я уведомил по телефона, че има разпореждане от полицейските служители да премести превозното средство, защото е паркирано неправилно. Свидетелите И. и А. са заварили автомобила паркиран, при което е естествено да не са видели как се е озовал на това място и кой го е управлявал към онзи момент. Те не са присъствали и на разговора между подсъдимия и св. И. по телефона и поради това не са дали, а и не биха могли да дадат показания за неговото съдържание и да опровергават показанията на последната. В този смисъл не е имало пречка въззивният съд да приеме изложената от свидетелката информация за достоверна. Известно основание има оплакването на касатора за неправилното кредитиране от въззивния съд на обясненията на подсъдимия за това, че е уведомил полицейските служители за временното му лишаване от право да управлява МПС. Действително, въззивният съд е приел за установено посоченото обстоятелство, без да съпостави обясненията на подсъдимия с показанията на полицейските служители, които ги опровергават, с което е нарушил правилата за анализ и оценка на доказателствата. Нарушението обаче не е съществено, тъй като така приетият за установен факт не е отразен в мотивите при излагане на приетата от въззивната инстанция фактическа обстановка и не е послужил като довод за оправдаването на дееца.

Всъщност, като основание за постановяване на оправдателна присъда, предходната инстанция е приела от една страна, че престъплението не е съставомерно, поради отсъствие на субективния елемент, а от друга е счела, че деянието е малозначително, което според законовата дефиниция /чл. 9, ал. 2 от НК/ е формално съставомерно. Това противоречие обаче не води до такава неяснота относно волята на решаващия съд за

оправдаване на дееца, което да налага извод, че е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила от категорията на посочените в разпоредбата на чл. 348, ал. 3, т. 2, пр. 1 от НПК, налагащо отмяна на въззивния съдебен акт. При вярно установените от въззивния съд фактически положения, съобразно процесуалните правила, няма пречка касационната инстанция на тяхна основа, без да ги променя, да приложи правилно материалния закон.

Въз основа на приетите по делото фактически обстоятелства въззивният съд е счел, че макар от обективна страна подсъдимият да е осъществил състава на чл. 343б, ал. 3 от НК, като е управлявал МПС след употреба на наркотични вещества /амфетамин и метамфетамин/, той не е формирал умисъл да стори това, а е действал в изпълнение на разпореждането на полицейските служители, които са го подтикнали по този начин да извърши престъплението. Реално, макар контролираният съд да не е посочил изрично, че е налице провокация към извършване на престъпление от страна на полицейските служители, от правна страна той е направил именно такъв извод, който е обусловил оправдаването на дееца. Настоящият казус е емблематичен пример за такава провокация и като е оправдал подсъдимия на посоченото основание, въззивният съд не е допуснал нарушение на материалния закон.

В редица свои решения - *V. v. R., K. v. R., R. v. L., T. de C. v. P., A. v. R., F. v. G.*, Европейският съд по правата на човека /ЕСПЧ/ е въвел дължимия стандарт за разрешаване на въпроса налице ли е провокация към извършване на престъпление от страна на служители на държавни органи или действащи под техен контрол лица, за да се прецени дали е осигурено правото на справедлив процес по смисъла на чл. 6 (1) от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи /КЗПЧОС/. В трайната си съдебна практика ЕСПЧ приема, че правото на справедлив процес, част от което е доброто правораздаване, се прилага към всички видове престъпления, от най – обикновените до най – сложните и че провокацията към извършване на престъпление представлява нарушение на правото на справедлив процес, закрепено в чл. 6 (1) от КЗПЧОС, а това съгласно разпоредбата на чл. 13 от КЗПЧОС изисква всяка съответна национална институция да изгради ефикасен механизъм за защита, който да послужи за преодоляване на нарушението и елиминиране на неговите негативни последици.

В принципен план най – обща дефиниция за полицейска провокация към извършване на престъпление е формулирана в решението на ЕСПЧ по делото *R. v. L.*, според която такава е налице, когато съответните служители не се ограничават да разследват криминалната дейност по пасивен по същността си начин, а прилагат такова въздействие върху субекта, че го склоняват да извърши престъпление, което иначе не би било извършено, за да стане възможно събирането на доказателства за осъществяването му и да започне наказателно преследване.

Основният въпрос, който е необходимо да бъде изследван, според въведения от ЕСПЧ стандарт за установяване наличието на полицейска провокация, е да се прецени дали лицето би извършило престъплението без намесата на полицейските служители и дали последните не са му устроили образно казано клопка/капан, създавайки му условия и подтиквайки го да осъществи деянието. Въззивният съд е отговорил положително на този въпрос, като изцяло е кредитирал показанията на полицейските служители А. и И., за това, че са заварили подсъдимия да спи в автомобила, паркиран на забранено за това място; че са го събудили и са му казали, че трябва превозното средство да бъде преместено; че подсъдимият не е изпълнил нареждането им и след като напазарувал стоки в денонощния магазин останал в колата, без да я премести, което наложило те да му разпоредят отново да стори това. Противно на твърдението на касатора, контролираният съд не само не е игнорирал посочените гласни доказателства, но изцяло им се е доверил, тъй като полицейските служители добросъвестно са съобщили, че целта им е била не да съставят на подс. Ц. фиш за неправилно паркиране, а да го санкционират за по - тежкото

нарушение - за управление на МПС, след употреба на алкохол или наркотични вещества, понеже имали съмнения, че е употребил такива. Именно на основата на тези показания, анализирайки задълженията и правомощията на полицейските служители, регламентирани в ЗМВР, въззивният съд е достигнал до правилния извод, че подсъдимият е бил подтикнат/склонен/ да осъществи деянието от полицейските служители, чрез използване на властническите правомощия, с които разполагат, съгласно разпоредбите на чл. 64 от ЗМВР, да издават разпореждания задължителни за гражданите. Цялостното поведение на полицейските служители е било насочено към подтикнуване на подсъдимия да приведе в движение автомобила, за да имат основание да го уличат в извършване на престъпление и да започнат наказателно преследване срещу него. Действията им са типичен пример за полицейска провокация, според стандарта, въведен от ЕСПЧ, тъй като без тяхната намеса подсъдимият не би извършил престъплението.

Основна функция на полицейските служители е превантивната дейност. Тя е регламентирана в разпоредбата на чл. 30а от ЗМВР като дейност по предотвратяване и пресичане на престъпления и други правонарушения. В чл. 30а, ал. 2 от ЗМВР изрично са регламентирани превантивните действия, които полицейските служители извършват: „...осъществяване на комплекс от мероприятия за установяване и отстраняване на причините и условията за извършване на престъпления и други правонарушения.“; „извършване на действия спрямо лица, за които има достатъчно основание да се предположи, че ще извършат престъпни или други противоправни действия, които застрашават обществения ред или правата и свободите на гражданите“; „осъществяване на мероприятия за преустановяване на изпълнителното деяние, предотвратяване настъпването на престъпните му последици и ограничаване на техните размери“. Нито едно от посочените действия не изисква подканяне/склоняване/подтикнуване на дееца да извърши престъпление, за да бъде уличен и обвинен за неговото осъществяване, така както в настоящия случай са procedирали полицейските служители. При съмнения, че лицето е употребило някакви вещества, полицейските служители са били длъжни да му попречат в това състояние да управлява МПС /при съществуващия риск да причини други вреди/, а не да му устройват капан, за да го уличат в извършване на престъпление и да започнат наказателно преследване срещу него.

Изложеното налага категоричния извод, че в случая е налице полицейска провокация по смисъла на въведения стандарт на ЕСПЧ за установяването на такава. Обстоятелството, че въззивният съд формално е използвал друго основание за оправдаване – несъставомерност от субективна страна, не води до различен извод, доколкото мотивите му за постановяване на оправдателната присъда са свързани именно с провокацията от страна на полицейските служители, без която престъплението не би било осъществено. В тази насока, макар контролираният съд да не е посочил изрично, че прилага стандарта на ЕСПЧ, на практика е изпълнил указанията на последния за отстраняване на последиците при констатиране на полицейска провокация, представляваща нарушение на правото на справедлив процес, закрепено в чл. 6 (1) от КЗПЧОС, като е оправдал подсъдимия по повдигнатото срещу него обвинение.

Постановената въззивна присъда в посочения смисъл е правилна и законосъобразна и поради това следва да бъде оставена в сила.

4. Признаването на кумулативно наложеното наказание "глоба" в рамките на производството по чл. 12 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС е в разрез с разпоредбата на чл. 3, т. 3 от Рамково Решение 2008/909/ПВР на Съвета на ЕС, транспонирана с чл. 2, ал. 2 и § 3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС. Съгласно чл. 3, т. 3 от Рамково Решение 2008/909/ПВР на Съвета на ЕС фактът, че освен наказанието е наложена и глоба и/или конфискация, която все още не е платена, събрана или изпълнена, не е пречка за изпращане на съдебното решение. Признаването и изпълнението на такива

заповеди и решения за налагане на глоба и конфискация в друга държава-членка става на основата на приложимите между държавите-членки нормативни актове, по-специално на Рамково решение 2005/214/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 г. относно прилагането на принципа за взаимно признаване на финансови санкции и на Рамково решение 2006/783/ПВР на Съвета от 6 октомври 2006 г. за прилагане на принципа за взаимно признаване на решения за конфискация. По силата на § 3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС изпълнението на съдебните актове в частта, с която е наложена глоба и/или конфискация, се извършва по реда на Закона за признаване, изпълнение и изпращане на актове за конфискация или отнемане и решения за налагане на финансови санкции.

чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК

чл. 12 ЗПИИСАННЛСМВНЛС

Решение № 21 от 9.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 623/2023 г., III н. о., докладчик съдията Мария Митева

Производството е по реда на чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК.

Образувано е по искане за възобновяване на ЧНД № 1362/2022 г. на Окръжен съд - Варна, депозирано от Главния прокурор на Република България.

В искането се развиват доводи за нарушения на материалния закон и за допуснати съществени процесуални нарушения по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 НПК, които са основания за възобновяване на наказателното дело. Развиват се пространни съображения, че при формиране на своето вътрешно убеждение съдът не е изследвал обективно, всестранно и пълно всички обстоятелства по делото, с което е допуснал нарушение на чл. 14 НПК. Изтъква се, че съдът е постановил съдебния акт при неизяснена фактическа обстановка, което е довело до нарушаване на задълженията му по чл. 13 НПК - да вземе всички мерки за осигуряване разкриването на обективната истина. Сочи се, че са нарушени разпоредбите по чл. 12, ал. 9 и §3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС. Подчертава се, че в резултат на допуснатите съществени процесуални нарушения се е стигнало до постановяването на неправилен съдебен акт, в частта му относно извършеното приспадане на изтърпяната част от наказанието от осъдения П. П., както и в частта му относно приемане на кумулативно наложеното наказание „глоба”.

В заключение се прави искане за възобновяване на ЧНД № 1362/2022 г. на Окръжен съд – Варна, за отмяна на Решение № 54 от 27.02.2023 г., в частта му относно прилагането на чл. 12, ал. 9 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС и в частта, с която е прието кумулативно наложеното наказание „глоба” и за връщане на делото за ново разглеждане на Окръжен съд - Варна от друг състав на съда.

В съдебно заседание осъденият П. П. не се явява, редовно призован, като призовката му е оформена със забележка, че не желае да присъства в заседанието пред ВКС. Представява се от адв. Д. С., негов служебен защитник.

Представителят на Върховна касационна прокуратура поддържа искането за възобновяване на Главния прокурор и предлага то да бъде уважено. Изтъква, че в искането на Главния прокурор са изложени конкретни доводи, които са адресирани към двете основания – нарушение на материалния закон и допуснати съществени процесуални нарушения.

Защитникът на осъдения П. П., адв. Д. С. моли искането на Главния прокурор да не бъде уважено по изложените в него съображения. Счита обаче, че са налице други основания да бъде възобновено делото, а именно, че при постановяване на решението по НЧД № 1362/22 г. ОС – Варна не е взел предвид второто удостоверение, което е изпратено от съда в Република Полша – Желюва гора. Изтъква, че това удостоверение е пристигнало

след решението на ОС – Варна, а в него е записано, че осъденият е изтърпявал наказание от 12.07.2020 г., 13,50 ч. до 26.04.2023 г., 16,30 ч., когато е предаден на българските власти. Подчертава, че има и удостоверение от МП и от ГД „Охрана”, като е отразено, че пролежаните дни са 1019, а полският съд е заменил наказанието „глоба” с наказание „лишаване от свобода”. Излага доводи, че пролежаните от осъдения П. П. дни са много повече от отразените в решението на ОС – Варна. На тези основания защитникът счита, че производството по делото следва да бъде възобновено.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, като провери данните по делото, съобрази становищата и доводите на страните в пределите на правомощията си, намери следното.

Искането за възобновяване е процесуално допустимо. Независимо от това, че решението по чл. 12, ал. 8 от ЗПИИСАННЛСМВЛС не е сред изрично предвидените в чл. 419, ал. 1 НПК актове, с оглед въпросите, които се решават, последиците му се приравняват на тази на съдебния акт, постановен в производството по трансфер на осъдено лице по НПК /чл. 457, ал. 2 НПК/, поради което съдебната практика трайно приема, че се включва в предметния обхват на извънредния способ за възобновяване на наказателни дела. В този смисъл са: Решение № 60122 от 1.07.2021 г. на ВКС по н. д. № 346/2021 г., III н. о., НК, Решение № 17 от 11.05.2022 г. на ВКС по н. д. № 1054/2021 г., I н. о., НК и др.

Искането е направено в законовия срок.

Разгледано по същество, в контекста на очертаната в него аргументация, искането е основателно.

С решение № 54 от 27.02.2023 г. по ЧНД № 1362/2022 г. Окръжен съд - Варна, на основание чл. 12, ал. 8 от Закона за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни актове за налагане на наказание лишаване от свобода или на мерки, включващи лишаване от свобода (ЗПИИСАННЛСМВЛС) е признал и приел за изпълнение съвместно решение с реф. № II К 188/21 от 03.02.2022 г. на Окръжен съд в Жельова гора, II наказателно отделение, влязло в сила на 08.03.2022 г. по дело реф. № II К 188/21, Република Полша, с което на българския гражданин П. Н. П. е определено едно общо наказание по Присъда реф. № II К 41/21 на Окръжен съд в Жельова гора, Република Полша, с което е бил признат за виновен в извършване на престъпления по чл. 53, ал. 2 от Закона от 29 юли 2005 г. за борба с наркоманиите и чл. 56, ал. 3 от Закона от 29 юли 2005 г. за борба с наркоманиите вр. чл. 11 § 2 от НК вр. чл. 12 от НК вр. чл. 65, ал. 1 от НК вр. чл. 64, ал. 1 от НК вр. чл. 4 § 1 и Решение реф. № II К 91/21 на Окръжен съд в Жельова гора, Република Полша, с което е бил признат за виновен в извършване на престъпление по чл. 56, ал. 3 от Закона от 29 юли 2005 г. за борба с наркоманиите вр. чл. 11 § 2 от НК вр. чл. 12 от НК вр. чл. 65, ал. 1 от НК вр. чл. 64, ал. 1 от НК вр. чл. 4 § 1, а именно „лишаване от свобода” за срок от осем години и шест месеца, което следва да изтърпи при първоначален строг режим и „глоба” от 150 дневни ставки, определяйки сумата на една ставка от 50 злоти, а именно 7500 полски злоти, която с равностойност в български лева към деня на постановяване на решението е в размер на 3107, 45 лева. Деянията съответстват на престъпленията от НК на Р. България по чл. 354а, ал. 2, т. 4 вр. ал. 1 от НК. На основание чл. 12, ал. 9 от ЗПИИСАННЛСМВЛС е приспаднало изтърпяното наказание до фактическото предаване, от които 888 дни (осемстотин осемдесет и осем) до 26.10.2022 година.

Решението не е било обжалвано или протестирано, като е влязло в законна сила на 14.03.2023 г. и не подлежи на касационна проверка.

При постановяване на решение № 54 от 27.02.2023 г. по ЧНД № 1362/2022 г. Окръжен съд - Варна е допуснал съществени нарушения на закона и на процесуалните правила по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 НПК.

Върховният касационен съд констатира, че Окръжен съд - Варна не е изследвал

всестранно и пълноценно всички обстоятелства по делото.

ЧНД № 1362/2022 г. по описа на Окръжен съд - Варна е образувано във връзка с получено удостоверение по чл. 3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС, издадено от компетентните съдебни власти на Република Полша. Удостоверението е придружено със съвместно решение от 03.02.2022 г. по дело II К 188/21 на Окръжен съд в Жельова гора, с което на П. Н. П. е определено едно общо наказание по присъда реф. № II К 41/21 и решение реф. № II К 91/21 и двете на Окръжен съд в Жельова гора „лишаване от свобода“ за срок от осем години и шест месеца и „глоба“ от 150 дневни ставки, като сумата на една ставка е определена на 50 злоти и съдебна заповед от 26.10.2022 г. по същото дело, за изпращането му на компетентния орган на Република България с цел неговото признаване и изпълнението на наказанието. Съгласно приложеното Удостоверение (каре „и“, т. 2 - „данни за срока на наказанието“, л. 31) срокът на наложеното наказание, в дни, възлиза на 3100, като целият срок, изтърпян във връзка с наказанието е 880 дни, изчислен към дата 26.10.2022 г. Началото на изтърпяване на наказанието е 29.05.2020 г., видно от придружаващите удостоверението съдебни актове.

С решение № 54 от 27.02.2023 г. Окръжен съд - Варна е приспаднал при изпълнение на наказанието 888 (осемстотин осемдесет и осем) дни, изтърпени към 26.10.2022 г. Съгласно разпоредбата на чл. 12, ал. 9 от ЗПИИСАННЛСМВЛС трябва да бъде извършено приспадане изцяло от общия срок на наложеното наказание лишаване от свобода на срока на изтърпяната част от наказанието и временното задържане. В настоящия случай, съдът не се е съобразил с размера на посочената в удостоверението изтърпяна част от наказанието, като е приспаднал срок, по-голям от признатия от издаващата държава.

Така неправилната преценка на доказателствата е довела и до неправилно приложение на материалния закон, тъй като решението е постановено в нарушение на нормата на чл. 12, ал. 9 от ЗПИИСАННЛСМВЛС.

С решението си Окръжен съд - Варна е признал и наложеното със съвместното решение на полския съд наказание „глоба“ от 150 дневни ставки. Признаването на кумулативно наложеното наказание „глоба“ в рамките на производството по чл. 12 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС е в разрез с разпоредбата на чл. 3, т. 3 от Рамково Решение 2008/909/ПВР на Съвета на ЕС, транспонирана с чл. 2, ал. 2 и § 3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС. Съгласно чл. 3, т. 3 от Рамково Решение 2008/909/ПВР на Съвета на ЕС фактът, че освен наказанието е наложена и глоба и/или конфискация, която все още не е платена, събрана или изпълнена, не е пречка за изпращане на съдебното решение. Признаването и изпълнението на такива заповеди и решения за налагане на глоба и конфискация в друга държава-членка става на основата на приложимите между държавите-членки нормативни актове, по-специално на Рамково решение 2005/214/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 г. относно прилагането на принципа за взаимно признаване на финансови санкции и на Рамково решение 2006/783/ПВР на Съвета от 6 октомври 2006 г. за прилагане на принципа за взаимно признаване на решения за конфискация. По силата на § 3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС изпълнението на съдебните актове в частта, с която е наложена глоба и/или конфискация, се извършва по реда на Закона за признаване, изпълнение и изпращане на актове за конфискация или отнемане и решения за налагане на финансови санкции.

Същевременно, при вземане на решението си Окръжен съд - Варна не е обсъдил и взел предвид съдебната заповед за предаване за изпълнение на наказание лишаване от свобода, придружаваща удостоверението и приложена като писмено доказателство (л. 23). В нея е отразено, че осъденият е изпълнил частично общото наказание и с решение от 30.05.2022 г. съдът е разпоредил да изпълни заместващо наказание „лишаване от свобода“ от 44 дни в замяна на неплатената глоба по дело II К 188/21. Въпреки наличните по делото данни, за замяна на наложеното наказание „глоба“ с наказание „лишаване от свобода“, съдът не е изследвал това обстоятелство. Поначало при установена неяснота или

разнопосочност в удостоверението и придружаващите го актове, компетентният орган трябва да използва механизма на чл. 14 от ЗПИИСАННЛСМВЛС, като изиска от органа на издаващата държава да отстрани непълнотите в удостоверението. В последствие, с писмо от 19.04.2023 г. (л.178) Окръжен съд в Желюва гора е уведомил Окръжен съд - Варна, че с решение от 02.11.2022 г. съдът е разпоредил промяна в реда на изтърпяване на наказанията от осъдения, като е определил първо да бъде изтърпяно заместващото наказание „лишаване от свобода“ в замяна на неплатената глоба по дело II К 188/21, поради което следва да се признае наказанието лишаване от свобода по същото дело с начало на срока на изтърпяването му от 12.07.2020г., а не първоначално посочения.

Така при формиране на своето вътрешно убеждение, съдът не е изследвал обективно, всестранно и пълно всички обстоятелства по делото, с което е допуснал нарушение на чл. 14 от НПК. Съдебният акт е постановен и при неизяснена фактическа обстановка, което е довело до нарушаване на разпоредбата на чл. 13 НПК, тъй като не са взети всички мерки за осигуряване разкриването на обективната истина.

Налице е и нарушение на материалния закон, защото са нарушени разпоредбите на чл. 12, ал. 9 и § 3 от ЗПИИСАННЛСМВНЛС.

От друга страна след постановяване на решението на ОС – Варна са постъпили и други документи, включително и удостоверението, посоченото от защитника на осъдения. Те естествено не са могли да бъдат взети предвид от съда, поради обективни причини.

Така в конкретния случай посочените нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК са съществени по смисъла на чл. 422, ал.1, т.5 от НПК и са довели до постановяването на изцяло неправилен съдебен акт.

С оглед на изложеното Върховният касационен съд прие, че искането на Главния прокурор за възобновяване на производството по делото е основателно, поради което и следва да бъде уважено.

При новото разглеждане на делото следва да се съобразят и обсъдят внимателно всички писмени доказателства, включително и новопостъпилите, като при необходимост могат да се съберат и допълнителни доказателствени материали по предвидения в закона ред.

5. Съгласно чл. 1 пар. 21 б. "б" от Делегирания регламент № 2446/2015 на Европейската комисия, допълващ Регламент /ЕС/ № 952/13 г. за създаване на Митнически кодекс на ЕС, стоките, които по дефиниция не са с търговски цели са тези в личния багаж на пътниците, които имат случаен характер, предназначени са за лично ползване или за подаръци или естеството и количеството им е такова, че да показва, че те не се внасят или изнасят с търговска цел, както и когато се изпращат от изпращача на получателя без каквото и да е заплащане. Като основни компоненти по посочената дефиниция за "стоки с нетърговски характер" могат да се отграничат следните признаци, независимо дали се касае до стоки, които се намират в пратка или в личния багаж на пътника - частният и случаен характер на предметите/обектите, съдържанието им, включващо стоки изключително за лично ползване от получателя или семейството му или стоки, предназначени за подаръци, но които стоки нито по естество, нито по количество представляват търговски интерес. [...]

Предмет на престъплението по чл. 251 от НК, по актуално действащата правна уредба (ЗИДНК, обн. бр. 82 от 29.09.2023 г.) са само "парични средства" по смисъла на чл. 2, параграф 1, буква "а" от Регламент (ЕС) 2018/1672, съответно § 1, т. 6 от ДР на Валутния закон (обн. ДВ, бр. 83 от 21.09.1999 г., в сила от 1.01.2000) и които обхващат четири категории средства: а) валута; б) прехвърляеми инструменти на приносител; в) стоки, използвани като високоликвидни средства за съхраняване на стойност, и г) някои видове предплатени карти.

Златото, когато е предмет на внос/износ, се счита за парично средство (т. е. за средство, попадащо в предметния обхват на действие на нормите на Валутния закон) като стока, използвана като високоликвидно средство за съхраняване на стойност, в два случая – а) когато се пренасят монети със съдържание на злато от най-малко 90 % и б) под формата на кюлчета, късове или буци със съдържание на злато от най-малко 99,5 %. (вж. т. 1 на Приложение 1 на Регламент (ЕС) 2018/1672).

чл. 242 НК

чл. 251 НК

Решение № 24 от 10.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 878/2023 г., I н. о., докладчик съдията Валя Рушанова

Касационното производство е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по жалба на защитника на подсъдимия Е. М. срещу решение № 81/26.05.23г. на Пловдивски апелативен съд, постановено по внохд № 457/22 г. по описа на същия съд.

В жалбата се релевират основанията по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 НПК. В резултат на неправилен анализ и оценка на доказателствените източници, съдът достигнал до незаконосъобразен извод за виновност на подсъдимия, единствено на основата на направеното от него самопризнание в нарушение на принципа на чл. 116, ал. 1 от НПК. Възражава се срещу елемент от обективната страна на престъплението - предметът му да е с търговско предназначение, като се сочи, че същият е недоказан. Оспорва се заключението за наличие на субективна страна на престъплението по чл. 242 от НК, с довод че същото е основано изцяло на предположение. Възражава се срещу приложението на материалния закон с довод, че всъщност деецът е имал умисъл за извършване на престъпление по чл. 251 от НК, а не на престъплението по чл. 242 от НК, за което неправилно е била ангажирана наказателната му отговорност.

Иска се отмяна на въззивното решение и оправдаване на подсъдимия по обвинението да е извършил престъпление по чл. 242, ал. 1, б. “д” от НК или алтернативно - изменяване на решението с преквалифициране на деянието от престъпление по чл. 242, ал. 1 б. “д” в престъпление по чл. 251 от НК.

В съдебно заседание на настоящата инстанция защитникът на подсъдимия поддържа касационната жалба и моли за уважаването ѝ.

Представителят на ВКП застъпва становище за неоснователност на жалбата.

Върховният касационен съд, след като обсъди касационните оплаквания в жалбата на подсъдимия, както и доводите на страните, намери следното:

С присъда № 24/06.10.22г., постановена по нхд № 389/22г., Хасковският окръжен съд е признал подсъдимия турския гражданин Е. М. за виновен за това, че на 13.02.2022 г., през ГКПП "Капитан Андреево", да е пренесъл през границата на страната, от Република Турция в Република България, без знанието и разрешението на митниците стоки за търговски цели в големи размери, а именно – златни бижута (пръстени, медальони, синджири, колиета, гривни, обици – различни проби и грамажи), на обща стойност 103 805, 02 лева, поради което на осн. чл. 242, ал. 1, буква "д" и чл. 55, ал. 1, т. 1 и ал. 2 НК го е осъдил на 2 (две) години лишаване от свобода с изпитателен срок от 3 (три) години, като му наложил кумулативното наказание „глоба“ в размер на 10 000 (десет хиляди) лева.

На осн. чл. 242, ал. 7 НК съдът постановил отнемане в полза на държавата на предмета на престъплението.

Възложил направените по делото разноските за експертизи в тежест на подсъдимия, изключвайки тези, които са свързани с дейността на назначения на същия преводач.

По жалба на защитника на подсъдимия било образувано внохд № 457/22г. по описа на Пловдивския апелативен съд.

С атакуваното решение № 81/26.05.23г. по внохд № 457/22г. Пловдивският апелативен съд изцяло потвърдил първоинстанционната присъда на Хасковския окръжен съд.

При извършената касационна проверка, ВКС намери жалбата за допустима, но неоснователна по същество.

Релевираните нарушения по чл. 348, ал.1, т. 1 и 2 от НПК не са допуснати.

Осъществената от инстанциите по фактите аналитична и оценъчна дейност отговаря на стандартите по чл. 13, 14 и чл. 107 от НПК. Лишено от основание е възражението, че фактите се основават единствено на самопризнанието на подсъдимия, в нарушение на фундаменталния принцип по чл. 116 от НПК. Действително самопризнанието на подсъдимия е било от съществено значение за детайлното изясняване на мотивите и подбудите за осъществяване на деянието, но фактът за него и авторството му, не са изведени единствено и в решаваща степен от самопризнанието на дееца. Съдът с основание се е позовал и на показанията на митническите служители Д., В. и С., показанията на св.Й., протокола за оглед на веществени доказателства, ведно с албум и заключението на назначената по делото стоково - оценъчна експертиза. С допълнително значение е и безспорно установеният факт, че подсъдимият не просто е пренасял бижутата по начин, изключващ знанието му за тяхното наличие, а те са били специално укрити от него, чрез прикрепването им в специално пригодени за това 5 бр. пакети, прикрепени под ризата му към тялото му. Вярно е, че свидетелите не са били разпитани при условията на състезателност, устност и непосредственост в хода на съдебно следствие пред първоинстанционния съд, но това е станало при изричното съгласие на касатора, одобрено от съда, да се ползват по реда на диференцираната процедура по чл. 371, т.1 от НПК. Въпреки това, съдилищата са били процесуално изрядни, изпълнявайки задължението си да съпоставят доказателствените източници - както помежду им, така и в съвкупност, за да изведат фактическите си изводи. При това положение, не се констатира заявления в касационната жалба порок в оценъчната дейност на инстанциите по фактите, включително и относно изводите за действителното представно съдържание на дееца относно това какво извършва и с какви последици е деянието му.

Верни са изводите и относно това, че подсъдимият е бил наясно със задължението си да декларира пред митническите органи пренасяните от него, укрити под дрехите му, златни бижута. По този въпрос, с основание съдилищата са се позовали на фактическите обстоятелства, че подсъдимият е лице с над 10 годишен стаж като международен шофьор, редовно е извършвал курсове между Република Турция и Република България, бил запознат с митническата практика и изисквания на двете държави за пренос и превоз на пари, стоки и ценности, както и със задължението си да ги декларира при преминаването през границата. Отделно от това – касаторът е бил водещият шофьор на курса, а и въпреки поканата и разясненията на митническите служители за деклариране на пренасяни от него стоки, лични вещи и валутни ценности, не е предприел действия за информиране на митническите власти за това.

В съответствие с доказателствените материали е и заключението, че пренасяните от жалбоподателя златни бижута, укрити под дрехите му в специално пригодени пакети, представляват стоки за търговски цели. Съгласно чл. 1 пар. 21 б. "б" от Делегирания регламент № 2446/2015 на Европейската комисия, допълващ Регламент /ЕС/ № 952/13 г. за създаване на Митнически кодекс на ЕС, стоките, които по дефиниция не са с търговски цели са тези в личния багаж на пътниците, които имат случаен характер, предназначени са за лично ползване или за подаръци или естеството и количеството им е такова, че да показва, че те не се внасят или изнасят с търговска цел, както и когато се изпращат от изпращача на получателя без каквото и да е заплащане. Като основни компоненти по посочената дефиниция за „стоки с нетърговски характер“ могат да се отграничат следните признаци, независимо дали се касае до стоки, които се намират в пратка или в личния

багаж на пътника - частният и случаен характер на предметите/обектите, съдържанието им, включващо стоки изключително за лично ползване от получателя или семейството му или стоки, предназначени за подаръци, но които стоки нито по естество, нито по количество представляват търговски интерес. Видно е, че в конкретния случай правилно съдилищата са приели, че укритите и сортирани по асортимент в отделни пакети златни бижута от подсъдимия представляват стоки за търговски цели в големи размери по смисъла на чл. 242, ал.1, б.„д“ от НК. Предназначението им за стоковия пазар се извежда от обясненията на подсъдимия (посочил, че е се е ангажирал с пренасянето на бижутата през границата ни с Турция, тъй като е получил обещание за възнаграждение от 400 евро, когато достави златото в Нюрнберг), но фактически се основава на вида и асортимента (разнообразни по вид бижута - обици, гривни, колиета, пръстени, синджирни), количеството - над килограм златни бижута, както и от стойността му- 103 805,02 лева. Допълнително - доводите, с които се оспорва търговското предназначение на пренасяните от касатора стоки, са лишени от конкретика, поради което не могат да получат детайлно обсъждане.

Не е налице нарушение на материалния закон по смисъла на чл. 348, ал.1, т.1 от НПК. Напротив - приетите от контролираната инстанция факти са преценени в контекста на нормите на Валутния закон и Закона за митниците, като контролираните съдилища законосъобразно са приели, че е налице обективна и субективна съставомерност на деянието по чл. 242, ал.1, б.„д“ от НК. В рамките на фактическите положения съдът законосъобразно е приел, че златните изделия са били пренесени без знанието и разрешението на митниците - въпреки изричното запитване от митническия служител те не са били декларирани от подсъдимия, а при последващата физическа проверка са били намерени 5 бр.пакета, съдържащи златните бижута, обвити с тиксо, прикрепени към торса под ризата му. Затова съдът правилно е извел прекия умисъл от обективно установеното поведение на подсъдимия М. и другите обстоятелства, при които се е развило конкретното събитие на престъплението.

Генералното възражение на защитата за субективна несъставомерност на деянието по този текст се основава на твърдението в касационната жалба, че касаторът е осъществил деянието с умисъл за престъпление по чл. 251 от НК, доколкото „златото има характер на валутна ценност“. То не може да се сподели, като искането за приложение за закон за по-леко наказуемо престъпление при съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, също не може да се удовлетвори.

Предмет на престъплението по чл. 251 от НК, по актуално действащата правна уредба (ЗИДНК, обн. бр.82 от 29.09.2023г.) са само „парични средства“ по смисъла на чл. 2, параграф 1, буква "а" от Регламент (ЕС) 2018/1672, съответно § 1, т.6 от ДР на Валутния закон (обн. ДВ, бр. 83 от 21.09.1999 г., в сила от 1.01.2000) и които обхващат четири категории средства: а) валута; б) прехвърляеми инструменти на приносител; в) стоки, използвани като високоликвидни средства за съхраняване на стойност, и г) някои видове предплатени карти.

Златото, когато е предмет на внос/износ, се счита за парично средство (т.е. за средство, попадащо в предметния обхват на действие на нормите на Валутния закон) като стока, използвана като високоликвидно средство за съхраняване на стойност, в два случая – а) когато се пренасят монети със съдържание на злато от най-малко 90 % и б) под формата на кюлчета, късове или буци със съдържание на злато от най-малко 99, 5 %. (вж.т.1 на Приложение 1 на Регламент (ЕС) 2018/1672). Настоящият случай не е такъв с оглед естеството, количеството и предназначението на стоките, пренасяни от касатора, независимо че същите представляват изделия, изработени от злато.

Друг е въпросът, че с оглед изменението на материалния закон, исканата от касатора преквалификация на деянието по чл. 251 от НК е недопустима, тъй като понастоящем неизпълнението на задължението за деклариране на благородни метали и изделия от тях

(извън посочените в т.1 от Приложение № 1 на Регламент (ЕС) 2018/1672,) не представлява престъпление по чл. 251 от НК.

Във всички останали случаи, когато се касае за пренасяне през границата на страната на благородни метали и изделията от тях, от или за трета страна, за преценката дали се касае за съставомерно по чл. 242 от НК деяние или за административно нарушение, на обмисляне подлежат нормите на Закона за митниците и разпоредбите на квалифицираната контрабанда по НК. Именно квалифицирана контрабанда на стоки с търговски цели в големи размери, е налице в конкретния случай, поради което с осъждането на подсъдимия по обвинението да е извършил престъпление по чл. 242, ал.1, б. „д“ от НК не е допуснато нарушение на материалния закон.

С оглед изложеното касационният съд счита, че не са допуснати претендираните нарушения на процесуалния и материалния закон. В касационната жалба не се изтъкват каквито и да било аргументи относно справедливостта на наложеното наказание, поради което касационната инстанция не намира за необходимо подробно да се спира на дейността на контролираните инстанции по индивидуализиране на наложеното наказание. Достатъчно е да се отбележи, че на подсъдимия е наложено наказание при условията на чл. 55, ал. 1, т. 1 и ал. 2 от НК, като както наказанието лишаване от свобода, така и кумулативното наказание „глоба“ са под предвидените минимални размери в санкцията на чл. 242, ал.1, б. „д“ от НК, като не са налице основания за тяхното допълнително намаляване.

6. Чл. 94, ал. 1, т. 6 от НПК не прави разлика какви са основанията за задържане – мярка за неотклонение по същото или по друго дело, изтърпяване на наказание или, както е в случая – фактическо задържане. Изискването е абсолютно и не търпи изключения и с оглед извършеното действие по разследването, фазата или стадия на наказателното производство – то се отнася и за разпита пред съдия. Логиката на това законодателно разрешение се корени в поначало ограничените възможности за защита на задържаните лица. След като нито разследващият орган, нито съдът са съобrazили това обстоятелство и не са подsigурили защитник за разпита по реда на чл. 222 от НПК, е било недопустимо включването на коментираните обяснения в доказателствената съвкупност.

чл. 94, ал. 1, т. 6 НПК

Решение № 61 от 26.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 936/2023 г., III н. о., докладчик председателят Мая Цонева

Производството е по чл. 346, т. 1 от НПК.

Образувано е по касационен протест от Софийска апелативна прокуратура против присъда № 22/10. 07. 2023 год., постановена по в. н. о. х. д. № 52/2023 год. по описа на Софийски апелативен съд (САС).

С протеста са заявени касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и 2 от НПК. Възражава се срещу извършения от САС доказателствен анализ и изводите му, че преобладаващата част от събраните доказателства и доказателствени средства са опорочени. Твърди се, че диспозитивът на въззивния съдебен акт е противоречив и неясен, а мотивите към него не отговарят на изискванията на чл. 339 вр. чл. 305, ал. 3 от НПК. Оспорва се отказът да бъде назначена повторна съдебно-счетоводна експертиза. Извършен е собствен анализ на доказателствената съвкупност с препратки към мотивите на първоинстанционната присъда. Поддържа се, че вследствие на всички тези нарушения на процесуалните правила е приложен неправилно и материалният закон. Направено е искане за отмяна на съдебния акт и за връщане на делото за ново разглеждане.

В съдебно заседание представителят на Върховна касационна прокуратура поддържа протеста по изложените в него съображения.

Защитникът на подс. Р. Б. пледира въззивната присъда да бъде оставена в сила, тъй като не са допуснати претендираните от държавното обвинение нарушения при анализа и оценката на доказателствата, а материалният закон е приложен правилно.

Подс. Б. не изразява лично своето становище във връзка със законосъобразността на атакувания съдебен акт.

Защитникът на подс. Д. Б. намира протеста за неоснователен и настоява същият да бъде оставен без уважение, а въззивната присъда да бъде потвърдена.

Подс. Б. не участва лично в касационното производство и не взема отношение по основателността на протеста.

Защитникът на подс. М. К. счита, че доказателственият анализ на въззивната инстанция е прецизен и убедителен и закономерно е довел до оправдаване на подсъдимите. Намира, че указанията, дадени от предходния състав на касационната инстанция са изпълнени прецизно и съдът подробно се е спрял на всяко едно доказателствено средство поотделно.

Подс. К. не се явява и не изразява лична позиция досежно сезиращия касационната инстанция документ.

Защитникът на подс. П. В. се присъединява към аргументите на останалите защитници, акцентирайки наред с това върху необосноваността на първоначалните експертни заключения и невъзможността повторната икономическа експертиза да направи категоричен извод за действителността на инкриминираните сделки поради липсата на необходимите счетоводни документи. Намира констатациите на САС за негодност на преобладаващата част от доказателствените източници за съответни на процесуалния закон и настоява въззивната присъда да бъде оставена в сила.

Подс. В. се солидаризира с всички аргументи, изложени от защитата и моли протестът да бъде оставен без уважение, а въззивната присъда да бъде потвърдена.

Върховният касационен съд, в пределите на касационната проверка по чл. 347, ал. 1 от НПК, съобрази следното:

С присъда от 18. 02. 2021 год., постановена по н. о. х. д. № 554/2015 год., Специализираният наказателен съд (СНС) е признал подсъдимите Р. Й. Б., Д. Н. Б., М. Р. К. и П. В. В. за виновни в това, че в периода от неустановена дата през м. май 2011 год. до 18. 07. 2012 год. в [населено място] и [населено място] се сговорили помежду си и с И. Д. И. (по отношение на когото наказателното производство е прекратено), като подс. В. се е присъединил към сдружението след 01. 08. 2011 год., да вършат в страната престъпления по чл. 255, ал. 1 и ал. 3 от НК, чрез които се цели да се набави имотна облага, поради което и на основание чл. 321 ал. 6 и чл. 55 от НК на подсъдимите Б., Б. и К. е наложено наказание пробация, включваща следните пробационни мерки:

- задължителна регистрация по настоящ адрес за срок от две години с явяване и подписване на осъдения два пъти седмично,
- задължителни периодични срещи с пробационен служител за срок от две години.
- безвъзмезден труд в полза на обществото по 200 часа годишно за срок от две години, а на подс. В. – пробация със следните пробационни мерки:
- задължителна регистрация по настоящ адрес за срок от една година и шест месеца с явяване и подписване на осъдения два пъти седмично.
- задължителни периодични срещи с пробационен служител за срок от една година и шест месеца и
- безвъзмезден труд в полза на обществото по 200 часа годишно за срок от две години.

Подсъдимите са оправдани по обвинението за престъпление по чл. 321, ал. 3, т. 1 вр. ал. 1 от НК – за подс. Б., и по чл. 321, ал. 3, т. 1 вр. ал. 2 от НК – за останалите подсъдими,

както и за първоначалния период на обвинението.

С присъдата подсъдимите са признати за невиновни в това, че през периода от 30. 03. 2011 год. до 29. 03. 2012 год. в [населено място] при условията на продължавано престъпление и в съучастие помежду си и с И. И. (по отношение на когото наказателното производство е прекратено), Р. Б. като извършител, а М. К., Д. Б., П. В. и И. И. като помагачи, са избегнали установяването и плащането на дължим от /фирма/ корпоративен данък в особено големи размери – 16 153 180,42 лв., като са потвърдили неистина относно размера на данъчния финансов резултат в две годишни данъчни декларации за 2010 и 2011 год., поради което и на основание чл. 304 от НПК са оправдани по повдигнатото им обвинение за престъпление по чл. 255, ал. 3 вр. ал. 1, т. 2, пр. 1 вр. чл. 26, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 от НК – за подс. Б. и по чл. 255, ал. 3 вр. ал. 1, т. 2, пр. 1 вр. чл. 26, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 4 от НК – за подсъдимите Б., К. и В.

Присъдата е била проверена по протест на прокурора с искане за осъждане на подсъдимите по повдигнатите им обвинения, както и по жалба на защитниците с настояване за цялостно оправдаване на Б., Б., В. и К.. С присъда № 3/30. 05. 2022 год по в. н. о. х. д. № 323/2021 год. Апелативният специализиран наказателен съд е отменил първоинстанционния съдебен акт в частта му, с която подсъдимите са били признати за виновни в извършването на престъпление по чл. 321, ал. 6 от НК и в частта относно разнските, като е оправдал подсъдимите по обвинението по чл. 321, ал. 3 вр. ал. 1 от НК – за подс. Б. и по чл. 321, ал. 3 вр. ал. 2 от НК – за останалите подсъдими. В останалата част присъдата е била потвърдена.

С решение № 16/12. 01. 2023 год., постановено по к. н. д. № 761/2022 год, Върховният касационен съд, трето наказателно отделение е отменил изцяло присъдата на Апелативния специализиран наказателен съд и е върнал делото за ново разглеждане на САС на друг състав от стадия на съдебното заседание.

С присъда № 22/10. 07. 2023 год., постановена по в. н. о. х. д. № 52/2023 год., САС е отменил първоинстанционния съдебен акт в частта, с която подсъдимите са били признати за виновни в извършването на престъпление по чл. 321, ал. 6 от НК, в частта относно приложението на чл. 59 от НК и относно разнските, като е оправдал подсъдимите изцяло по чл. 321, ал. 3 вр. ал. 1 от НК – за подс. Б. и по чл. 321, ал. 3 вр. ал. 2 от НК – за останалите подсъдими. В останалата част присъдата на СНС е била потвърдена.

Касационният протест е допустим, тъй като е подаден в законно установения срок от надлежна страна и е насочен срещу подлежащ на касационна проверка съдебен акт. Разгледан по същество, същият е неоснователен.

Въпреки значителния обем на сезирация документ голяма част от възраженията в него не са от естество да предизвикат касационна проверка, защото представляват буквален препис на пасажи от мотивите към първоинстанционната присъда, включително и с използваното от СНС графично оформление, които извадки от своя страна са преразказ на част от свидетелските показания. По този начин представителят на държавното обвинение е направил неудачен опит да представи за свой част от доказателствения анализ на СНС без да съобрази какво е процесуалното развитие на делото и какви са правомощията на върховната инстанция по наказателни дела с оглед това развитие. С изключение на хипотезата по чл. 354, ал. 5 от НПК, към която настоящият казус не може да бъде отнесен, касационният съд е инстанция единствено по правото, поради което не проверява фактическата обоснованост на въззивния съдебен акт. И тъй като коментираните доводи на прокурора насочват именно към оспорване на тази обоснованост, те няма да бъдат обсъждани. Отговор следва да бъде даден единствено на възраженията за неяснота на диспозитива и несъответствие на мотивите към присъдата с изискванията на чл. 305 от НПК; за незаконосъобразен отказ да бъдат уважени доказателствените искания на представителя на държавното обвинение; за неправилна преценка на въззивната инстанция относно негодността на изключенията от нея

доказателствени средства, доколкото, макар и схематично поднесени, все пак тези оплаквания са подкрепени от някакви аргументи.

Неоснователни са възраженията, касаещи съдържанието на проверявания съдебен акт. Прочитът на диспозитива му не оставя съмнение, че първоинстанционната присъда е била отменена в нейната осъдителна част, след което подсъдимите са оправдани изцяло по повдигнатите им обвинения по чл. 321 от НК. С признаването им за невиновни четиримата са получили максимална защита на своите права, поради което не може да се очаква въззивният акт да бъде отменен и делото да бъде върнато за ново разглеждане по съображения за нарушаване на правото им на защита. Колкото до твърдението на прокурора, че е бил поставен в невъзможност да разбере волята на съда, прегледът на протеста показва тъкмо обратното. Всички доводи за неправилно приложение на материалния закон недвусмислено насочват към извод, че представителят на държавното обвинение е наясно, че подсъдимите са оправдани изцяло и поради това настоява за отмяна на съдебния акт и за връщане на делото с указания за осъждането им по чл. 321, ал. 3 вр. ал. 1 от НК – за Б. и по чл. 321, ал. 3 вр. ал. 2 от НК – за останалите подсъдими.

На следващо място, въпреки нестандартния подход при излагане на съображенията относно обстоятелствата, подлежащи на обсъждане по чл. 305 от НПК, контролираната инстанция не е допуснала дотолкова съществени отклонения, които да бъдат недвусмислено квалифицирани като липса на мотиви и да налагат отмяна на присъдата и връщане на делото за ново разглеждане. След като е обективизирал изводите си относно негодността на по-голямата част от доказателствените средства, САС е посочил в мотивите, че единствените годни доказателствени източници са тези, установяващи родствените връзки между подсъдимите Р. Б. и Д. Б., регистрацията, предмета на дейност и управителните органи на търговските дружества, описани в обстоятелствената част на обвинителния акт, но отсъстват такива, които да позволят изискуемия от НПК безспорен и категоричен извод за наличие на организирана престъпна група по смисъла на чл. 321, ал. 1 – 3 вр. чл. 93, т. 20 от НК или на престъпно сдружение по чл. 321, ал. 6 от НК, в каквато насока са били изводите на първостепенния съд. Въззивната инстанция е процедира по същия начин и касателно второто инкриминираното деяние – това по чл. 255 от НК. След като е анализираща доказателствата, относими към това обвинение, тя е отразила констатацията си, че сами по себе си подадените годишни данъчни декларации и различните актове на данъчната администрация не са достатъчни да се приеме за доказано, че е извършено претендираното от прокурора престъпление, особено като се отчитат неяснотата и вътрешната несъгласуваност на обвинителния инструмент – от една страна, показанията на управителите на част от фирмите-съконтрахенти на /фирма/ за множество реално извършени от тях доставки на скрап – от друга, а също така и поради неустановеността на размера на дължимия корпоративен данък поради невъзможност да бъдат събрани необходимите платежни и счетоводни документи. Ето защо не съществува основание да бъде възприета тезата на обвинението за неизпълнени указания за надлежно мотивиране на съдебния акт, дадени при предходното касационно разглеждане на делото.

Тук е мястото отговор да получи възражението в протеста за незаконосъобразен отказ на въззивната инстанция да допусне повторна съдебно-икономическа експертиза. Вещите лица, изготвили заключението на допуснатата от първостепенния съд експертиза, са били категорични, че за да дадат обоснован отговор на въпроса действителни или фиктивни са сделките, включени в годишните данъчни декларации на /фирма/, са им необходими множество документи, които не се намират по делото. Въпреки проявената от експертите активност снабдяването с тази документация се е оказало невъзможно, било защото тя е била унищожена при пожара в счетоводството на дружеството, било защото вече не се съхранява поради изминалите близо десет години от инкриминираните събития. След като не съществува каквато и да било възможност за приобщаване на необходимите за ново експертно изследване счетоводни и платежни документи, допускането на повторна

икономическа експертиза е било безпредметно. Към това следва да се добави още и констатираната и от двете инстанции по фактите изначална неяснота в обвинителния акт кои от всички налични по делото фактури са поставени в основата на обвинението и каква в крайна сметка е стойността на дължимия данък според прокурора предвид установените от САС множество разминавания и несъответствия в обвинителната теза.

С две изключения настоящият съдебен състав споделя и изводите на САС относно негодността на доказателствените източници, събрани от първостепенния съд.

Преди всичко законосъобразно още СНС е изключил от доказателствената съвкупност обясненията на починалия подсъдим И. И., дадени пред разследващ орган, а въззивната инстанция правилно се е солидаризирала с него. При всеки един от тези разпити И. се е защитава сам, а разпоредбата на чл. 279, ал. 2 от НПК въвежда като императивно изискване за включването им в ценения обем доказателствени източници обясненията да са депозирани в присъствието на защитник. Ето защо не е съществувала никаква процесуална възможност това доказателствено средство да бъде поставено в основата на претендираното от прокурора осъждане на останалите четирима подсъдими.

По-нататък, макар да има известни резерви към аргументацията, с която са изключени обясненията на И., депозирани по реда на чл. 222 от НПК, касационната инстанция се присъединява към крайното заключение, че те също са негодно доказателствено средство. Основание за изключването им може да бъде открито при проследяване на хронологията на разпитите му на 18. 07. 2012 год. Първоначално И. е разпитан пред старши разследващ полицай в ГДБОП, сектор „БОП“ – Стара Загора, като това е сторено за времето 08.30 до 09.30 часа. Разпитът пред съдия от СНС е проведен на същата дата за времето от 15.50 часа до 16.08 часа, като започва с изявление на подсъдимия, че иска да разбере кога ще бъде свободен да си тръгне и ще бъде ли изпълнено даденото му обещание да бъде върнат в /населено място/, защото няма пари да се прибере с обществен транспорт. Въпреки отсъствието по делото на нарочен документ за задържането му, анализът на посоченото от подсъдимия води до извод, че свободата на придвижване на И. е фактически била ограничена. При това положение, независимо от декларирания отказ от защитник, адвокатската защита на подсъдимия е била задължителна, защото чл. 94, ал. 1, т. 6 от НПК не прави разлика какви са основанията за задържане – мярка за неотклонение по същото или по друго дело, изтърпяване на наказание или, както е в случая – фактическо задържане. Изискването е абсолютно и не търпи изключения и с оглед извършеното действие по разследването, фазата или стадия на наказателното производство – то се отнася и за разпита пред съдия. Логиката на това законодателно разрешение се корени в поначало ограничените възможности за защита на задържаните лица. След като нито разследващият орган, нито съдът са съобразили това обстоятелство и не са подсилили защитник за разпита по реда на чл. 222 от НПК, е било недопустимо включването на коментираните обяснения в доказателствената съвкупност.

САС незаслужено е упрекнат, че незаконосъобразно е изключил от доказателствената съвкупност показанията на полицейските служители П. С., Ц. С., Д. М. и Н. К. Като основание за това е послужило не обстоятелството, че те са участвали в друго процесуално качество – прегледът на материалите по делото не показва да са извършвали действия по разследването, да са били привлечени като специалисти-технически помощници или експерти, нито да са имали някакво друго качество, явяващо се препятствие пред свидетелстването им. Невъзможността показанията им да послужат като надлежна доказателствена основа за евентуална осъдителна присъда произтича от съдържанието на твърденията им.

Съществена част от тях представлява оперативна информация, получена от свидетелите по различно време и по различен начин при изпълнение на служебните им задължения. Въпреки че тази информация представлява ценен инструментариум при извършване на оперативно-издирвателна дейност, при изграждането на следствени версии

и при задаване насоки на разследването, тя няма онова доказателствено значение, което ѝ придава прокурорът. Оперативната информация не притежава характеристиките на годно доказателство по смисъла на НПК и това е така, защото по правило тя е събрана по нерегламентиран в процесуалния закон начин и за съда нейният произход, източници и способи на добиване остават неизвестни и недостъпни, поради което е невъзможно извършването на проверка за надеждността, достоверността, изчерпателността и доброволността при предоставянето ѝ.

От вниманието на въззивния съд не е убягнало, че освен оперативна информация показанията на свидетелите М. и С. съдържат преразказ на протоколите за веществени доказателствени средства (ВДС), получени при експлоатиране на специални разузнавателни средства (СРС), като при това свид. М. е представил на първостепенния съд и собствената си интерпретация на подслушаните разговори и направените при тази интерпретация негови лични изводи за инкриминираните събития. Освен че в тази им част показанията на двамата представляват източник на производни доказателства и с оглед принципа на непосредственост в наказателния процес е недопустима подмяната на първични доказателства с производни, не бива да се забравя спецификата на специалните разузнавателни средства като способ на доказване. С оглед обстоятелството, че получените при използването на СРС фактически данни спадат към т. нар. „тайни доказателства“, съществено накърняващи правата на лицата, спрямо които са приложени, законодателят е предвидил специален ред, по който получената чрез СРС информация придобива доказателствена стойност. Този ред е регламентиран в раздел VIII на глава четиринадесета от НПК и е недопустимо въвеждането на тази информация в процеса по друг начин освен по законно установения. С особена сила това принципно положение се отнася към разглеждания понастоящем казус, в който инстанциите по фактите са приели негодност на експлоатираните СРС. При това положение възприемането на тезата на държавното обвинение и включването на заявеното от М. и С. в съответната на процесуалния закон доказателствена маса би имало за последица заобикаляне на реда за прилагане на СРС.

Касационната инстанция не може да приеме за основателно и възражението в протеста за отсъствие на процесуална пречка да бъдат третирани като годен доказателствен източник, подкрепящ обвинителната теза, показанията на полицейските служители в частта им, пресъздаваща извънпроцесуални признания на починалия подсъдим И. И.. Като оставим настрана, че прокурорът не е противопоставил каквито и да било правни аргументи на извода на въззивния съд за недопустимост на свидетелските показания в обсъжданата им част, позицията му не е съобразена и с решението на Европейския съд правата на човека по делото „М. срещу България“ и с константната практика на ВКС в последните години. Своите изявления за естеството на контактите му с останалите подсъдими И. И. е направил в момент, когато вече срещу него е съществувало подозрение за съпричастност към определена престъпна дейност. В същото време оперативните беседи, водени с него, са били реализирани без той да е бил уведомен за своите права и най-вече за правото да не се самоуличава. След като то не му е било разяснено, подсъдимият не би могъл да направи информиран избор дали да отговаря на въпросите на оперативните работници като сподели за своето участие в инкриминираните събития или да запази мълчание, както и да прецени дали за предприемането на действия в една от двете насоки не му е нужна консултация с адвокат. Наред с това позоваването на свидетелските показания в коментираната им част би рефлектирало пряко и непосредствено и върху справедливостта на процеса по отношение на останалите четирима подсъдими. Предвид изключително сериозния доказателствен дефицит, признат и от държавното обвинение в протеста, включването в доказателствената съвкупност на извънпроцесуалните признания на починалия И. посредством заявеното от свид. К. биха имали ако не решаващо, то най-малкото важно значение за осъждането на Б., Б., В. и К.

без последните да са имали дори минимална възможност да се конфронтират с първоизточника на тази информация. Следва да се отбележи, че последното в пълна сила се отнася и за обсъдените по-горе обяснения на И., депозирани по реда и при условията на чл. 222 от НПК.

Не съществуват основания, изводими от материалите по делото, да бъдат възприети доводите на прокурора за процесуална годност на показанията на свидетелите Л. Т.-Е. и М. Б., депозирани пред съдия от СНС. Напротив, прегледът на процесуалните действия, извършени към момента на провеждането на тези разпити, води до направения от въззивната инстанция категоричен извод за неспазване на регламента на чл. 223 от НПК и това е така не само защото починалият подсъдим И. не е бил уведомен кои свидетели ще бъдат разпитвани пред съдия, поради което изявлението му, че не желае да присъства на тези действия по разследването е лишено от конкретност и не представлява израз на информирано решение относно начина, по който той ще реализира защитата си по-нататък. С много по-голяма тежест в случая е обстоятелството, че въпреки че свидетелите първоначално са били разпитани пред разследващ орган, а трима от останалите подсъдими вече са били задържани за срок от 24 часа, органът на досъдебното производство е предприел действия по привличането им в качеството на обвиняем едва след действията по чл. 223 от НПК, лишавайки по този начин Б., В. и К. от възможността да участват в разпита на Л. Т.-Е. и М. Б.. Разбира се, процесуалният закон предоставя възможност за избор на водещия разследването дали да отложи по тактически съображения привличането на едно или друго лице в качеството на обвиняем след разпита на свидетелите пред съдия или да предостави на обвиняемия гарантираното му от закона право още в досъдебната фаза да участва в разпита на свидетелите пред независим и безпристрастен съд в условията на състезателност и осигурени гаранции за правото на защита. Негова е преценката дали се налага провеждането на изненадващи за обвиняемите действия по разследването или е необходимо да се обезпечи бъдещото ползване на гласни доказателствени средства с особено значение. Лишаването на обвиняемия от възможността да участва активно в разпита пред съдия на уличаващото го лице е незаконосъобразно и представлява основание подсъдимият да се противопостави на включването на събраната чрез този способ информация в доказателствения материал.

В същото време касационната инстанция се разграничава от извода на апелативния съд за изначална негодност на показанията на коментирания по-горе свидетелка Л. Т.-Е., както и на свидетелите В. П., С. К. и А. Б.. В основата на заключението си, че четиримата имат друго процесуално качество – това на обвиняем, контролираната инстанция е поставила практиката на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз за момента, от който едно лице се счита за обвинено в престъпление и следователно се ползва от защитата на КПЧОС и правото на Европейския съюз. Макар същата да е коректно цитирана, от вниманието на долу стоящия съд е убягнало, че понятията „наказателно обвинение“ и „лице, срещу което е повдигнато обвинение“ по Конвенцията и Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 год. относно правото на информация в наказателното производство и Директива (ЕС) 2016/343 Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 год. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство са със самостоятелно значение и се различават от понятията „обвинение“ и „обвиняем“ по смисъла на НПК. Първите две са с много по-широк обхват и включват не само лицата, които са били привлечени с нарочен формален акт в съответното процесуално качество съобразно националното законодателство, но и всички лица, срещу които има подозрение, че са съпричастни към определено престъпно посегателство и които именно поради това подозрение са поставени под угрозата да бъдат конституирани като обвиняеми и се ползват от защитата на цитираните по-горе международни актове. По смисъла на националното ни

законодателство заподозреният не е приравнен към обвиняемия. Той все още няма процесуално качество, защото не е привлечен по реда на чл. 219 от НПК и поради това не попада под забраната на чл. 118 от НПК. Действително, на 18. 07. 2012 год. в жилищата и офисите на посочените лица са били извършени претърсвания и изземвания, но протоколите за тези действия не са били оформени съобразно изискванията на чл. 219, ал. 3 от НПК и не съдържат информацията по т. 3, 4 и 6 на цитираната разпоредба. Ето защо, макар да се ползват от закрилата на Конвенцията, те не притежават процесуалното качество обвиняем по смисъла на НПК, с оглед на което не е съществувала процесуална пречка за включването на показанията им в доказателствената съвкупност.

Що се отнася до протоколите за ВДС, получени при експлоатацията на СРС, настоящият съдебен състав споделя преобладаващата част от изводите на САС за тяхната негодност. Въззивният съд е достигнал до законосъобразно заключение, че разрешенията за прилагане на този способ на доказване, изхождащи от председателите на Софийския градски съд и на Старозагорския окръжен съд, са дадени от некомпетентен орган. В исканията, направени от орган по чл. 13, ал. 1 от ЗСРС, изрично е посочено, че се касае за престъпление по чл. 321 от НК, а и самата фактология, обективизирана в сезиращите документи, насочва към наличие на организирана престъпна група по смисъла на цитираната разпоредба. По силата на чл. 411а от НПК в редакцията му към началото на 2012 год., когато са депозираны коментиранията искания за прилагане на СРС, разглеждането на дела за престъпления по чл. 321 от НК е от изключителната компетентност на СНС и само неговият председател или упълномощен от последния заместник са имали правомощия да разрешат, респ. да откажат прилагането на този способ на доказване наличието на организирана престъпна група. Това се отнася не само за случаите, в които искането е направено в рамките на вече образувано наказателно производство от наблюдаващия прокурор, но и за хипотезите на искане, изхождащо от орган по чл. 13, ал. 1 от ЗСРС. Към обсъждания момент разпоредбата на чл. 15 от ЗСРС вече е била приведена в съответствие с чл. 174 от НПК и анализът ѝ показва, че правомощията на посочените в нея органи не се намират в условията на алтернативност, а искащият прилагане на СРС няма право на избор към кой от изброените да насочи искането си. Както неведнъж е посочвала касационната инстанция, разрешаването на СРС от некомпетентен орган по своите последици е равнозначно на отсъствие на разрешение, а протоколите за ВДС, получени при експлоатацията на този способ на доказване съставляват негодно доказателствено средство. Ето защо като е приел, че редът за разрешаването им е опорочен, апелативният съд не е допуснал претендираното от прокурора съществено нарушение на процесуалните правила.

Като безупречна следва да бъде оценена и предложената от въззивната инстанция аргументация за изключване от доказателствената съвкупност на протокола за ВДС, документиращ разговорите на подс. М. К. от № 0897 822 814. Същият е изготвен след разрешение от председателя на Бургаския окръжен съд, който в случая се явява компетентен орган, но както правилно е отбелязал и САС, макар в искането да се твърди, че то е направено с оглед разследване на престъпление по чл. 253 от НК, за което към 2012 год. е било допустимо прилагане на СРС, в действителност изложената в сезиращия документ фактология не може да бъде отнесена към пране на пари, а само и единствено към данъчно престъпление по смисъла на чл. 255 от НК. Към м. март 2012 год., когато е направено искането, прилагането на СРС за подобно посегателство е било недопустимо и след като фактите в него са насочвали към такова престъпление, то председателят на съда, сезиран с искането е следвало да откаже прилагането на СРС. Настъпилата впоследствие законодателна промяна, довела до разширяване приложното поле на коментирувания способ на доказване, не санира допуснатото съществено процесуално нарушение, защото преценката за законосъобразност на действието се осъществява към момента на извършването му.

Изводът на въззивния съд за негодност на ВДС, с който настоящата инстанция не може да се съгласи, се отнася до протоколите, изготвени след разрешение на председателя на СНС от 2012 год. за прилагане на СРС по отношение на подсъдимите Б., Б. и В. и от 2013 год. по отношение на свид. Б. И.. Основание за причисляване към негодните доказателствени средства апелативният съд е намерил в липсата на мотиви на съдебните актове, разрешаващи прилагането на този способ на доказване. Макар в принципен план решаващият състав да е прав, че и разрешенията за експлоатиране на СРС, и отказите за прилагането им следва да бъдат мотивирани, тъй като са вид съдебни актове, крайният му извод не отчита спецификата им. Те са един от елементите от сложния фактически състав по законосъобразното прилагане на този способ на доказване и не съществуват сами за себе си. Съдържанието им е поставено в зависимост от направеното искане, което безусловно следва да бъде мотивирано – чл. 173 от НПК и чл. 14 от ЗСРС. Преценката на органите по чл. 174 от НПК и чл. 15 от ЗСРС за наличие или отсъствие на законовите предпоставки за прилагане на СРС се извършва след като сезираният с искането председател или упълномощен негов заместник е проверил мотивите в искането и е достигнал до извод, че то е обосновано или обратно – че не е скрепено с изискуемата от закона аргументация. Както за подсъдимите, така и за съда, разглеждащ делото по същество, от значение е дали при съвместен прочит на искането и разрешението стават известни „...точните причини, поради които е дадено това разрешение с оглед на фактическите и правните обстоятелства по конкретния случай в основата на искането, като от този съвместен прочит задължително трябва да личи и срокът на действие на разрешението...“ – Решение от 16. 02. 2023 год. по дело С-349/2021 год. на СЕС. Всъщност точно така е процедираа контролираната инстанция при оценката на обсъдените по-горе протоколи за ВДС, получени при прилагане на разрешените от председателя на Бургаския окръжен съд СРС. При подобен подход спрямо СРС, разрешени от председателя на СНС, се достига до извод, че съществува достатъчна яснота относно фактическите и правните основания за допустимостта на СРС като способ на доказване, за приложимите оперативни способи, за лицата спрямо които се използва СРС и за сроковете за прилагането им.

Независимо от несъгласието си с изводите на въззивния съд за недопустимост на показанията на свидетелите Л. Т.-Е., В. П., С. К. и А. Б. и с тези за негодност на протоколите за ВДС, получени при експлоатация на СРС, разрешени от председателя на СНС, настоящият съдебен състав не намира необходимост от отмяна на въззивната присъда и връщане на делото за ново разглеждане. За да достигне до този извод, касационната инстанция съобрази забраната на чл. 177, ал. 1 от НПК, относима към обвинението за престъпление по чл. 321 от НК, както и тази по чл. 281, ал. 8 от НПК, касаеща преди всичко обвинението за престъпление по л. 255 от НК. За извода за недоказаността на обвинението за данъчно престъпление от съществено значение освен това е невъзможността да бъдат приобщени към доказателствената съвкупност съответните счетоводни и платежни документи, които не са били иззети своевременно от органите на досъдебното производство, което обстоятелство е обективна пречка пред установяване действителността или недействителността на сделките, формиращи данъчната основа, а оттам и размера на дължимия от /фирма/ корпоративен данък, а също така и безспорно установеният факт, че в инкриминирания период подс. Б. не е бил единствен управител на дружеството и в действителност реалното му управление е осъществявано от други лица. Не на последно място, както правилно е посочила и контролираната инстанция, недостатъците и вътрешните противоречия в обвинителната теза относно начина на формиране на твърдяното данъчно задължение също изключват възможността за ангажиране наказателната отговорност на подсъдимите.

В заключение – проверката на въззивната присъда не показва да са допуснати посочените в протеста съществени нарушения на процесуалните правила при анализа и

оценката на доказателствата, нито претендираното от държавното обвинение неправилно приложение на материалния закон, поради което не е налице необходимост касационната инстанция да упражни правомощията си по чл. 354, ал. 3, т. 2 и т. 3 от НПК.

7. Конструкцията - при обвинение за две и повече престъпления, при определяне на наказанието за едно от тях останалите да бъдат преценявани като отегчаващи отговорността обстоятелства, е немислима. Подобен подход противоречи както на материалния закон - чл. 54 НК, така и на процесуалния закон, тъй като влиза в пряка колизия с чл. 301, ал. 1, т. 3 и ал. 2 НПК.

чл. 343б, ал. 3 НК

чл. 54 НК

чл. 301, ал. 1, т. 3 и ал. 2 НПК

Решение № 66 от 29.01.2024 г. на ВКС по н. д. № 1030/2023 г., I н. о., докладчик съдията Татяна Грозданова

Производството е по чл. 346, т. 1 НПК и е образувано по касационната жалба на защитника на подс. А. М. А. срещу присъда № 8/18.05.2023 година, постановена по в.н.о.х.д. № 110/2023 година на Варненския апелативен съд.

В касационната жалба са релевирани всички касационни основания по чл. 348, ал. 1 НПК.

Наличието на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК се обосновава с твърдения за допуснати нарушения на чл. 13, чл. 14, чл. 107, ал. 5 и чл. 305, ал. 3 НПК. Въззивният съд игнорирал оправдателните доказателства за сметка на тези, които са в подкрепа на обвинителната теза и приел за доказани факти, за които липсват доказателства. Необсъдени били обясненията на подс. А.. В съдебния акт не се съдържа и отговор на посочените от защитата противоречия между отделни доказателствени източници.

Нарушението на материалния закон по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК се обосновава с осъждането на подс. А. по чл. 343б, ал. 3 НК и чл. 354а, ал. 2 НК за престъпления, които не е извършил. Според касатора изпълнителното деяние „държане“ на наркотични вещества не било осъществено, тъй като не е налице безспорност по отношение на лицето, което е упражнило трайна фактическа власт върху намерените вещества. Не било налице и състав на престъплението управление на МПС след употреба на наркотични вещества, тъй като проверката не е извършена от лице, компетентно да борава с тест „Дрегер Дръг Чек“. Апелативният съд неправилно приложил материалния закон в частта, в която приел, че е налице специалната цел за разпространение на наркотичните вещества.

Явната несправедливост на наложеното наказание се обосновава с неговата прекомерна тежест. Чистото съдебно минало на подс. А., липсата на данни за други противообществени прояви, трудовата му ангажираност, добрите характеристични данни и съжителството с тежко болно лице, били недооценени като смекчаващи отговорността обстоятелства.

Към касационната инстанция се отправят няколко алтернативни искания – да упражни правомощието си по чл. 354, ал. 1, т. 2 НПК и да оправдае подс. А., или да упражни правомощието си по чл. 354, ал. 2, т. 2 НПК и да преквалифицира деянието на подс. А. от престъпление по чл. 354а, ал. 2 НК в такова по чл. 354а, ал. 3, т. 1 НК, или да намали значително размера на наказанието по чл. 354а НК и да приложи чл. 66 НК, да намали наказанието глоба и срока на лишаване от правоправление по чл. 343г НК, или да отмени решението и да върне делото за отстраняване на съществени процесуални

нарушения.

В допълнение към касационната жалба исканията са прецизирани и се свеждат до отмяна на присъдата и връщане на делото на друг състав на ВАС с конкретни указания по прилагането на закона, оправдаване на подсъдимия по повдигнатите обвинения и/или изменение на присъдата в частта относно наложеното наказание като то бъде намалено до минималния размер и се приложи чл. 66 НК.

В съдебното заседание защитникът поддържа касационната жалба и допълнението към нея и изложените в тях съображения и искания. Излага и допълнителни доводи в подкрепа на оплакването за явна несправедливост на наказанието.

В своя защита подс. А. пледира за оставяне в сила на първоинстанционната присъда.

Прокурорът от ВКП дава становище за неоснователност на касационната жалба и предлага на съда да остави в сила атакуваната присъда на Варненския апелативен съд.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните и провери обжалвания съдебен акт в пределите на правомощията си по чл. 347, ал. 1 НПК, за да се произнесе, взе предвид следното:

Касационната жалба е допустима - подадена е в срока по чл. 350, ал. 1 НПК, от надлежно легитимирана страна, срещу акт, подлежащ на касационен контрол на основание чл. 346, т. 1 НПК.

С присъда № 1/24.01.2023 година, постановена по н.о.х.д. № 150/2022 година, Разградският окръжен съд признал подс. А. М. А. за виновен в управлението на 20.10.2021 година в гр. Кубрат на л.а. „***“ с рег. [рег.номер на МПС] след употреба на наркотични вещества – метамфетамин и на основание 343б, ал. 3 НК и чл. 343г НК му наложил наказания една година лишаване от свобода, условно, с изпитателен срок по чл. 66, ал. 1 НК от три години, глоба в размер на 1000 лв. и лишаване от право да управлява моторно превозно средство за срок от две години.

Със същата присъда подс. А. бил признат за виновен и в това, че на 20.10.2021 година в гр. Кубрат и в с. Сушево, обл. Разград, държал без надлежно разрешително високорисково наркотично вещество в големи размери – 1 996,77 гр. амфетамин на стойност 59903,10 лв., за което е наказан на основание чл. 354а, ал. 3, т. 1 НК с три години лишаване от свобода, условно с петгодишен изпитателен срок и глоба в размер на 6 000 лв., като съдът го оправдал по първоначалното обвинение по чл. 354а, ал. 2, изр. 1, вр. ал. 1 НК. На основание чл. 23 НК на подс. А. било определено общо най-тежко наказание от три години лишаване от свобода, условно, с изпитателен срок по чл. 66, ал. 1 НК от пет години, към което били присъединени наказанията от две години лишаване от право да управлява моторно превозно средство и глоба в размер на 6000 лв. От така определеното общо най-тежко наказание лишаване от свобода първоинстанционният съд приспаднал на основание чл. 59 НК времето, през което подс. А. е бил с мерки за неотклонение „задържане под стража“ и „домашен арест“. Съдът се произнесъл по веществените доказателства и по разноските по делото, които възложил на подс. А..

По протест на прокурора срещу оправдателната част и жалба на подсъдимия срещу осъдителната част присъдата била проверена от Апелативен съд – Варна.

С атакуваната присъда Варненският апелативен съд отменил първоинстанционния съдебен акт в частта, с която подс. А. е признат за виновен по чл. 354а, ал. 3, т. 1 НК и оправдан по обвинението по чл. 354а, ал. 2, вр. ал. 1 НК, както и в частта за приложението на чл. 23 НК. Признал подсъдимият за виновен по обвинението в първата инстанция по чл. 354а, ал. 2, вр. ал. 1 НК и му наложил наказание лишаване от свобода за срок от пет години при първоначален общ режим и глоба в размер на двадесет хиляди лева.

На основание чл. 23 НК въззивният съд определил и общо най-тежко наказание за престъпленията по чл. 354а, ал. 2 НК и чл. 343б, ал. 3 НК лишаване от свобода за срок от пет години, глоба в размер на двадесет хиляди лева и лишаване от право да управлява моторно превозно средство за срок от две години. В останалата част първоинстанционната

присъда била потвърдена.

Съдържанието на касационната жалба и допълнението към нея, както и доводите в пледоарията на защитника, налагат да се направят няколко принципни бележки. С оглед очертаните в чл. 347-чл.348 НПК императивни предели на касационния контрол, касационната проверка на съдебните актове, за разлика от въззивната, не е служебна и се разпростира само до обжалвалите лица и обжалваната част на присъдата, посоченото касационно основание и данните, които го подкрепят. Въпреки обема, касационната жалба и допълнението към нея не съдържат конкретни данни в подкрепа на заявеното нарушение на процесуалните правила чл. 13, чл. 14, чл. 107, ал. 5 и чл. 305, ал. 3 НПК, които да позволят извършването на касационна проверка. Тази констатация се отнася и до оплакванията, че въззивният съд е игнорирал оправдателните доказателства за сметка на тези, които са в подкрепа на обвинителната теза, че е приел за доказани факти, за които липсват доказателства и че не е дал отговор на посочените от защитата противоречия между отделни доказателствени източници. Тъй като ВКС е съд по правото, а не по фактите, той не разполага с правомощие да извърши самостоятелен анализ на наличната доказателствена съвкупност извън случаите по чл. 354, ал. 5 НПК, какъвто настоящият не е. Предложеният в касационната жалба пространен собствен анализ на събраната доказателствена съвкупност, чрез който се прави опит да се обоснове обективната несъставомерност на деянията, за които е ангажирана наказателната отговорност на подс. А., по своето същество е оплакване за фактическа необоснованост на съдебния акт. Необосноваността, когато не се дължи на допуснати съществени нарушения на процесуалните правила във връзка с аналитично-оценъчната дейност на съда, не е самостоятелно касационно основание и не подлежи на обсъждане. Годно за проверка е само оплакването, че контролираната инстанция е игнорирала обясненията на подс. А.. Това твърдение е явно неоснователно. Въззивният съд е изложил достатъчно аргументирано на л. 65 от мотивите защо преценява твърденията на подс. А., че откритото в дома му наркотично вещество не е негово, а принадлежи на жената, с която живее на семейни начала, като защитна теза. Изводът се основава на събрани и проверени от първата инстанция годни доказателствени източници, които ВАС е анализирал при спазване на процесуалните изисквания на чл. 14, ал. 1 и чл. 107, ал. 5 НПК.

Върховната инстанция не намира връзка между оплакването, че е нарушено право на защита на подс. А., тъй като при претърсването не е присъствал упълномощен от него адвокат и решението на ЕСПЧ по делото С. Х. К. срещу България (жалба № 37355/97). В него е признато нарушение на чл. 6, § 1 ЕКПЧ по повод продължителността на наказателното производство, което е протекло извън разумен срок.

Настоящият състав извърши проверка и за наличие на някое от абсолютните процесуални нарушения по чл. 348, ал. 3, т. 2-4 НПК, които винаги обуславят отмяната на обжалвания съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане на предходна инстанция и за които ВКС следи служебно по силата на чл. 124 от Конституцията на Република България. Такива не бяха установени и това позволява присъдата да бъде проверена за заявеното неправилно приложение на закона и за явната несправедливост на наказанието.

При установените по делото факти, които не се отличават с някаква особена комплицираност, Варненският апелативен съд правилно е приложил материалния закон като е отменил частично присъдата на ОС Разград, осъдил е подс. А. по обвинението по чл. 354а, ал. 2, вр. ал. 1 НК и е потвърдил присъдата в частта, в която подсъдимият е признат за виновен и наказан за престъпление по чл. 343б, ал. 3 НК. Всъщност решаващите съдилища нямат спор по фактите, установени от доказателствата по делото, а по тяхното подвеждане към съответстващия им престъпен състав.

Контролираната инстанция убедително е защитила правния си извод, че осъщественото от подс. А. престъпно държане на почти два килограма високорисково

наркотично вещество амфетамин, е с цел тяхното разпространение. Наличието на специалната цел е изведено от голямото количество на открития амфетамин – 1996,77 грама, от неговата стойност – 59 903,10 лв., от разпределянето му на дози в зип пликчета, част от които са открити в дома на подс. А. в [населено място], а други десет – в чантичката, с която е бил при спирането му в гр. Кубрат за проверка от полицейските служители, както и от обстоятелството, че по доброволно предадената от подсъдимия електронна везна са установени по експертен път следи от амфетамин. При тези фактически положения формалната логика изключва държането на високорисковото наркотично вещество да е за лична употреба на подс. А. като наркозависим и/или за употреба от жената, с която живее на семейни начала, поради онкологичното заболяване, от което страда, каквото е настоятелното твърдение на защитата. Деянието на подс. А. с предмет откритото високорисково наркотично вещество с тегло 1996,77 грама е съставомерно от обективна и субективна страна по чл. 354а, ал. 2, вр. ал. 1 НК.

Правилно е приложен материалният закон и с осъждането на подс. А. за престъплението по чл. 343б, ал. 3 НК. Подсъдимият е управлявал лек автомобил в гр. Кубрат, спрян е за проверка от полицията, тестван е с полеви тест „Drug Check 3000“, който се е позитивирал за употребено от него високорисково наркотично вещество – метамфетамин. Тестването е проведено от обучен да борави с полеви тест „Drug Check 3000“ полицейски служител, младши автоконтрольор, в чиито служебни задължения влиза не само контрола на пътното движение и спазването на разпоредбите на ЗДвП, но също така и задължението да предотвратява и пресича престъпните и противообществените действия на гражданите (чл. 80, ал. 2, т. 18 от Инструкция № 8121з-749 от 20.10.2014 г. за реда и организацията за осъществяване на дейностите по контрол на пътното движение). Установено е по делото от инстанциите, че полицейският служител е преминал обучение за боравене както с този вид тест, така и с теста „Drager Drug Test 5000“ на 12.10.2018 година. Цитираната от защитата Инструкция № 8121з-749 от 20.10.2014 година не предвижда проведените професионални обучения на полицейските служители да се удостоверяват с документ, представляващ някакъв вид сертификат. Наредба № 1 от 19.07.2017 г. за реда за установяване концентрацията на алкохол в кръвта и/или употребата на наркотични вещества или техни аналози също не регламентира кой може да проведе тест за употребата на наркотични вещества или техните аналози. В нея са разписани правила (чл. 5, ал. 1) за начина, по който се установява подобна употреба – чрез тест или медицинско изследване, както и за реда, по който се извършва медицинското изследване. Наредбата не регламентира и с кои тестове е допустимо извършването на проверка за употреба на наркотични вещества или техни аналози. Затова доводите на защитата, че тестът е проведен от некомпетентно лице и в нарушение Наредба № 1 от 19.07.2017 г. за реда за установяване концентрацията на алкохол в кръвта и/или употребата на наркотични вещества или техни аналози, са неоснователни. Твърдението на защитата, че подс. А. не би могъл да е употребил метамфетамин, каквото е било показанието на полевия тест, тъй като е разполагал с амфетамин, е спекулативно и се основава на непроверимата теза, че подс. А. е наркозависим само към употребата на амфетамини.

Основателно е обаче оплакването на касатора за явна несправедливост на наложеното за престъплението по чл. 354а, ал. 2, вр. ал. 1 НК наказание.

Правилен е изводът на контролирания съд, че се касае за престъпление с висока степен на обществена опасност, което е от категорията на общоопасните, с които се поставя в опасност за живота и здравето на множество хора, особено млади, сред които е разпространена употребата на наркотици. Последното обаче, не може да бъде отчетено като самостоятелно отегчаващо отговорността обстоятелство, както е подходил ВАС, извън определената от законодателя степен на обществена опасност на това престъпление, намерила израз в предвиденото за него наказание, в чиито рамки следва да се

индивидуализира по правилата на чл. 54 НК наказанието на подсъдимия.

Решаващият съд неоснователно е приел за друго отегчаващо отговорността обстоятелство процентното съдържание на активния компонент в иззетото високорисково наркотично вещество, което е оценил като високо. По делото не е изследвано над какво процентно съдържание на активния компонент той следва да бъде определен като висок (по този въпрос по дефиниция съдът не би могъл да се позове на свои собствени специални знания), нито дали и как различното му процентно съдържание в амфетамина влияе върху здравето и засилва вредния ефект при злоупотребата с него. ВАС не е съобразил и това, че процентното съдържание на активния компонент при този вид високорисково наркотично вещество никога не е било от значение за целите на съдопроизводството за разлика от този при хероина и кокаина (вж. Приложение № 1 на ПМС № 23 от 29.01.1998 г. за определяне на цени на наркотичните вещества за нуждите на съдопроизводството).

Неприемливо е и решението на апелативния съд да отчете като отегчаващо отговорността обстоятелство, че подс. А. е обвинен и за управление на моторно превозно средство след употреба на наркотично вещество. Конструкцията - при обвинение за две и повече престъпления, при определяне на наказанието за едно от тях останалите да бъдат преценявани като отегчаващи отговорността обстоятелства, е немислима. Подобен подход противоречи както на материалния закон - чл. 54 НК, така и на процесуалния закон, тъй като влиза в пряка колизия с чл. 301, ал. 1, т. 3 и ал. 2 НПК. Така че единственото отегчаващо отговорността на подсъдимия обстоятелство, което правилно контролираната инстанция е съобразила, е количеството на високорисковото наркотично вещество. Количеството не е елемент от престъпния състав по чл. 354а, ал. 2 НК за разлика от стойността му и не се обхваща от забраната на чл. 56 НК.

Основателно е оплакването, че контролираната инстанция не е взела предвид всички смекчаващи отговорността на подс. А. обстоятелства. Решаващият съд е приел за такива само необремененото съдебно минало и положителните характеристични данни, установени в хода на съдебното производство. Вън от вниманието на съда са останали липсата на данни за други противообществени прояви на подсъдимия, трудовата му ангажираност преди деянието като хлебопекар в Холандия и регистрацията му като земеделски производител в хода на наказателното производство -индиция за намерението му да си осигури доходи по законосъобразен начин и съжителството с онкологично болно лице. При положение, че обществената опасност на конкретното деяние не се отличава от типичната за този вид престъпления, личната степен на обществена опасност на подс. А. с оглед събраните данни за личността му не е висока и е налице изключителен превес на смекчаващите отговорността обстоятелства над отегчаващите я, изолирането на подсъдимия от обществото за срок от пет години и налагането на глоба в размер на двадесет хиляди лева е неоправдана наказателна репресия, несъответна на целите на специалната превенция. Това налага касационната инстанция да упражни правомощието си по чл. 354, ал. 2, т. 1 НПК и да смекчи наказанието на подс. А. до минималния предвиден от закона размер от три години лишаване от свобода и глоба в размер на десет хиляди лева. Макар определеното в този размер лишаване от свобода да позволява приложението на чл. 66 НК, проявата на подобна снизходителност би компрометирала целите на наказанието по чл. 36 НК. Намаляването на наложеното наказание за престъплението по чл. 354а, ал. 2 НК налага и корекцията на въззивната присъда относно приложението на чл. 23 НК.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

8. Съдът не дължи преценка дали са осъществени посочените в чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП, както и в други подобни норми като чл. 9, ал. 3, т. 4 ЗДФИ и чл. 8, ал. 4, т. 7

ЗДАНС, предпоставки за прекратяване на правоотношението със субектите, визирани в чл. 19а, ал. 2 от Закона за администрацията.

чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП

чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.

Решение № 7 от 4.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4016/2022 г., III г. о., докладчик съдията Геновева Николаева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на ищцата Г. П. Д. срещу решение № 1878 от 14.07.2022 г. по в. гр. д. № 1767/2022 г. на СГС, с което е потвърдено решение № 4697 от 14.12.2021 г. по гр. д. № 31128/2021 г. на СРС, с което са отхвърлени предявените от жалбоподателката срещу Национална агенция по приходите /НАП/ искове с правни основания чл. 344, ал. 1, т. 1 и т. 2 КТ за признаване за незаконно и за отмяна на уволнението ѝ, извършено с решение на Министерски съвет /МС/ № 415/13.05.2021 г., с което трудовото правоотношение е прекратено на основание чл. 9, ал. 3, т. 3 Закона за Националната агенция за приходите /ЗНАП/, и за възстановяване на заеманата до освобождаването длъжност.

Касаторката поддържа, че обжалваното въззивно решение е неправилно поради нарушение на материалния и процесуалния закон и поради необоснованост. Твърди, че въззивният съд неправилно е приложил материалния закон, като е приел за основание на процесното уволнение общата норма на чл. 19а, ал. 2 Закона за администрацията /ЗАдм./, вместо наличната специална такава, посочена и в решение на МС № 415/13.05.2021 г., а именно – чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП. Поддържа, че като не е обсъдил всички приети по делото относими доказателства, доводи и възражения на страните, СГС е нарушил процесуалната норма на чл. 12 ГПК и поради това не е извършил дължимата съгласно специалната норма на чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП преценка осъществено ли е визираното от работодателя уволнително основание - грубо или системно нарушаване на задълженията по ЗНАП. Счита, че в процеса е безспорно установено, че чрез различни способности и техники, единствената цел на Министъра на финансите и на МС е била прекратяването на процесното правоотношение с ищцата, целенасочено и без да са осъществени нарушенията по смисъла на чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП. Моли атакуваното решение да бъде отменено като неправилно и вместо него да бъде постановено ново решение, с което предявените искове с правни основания чл. 344, ал. 1, т. 1 и т. 2 КТ да бъдат уважени. Претендира заплащане на възнаграждение за безплатно осъществена адвокатска защита в трите съдебни инстанции.

Ответникът по касационната жалба – НАП не подава писмен отговор. В пледоарията по съществото на спора пред настоящата инстанция поддържа становище за неоснователност на касационната жалба, като моли обжалваният съдебен акт да бъде потвърден. Претендира присъждане на юрисконсултско възнаграждение за процесуално представителство пред ВКС.

С определение № 1420 от 05.06.2023 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на горепосоченото въззивно решение, на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния материалноправен въпрос: Нормата на чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП има ли характер на специална правна норма за освобождаване от длъжност на Изпълнителния директор на НАП и следва ли съдът да прецени реализирани ли са визираните в хипотезата на тази норма предпоставки за уволнението, както и наличието ѝ изключва ли приложението на уволнителното основание по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.?

По горепосочения правен въпрос, настоящият състав на Върховния касационен съд, Трето гражданско отделение, намира следното:

Изпълнителният директор на НАП е едноличен орган на изпълнителната власт по смисъла на чл. 19, ал. 4, т. 3 ЗАдм., доколкото НАП е изпълнителна агенция към Министъра на финансите по смисъла на чл. 54 ЗАдм.. Като такъв, съгласно чл. 19а, ал. 1 ЗАдм., той има всички права по трудово правоотношение освен тези, които противоречат или са несъвместими с правното му положение. Според чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., правоотношенията с посочените в чл. 19, ал. 4 ЗАдм. еднолични органи и техните заместници могат да бъдат прекратени без предизвестие от органа, който ги назначава, по негова преценка, която не може да бъде заместена от преценка на съда. Нормата на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. е специална досежно прекратяването на трудовите правоотношения с ограничения кръг лица, заемащи висши държавни длъжности, изброени в нея, спрямо общите норми на Кодекса на труда /КТ/. Тя отразява спецификата на тази категория приравнени на трудовите правоотношения, произтичаща от статута на орган на държавна изпълнителна власт на субектите по чл. 19, ал. 4 ЗАдм., който е аналогичен с правния статут на другите политически субекти в изпълнителната власт по чл. 19, ал. 2 и ал. 3 ЗАдм., чието назначаване и освобождаване е по политическа целесъобразност. Именно тази специфика отчита безпротиворечивата практика на ВКС, обективирана в решение № 309 от 30.04.2010 г. по гр. д. № 898/2009 г. на III г. о., решение № 444 от 18.06.2010 г. по гр. д. № 388/2009 г. на III г. о., решение № 263 от 30.05.2012 г. по гр. д. № 527/2011 г. на IV г. о., решение № 44 от 26.03.2015 г. по гр. д. № 4123/2014 г. на IV г. о., решение № 112 от 05.07.2017 г. по гр. д. № 3433/2016 г. на III г. о., решение № 90 от 10.04.2017 г. по гр. д. № 3982/2016 г. на IV г. о., определение № 567 от 6.07.2022 г. по гр. д. № 220/2022 г. на IV г. о. и др., според която прекратяването на правоотношенията с лицата, визирани в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., е по целесъобразност и не подлежи на съдебен контрол. Поради това не е необходимо заповедта по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. да бъде изрично мотивирана и съдът не е длъжен да изследва конкретни мотиви за прекратяване на трудовото правоотношение. При оспорване на законосъобразността на прекратяването на основание чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., съдебната проверка се свежда само до това дали длъжността е измежду посочените в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. органи на изпълнителна власт и дали прекратяването е извършено от оправомощения за това държавен орган, както и дали са осъществени въведени със специални правни норми формални допълнителни изисквания към процедурата по прекратяването, като напр. изискването по чл. 9, ал. 3 ЗНАП за освобождаване на Изпълнителния директор на НАП от МС по предложение на Министъра на финансите. Подобна хипотеза на прекратяване на трудов договор по целесъобразност не е непозната за трудовото право, а има своята регламентация в чл. 328, ал. 2 КТ досежно служителите от ръководството на предприятието при сключване на нов договор за управление. Понеже Изпълнителният директор на НАП е орган на изпълнителна власт по смисъла на чл. 19, ал. 4 ЗАдм., то прекратяването на трудовото му правоотношение се извършва по специалния способ, предвиден в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., предвиден за всички категории политически професии, визирани в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., а не по общите норми на КТ. По този начин се постига целената от законодателя равнопоставеност в правното положение на политическите субекти, изчерпателно изброени в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., чиито правоотношения в изпълнение на функциите им по упражняване на изпълнителната власт са приравнени на трудови. Нормата на чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП не съдържа специално основание за прекратяване на правоотношението на Изпълнителния директор на НАП, различно от това по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.. Тя не визира дисциплинарно нарушение като основание за дисциплинарно наказание по смисъла на КТ, тъй като в прерогативите на органа по назначаването като висш държавен орган на изпълнителната власт е да извърши преценката съвместява ли се с функциите на държавната власт дейността на служителя или е нарушена специалната връзка на доверие и лоялност между държавата и служителя, която пречи на държавновластническите правомощия да бъдат осъществени. Именно в подкрепа на това разбиране е практиката на ЕСПЧ /решение от 22.11.2007 г. на ЕСПЧ

/пето отделение/ по делото Н. П. срещу България по жалба № 61360/2000 г. и цитираните в него решения/, според която в горепосочената хипотеза на установена и нарушена специална връзка на доверие и лоялност между държавата и служителя, достъпът до съд може да бъде отказан. Поради гореизложената специфика на правоотношенията със субектите, визирани в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., по осъществяване на изпълнително - разпоредителните функции на държавния апарат, както нормата на чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП, така и подобните й норми на чл. 9, ал. 3, т. 4 Закона за държавната финансова инспекция /ЗДФИ/ и чл. 8, ал. 4, т. 7 Закона за Държавна агенция "Национална сигурност" /ЗДАНС/, не съдържат специално основание за прекратяване на тези правоотношения по отношение на основанието по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., а само конкретизират съдържанието на преценката по целесъобразност на работодателя – орган на държавна власт. Дори позоваването в акта за прекратяване да е само на цитираните норми от специалните закони – ЗНАП, ЗДФИ и ЗДАНС това не означава, че прекратителното основание е различно от уреденото в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.. Не означава и че съдебният контрол относно законосъобразността на прекратяването на правоотношението с лицата по чл. 19, ал. 4 ЗАдм. може да бъде разширен извън горепосочените граници, приложими всякога когато трудово правоотношение се прекратява по целесъобразност от работодателя. В този контекст съдът не дължи преценка дали са осъществени посочените в чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП, както и в други подобни норми като чл. 9, ал. 3, т. 4 ЗДФИ и чл. 8, ал. 4, т. 7 ЗДАНС, предпоставки за прекратяване на правоотношението със субектите, визирани в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.. Решение № 1460 от 21.10.2005 г. по гр. д. № 2662/2004 г. на ВКС, III г. о., цитирано от касаторката, съдържащо различен отговор на правния въпрос от гореизложения, съставлява практика по чл. 218а, б. „а“ от ГПК /отм./, която освен, че е изолирана, е и преодоляна с горепосочената по – нова, непротиворечива, практика на ВКС.

По съществуващото на касационната жалба:

Предявени са обективно кумулативно съединени иски с правни основания чл. 344, ал. 1, т. 1 и т. 2 КТ досежно законосъобразността на прекратяването на трудово правоотношение с Изпълнителен директор на НАП, спрямо което е приложима специална правна уредба, съдържаща се в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. и чл. 9, ал. 3 ЗНАП.

Страните в процеса не спорят, че ищцата е заемала длъжността "Изпълнителен директор на НАП", от която длъжност е освободена с решение на МС № 415 от 13.05.2021 г., на основание чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП. В решението на МС не се съдържат мотиви. В приетия като доказателство доклад до МС от Министър-председателя относно проект на решение на МС за освобождаване и за назначаване на Изпълнителен директор на НАП с вх. № 102. 01-45/13.05.2021 г., е посочено, че за периода от 2017 г. /назначаването на ищцата на длъжността/ до 2020 г. се констатира системна ниска събираемост на вземанията по издадени ревизионни актове, като от издадени такива на стойност 4 029 846 лв., са събрани вземания в размер на 2 252 379 лв., съставляващи 55. 9 %. Посочена е също системна ниска потвърждаемост на издадените ревизионни актове – 66. 5 % изцяло или частично потвърдени актове, и неизпълнение на разпореждане на Министъра на финансите за предоставяне на информация за размера на отписани по давност задължения. В приетия доклад от Министъра на финансите до МС относно проект на решение на МС за освобождаване и за назначаване на Изпълнителен директор на НАП с изх. № 03-00-413/13.05.2021 г., са посочени същите констатации. В писмо на Министъра на финансите до МС с вх. № 104. 01-68/12.05.2021 г., във връзка с предложение за приемане на решение на МС за освобождаване и назначаване на Изпълнителен директор на НАП, е отразено обстоятелството, че на 15.07.2019 г. от НАП са изтекли данните на 6 074 140 българи, вследствие на което са постановени решения на ВАС, в мотивите на които е прието, че агенцията като администратор на лични данни не е спазила задължението си за осигуряване на ниво на сигурност на защита на личните данни, съобразено с риска,

предвид достиженията на техническия прогрес, което е направило възможен пробивът в информационните масиви, като по този начин са накърнени легитимните очаквания спрямо държавата за сигурност в личната и имуществена сфера, а предвид общия достъп до изтеклата информация могат да се приемат за реални очакванията на граждани за злоупотреби с лични данни и за в бъдеще.

Възприемайки всички относими гореизложени факти по процесното правоотношение, правилно, в гореизложения смисъл, въззивният съд е счел, че приложимото уволнително основание е чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., според която норма правоотношенията със заместник - министрите, областните управители, заместник - областните управители, както и с посочените в чл. 19, ал. 4 ЗАдм. еднолични органи, техните заместници и членовете на колегиални органи, могат да бъдат прекратени без предизвестие от органа, който ги назначава, съответно определя, по негова преценка. Посочил е, че нормата на чл. 19, ал. 4 ЗАдм. визира за органи на изпълнителната власт и председателите на държавните агенции, държавните комисии, изпълнителните директори на изпълнителните агенции, ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на МС, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт. НАП е специализиран държавен орган към Министъра на финансите за установяване, обезпечаване и събиране на публични вземания и определени със закон частни държавни вземания, и статута, устройството, дейността ѝ, както и правомощията на нейните органи са уредени със специалния ЗНАП за осъществяването на изпълнително - разпоредителна дейност като част от държавния апарат. Изпълнителният директор на НАП попада в обхвата на органите по чл. 19, ал. 4, т. 3 ЗА, поради което той и заместниците му следва да бъдат уволнени по реда на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.. За неоснователни е намерил доводите на ищцата, че НАП няма статут на изпълнителна агенция по смисъла на чл. 54 ЗАдм.. Посочил е, че НАП е създадена със закон като специализиран държавен орган към Министъра на финансите и има всички белези на изпълнителна агенция по смисъла на чл. 54 ЗАдм.. Приел е, че разпоредбата на чл. 8, ал. 1 и чл. 9, ал. 3 ЗНАП конкретизира кой е органа по назначаването и освобождаването на Изпълнителния директор на НАП, който може да упражни правомощието по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., въвеждайки конкретни основания за освобождаването му, като в тези случаи съдът проверява само дали заеманата длъжност попада в обхвата на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. и дали прекратяването на трудовото правоотношение е извършено от компетентния за това орган. Посочил е, че се касае до прекратяване на трудово правоотношение по целесъобразност, поради което мотивите за прекратяване не подлежат на съдебна проверка. Затова не е необходимо акта по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. да бъде изрично мотивиран, доколкото изискването за излагане на мотиви е свързано със случаите, когато те подлежат на съдебен контрол. В тези случаи освен това дали заеманата от страната длъжност попада в обхвата на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. и дали прекратяването на трудовото правоотношение е извършено от компетентния за това орган, осъществени по настоящото дело, предмет на съдебен контрол, може да са и въведени с правни норми допълнителни изисквания за прекратяване на правоотношението за съответна длъжност. В конкретния случай е счел, че такова допълнително изискване е освобождаването да е по предложение на Министъра на финансите съгласно чл. 9, ал. 3 ЗНАП, което в случая е налице.

СГС е намерил за неоснователни оплакванията на ищцата, че първоинстанционният съд не е осъществил контрол по същество на взетото от МС решение за освобождаването ѝ от длъжност и не е взел предвид, че в хода на производството тя не е имала възможност да изрази становище преди приемане на решението, както и че съдът е следвало да приложи нормите на правото на Европейския съюз във връзка със забраната за дискриминация, и че неразглеждането по същество противоречи на КРБ и международните договори с твърдения, че се ограничават недопустимо гарантирани от КРБ и международните договори, по които България е страна, права, както и че е налице

дискриминация. На първо място е посочил, че упражняваните от ищцата действия по повод на заеманата длъжност са свързани с упражняването на държавна власт. В този случай достъпът до съд може да бъде отказан, ако бъде установено съществуването на специална връзка на доверие и лоялност между държавата и служителя, която връзка е нарушена и спорът между страните е свързан и поставя под въпрос тази връзка /в този смисъл е цитирал решение от 22.11.2007 г. на ЕСПЧ по дело срещу България по жалба № 61360/2000 г./. Заклучил е, че в конкретния случай достъпът до съд не е изцяло ограничен, а ограничението е само частично по отношение на мотивите за прекратяване на правоотношението. Същевременно е посочил, че разпоредбата на чл. 56 КРБ прогласява общото право на защита на страната, когато са нарушени или застрашени нейни права или законни интереси, но не определя конкретните рамки за защита във всеки конкретен случай. Последните се определят със съответния закон, поради което не може да се твърди, че разпоредбите на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. и на чл. 9, ал. 3 ЗНАП противоречат пряко на чл. 56 КРБ. Неосъществяването на контрол по същество на решението на МС не представлява и дискриминация, доколкото не е налице по - неблагоприятно третиране на ищцата въз основа на сочените защитени признаци по чл. 21 Хартата за основните права на Европейския съюз в сравнение с друго лице при сравними сходни обстоятелства, доколкото при всички освободени на основание чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. лица, съдът проверява дали са налице едни и същи предпоставки.

При горепосочените решаващи правни съображения, въззивният съд е потвърдил първоинстанционното решение, с което предявените искове са отхвърлени като неоснователни.

С оглед на дадения по - горе отговор на материалноправния въпрос, по който е допуснато настоящото касационно обжалване, въззивният съд не е осъществил твърдените от касаторката нарушения на материалния закон. Правилно, в съответствие с безпротиворечивата съвременна практика на ВКС и с практиката на ЕСПЧ, както и при съответен анализ на нормите на чл. 56 КРБ и чл. 21 Хартата за основните права на Европейския съюз, е приел, че прекратяването на процесното приравнено на трудово правоотношение се извършва по целесъобразност от органа по назначаването, при която хипотеза е изключен съдебен контрол по същество на взетото решение за прекратяване, вкл. досежно посочени причини в норми на специалния ЗНАП /чл. 9, ал. 3, т. 3/, а именно грубо или системно нарушаване на задължения по ЗНАП. Понеже чл. 9, ал. 3, т. 3 ЗНАП не е специална норма, регламентираща различно прекратително основание, дерогиращо нормата на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., то последната е приложимото специално основание за прекратяване на правоотношението спрямо общите такива по КТ. Дължимата от съда проверка при спор за законосъобразност на прекратяване като процесното е ограничена до това дали заеманата длъжност попада в обхвата на чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. и дали прекратяването на правоотношението е извършено от компетентния за това орган, както и до това дали последното е извършено по предложение на Министъра на финансите като допълнително формално изискване по чл. 9, ал. 3 ЗНАП. Горепосочената проверка от съда следва да съобразява и прилага общите правни принципи за недопускане на недобросъвестно упражняване на права и на дискриминация, както и за равенство в третирането на всички изчерпателно изброени в чл. 19а, ал. 2 ЗАдм. висши държавни служители. Добросъвестността при прекратяване на правоотношението следва да бъде разглеждана като общ правен принцип, който не следва да се счита за накърнен при нарушена специална връзка на доверие и лоялност между държавата и субекта на изпълнителна власт по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм.. При постановяване на обжалваното въззивно решение законосъобразността на процесното уволнително основание е преценена изцяло в съответствие с приложимия материален закон, като са изследвани и правилно преценени въпросите за равнопоставеността на субектите на изпълнителната власт по чл. 19а, ал. 2 ЗАдм., за недопустимостта на дискриминационен подход и на недобросъвестност при

упражняване на правомощия на орган на държавна изпълнителна власт, действащ като орган по назначаване и освобождаване на висш държавен служител. Въззивният съд е обсъдил и анализирал всички относими доказателства по делото, като е отговорил в мотивите на решението си на всички доводи и възражения на страните, вкл. на оплакванията във въззивната жалба на ищцата. По този начин той не е допуснал и твърдените нарушения на съдопроизводствените правила.

Съобразно гореизложеното, обжалваното въззивно решение е валидно, допустимо и правилно и като такова следва да бъде оставено в сила.

9. Съдът може да приеме и разгледа направено оспорване на валидността на договор за продажба /възражение за нищожност на договора/, когато то е направено не при първоначалното представяне на договора като доказателство по делото, а при повторното представяне на това доказателство с преписката за продажба, само ако нищожността на договора произтича пряко от договора или от събраните по делото доказателства.

чл. 108 ЗС

чл. 42, ал. 2 ЗЗД

Решение № 15 от 8.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4415/2022 г., I г. о., докладчик председателят Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл.290 и сл. ГПК.

Образувано е по касационна жалба на А. Д. А.- С. и Л. Р. С. срещу решение № 1571 от 23.06.2022 г. по в.гр.д.№ 11492 от 2021 г. на Софийския градски съд, гражданско отделение, IV-Е въззивен състав, с което е отменено решение № 20121531 от 21.05.2021 г. по гр.д.№ 31603 от 2016 г. на Софийския районен съд, I ГО, 173 състав и вместо него е постановено ново решение за отхвърляне на предявения от А. Д. А.- С. и Л. Р. С. срещу Д. С. Д. и С. П. Д. иск с правно основание чл.108 ЗС за следния недвижим имот: апартамент № с площ от 47,52 кв.м, находящ се в [населено място],[жк], [жилищен адрес] представляващ обект с идентификатор в сграда № 2 в поземлен имот с идентификатор по кадастралната карта на [населено място], ведно с припадащите се към него площи и права, както и прилежащото към него мазе № 65 с площ от 2,48 кв.м.

С определение № 1329 от 30.05.2023 г. настоящият състав на ВКС е допуснал касационно обжалване на това решение на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК /породи противоречие с т.4 от Тълкувателно решение № 1 от 09.12.2013 г. по тълк.д.№ 1 от 2013 г. на ОСГТК на ВКС и с Тълкувателно решение № 1 от 27.04.2022 г. по тълк.д.№ 1 от 2020 г. на ОСГТК на ВКС/ по следния правен въпрос: В правомощията на съда ли е да приеме и разгледа направено оспорване на валидността на договор за продажба /възражение за нищожност на договора/, когато то е направено не при първоначалното представяне на договора като доказателство по делото, а при повторното представяне на това доказателство с преписката за продажба?

В проведеното открито съдебно заседание пълномощникът на касаторите А. Д. А.- С. и Л. Р. С. поддържа жалбата. Моли решението на Софийския градски съд да бъде отменено и вместо него да бъде постановено решение, с което да бъде потвърдено решението на първоинстанционния съд. Претендира и за направените разноси по делото пред ВКС.

Пълномощникът на ответниците по жалбата Д. С. Д. и С. П. Д. оспорва жалбата. Моли решението на Софийския градски съд да бъде оставено в сила и да се присъдят разноските по делото пред ВКС.

Върховният касационен съд, Гражданска колегия, състав на първо гражданско

отделение по поставения правен въпрос приема следното: В действащия ГПК са въведени редица преклузии за представяне на доказателства и за заявяване на възражения. Съгласно чл.133 ГПК във връзка с чл.131, ал.2, т.3 и т.5 ГПК становище по основателността на иска и възражения срещу него, включително възражение за нищожност на представен с исковата молба договор, на който ищецът основава претендираните от него права, могат да бъдат направени от ответника най-късно с отговора на исковата молба. Когато договорът е представен от ответника с отговора на исковата молба или от ищеца в първото открито съдебно заседание, съгласно чл.143, ал.3 ГПК заявяването на възражение за неговата нищожност може да бъде направено най-късно до края на това съдебно заседание. Когато договорът е представен след първото съдебно заседание от страната по делото, задължена от съда по реда на чл.190 ГПК, или от трето лице, задължено от съда по реда на чл.192 ГПК, оспорването на този договор и заявяването на възражение за неговата нищожност може да бъде направено до края на откритото съдебно заседание, в което договорът е приет като доказателство по делото /аргумент от чл.193, ал.1 ГПК/. А в случай, че съдът е дал допълнителен срок на страните да вземат становище по договора, той може да бъде оспорен и възражение за неговата нищожност може да бъде направено най-късно до изтичане на дадения от съда срок.

Ако обаче нищожността на договора произтича пряко от договора или от обстоятелство, което не е видно от самия договор, но се установява по-късно от други представени по делото доказателства, възражението за нищожност може да бъде направено и по-късно. Нещо повече, в тези случаи съдът може служебно, в мотивите на решението си да се произнесе по нищожността на договора. В този смисъл е приетото в Тълкувателно решение № 1 от 27.04.2022г. по тълк.д.№ 1 от 2020 г. на ОСГТК на ВКС.

Предвид на изложеното на поставения правен въпрос следва да бъде даден следният отговор: Съдът може да приеме и разгледа направено оспорване на валидността на договор за продажба /възражение за нищожност на договора/, когато то е направено не при първоначалното представяне на договора като доказателство по делото, а при повторното представяне на това доказателство с преписката за продажба, само ако нищожността на договора произтича пряко от договора или от събраните по делото доказателства.

По основателността на касационната жалба съдът приема следното: За да постанови решението си за отхвърляне на предявения от А. Д. А.- С. и Л. Р. С. срещу Д. С. Д. и С. П. Д. иск с правно основание чл.108 ЗС за процесния апартамент, въззивният съд е приел, че ишците не са доказали правото си на собственост върху този имот. Те твърдели, че са собственици на основание договор за покупко-продажба, сключен на 22.10.1992 г., по време на брака им, за което са представили и нотариален акт. Не са доказали обаче, че праводателят им по този договор П. Х. Д. е бил собственик на имота към датата на продажбата. Установено било по делото, че П. Д. е сключил договор от 30.06.1992 г. за покупка на този имот от държавата по реда на НДИ /отм./, който договор обаче бил нищожен /тъй като самият договор не бил подписан от председателя на ИК на ОБНС или от определен от него член на ИК и заповедта за продажбата също не била подписана от председателя на ИК на ОБНС, както изисквали чл.120 и чл.121 от НДИ /отм.// и като такъв нямал вещноправно действие.

За пълнота на изложеното въззивният съд е посочил, че в случая не била приложима практиката на ВКС, на която се е позовавал първоинстанционният съд /решение № 140 от 23.11.2015 г. по гр.д.№ 2725 от 2015 г. на ВКС, ГК, II г.о. и решение № 419 от 19.07.2010 г. по гр.д.№ 389 от 2009 г. на ВКС, ГК, I г.о./, според която при добросъвестност на купувачите, придобили държавно жилище без да се възползват от положението, което са заемали в обществото, както и когато няма съществено нарушение на материалноправни разпоредби, а само дребни административни пропуски, за които вина носи администрацията, а не приобретателите, те не могат да бъдат лишавани от своята

собственост. Това било така, тъй като в конкретния случай било налице съществено нарушение на материалноправната разпоредба на чл.120 НДИ /отм./, доколкото по делото е установено, че заповедта за продажбата на държавното жилище е била подписана от лице, различно от нормативно определеното, а не е допуснат само административен пропуск.

Не на последно място въззивният съд е посочил, че предвид приетото от него, не следва да обсъжда и се произнася по останалите доводи, с които е сезиран /при условията на евентуалност/ относно нищожността на договора за продажба на имота по реда на НДИ /отм./ поради липса на съгласие на купувача по този договор и праводател на ищците, както и относно придобиването на процесния имот от ответницата Д. Д. по давност.

Предвид отговора на поставения по делото правен въпрос неправилно е и като такова следва да бъде отменено горепосоченото решение, в което в нарушение на процесуалните правила въззивният съд се е произнесъл по преклудирано възражение за нищожност на договора от 30.06.1992 г., поради нарушение на чл.121, ал.1 НДИ /отм./- неподписването му от председателя на ИК на ОБНС или от определен от него член на ИК. Това възражение на ответниците е преклудирано, тъй като договорът е бил представен по делото от самите ответници с отговора на исковата молба /стр.52 от първоинстанционното дело/, като от съдържанието му е видно, че е бил подписан от зам.кметски наместник на ИК на ОБНС „Студентски“ П.П., а ответниците са заявили възражение за нищожност на този договор поради нарушение на чл.121, ал.1 НДИ /отм./ едва с молба- становище от 03.07.2018 г. /след четвъртото проведено по делото открито съдебно заседание и след представяне на цялата преписката за покупко-продажба на имота/.

Не е имало основание и за служебно произнасяне на съда по това възражение за нищожност на договора от 30.06.1992 г. съобразно приетото в Тълкувателно решение № 1 от 27.04.2022 г. по тълк.д.№ 1 от 2020 г. на ОСГТК на ВКС, поради следното: Действително, от самия договор е видно, че той не е подписан от председател на ИК на ОБНС, но не е видно, че подписалото договора лице П.П. не е бил член на ИК на ОБНС, който да е бил определен от председателя да подписва такива договори. По делото няма и други доказателства, от които да се установява, че П.П. не е бил определен от председателя на ИК на ОБНС да подписва договори за продажба на държавни имоти, съгласно чл.121, ал.1 НДИ /отм./. Тоест, нищожността на договора от 30.06.1992 г. не произтича нито пряко от самия договор, нито от събраните по делото доказателства.

На основание чл.293, ал.3 ГПК след отмяна на решението делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на Софийския градски съд, тъй като се налага извършването на нови съдопроизводствени действия:

1. Произнасяне на съда по възражението за нищожност на договора от 30.06.1992 г. поради нарушение на чл.120 НДИ /отм./- неподписването на заповедта за продажба на имота от председателя на ИК на ОБНС, което възражение не е преклудирано: тъй като твърдяното обстоятелство /че заповед № 22 от 01.07.1992 г. за продажба на имота не е подписана от председателя на ИК на ОБНС/ е станало известно на ответниците едва след представяне и приемане по делото на цялата преписка за продажба на имота, в която се съдържа и заповедта/ и в дадения от съда срок ответниците са изразили становище и са заявили това възражение /с молба от 03.07.2018 г., нахождаща се на лист 176 от първоинстанционното дело/.

При произнасяне по това възражение съдът следва да съобрази практиката на ВКС и на ЕСПЧ, която е в смисъл, че не е нищожен договор за продажба на недвижим имот по реда на НДИ, когато заповедта по чл.120 НДИ /отм./ не е подписана от председателя на ИК на ОБНС, а от друго длъжностно лице, на което тези функции са изрично делегирани, ако купувачът е добросъвестен. В този смисъл са решение № 140 от 23.11.2015 г. по гр.д.№ 2725 от 2015 г. на ВКС, ГК, II г.о., решение № 410 от 19.07.2010 г. по гр.д.№ 389 от 2009 г. на ВКС, ГК, I г.о., решение № 938 от 09.07.2008 г. по гр.д.№ 4134 от 2007 г. на

ВКС, ГК, II г.о. и решение от 15.03.2007 г. на ЕСПЧ по делото В. и др. срещу България. С оглед тази практика на ВКС и ЕСПЧ при новото разглеждане на делото съдът следва да се произнесе дали на подписалото заповедта лице П.П. са били делегирани функции за подписване на договори за продажба на държавни имоти и дали купувачът П. Д. е бил добросъвестен при сключването на договора от 30.06.1992 г. Конкретно относно това дали П.П. е бил упълномощен по надлежния ред да подписва договори за продажба на държавни имоти новият състав на въззивния съд следва да даде възможност на страните да представят доказателства, тъй като до настоящия момент такива доказателства не са били събрани поради допуснатите от съда процесуални нарушения на чл.146, ал.1, т.1 и т.5 ГПК и чл.146, ал.2 ГПК: неразпределение на доказателствената тежест за доказване основателността на направеното възражение за нищожност на договора от 30.06.1992 г. поради нарушение на чл.120, ал.1 НДИ /отм./ и издаване на указания до страните, че не сочат доказателства относно твърдението си, че заповедта по чл.120, ал.1 НДИ /отм./ не е подписана от компетентно длъжностно лице.

2. В случай, че след събиране на горепосочените доказателства се установи, че възражението на ответниците за нищожност на договора поради нарушение на чл.120, ал.1 НДИ /отм./ е неоснователно, въззивният съд следва да се произнесе по следващото своевременно направеното от ответниците /в отговора на исковата молба/ възражение за нищожност на договора поради липса на съгласие- неподписването му от купувача П. Д.. Произнасянето по това възражение налага обсъждане на становищата на страните и на събраните по делото доказателства /включително заключение на съдебно- почеркова експертиза на в.л.Ю. М. и С. Ц./ относно това налице ли е валидно упълномощаване от П. Д. в полза на А. А. да подпише договора за продажба от 30.06.1992 г.

В случай, че се приеме, че няма валидно упълномощаване, съдът следва да съобрази приетото в т.2 от Тълкувателно решение № 5 от 12.12.2016 г. по тълк.д.№ 5 от 2014 г. на ОСГТК на ВКС за вида недействителност на такъв договор /чл.26 ЗЗД или чл.42 ЗЗД/ и да прецени дали е налице потвърждаване по чл.42, ал.2 ЗЗД на този договор от страна на П. Д. /например чрез направените от него изявления пред нотариуса по сделката, обективизирана в нотариален акт № 163 от 22.10.1992 г, находящ се на лист 10 от първоинстанционното дело/.

3. В случай, че се приеме за неоснователно и възражението за нищожност на договора от 30.06.1992 г. поради неподписването му от П. Д., съдът следва да се произнесе по следващото своевременно направено от ответниците /в отговора на исковата молба/ възражение за нищожност на договора от 22.10.1992 г. за продажба на процесния апартамент от П. Д. на А. А. като абсолютно симулативен: поради това, че според ответниците, страните по този договор не са целели настъпването на правните последици на сделката, а продавачът П. Д. бил мотивиран да сключи сделката само от чувствата си към ищцата А. А. и не е получил продажната цена.

4. В случай че и горепосоченото възражение се приеме за неоснователно, съдът следва да се произнесе по възражението на ответницата Д. Д. за придобиване на имота по давност. Произнасянето по това възражение налага обсъждане на събраните по делото писмени и гласни доказателства относно владението върху процесния апартамент и отговор на въпроса дали от 19.08.1999 г. /датата на сключване на гражданския брак на П. Д. с Д. Д./ до 06.01.2016 г. /датата на смъртта на П. Д./ ответницата Д. Д. е била владеец на този апартамент или е била допусната да живее в него и да го ползва в качеството си на член на семейството на П. Д., който след продажбата на апартамента на ищцата А. А. с нотариален акт № от 22.10.1992 г. си е запазил правото на безвъзмездно ползване на жилището до смъртта си.

10. Когато е доказано, че сумите по паричен влог, придобит по време на брака, са лична собственост на един от съпрузите /съгласно чл. 22, ал. 2 от действащия СК или

чл. 21, ал. 1 СК от 1985 г. (отм.), лична собственост на съпруга - титуляр на влога са и лихвите върху сумите по този влог. Лихвите са граждански плодове от влога и като такива съгласно чл. 93 от Закона за собствеността са собственост на титуляра на влога.

чл. 22, ал. 2 СК

чл. 93 ЗС

Решение № 16 от 8.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4559/2022 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл.290 и сл. ГПК.

С определение № 1871 от 28.06.2023 г. настоящият състав на ВКС е допуснал касационно обжалване на решение № 262842 от 30.08.2022 г. по в.гр.д.№ 2583 от 2021 г. на Софийския градски съд, ГК, IV-Д състав, само в частта му, с която е потвърдено решение № 20267006 от 03.12.2020 г. по гр.д.№ 50419 от 2013 г. на Софийския районен съд, 76 състав за допускане на делба на ап.№ 6, находящ се в [населено място],[жк],[жилищен адрес] при следните квоти: 11 659,11/19 367 ид.ч. за Т. О. и 7 707,89/19 367 ид.ч. за Й. О.. Решението в тази част е допуснато до касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.3 ГПК по следния въпрос: Придобиват ли се от двамата съпрузи /представяват ли съпружеска имуществена общност/ лихвите по жилищен влог, формиран от стойността на обезщетението, което е получено за отчужден имот на един от съпрузите ?

С решението на Софийския градски съд в допуснатата до касационно обжалване част е прието, че процесният апартамент № е бил придобит от Т. О. по време на брака му с Й. О. /брак, сключен на 26.02.1978 г. и прекратен с влязло в сила решение на 02.09.2013 г./, като обезщетение за отчужден негов собствен имот: със заповед № А-0-07-2115 от 19.09.1979 г. на основание чл.98 З. /отм./ е отчужден съсобствен имот от три лица, едно от които е Т. О., при дялове по 1/3 част за всеки; отчужденият имот е бил оценен на 11 853,66 стари лева или по 3 951,22 стари лева за всеки от съсобствениците, а със заповед № РД-41-67 от 14.04.1993 г. като обезщетение за отчуждения имот, Т. О. е придобил процесния ап.№ с цена 19 367 стари лева. По отношение на възникването на съпружеска имуществена общност върху този апартамент, съдът е взел предвид т.3 от ППВС № 5 от 1972 г. и е приел, че 3951,22/19367 ид.ч. от ап.№ са лична собственост на Т. О., а останалата част от имота- 15415,78/19367 ид.ч. е станала съпружеска имуществена общност на двамата съпрузи. Поради това след прекратяването на брака им съдът е счел, че те са станали съсобственици на апартамента при следните квоти: 7707,89/19367 ид.ч. за Й. О. и 11659,11/19367 ид.ч. за Т. О.

Макар и не изрично, въззивният съд е приел, че не е лична собственост на Т. О. сумата, представляваща начислената по жилищно-спестовния му влог лихва върху сумата 3 951,22 лв. за периода от 29.04.1984 г. /датата на откриване на жилищно-спестовния влог в Д./ до 08.01.1996 г. /датата на закриването на влога/, която сума също е внесена за заплащане на цената на делбения апартамент №

За неоснователно е прието от въззивния съд възражението на Т. О., че по въпроса за възникване на съпружеска имуществена общност върху сумите по жилищно-спестовния му влог, от който е извършено заплащането на цената на получения в обезщетение ап.№, следва да намери приложение нормата на чл.21, ал.1 СК от 2009 г., според която влоговете са изключени от режима на съпружеската имуществена общност. В случая, тъй като влогът на ищеца е бил ликвидиран при пълното плащане на стойността на ап.№ през 1996 г., съдът е счел, че относно статута му следва да се приложи нормата на материалния закон, която е била действаща към онзи момент, а именно чл.19, ал.1 СК от

1985 г. /отм./, според който съпружеската имуществена общност обхваща и паричните влогове, които са били придобити по време на брака, освен ако е доказано друго.

В проведеното открито съдебно заседание пълномощникът на А. Т. О.- К., конституирана като наследница на починалия в хода на делото пред ВКС касатор Т. Л. О., поддържа жалбата. Моли решението на Софийския градски съд в допуснатата до касационно обжалване част да бъде отменено и вместо него да бъде постановено решение за отхвърляне на иска за делба на ап.№, находящ се в [населено място],[жк], [жилищен адрес].

Пълномощникът на ответницата по жалбата Й. Х. О. оспорва жалбата. Моли решението на Софийския градски съд в допуснатата до касационно обжалване част да бъде оставено в сила. Претендира и за направените по делото пред ВКС разноски.

Третото лице-помагач на страната на Й. Х. О.- Д. П. П. също оспорва жалбата.

Върховният касационен съд, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение по поставения правен въпрос приема следното: Когато е доказано, че сумите по паричен влог, придобит по време на брака, са лична собственост на един от съпрузите /съгласно чл.22, ал.2 от действащия СК или чл.21, ал.1 СК от 1985 г. /отм./, лична собственост на съпруга- титуляр на влога са и лихвите върху сумите по този влог. Лихвите са граждански плодове от влога и като такива съгласно чл.93 от Закона за собствеността са собственост на титуляра на влога.

С оглед отговора на поставения правен въпрос неправилно е и като такова следва да бъде отменено въззивното решение по отношение на ап.№, в което при определяне на квотите, при които е допуснал делбата на този апартамент, съдът не е включил в общата сума, за която е приел, че представлява лични средства по жилищно-спестовния влог на Т. О., формиран от обезщетението, което той е получил за отчужден негов личен имот, сумата, която представлява лихва по този влог.

На основание чл.293, ал.3 ГПК след отмяна на решението делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, тъй като се налага да бъдат извършени нови съдопроизводствени действия, а именно да бъде допусната втора допълнителна задача на съдебно-счетоводната експертиза:

1. Да даде заключение какъв е размерът на лихвата, която Д. начислява върху сумата по жилищно-спестовния влог на Т. О. за периода от 01.01.1995 г. до закриването на влога на 08.01.1996 г., съобразно действащата към този период Тарифа на Д., за съществуването на която тарифа има данни в представеното по делото удостоверение № 14-ИСК-10382/1 от 14.10.2020 г. , издадено от Банка Д., намиращо се на лист 307 от първоинстанционното дело, която Тарифа вещото лице не е проверило и взело предвид при изготвяне на първоначалното си и допълнително заключение.

2. В случай, че такава тарифа не бъде открита от вещото лице в Банка Д., следва да се даде заключение какъв е размерът на лихвата върху сумата по жилищно-спестовния влог на Т. О. за периода от 01.01.1995 г. до закриването на влога на 08.01.1996 г., съгласно действащата за предходния период от време Тарифа /тази за 1994 г./.

3. Да даде заключение дали по партидата, в която е отразено движението на сумите по жилищно-спестовния влог на Т. О., е отбелязано през периода от 26.02.1978 г. /датата на сключване на брака между Т. О. и Й. О./ до 08.01.1996 г. /датата на закриване на жилищно-спестовния влог на Т. О., чрез превеждане на намиращата се в него към тази дата сума от 19367 лв. за заплащане на цената на делбения апартамент №/ да са били внасяни други суми, различни от първоначално внесената по влога сума от 3 951,22 лв.

Изясняването на горните обстоятелства е от съществено значение за делото, тъй като ако се установи, че реално начислената от Д. по жилищно-спестовния влог на Т. О. лихва върху сумата 3 951,22 лв. за периода от 01.01.1995 г. до до 08.01.1996 г. /датата на закриване на влога/ е равна или надвишава сумата 3 585,92 лв. /19 367 лв., колкото е внесената от жилищно-спестовния влог на О. цена за делбения апартамент №, минус

сумата 3 951,22 лв., колкото е получената като обезщетение за отчуждения личен имот на Т. О. и внесена в жилищно-спестовния му влог сума, върху която са начислявани лихви, минус сумата 11 829,86 лв., колкото е реално начислената според удостоверение № 14-ИСК-10382/1 от 14.10.2020 г. на Банка Д. лихва върху сумата 3 951,22 лв. за периода от датата на откриване на влога на 29.04.1984 г. до 31.12.1994 г./, следва да се приеме, че цялата цена на апартамент № 6 е заплатена с лични средства на Т. О. и този апартамент не е бил съпружеска имуществена общност с Й. О., съответно че след прекратяване на брака им не е съсобствен между Т. О. и Й. О.

В случай, че се установи, че реално начислената лихва за горепосочения период е под 3 585,92 лв., делбата на апартамент № 6 следва да се допусне, като се приеме, че лична собственост на Т. О. е онази част от апартамента, която съответства на внесените от него за закупуването на този апартамент лични средства от жилищно-спестовния му влог /формирани от сумата 3 951,22 лв. и размера на начислената от Д. лихва върху тази сума за периода от 29.04.1984 г. до 08.01.1996 г./.

Следва да се посочи, че изслушването на заключение на съдебно-счетоводна експертиза с горепосочената задача не е преклудирано и въззивният съд е бил длъжен да допусне и изслуша такова допълнително заключение, съгласно приетото в т.3 от Тълкувателно решение № 1 от 09.12.2013 г. по тълк.д.№ 1 от 2013 г. на ОСГТК на ВКС: тъй като искане за назначаване на такава експертиза е направено във въззивната жалба на Т. О. и е обосновано с твърдения за това, че поради неоснователния отказ на първоинстанционния съд да допусне експертиза с такава задача делото е останало неизяснено от фактическа страна и постановеното от първоинстанционния съд решение е необосновано.

При новото разглеждане на делото, при преценка на допълнителното заключение на вещото лице въззивният съд следва да има предвид, че от значение за решаване на въпроса за това каква част от сумата по жилищно-спестовния влог на Т. О. е негова лична собственост, е това дали по този влог Д. реално е начислявала лихви върху главницата /доказателства за което има съгласно представеното удостоверение № 14-ИСК-10382/1 от 14.10.2020 г. на Банка Д./, а не дали действащите към онзи момент нормативни актове /посочените от ответниците по касационната жалба Тарифа за лихвите, таксите, комисионните и разноските, които банките и Д. събират и плащат по операциите си от 1975 г., Наредбата за кредитната дейност на Д., Закона за Д., Наредбата за влогонабирането и безкасовите плащания на гражданите от 1978 г./ са разрешавали Д. да начислява и плаща лихви върху блокирани жилищно-спестовни влогове.

Следва да се има предвид и че с оглед доказателствата, че поради изтичане на срока за съхранение на първичните документи в Банка Д. не се пазят доказателства за начислени лихви по жилищно-спестовния влог на Т. О. за периода от 01.01.1995 г. до 08.01.1996 г. /удостоверение № 14-ИСК-10382/1 от 14.10.2020 г. на Банка Д./, съгласно чл.165, ал.1 ГПК доказването на факта, че по жилищно-спестовния влог на Т. О. са начислявани лихви и през периода от 01.01.1995 г. до 08.01.1996 г. е допустимо с всякакви доказателствени средства, включително заключение на експертиза, други писмени доказателства и свидетелски показания.

11. Решението постановено между кредитора и един от солидарните длъжници не може да има значение на пресъдено нещо за останалите. Всеки от солидарните длъжници е самостоятелна страна и в изпълнителния процес и се намира в самостоятелно правоотношение със съдебния изпълнител, независимо от обединяващото ги обстоятелство, че предмет на изпълнителния процес е едно и също изпълняемо право. При осъдени при условията на пасивна солидарност длъжници може да се осъществи принудително изпълнение върху имуществено право само на единия.

чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК

Решение № 24 от 12.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4002/2023 г., III г. о., докладчик председателят Мария Иванова

Производството е по чл.307, ал.2 ГПК.

ВКС разглежда молбата на Б. М. за отмяна на влязлото в сила решение на Апелативен съд София/АС/ по гр.д. №1261/22 г., недопуснато до касационно обжалване с определение на ВКС от 6.07.23 г. по гр.д. №441/23 г. на трето г.о. С оспореното по реда на отмяната влязло в сила решение на АС е отхвърлен искът на молителя срещу „Агенция за събиране на вземания“/„АСВ“/ ЕАД с правно основание чл.439 ГПК, за установяване, че не дължи сумите – предмет на принудително изпълнение по изп. дело №1003/2011 г. на ЧСИ Г. Ц., за които е издаден изпълнителен лист по ч.гр.д. №845/11 г. на РС – Разлог.

Молбата е подадена на осн. чл.303, ал.1,т.1 ГПК. Молителят сочи, че след приключване на устните състезания по гр.д. №1261/22 г. на АС, на 13.04.23 г. е влязло в сила решение от 1.03.19 г. по в.т.д. №3543/18 г. на АС – София, с което също на осн. чл.439 ГПК и при пълно тъждество на исковите претенции, по отношение на солидарния съдължник по същия изпълнителен лист и в същото изпълнително дело Г. М., е признато, че не дължи посочените в изпълнителния лист суми. Това решение според молителя е ново писмено доказателство за установяване на твърдените от него факти от съществено значение за делото, поради което моли влязлото в сила решение на АС по гр.д. №1261/22 г. да бъде отменено на осн. чл.303, ал.1,т.1 ГПК и делото – върнато на въззивния съд за ново разглеждане. В съдебно заседание молителят поддържа молбата по подробно изложените в нея и в пледоарията на адвоката му по същество на делото съображения за основателността ѝ.

Ответникът по молбата „АСВ“ ЕАД я оспорва като неоснователна и моли да бъде оставена без уважение.

ВКС на РБ, като разгледа молбата, намира следното по основателността ѝ: В ППВС №2/77 г., т.3 е прието, че е допустима отмяната по реда на чл. 231, б. "а" ГПК , отм. / чл.303, ал.1,т.1 ГПК/ на решение, когато след влизането му в сила бъде установен по надлежния ред имащ значение за спора факт, макар той да е бил известен на страната преди постановяване на решението. Разяснено е, че „ такива са например случаите, когато иск за заплащане на вреди от непозволено увреждане е отхвърлен поради недоказване, че ответникът е причинил вредите, а след това с влязла в сила присъда той бъде признат за виновен в извършване на престъпление, от което са произлезли вредите, или пък когато е уважен иск срещу материално отговорно лице за липси на поверените му стоково-материални ценности и след влизане на решението в сила с влязла в сила присъда трето лице бъде признато за виновно за кражба или присвояване на всички или на част от липсващите ценности. Във всички тези и подобни на тях случаи влязлата в сила присъда или решение по чл. 97, ал. 4 ГПК или друг акт, с който се установява по надлежния ред недоказаното при разглеждане на гражданския спор важно обстоятелство, представлява ново писмено доказателство по смисъла на чл. 231, б. "а" ГПК , макар че фактът е бил известен на твърдялата го страна, защото едва чрез признаването му за съществуващ по надлежния ред той е станал установен. Поради това в тези случаи отмяната по чл. 231, б. "а" ГПК е допустима.“

В случая изпълнителният лист по ч.гр.д. №845/11 г. на РС Разлог е издаден срещу молителя Б. М. като длъжник в качеството му на кредитополучател по цитирания договор за банков кредит от 3.08.2007 г. и срещу Г. М., в качеството ѝ на съдължник по чл.121 и сл. ЗЗД, солидарно отговорен за целия размер на вземането по договора за банков кредит. Дватама длъжници са осъдени солидарно да заплатят на „Райфайзенбанк“ България ЕАД/ чийто частен правопреемник по договор за цесия е „АСВ“ ЕАД/ посочените в

изпълнителния лист суми, представляващи неизплатени главница и лихви по договора за банков кредит и срещу двамата е образувано изп. дело №1003/11 г.на ЧСИ Г.Ц..

С влязло в сила на 6.07.2023 г. решение на АС София от 2.11.22 г. по гр.д. №1261/22 г. искът на молителя Б. М. срещу „АСВ“ ЕАД с пр. осн. чл.439 ГПК - за признаване, че не дължи сумите по посочените изпълнителен лист и изпълнително дело, е отхвърлен поради липса/неустановеност/ на твърдяната предпоставка по чл.439, ал.2 ГПК – изтекла погасителна давност.

Със соченото като ново доказателство по см. на чл.303, ал.1,т.1 ГПК вл. в сила на 13.04.23 г. решение на АС София по в.т.д. №3543/18 г. от 1.03.19 г. е признато за установено на осн. чл.439 ГПК по отношение на солидарния съдължник на молителя Г. М., че не дължи на „АСВ“ ЕАД сумите по същия изпълнителен лист, за събирането на които е образувано същото изпълнително дело, поради погасяване на вземането по давност.

Соченото доказателство – влязло в сила решение, е ново, тъй като е възникнало/ влязло е в сила/ след приключване на съдебното дирене по гр.д. №1261/22 г. на АС, към който момент се формира силата на пресъдено нещо на решението по това дело. Решението по в.т.д. №3543/18 г. преди влизането му в сила е било представено по гр.д. №1261/22 г., но поради висящността на спора не е коментирано от въззивния съд.

То обаче не е от съществено значение за делото – действието на погасителната давност за солидарните длъжници е относително. Всяко задължение се погасява по давност самостоятелно. Кредиторът може да иска изпълнение от солидарния длъжник, чието вземане не е погасено по давност. Спирането и прекъсването на давността срещу един от солидарните длъжници е без правно значение за останалите – чл.125, ал.1 ЗЗД. Отказът на един от солидарните длъжници от изтекла давност не произвежда действие спрямо останалите съдължници – чл.125, ал.2 ЗЗД. След като отделни и самостоятелни облигационни правоотношения свързват кредитора с всеки от длъжниците, по всяко от правоотношенията могат да бъдат постановени различни съдебни решения/ вкл. по искове по чл.439 ГПК, основани на изтекла в изпълнителния процес погасителна давност/. Решението постановено между кредитора и един от солидарните длъжници не може да има значение на пресъдено нещо за останалите / в този см. Ал. К., „Облигационно право“ - обща част, изд.2002 г., стр.528/. Всеки от солидарните длъжници е самостоятелна страна и в изпълнителния процес и се намира в самостоятелно правоотношение със съдебния изпълнител, независимо от обединяващото ги обстоятелство, че предмет на изпълнителния процес е едно и също изпълняемо право. При осъдени при условията на пасивна солидарност длъжници може да се осъществи принудително изпълнение върху имуществено право само на единия.

Мотивите на вл. в сила решение по в.т.д. №3543/18 г. на АС не са доказателство за твърдените от молителя по воденото от него гр.д. №1261/22 г. обстоятелства, защото по отношение на съдържащите се в мотивите на съдебното решение констатации за юридически и доказателствени факти и преюдициални правоотношения не се формира сила на пресъдено нещо, съгл. т.18 от ТР №1/4.01.2001 г. ОСГТК на ВКС и трайната практика на ВКС – напр. р. по гр.д. №926/12 г. на трето г.о..

По изложените съображения ВКС намира, че молбата за отмяна на влязлото в сила решение на АС София по гр.д. №1261/22 г. на осн. чл.303, ал.1,т.1 ГПК следва да се остави без уважение като неоснователна.

12. Когато правнорелевантните факти се установяват със свидетелски показания, съдът взема предвид начина, по който свидетелите са узнали тези факти, както и способността и желанието им вярно да възприемат фактите и добросъвестно да ги възпроизведат в показанията си - решение № 177 от 25.10.2016 г. на ВКС по гр. д. № 1263/2016 г., III г. о., решение № 401 от 11.01.2012 г. по гр. д. № 327/2011 г. на

ВКС, III-то г. о. Приема се също, че когато по отделен факт свидетелските показания се разминават, съдът не може да направи извод, че този факт не се е осъществил, а трябва да прецени способността на всеки свидетел обективно и точно да възприеме фактите, да съхрани впечатленията си и да ги изложи добросъвестно пред съда - решение № 554 от 8.02.2012 г. на ВКС по гр. д. № 1163/2010 г., IV г. о.

чл. 79, ал. 1 ЗС

Решение № 31 от 15.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 21/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Производството е по чл.290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Ю. М. Т. Б. срещу решение № 262870 от 01.09.2022 г. по гр. д. № 1473/2021 г. на Софийски градски съд в частта, с която е потвърдено решение № 20243507/04.11.2020 г. по гр. д. № 42936/2019 г. на Софийски районен съд, с което е уважен предявеният от Ф. С. Д. срещу Ю. М. Т. Б. отрицателен установителен иск за собственост на складово-сервизно помещение, находящо се в [населено място], район „С.“, [улица], на тавански - 4 надпартерен етаж на жилищната сграда, със застроена площ 2.50 кв. м., прилежащо към апартамент 6 с идентификатор [№], и на основание чл.537, ал.2 ГПК е отменен констативният нотариален акт за собственост на ответницата, издаден на основание давностно владение, както и нотариалният акт за поправка.

Жалбоподателката счита, че въззивният съд неправилно е приложил чл.272 ГПК. Той не е трябвало да препраща към мотивите на първоинстанционния съд по въпроса за придобивната давност, а да обсъди всички събрани доказателства по този въпрос. При наличие на противоречиви свидетелски показания съдът трябвало да прецени способността на всеки свидетел обективно и точно да възприеме фактите, да съхрани впечатленията си и да ги изложи добросъвестно пред съда. Трябвало да се съобрази също при какви обстоятелства свидетелят е узнал съответния факт. Позовава се на писмени доказателства, необсъдени от въззивния съд, както и на влязло в сила решение, с което предявеният от настоящия ищец срещу майката на ответницата иск по чл.108 ЗС за същото помещение е бил отхвърлен поради това, че ищецът е загубил правото си на собственост върху него.

Ответникът в производството Ф. С. Д. оспорва жалбата. Счита, че тя е неоснователна.

С определение от № 2268 от 21.07.2023 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК по следните въпроси: 1. Длъжен ли е въззивният съд да обсъди всички обстоятелства по делото, събраните доказателства, които са от значение за преценка предмета на спора, включително в хипотеза на чл.272 ГПК, и длъжен ли е да обсъди всички доводи във въззивната жалба; 2. Ако някои правнорелевантни факти по спора се установяват със свидетелски показания, които се разминават, трябва ли съдът да вземе предвид времето и начина, по който свидетелите са узнали тези факти, както и способността и желанието им вярно да възприемат фактите и добросъвестно да ги възпроизведат в показанията си.

По поставените въпроси настоящият състав приема следното:

Налице е постоянна практика на ВКС, че независимо от възможността по чл.272 ГПК на въззивния съд да препрати към мотивите на първата инстанция, когато потвърждава нейното решение, той не е освободен от задължението да извърши самостоятелна преценка на доказателствата, да формира собствени изводи и да постанови решение по същество, като обсъди и оплакванията във въззивната жалба, възраженията и доводите на страните. В този смисъл са посочените от жалбоподателката решения № 146 от 13.11.2015 г. на ВКС по т. д. № 2687/2014 г., II т. о., решение № 18 от 9.03.2018 г. на ВКС по т. д. №

1512/2017 г., I т. о., решение № 51 от 14.03.2016 г. на ВКС по гр. д. № 4621/2015 г., III г. о., решение № 177 от 25.10.2016 г. на ВКС по гр. д. № 1263/2016 г., III г. о., а също и друга практика - решение № 98 от 12.07.2017 г. на ВКС по гр. д. № 3871/2016 г., III г. о., решение № 221 от 7.11.2019 г. на ВКС по гр. д. № 1148/2019 г., IV г. о. и решение № 30 от 13.04.2020 г. на ВКС по гр. д. № 2378/2019 г., IV г. о. и др.

Налице е богата практика на ВКС и за възприемането на свидетелските показания от страна на съда. В посочените от жалбоподателката решения на ВКС се приема, че когато правнорелевантните факти се установяват със свидетелски показания, съдът взема предвид начина, по който свидетелите са узнали тези факти, както и способността и желанието им вярно да възприемат фактите и добросъвестно да ги възпроизведат в показанията си - решение № 177 от 25.10.2016 г. на ВКС по гр. д. № 1263/2016 г., III г. о., решение № 401 от 11.01.2012 г. по гр. д. № 327/2011 г. на ВКС, III-то г.о. Приема се също, че когато по отделен факт свидетелските показания се разминават, съдът не може да направи извод, че този факт не се е осъществил, а трябва да прецени способността на всеки свидетел обективно и точно да възприеме фактите, да съхрани впечатленията си и да ги изложи добросъвестно пред съда - решение № 554 от 8.02.2012 г. на ВКС по гр. д. № 1163/2010 г., IV г. о.

Тази практика следва да бъде приложена и по настоящото дело.

За да се произнесе съществуващото на касационната жалба, съставът на ВКС взе предвид следното:

С обжалваното решение състав на Софийски градски съд е потвърдил решение № 20243507/04.11.2020 г. по гр. д. № 42936/2019 г. на Софийски районен съд, с което е признато за установено по отношение на ищеца Ф. С. Д., че ответницата Ю. М. Т. Б. не е собственик на складово-сервизно помещение, находящо се в [населено място], район „С.“, [улица], на тавански - 4 надпартерен етаж на жилищната сграда, със застроена площ 2.50 кв. м., прилежащо към апартамент № 6 с идентификатор [№], и на основание чл.537, ал.2 ГПК е отменен констативният нотариален акт за собственост на ответницата, издаден на основание давностно владение, както и нотариалният акт за поправка.

Въззивният съд е приел, че и двете страни са собственици на апартаменти в жилищната сграда, в която се намира процесното складово-сервизно помещение. Ищецът е собственик на апартамент № 3 с принадлежащото му избено помещение 6 и таванско помещение 7 с обща площ от 19,20 кв. м., а ответницата е собственик на апартамент № 6 и принадлежащите му избено помещение № 8 и таванско помещение № 8 с обща площ от 16 кв. м. Процесното складово-сервизно помещение представлява реална част от таванското помещение към апартамента на ищеца, обособено чрез преграждане и отваряне на отделна врата откъм коридора. Ответницата се е снабдила с нотариален акт за собственост по давност за процесното складово - сервизно помещение № 54 том XI, рег. № 26102, дело № 1708 от 05.10.2018 г., поправен с нот. № 110, т. XII, рег. 28813, дело № 1925/2018 г. на нотариус И. Д.. Давността е въведено от нея в процеса придобивно основание за спорното помещение.

След подробно обсъждане на практиката на ВКС въззивният съд е приел, че в процесния случай няма пречка за придобиване по давност на спорното помещение, тъй като по изключение лице, което притежава самостоятелен обект в сградата, може да придобие по давност принадлежащо складово помещение към друг самостоятелен обект, стига той да има друго складово помещение.

Прието е обаче, че в тежест на ответницата е да докаже пълно и главно, че е владяла съответната реална част от таванското помещение на ищеца, явно и необезпокоявано, с намерение да го придобие, в рамките на повече от 10 години преди предявяване на иска /24.07.2019 г./. Прието е, че доказателствата по делото не обосновават придобивното основание на чл.79, ал.1 ЗС. Съдът е обсъдил свидетелските показания. Според И. М., която познава и двете страни по делото, до 2012 г. процесното таванско помещение не е

било преградено, имало е само жезла и винкелн на мястото. Не е било изградено мокро /сервизно/ помещенне, нямало тръби. Според нея таванът бил преграден след 2012 г. В същия смисъл са и показанията на свидетелката М. П., която има непосредствени впечатления от таванския етаж. Тя е заявила, че едва през 2017 г., след като започнал ремонт на покрива на сградата, майката на ищеца я е упълномощила да се занимава с ремонта и са ходили на място с нея. Там са установили, че на тавана има поставена нова врата, както и нова прясно изградена стена, понеже майсторите били оставили кофи със строителни отпадъци на мястото. Свидетелката знае за споровете между страните за процесната част от таванското помещенне, както и че ответницата е убеждавала ищеца да се прокара вода на тавана и той да отстъпи част от помещението, за да си направи ответницата баня и да прокара тръби. Според тази свидетелка единственият таван, който е над санитарните помещения на долните етажи, е този на ищеца. През съседните тавани не могат да се прокарат тръби, тъй като са над други жилищни помещения. Според свидетелката майката на ищеца е отказвала да даде достъп и не е била съгласна с такова преустройство. Тя знае, че ищецът не е давал на ответницата ключ от помещението, както и достъп до същото. Смята, че ответницата е направила преграждане, като е разбила стената на таванското помещенне на ищеца без негово съгласие. Според свидетелката Ясна С., която познава ответницата като неин адвокат, още през 2003 г. дошли бабата и дядото на ответницата и са й казали за уговорка със съседите да обособят две самостоятелни помещения към таванските им помещения и да ги ползват като сервизи. Тя смята, че през 2004 г. приключила процедурата. Изградили стена със средства на бабата и дядото на ответницата, сложили и водомери. Смята, че ответницата е била в добри отношения със съседите и че ползва помещението оттогава чрез баба си и дядо си. Според тази свидетелка след 2015 г., преди 2017 г., ответницата и майка й дошли за оформяне на документите и уреждане на отношенията с ищеца и през 2018 г. ответницата се снабдила с нотариален акт по обстоятелствена проверка. Според другата свидетелка М. В., майка на ответницата, чиито показания съдът цени по реда на чл. 172 ГПК, през 2005 г. бабата на ищеца оставила ключ от таванското помещенне на дядото на ответницата. Тогава започнало изграждането на преградената стена от баща й, били обособени и санитарните помещения. Тя смята, че никой от страна на ищеца не се противопоставил на изграждането на санитарните помещения. Майка й изготвила идеен проект за ВиК, който не е бил одобрен от общината. Майката на ищеца се свързала с нея през 2015 г., като до 2017 г. са преговаряли за прехвърляне на спорната част със заверено съгласие за промяна на предназначението, но не постигнали споразумение.

При тези данни въззивният съд е приел, че не може с категоричност да се направи извод към кой момент е обособена т. нар. санитарна част от таван № 7 от около 2, 5 кв. м., предмет на спора, нито че ответницата е владяла лично и необезпокоявано тази част в период по-дълъг от 10 години преди завеждане на делото. Приетата СТЕ също не установява с категоричност към кой момент е заградена част от таван № 7, който принадлежи към апартамента на ищеца. От заключението се установява единствено, че има отделена част от таванското помещенне на ищеца чрез изграждане на стена от тухлен зид и направа на отвор в съществуваща тухлена стена за монтаж на врата, като тази отделена част е с площ 2.63 кв. м. След поставяне на стената в нея и съседните съществуващи канали са прокопани канали и са монтирани ПВЦ тръби за вода. И в двете тавански помещения - № 7 и № 8, са монтирани водомери. От справка в кадастралната карта се установява, че таванското помещенне № 7 не представлява самостоятелен обект в сградата и в момента е със статут на таван към апартамент № 3, а така описаното сервизно помещенне към него все още не е завършено и е без таван.

Прието е, че ответницата не е провела пълно доказване, че е осъществявала владение върху спорната реална част от тавана на ищеца чрез извършване на явни, недвусмислени и непрекъснати действия за период по-дълъг от 10 години преди завеждане на иска, които са

доведени до знанието на ищеца. Владелецът трябва да манифестира поведение, което да не оставя никакво съмнение, че той упражнява фактическа власт за себе си. Такива доказателства по делото няма. Напротив, от доказателствата може да се направи извод, че ответницата не е владяла лично или чрез друг, необезпокоявано и явно, без противопоставяне, въпросната част от тавана на ищеца. Не следва по-различен извод от факта, че ответницата се е снабдила с констативен нотариален акт за придобиване по давност на спорните 2,5 кв. м. през 2018 г., тъй като исковата молба е подадена на 24.07.2019 г.

Решението е неправилно.

Правилен е изводът на въззивния съд, че ищцата може да придобие процесното помещение по давност, след като има самостоятелно жилище в същата сграда и след като към жилището на ищеца има други обслужващи помещения – мазе и остатъкът от таван 7.

Неправилен обаче е другият извод – че в настоящия случай не са били налице предпоставките на придобивната давност – владение на процесното помещение с намерение за своене в срока по чл.79, ал.1 ЗС. Въззивният съд не е обсъдил всички доказателства по този въпрос в тяхната взаимна връзка.

На първо място не е отчетено обстоятелството, че таванските помещения № 7 на ищеца и № 8 на ответницата имат общ коридор, през който се осъществява достъп до тях; че от таванското помещение на ищеца са оформени два санитарни възела, разделени с преградна стена; че достъпът до санитарното помещение /процесното/, което е предназначено на ответницата, се осъществява през общия коридор, а достъпът до другото санитарно помещение, предназначено за ищеца, се осъществява през вътрешната част на таван № 7, т.е. през две врати – едната врата е входът към самото таванско помещение, а другата – към санитарното помещение. Тези обстоятелства сочат, че няма как санитарното помещение, което е предназначено за ищеца, да е изградено без знанието и съгласието на праводателите му, след като достъпът до него не е от общия коридор, а от вътрешната част на тавана на ищеца. Този извод се подкрепя и от обясненията на вещото лице в с.з. от 08.10.2020 г., според което вратата, която е монтирана към санитарно помещение № 7 /на ищеца/, може да бъде монтирана само при достъп от таван № 7. Отделно от това – оформянето на санитарен възел, който да обслужва тавана на ответницата, е съпроводено с оформяне на такъв възел и за тавана на ищеца, което също предполага взаимно съгласие на собствениците на двата съседни тавана, иначе няма как да се обясни защо като са изградили санитарно помещение за себе си, праводателите на ответницата са изградили такова помещение и за ищеца. Санитарните помещения са изградени по едно и също време, видно от приложената на стр. 87 от първоинстанционното производство разписка за заплатени суми за прокарване на водопровод и канализация на тавански помещения на [улица].

Въззивният съд не е обсъдил и писмените доказателства, които сочат, че годината на преграждане на двете санитарни помещения и изграждане на ВиК инсталацията към тях е 2005 г. Това са разписката от 08.11.2005 г. на Х. Е. за получена от него сума от 760 лв. за прокарване на водопровод и канализация на тавански помещения на [улица]; касова бележка от 29.10.2005 г. за закупени строителни материали; четирите гаранционни карти на стр. 88, 89, 90 и 91 за водомери № 05 5071162; № 05, 5548687, № 05 5548472 и № 05 5071164, които са произведени 2005 г., по аргумент от чл.257, ал.1, т.4 на Наредба за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол, ДВ, бр.88/2003 г. През 2016 г. е издадено свидетелство за последваща проверка на водомерите на ответницата /стр.93/ и те са пломбирани, видно от талона на стр.92.

Не е обсъдено и заключението на вещото лице, според което означението 05 в гаранционните карти на водомерите сочи годината на производството им; че два от тези водомери за топла и студена вода са монтирани в санитарното помещение към тавана на ищеца, а другите два – в санитарното помещение към тавана на ответницата; че

водомерите са монтирани след обособяването на двете санитарни помещения чрез поставяне на преградна стена между тях; че водомерите са могли да бъдат монтирани най-късно до 2006 г., за да бъде спазен срокът им на валидност /обяснения в с.з. на 08.08.2020 г./; че нов водомер, който не е бил монтиран, не може да се занесе на проверка 10 г. по-късно, а такава проверка в случая е налице за водомерите на ответницата; че при ново пломбиране на печата на водомерите няма как да има цифрата 05, а ще е поставена годината на извършване на проверката /в случая печатът е 05/.

Изброените писмени доказателства и заключения на вещото лице подкрепят твърденията на свидетелите Ясна С. и М. В., които установяват съществуващите още от 2003 г. на уговорки между бабата и дядото на ответницата от една страна и дядото и бабата на ищеца от друга за обособяване на две самостоятелни санитарни помещения към таваните им, за сметка на тавана на ищеца; че обособяването е станало през 2005 г. със съдействието на дядото и бабата на ищеца, които предоставили ключ от своя таван, като средствата за изграждане на санитарните помещения са дадени от бабата и дядото на ответницата и че още оттогава ответницата е ползвала своето помещение чрез баба си и дядо си; че през 2015 – 2017 г. са водени преговори за прехвърляне на собствеността, но не е постигнато съгласие за това.

Обратно – предвид изброените писмени доказателства и експертно заключение, като недостовърни следва да се ценят показанията на свидетелите И. М., и М. П., според които таванът бил преграден след 2012 г. /първата свидетелка/ или през 2017 г. /втората свидетелка/; че майката на ищеца е отказвала да даде достъп и не е била съгласна с такова преустройство; че то е извършено чрез разбиване на стената на таванското помещение на ищеца без негово съгласие.

Неправилно въззивният съд е приел, че не може с категоричност да се направи извод към кой момент е обособено санитарното помещение към таван № 7 и откога ответницата го е владяла. По делото са събрани достатъчно доказателства по този въпрос. Обособяването е станало през 2005 г. и предвид наличието на две отделни санитарни помещения с отделни входи, както и във връзка с показанията на свидетелите С. и В., следва да се приеме, че давностното владение на ответницата върху процесното санитарно помещение е започнало от 2005 г. след обособяването му, още повече, че ищецът и праводателите му не са имали ключ от това помещение /свидетелката П./. До предявяването на иска за собственост през 2019 г. давността по чл.79, ал.1 ЗС е изтекла.

Съгласно Тълкувателно решение № 11 от 21.03.2013 г. на ВКС по тълк. д. № 11/2012 г., нотариалният акт, с който се признава право на собственост върху недвижим имот по реда на чл. 587 ГПК, не се ползва с материална доказателствена сила по чл. 179, ал. 1 ГПК относно констатацията на нотариуса за принадлежността на правото на собственост, но при оспорването му тежестта за доказване се носи от оспорващата страна. В настоящия случай ответницата Ю. М. Т. Б. се е снабдила с нотариален акт по обстоятелствена проверка № 54/05.10.2018 г. и неговите констатации не са оборени, предвид изложеното по-горе.

Водените между майката на ищеца и майката на ответницата преговори през периода 2015-2017 г. за продажба на процесното санитарно помещение, за които говори свидетелката В., не опровергават намерението за своене на това помещение в предходния период и до момента на снабдяването с нотариалния акт по обстоятелствена проверка. Както е прието в решение № 50160 от 20.01.2023 г. по гр. д. № 504/2022 г. на 1-во г.о., придобиването на имот на деривативно основание – дарение, след изтичане на давностния срок, съставлява конклюдентно действие, чрез което владелецът се отказва от изтеклата придобивна давност, но придобиването на имот на деривативно основание – дарение, преди изтичането на давността, не опровергава наличие на предходно намерение за своене на същия този имот и ако дарението не е произвело вещно прехвърлителен ефект, може владелецът при изтичане на давностния срок да се позове на последиците от придобивната

давност. Настоящият състав на ВКС споделя тази практика, с уточнението, че придобиването на имота на деривативно основание води до отказ, но не от придобивната давност, а от правото на владелеца да се позове на придобивната давност. Само ако прехвърлителната сделка е осъществена, владелецът се е отказал от правото си да се позове на придобивната давност. Ако не се е стигнало до сделка, нито има отказ от правото на владелеца да се позове на придобивна давност, нито има опровергаване на предходното намерение за своене на същия имот, както е прието в посоченото решение на ВКС. Владелецът може да прецени, че е в негов интерес да придобие имота на деривативно основание, но ако не се стигне до това, няма законова пречка той да се позове на последиците на изтеклата придобивна давност. В настоящия случай давностното владение е започнало от 2005 г. и към момента на снабдяване на ответницата с нотариалния акт по обстоятелствена проверка № 54/05.10.2018 г. е изтекъл предвиденият в чл.79, ал.1 ЗС 10-годишен давностен срок, като водените през 2015-2017 г. преговори с представител на собственика за закупуване на имота не са довели нито до отказ от правото на владелеца да се позове на придобивната давност, нито са отнели намерението за своене, нито са прекъснали придобивната давност.

По изложените съображения въззивното решение, с което е уважен предявеният срещу Ю. М. Т. Б. отрицателен установителен за собственост на процесното санитарно помещение иск, е неправилно. Решението следва да бъде отменено и искът да бъде отхвърлен.

13. Собствеността върху земите в селскостопанските дворове на ТКЗС и др. селскостопански организации има различен статут в зависимост от това дали е застроена със сгради на такива организации или е незастроена. Застроената земя, включително и прилежащата площ към сградите, е собственост на държавата и не подлежи на възстановяване по ЗСПЗЗ. Тя се продава на лицата, закупили постройките. Незастроената земя се счита за земеделска и подлежи на възстановяване. Към земеделската земя, подлежаща на възстановяване, спада и тази, която е застроена с малоценни постройки – чл. 1, ал. 3 ППЗСПЗЗ.

чл. 10, ал. 12 ЗСПЗЗ

чл. 1, ал. 3 ППЗСПЗЗ

чл. 56 ЗУТ

Решение № 33 от 17.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4479/2022 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Производството е по чл.290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на И. Г. Ш. срещу решение № 187 от 27.05.2022 г. по в. гр. д. № 104/2022 г. на Смолянския окръжен съд.

Жалбоподателят поддържа, че въззивното решение, с което е уважен предявеният срещу него иск по чл.109 ЗС за премахване на метален павилион, поставен върху ПИ с идентификатор 68000.5.40, находящ се в местността „наименование“, [населено място], [община], е неправилно. Ищците не са собственици на имот 68000.5.40, тъй като е била налице пречка по чл.10, ал.12 ЗСПЗЗ за възстановяване на собствеността. Земята попада в бивш стопански двор на селскостопанска организация по § 12 ПДР на ЗСПЗЗ, а според експертизата металният павилион е строеж по смисъла на § 5, т.38 ДР на ЗУТ, а не временен преместваем обект. Затова не са били налице условията на ЗСПЗЗ за възстановяване на застроен имот.

Ответниците в производството В. Т. Б., В. Т. П., П. С. Г., С. С. В. и М. П. С. оспорват жалбата. Считат, че ответникът по предявения от тях иск по чл.109 ЗС и жалбоподател в

настоящото производство не може да оспорва материалната законосъобразност на решението на поземлената комисия, с която им е възстановена собствеността върху земеделската земя. Позовават се на практика на тричленни състави на ВКС по този въпрос, както и на ТР № 9/07.11.2012 г. по тълк. д. № 9/2012 г. на ОСГТК на ВКС. Развиват подробни доводи в подкрепа на вижданията си.

С определение № 1697 от 19.06.2023 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК по въпроса дали разпоредбите на чл.56 ЗУТ и чл.120 ППЗТСУ /отм./, касаещи хипотезите на временни преместваеми обекти, разположени в поземлени имоти в урбанизирани територии, са приложими и по отношение на постройки, изградени в земеделски земи, включени в стопански дворове на ТКЗС или други образувани въз основа на тях селскостопански организации. Посочено е също, че при разглеждане на спора по същество следва да се прецени дали в действителност към процесния метален павилион е била определена прилежаща площ, или той представлява малоценна постройка по смисъла на чл.1, ал.3 ППЗСПЗЗ, към която няма определена такава прилежаща площ и която не е пречка за възстановяване на собствеността.

За да се произнесе, Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение, приема следното:

С обжалваното решение № 187 от 27.05.2022 г. по в. гр. д. № 104/2022 г. на Смолянския окръжен съд е потвърдено решение № 400/29.11.2021 г. по гр. д. № 451/2021 г. на Смолянския районен съд, с което И. Г. Ш. е осъден на основание чл.109 ЗС да преустанови неоснователните действия, с които пречи на В. Т. Б., В. Т. П., П. С. Г., С. С. В. и М. П. С. да упражняват в пълен обем правото си на собственост върху ПИ с идентификатор 68000.5.40, находящ се в местността „Наименование“, [населено място], [община], като премахне за своя сметка находящия се в югозападната част на имота метален павилион.

Въззивният съд е приел, че имот № по КKKP на [населено място] е възстановен на наследодателя на ищите С. Т. Г. с решение № 05487 от 12.03.1998 г. на ПК-С.. В имота се намира процесният метален павилион, закупен от ответника И. Г. Ш. с договор за продажба, сключен на 01.03.1993 г. с ликвидационния съвет на СС въз основа на спечелен от него търг и заплатен с фактура № 210 от 09.04.1993 г.

Прието е, че спорът по делото се съсредоточава върху това дали металният павилион съставлява строеж по смисъла на § 5, т.38 ДР на ЗУТ, или е преместваем обект по смисъла на чл.56 ЗУТ; дали наличието на павилиона в имота е било пречка за възстановяване на собствеността и дали той пречи на ищите да упражняват правото си на собственост.

Съдът не е възприел заключението на вещото лице за статута на павилиона и е приел, че той е изпълнен като временен обект и е придобил статут на постройка по чл.120, ал.4 ППЗСПЗЗ /отм./. Павилионът не попада в урбанизирана територия и за него няма предвиждане в устройствен план. Той не представлява строеж по смисъла на § 5, т.38 ПЗР на ЗУТ. Не е била налице пречката на чл.106, ал.1 ЗСПЗЗ за възстановяване на собствеността на ищите, тъй като тази разпоредба има предвид осъществено благоустройствено мероприятие и застрояване на терена като комплекс от строителни дейности с определено предназначение, а не строеж на отделни сгради.

Прието е, че ответникът не е могъл да придобие право на строеж върху процесния павилион, както и определен към него прилежащ терен в размер на 0.235 дка съобразно Наредбата за необходимата земя за изграждане на строителни обекти, тъй като павилионът е продаден от ликвидационния съвет на ТКЗС без право на строеж, доколкото последният не е бил собственик на земеделската земя, върху която е поставен павилионът. Съгласно чл.63 ЗС собственикът може да отстъпи право на друго лице да построи сграда върху неговата земя, като стане собственик на постройката, но в конкретния случай павилионът не представлява сграда. Липсват и доказателства за изпълнена процедура по

чл.45, ал.3 ППЗСПЗЗ за определяне на прилежащ терен към металния павилион и съответно този терен да е заплатен от ответника.

Приети са за неоснователни твърденията на ответника за изтекла в негова полза придобивна давност за правото на строеж върху павилиона и прилежащия терен. Няма доказателства от 1993 г. и до сега той да е владял прилежащ терен около павилиона.

Прието е, че павилионът затруднява достъпа на ищите до техния имот. Съдът се е позовал на свидетелските показания, според които павилионът се намира в югозападния край на имота, там където е подходът към него, затова пречи на ищите да ползват имота си. По този въпрос не е възприето заключението на вещото лице, според което павилионът не създава пречки на ищите да ползват имота.

Като резултат въззивният съд е приел, че са налице условията на чл.109 ЗС за уважаване на предявения иск, с който се цели премахване на металния павилион от имота на ищите.

По поставения въпрос по чл.280, ал.1 ГПК /дали разпоредбите на чл.56 ЗУТ и чл.120 ППЗТСУ /отм./, касаещи хипотезите на временни преместваеми обекти, разположени в поземлени имоти в урбанизирани територии, са приложими и по отношение на постройки, изградени в земеделски земи, включени в стопански дворове на ТКЗС или други образувани въз основа на тях селскостопански организации/ настоящият състав приема следното:

В решение № 226 от 19.11.2013 г. на ВКС по гр. д. № 3136/2013 г., II г. о., е прието, че за преценката по чл.10б, ал.1 ЗСПЗЗ дали са налице пречки за възстановяване на собствеността върху земеделски имот е достатъчен обективният факт на извършено строителство или осъществено друго мероприятие на държавата. Прието е, че разпоредбата на чл.10б ЗСПЗЗ не въвежда изискване да са били спазени процедурите по отреждане на терена за строителство или за друго мероприятие на държавата, за законност на строителството, както и за предоставяне на сградите или другите съоръжения за стопанисване на определена държавна организация и че е достатъчен обективният факт на извършено строителство или осъществено друго мероприятие на държавата, за да се отрече възможността да възстановяване на собствеността върху земята в реални граници по реда на ЗСПЗЗ. Прието е също, че преценката по чл.10б ЗСПЗЗ се извършва към момента на влизане в сила на реституционния закон, а към този момент ЗУТ не е бил приет, поради което и даденото в §5, т.38 ДР на ЗУТ легално определение на понятието „строежи“ е неприложимо. Преценката проведено ли е мероприятие, което не позволява възстановяване на собствеността, се извършва въз основа на легалните определения в § 1в, ал.1 и 2 ДР на ППЗСПЗЗ, съответно отреждане или проведено мероприятие за задоволяване на важни държавни нужди на науката, културата, на сигурността и отбраната на страната, екологични и благоустройствени нужди на държавата и общините, относими към хипотезите на чл.24 ЗСПЗЗ. Същото е прието и в решение № 89 от 11.02.2009 г. по гр. д. № 6444/2007 г. на ВКС, I-во г.о.; решение № 865 от 23.06.2011 г. на ВКС по гр. д. № 1533/2009 г., I г. о. и решение № 329 от 11.10.2011 г. на ВКС по гр. д. № 1277/2010 г., I г. о.

Тази практика се споделя от настоящия състав на ВКС. Изходната позиция на въззивния съд в обжалваното решение, че преценката дали са били налице пречките по чл.10б, ал.1 ЗСПЗЗ за възстановяване на собствеността е обвързана с въпроса дали металният павилион съставлява строеж по смисъла на § 5, т.38 ДР на ЗУТ, или е преместваем обект по смисъла на чл.56 ЗУТ, както и дали той не е временна постройка по чл.120 ППЗТСУ, противоречи на посочената практика на ВКС, която свързва преценката по чл.10б, ал.1 ЗСПЗЗ с текстовете на § 1в, ал.1 и ал.2 ДР на ППЗСПЗЗ и чл.24 ЗСПЗЗ.

Същевременно в настоящия случай фактите по делото изискват и друга преценка, която въззивният съд не е извършил и това води до неправилност на постановеното от него решение.

Върху възстановения в полза на ищците имот № 68000.5.40 се намира метален павилион, който е продаден на ответника с договор от 01.03.1993 г., сключен с ликвидационния съвет на СС „.....“ след проведен търг. Съгласно действащата към този момент редакция на чл.48, ал.8 ППЗСПЗЗ, ликвидационните съвети продават на трети лица дълготрайни материални активи чрез търг. Тази кратка уредба е развита впоследствие, като изрично се предвижда, че при тези продажби цената на постройките се заплаща по сметка на ликвидационния съвет, а на вещните права върху земята – на републиканския бюджет – чл.48а, ал.3 ППЗСПЗЗ в първоначалната редакция - ДВ бр.72/24.08.1993 г. Успоредно с това законодателят предвижда, че незастроената земя в стопанските дворове на ТКЗС и др. селскостопански организации, както и земята, която не представлява застроена площ към техни сгради, подлежи на възстановяване по ЗСПЗЗ – чл.10, ал.12 ЗСПЗЗ – ДВ, бр.79/1996 г. Земята под сградите и прилежащата площ е държавна собственост – чл.45, ал.10 ППЗСПЗЗ – ДВ, бр.122/1997 г., като лицата, закупили сгради в селскостопанските дворове, могат да ползват тази прилежаща площ при определени условия или да я закупят от държавата – чл.27, ал.6 ЗСПЗЗ – ДВ, бр.45/1995 г. и чл.45, ал.1 ППЗСПЗЗ – ДВ, бр.122/1997 г. Купувачи не могат да бъдат лица, придобили сградата като строителен материал – чл.45а, ал.1 ППЗСПЗЗ. Следва да се посочи и това, че в периода между първоначалната редакция на чл.48, ал.8 ППЗСПЗЗ и последващата детайлна уредба на продажбите на ДМА от Ликвидационните съвети, са действали Указания № 06-00-131/25.09.1992 г. на Министерство на селскостопанското развитие, земеделието и възстановяване на поземлената собственост, които изхождат от сходни правни положения, залегнали впоследствие в ЗСПЗЗ и ППЗСПЗЗ.

От тази уредба следва, че собствеността върху земите в селскостопанските дворове на ТКЗС и др. селскостопански организации има различен статут в зависимост от това дали е застроена със сгради на такива организации или е незастроена. Застроената земя, включително и прилежащата площ към сградите, е собственост на държавата и не подлежи на възстановяване по ЗСПЗЗ. Тя се продава на лицата, закупили постройките. Незастроената земя се счита за земеделска и подлежи на възстановяване. Към земеделската земя, подлежаща на възстановяване, спада и тази, която е застроена с малоценни постройки – чл.1, ал.3 ППЗСПЗЗ.

В настоящия случай, видно от фактура № 210 от 07.07.1993 г. към договора за покупко-продажба от 01.03.1993 г., ответникът е заплатил на ликвидационния съвет на СС цената на три постройки: покрит железен навес с цена 84 340 лв.; авторемонтна работилница – нова, с цена 157 075 лв. и метален павилион с цена 18180 лв. По делото няма доказателства ответникът да е изкупил от държавата прилежащата площ към тези обекти. Същевременно на скицата на стр.29 от първоинстанционното производство са отразени трите постройки, собственост на ответника И. Г. Ш., като за две от тях е определена прилежаща площ, съответно от 0,235 дка и 2,366 дка. Според скицата площта е определена по Наредба за необходимата земя при изграждане на строителни обекти, ДВ, бр.101/1982 г. Посочено е също, че скицата е свързана с фактура № 210 на ЛС, т.е. това са постройките, продадени на ответника от тази селскостопанска организация. Скицата съдържа подписи на лицето, което я е изготвило и на председателя на общинската поземлена комисия, както и печат на поземлената комисия.

От тази скица може да се заключи, че прилежащите площи към две от сградите, продадени на ответника от СС, са били определени по предвидения ред. Земята е била оценена по Наредба за размера на необходимата земя при изграждане на строителни обекти, ДВ, бр.101/1982 г. и това е бил приложимият нормативен акт за оценката.

От скицата обаче не може по категоричен начин да се разбере дали за процесния метален павилион има определена прилежаща площ или не, тъй като прилежащата площ е определена само за две от трите сгради, закупени от ответника. Този въпрос е от значение за изхода на делото, тъй като ако за павилиона има определена прилежаща площ, то

спрямо нея е налице пречка за възстановяване на собствеността на ищците, но не пречката по чл.10, ал.1 ЗСПЗЗ, а тази по чл.10, ал.12 ЗСПЗЗ. Според чл.10, ал.12 ЗСПЗЗ земите в стопанските дворове на ТКЗС, ДЗС и др. селскостоп. организации се възстановяват, но само ако не са застроени или не представляват прилежащи площи към сгради. Следователно – ако за процесния метален павилион има определена прилежаща площ, искът по чл.109 ЗС за премахването му би бил неоснователен, тъй като тази площ ще е държавна собственост, ако не е била изкупена от ответника и той може да държи върху нея павилиона, без това да представлява неоснователно действие по смисъла на чл.109 ЗС, което пречи на ищците да упражняват правото на собственост върху останалата част от възстановения имот. Ако обаче за павилиона няма определена прилежаща площ, то за ответника ще липсва правно основание да държи процесния павилион в земята на ищците и искът по чл.109 ЗС би бил основателен. В този случай ще бъде налице хипотезата на малоценна постройка по смисъла на чл.1, ал.3 ППЗСПЗЗ, която нито е пречка за възстановяване на собствеността върху земята, нито създава правото постройката да се държи в чужд имот.

Въпросът дали има определена прилежаща площ за металния павилион може да бъде разрешен само с експертиза, тъй като от скицата на стр.29 съдът не може със сигурност да определи коя от трите сгради, отразени в нея, е металният павилион. Приетата по делото експертиза на вещото лице инж. Р. К. не дава отговор на този въпрос. Вещото лице е трябвало да отговаря на следните въпроси: „На скицата на имот, придаден към селскостопанска постройка, вярно ли е отразено местоположението на твърдяната селскостопанска постройка; Къде е местоположението на определените 2,601 дка в скицата на имот, придаден към селскостопанска постройка“. На тези въпроси отговорите са, че според вещото лице местонахождението на твърдяната селскостопанска постройка е нанесено сравнително вярно; че местоположението на определените 2,610 дка е както следва: имот с площ от 0,235 дка се намира в землището на [населено място], като малка част от него попада в процесния имот № 68000.5.40, а имот с площ от 2,366 дка се намира в землището на [населено място]. Вещото лице не е направило връзка между скицата на стр. 29 и фактура № 210 от 09.04.1993 г., описана в същата скица, като не е обсъдило и обстоятелството, че според фактурата са закупени три сгради, а е определена прилежаща площ само на две от тях. Това налага връщане на делото за ново разглеждане от въззивния съд след отмяна на обжалваното решение. Вещо лице следва да определи по скицата на стр.29 от първоинстанционното производство коя от трите означени в нея постройки е процесният павилион и съответно – дали за него има определена прилежаща площ. В случай, че за металния павилион няма определена прилежаща площ, въззивният съд следва да се произнесе по евентуално въведеното от ответника основание за собственост – придобивна давност, която е от значение при преценката дали съществуването на павилиона в имота на ищците представлява неоснователно действие по смисъла на чл.109 ЗС.

За пълнота на изложението следва да се посочи, че е неоснователен доводът в отговора на касационната жалба, че ответникът не може да оспорва собствеността на ищците по съображенията, изложени в Тълкувателно решение № 9 от 7.11.2012 г. на ВКС по тълк. д. № 9/2012 г., ОСГК, както и решение № 194 от 12.04.2012 г. на ВКС по гр. д. № 834/2011 г., I г. о., решение № 92 от 25.02.2010 г. на ВКС по гр. д. № 987/2009 г., II г. о. Тази практика е неотнормативна към спора по настоящото дело. В настоящия случай ответникът по предявения иск по чл.109 ЗС се брани с възражение за свои противопоставими права върху металния павилион, които изключват правото да се иска премахването му от лицата, на които е възстановена собственост по ЗСПЗЗ. Тази хипотеза не се обхваща от посочената практика на ВКС.

14. Всички материали и информация, събрани и съставени в процеса на

нормативно установената дейност по разследване на авиационни произшествия се използват само за целите на разследването и служат само на администрацията за предотвратяването на произшествия в бъдеще. Те не могат да се използват по гражданското дело. Всички те, включително окончателният доклад, който се съставя по установени форма и ред (приложение № 4 към НРАП), са недопустими доказателствени средства за установяване на основанията на отговорността и степента на вината от гражданския съд, който разглежда гражданските последици от авиационното произшествие, сериозния инцидент или инцидента, дефинирани в § 3, т. 2, т. 34 и т. 35 ДР ЗГВ.

Когато по образуваното гражданско дело те са спорни и поради това – включени в предмета на доказване (чл. 153 ГПК), е необходимо да бъдат доказани с други, предвидени в ГПК доказателствени средства. Когато първоинстанционното решение е основано на такива доказателства, но във въззивната жалба и/или в отговора на жалбата няма изрично оплакване за нарушената забрана по чл. 142, ал. 6 ЗГВ, въззивният съд може да основе своето решение и на тях (арг. от чл. 269, изр. 2 ГПК, а така и решение № 177/31.12.2020 г. по гр. д. № 293/2020 г., решение № 50250/17.01.2023 г. по гр. д. № 667/2022 г. IV-то ГО и други).

Решение № 37 от 18.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4520/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Геника Михайлова

чл. 432 КЗ, вр.

чл. 493, ал. 1, т. 2 КЗ

Производството е по чл. 290 - 293 ГПК.

До касационно обжалване е допуснато решение № 594/16.08.2022 г. по т.д. № 1208/2021 г., с което Апелативен съд – София, отменя решение № 261363/04.10.2021 г. по т.д. № 915/2019 г. на Софийски градски част в осъдителната част и отхвърля исковете на „Българиян Еър Чартър“ АД за сумата 287 511.68 лв. – обезщетение за вреди на самолет с рег. знак [рег. знак] [модел], сериен № [номер] от инцидент от [дата] на летище Бургас, стоянка [номер], както следва:

- главния по чл. 432 КЗ срещу ЗАД „Армеец“ АД;
- евентуалния по чл. 432, вр. чл. 493, ал. 1, т. 2 КЗ срещу ЗАД „ОЗК – Застраховане“ АД (предявен под условие неоснователност на главния иск) и
- втория евентуален по чл. 49 ЗЗД срещу „Панджи 2000“ ООД [населено място], предявен под условие неоснователност на първия евентуален.

По процесуалноправния въпрос :

Разследването на авиационните произшествия е уредено в глава дванадесета от Закона за гражданското въздухоплаване „Произшествия с въздухоплавателни средства. Търсене и спасяване.“ Съгласно чл. 142, ал. 1 ЗГВ, разследването е процес, провеждан с цел предотвратяване на авиационни произшествия, който включва събиране и анализ на информация, подготовка на заключения, включително установяване на причините и изработване на препоръки за осигуряване безопасността на въздухоплаването. Разследването се извършва от комисия, определена със заповед на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията (приложимата редакция на чл. 142, ал. 2 ЗГВ към 08.07.2018 г.), а сега – е нормативно възложено на Националния борд за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт. Условието и редът за организиране и провеждане на разследването се определят с наредба на министъра на транспорта (чл. 142, ал. 4 ЗГР). Съгласно чл. 142, ал. 6 ЗГВ, установяването и степента на вината или отговорността не са предмет на дейността по разследването. В делегацията по чл. 142, ал. 4 ЗГВ е издадена Наредба № 13/27.01.1999 г.

за разследване на авиационни произшествия (НРАП). Чл. 12, ал. 1 НРАП предвижда, че информацията, получена при разследване на авиационни произшествия, не се използва за други цели освен за целите на разследването и за предотвратяването на произшествия в бъдеще. Съгласно чл. 12, ал. 6 НРАП, материалите и информацията от техническото разследване на авиационно произшествие не могат да се използват като доказателства при съдебни спорове. Чл. 12, ал. 6 НРАП съответства на 142, ал. 6 ЗГВ. Съгласно чл. 1, ал. 2 НРАП, разследването във връзка с безопасността на авиационните произшествия и инциденти с граждански ВС, регламентирано с тази наредба, е независимо от съдебното разследване на такива събития.

С тази правна рамка на национално ниво е транспонирана Директива 94/56/ЕО от 21.11.1994 г. на Съвета относно определяне на основните принципи на разследването на произшествия и инциденти в гражданското въздухоплаване. След отмяната на Директива 94/56/ЕО националната правна рамка е в съответствие с Регламент (ЕС) № 996/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 20.10.2010 г. относно разследването и предотвратяването на произшествия и инциденти в гражданското въздухоплаване и за отмяна на Директива 94/56/ЕО. Съгласно неговия чл. 1, § 1, целта на регламента е подобряването на безопасността на въздухоплаването посредством гарантиране на високо ниво на ефикасност, бързина и качество на разследванията във връзка с безопасността в гражданското въздухоплаване в Европа, чиято единствена цел е предотвратяване на бъдещи произшествия и инциденти, без да се изследва въпросът за вината или отговорността, включително чрез създаване на Европейска мрежа на органите на разследване във връзка с безопасността в гражданското въздухоплаване.

Следователно отговорът на въпроса е: Всички материали и информация, събрани и съставени в процеса на нормативно установената дейност по разследване на авиационни произшествия се използват само за целите на разследването и служат само на администрацията за предотвратяването на произшествия в бъдеще. Те не могат да се използват по гражданското дело. Всички те, включително окончателният доклад, който се съставя по установени форма и ред (приложение № 4 към НРАП), са недопустими доказателствени средства за установяване на основанието на отговорността и степента на вината от гражданския съд, който разглежда гражданските последици от авиационното произшествие, сериозния инцидент или инцидента, дефинирани в § 3, т. 2, т. 34 и т. 35 ДР ЗГВ. Аргументът е в нормативно установената забрана за това, следваща и от Правото на европейския съюз, което е с директен ефект на територията на Република България като държава-членка на Съюза. Забраната е проведена в националния закон. Обяснението е в това, че установяването и степента на вината или отговорността не са предмет и цел на разследваните авиационни произшествия. Разследването обслужва дейността на националната администрация, включително с осъществяване на възложените ѝ и от ПЕС правомощия да изяснява и предотвратява за в бъдеще авиационните произшествия с граждански въздухоплавателни средства. Чрез събраните материали и съставени документи в процеса на конкретното разследване, възложено и/или извършено от компетентните органи в системата на изпълнителната власт на Република България, релевантните обстоятелства за установяване на гражданската, а и на наказателната отговорност на виновните лица за авиационното произшествие, инцидента или сериозния инцидент не могат да бъдат доказани пряко. Когато по образуваното гражданско дело те са спорни и поради това – включени в предмета на доказване (чл. 153 ГПК), е необходимо да бъдат доказани с други, предвидени в ГПК доказателствени средства. Когато първоинстанционното решение е основано на такива доказателства, но във въззивната жалба и/или в отговора на жалбата няма изрично оплакване за нарушената забрана по чл. 142, ал. 6 ЗГВ, въззивният съд може да основе своето решение и на тях (арг. от чл. 269, изр. 2 ГПК, а така и решение № 177/31.12.2020 г. по гр.д. № 293/2020 г., решение № 50250/17.01.2023 г. по гр.д. № 667/2022 г. IV-то ГО и други).

Настоящият състав като разгледа касационната жалба от ищеца съгласно изискванията по чл. 290, ал. 2 ГПК, я намира за основателна по следните съображения:

Правилно въззивният съд е приел, че общият състав на непозволеното увреждане по чл. 45 ЗЗД е в основанието на всеки от предявените искове. Според твърденията в исковата молба, ищецът е регистриран в България опериращ въздушен превозвач, притежаващ и свидетелство за авиационен оператор. На 08.07.2018 г. около 17.00 ч. на летище Бургас, стоянка МС 16 при извършване на дейност по обслужване на бордния бюфет, възложена от ищеца на третия ответник с договор от 24.01.2017 г. за кетеринг, настъпва инцидент, при който са причинени вреди на самолет, с рег. знак [рег. знак] [модел], сериен № [номер], собственост на ищеца. При изтегляне на заден ход от зоната на стоянката, където е установен самолетът, водачът на товарен автомобил, марка [марка], рег. [рег.номер на МПС], работник на третия ответник, извършва маневра, при която след зареждане на бордния бюфет и при движение на заден ход за момент изгубва визуален контакт и по непредпазливост удря задната част на дясното полукрило на самолета. От удара са деформирани и разрушени елементи на задната част на дясното полукрило - задкрилка, обтекател, капак на механизация на задкрилка, наранено е дясното полукрило в областта на горивния резервоар. Ищецът е ремонтирал вредите, заменяйки счупените и деформирани части с части от друг свой самолет и заплащайки труда за ремонта. Общата стойност на претърпените загуби възлиза на исковата сума. С главния иск ищецът я претендира от първия ответник, при когото третият ответник, лицензиран оператор на наземно обслужване за дейността „Обслужване на борден бюфет“, е застраховал своята гражданска отговорност за вреди на трети лица - задължителна застраховка, която е предвидена като условие за лиценз в чл. 41, ал. 1, т. 5 от Наредба № 20/24.11.2006 г. за удостоверяване експлоатационната годност на граждански летища, за лицензиране на летищни оператори и оператори по наземно обслужване и за достъпа до пазара по наземно обслужване на летища. По нея покритият риск са вредите, понесени от ищеца при възложеното и извършено от третия ответник кетерингово обслужване на самолета (чл. 432, вр. чл. 461, т. 3 КЗ, вр. чл. 469 КЗ). С първия евентуален иск сумата се претендира от втория ответник по задължителната застраховка „гражданска отговорност на автомобилистите“, сключена от третия ответник като собственик на товарния автомобил (чл. 432, вр. чл. 477, вр. чл. 493, ал. 1, т. 3 КЗ). С втория евентуален иск сумата се претендира от третия ответник като работодател/възложител на работата, при изпълнение на която водачът на товарния автомобил виновно е причинил вредите (чл. 49 ЗЗД). Неправилно обаче въззивният съд е приел, че събраните по делото доказателства не доказват фактите в състава по чл. 45 ЗЗД, поради което и неправилно е санкционирал ищеца с неблагоприятните последици на доказателствената тежест (чл. 154 ГПК), разглеждайки и отхвърляйки исковите в поредност според евентуалното им пасивно съединяване. Във въззивната жалба на първия ответник срещу осъдителното за него първоинстанционно решение е нямало оплакване, че делото е решено по недопустими доказателства - на снимките и документите по разследвания инцидент, т.е. че е нарушена забраната по чл. 142, ал. 6 ЗГВ. Оплакванията в жалбата са, че увреждащия механизъм е недоказан, защото събраните доказателства са недостатъчни, за да проведат необходимото пълно доказване, и по конкретно, че след като сред документите няма официален удостоверителен с материалната доказателствена сила по чл. 179 ГПК е било необходимо по делото да се изслуша автотехническа експертиза. В отговорите на въззивната жалба по чл. 263 ГПК също няма оплакване, че първоинстанционното решение е основано на недопустими доказателства. Въззивният съд е бил длъжен да реши спора съобразно оплакванията в жалбата и в отговорите, като обсъди всички събрани доказателства, включително в нарушение по чл. 142, ал. 6 ЗГВ (чл. 269, изр. 2 ГПК). Ако ги бе анализирал според изискванията по чл. 12, чл. 235, ал. 2 и чл. 236, ал. 2 ГПК, той би достигнал до различен извод. В нарушение по чл. 41, т. 5, вр. т. 11 Приложение № 1 към

Наредба № 20/24.11.2006 г. и по чл. 20 ЗЗД при тълкуване на договора, по който третият ответник е застраховал гражданската си отговорност за вреди от дейността „Обслужване на борден бюфет“, въззивният съд е приел, че инцидентът от 08.07.2018 г. не е застрахователно събитие. Неправилното решение следва да се отмени в частта, с която главният иск е отхвърлен. Не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, а касационната инстанция е длъжна да реши спора по същество.

Настоящият състав приема за доказани твърденията в исковата молба, че на [дата] около 17.00 ч. на летище Бургас, стоянка [номер] при извършване на дейност по обслужване на бордния бюфет на собствения на ищеца самолет, с рег. знак [рег. знак] [модел], сериен № [номер], са причинени вреди. След зареждане на бордния бюфет с кетеринг при изтегляне на заден ход от зоната на стоянката, където е установен самолетът, водачът на товарния автомобил, марка [марка], рег. [рег.номер на МПС] , извършва маневра, при която за момент изгубва визуален контакт и по непредпазливост удря задната част на дясното полукрило. Самолетът е собственост на ищеца, регистриран в България опериращ въздушен превозвач, притежаващ и валидно свидетелство за авиационен оператор. От удара са деформирани и разрушени елементи на задната част на дясното полукрило - задкрилка, обтекател, капак на механизация на задкрилка, наранено е дясното полукрило в областта на горивния резервоар. Това се установява от протокол за инцидент/произшествие/получени повреди при наземно обслужване от 08.07.2018 г., съставен от „Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт“ АД (ФТСЕМ), наземният оператор на Летище Бургас, с приложен снимков материал, от съобщение „Протокол за инцидент/произшествие/получени повреди при наземно обслужване“ на ФТСЕМ, от доклад до ГД ГВА за техническо събитие, от окончателния доклад до ГД ГВА, от доклада за безопасност с превод на български език, от констативен протокол за инцидент при наземно обслужване № 00001/08.07.2018 г. При липсващите оплаквания във въззивната жалба за нарушение на забраната по чл. 142, ал. 6 ЗГВ е допустимо касационната инстанция да установи фактическата обстановка на материалите и документите, съставените при разследването по глава XII ЗГВ. Увреждащият механизъм обаче се установява не само според тях, но и според други събрани доказателства. Това са удостоверение за регистрация на самолета и свидетелството за авиационен оператор на ищеца, писмените обяснения на водача на товарния автомобил пред работодателя/пред третия ответник; показанията на свидетеля Ц., авиоинженерът, посетил местопроизшествието непосредствено след инцидента; офертите до ищеца за замяна на увредените части на самолета с нови; трудовите договори на водача на товарния автомобил и тези на работниците и служителите на ищеца, ангажирани с ремонта на самолета; фишове за възнагражденията, които ищецът е платил за допълнително положение труд; заключения по допуснатите от първата инстанция съдебно-оценителна и съдебно-техническа експертиза и становището на Комисията по финансов надзор от 19.07.2019 г.

Деянието на водача на товарния автомобил е противоправно. С маневрата са нарушени: 1) чл. 417, ал. 3, т. 6 от Наредба № 14/15.10.212 г. за летищата и летищното осигуряване – самолетобслужващата техника се приближава до ВС на разстояние, което изключва повреждането му; 2) раздел IV, чл. 2.9.4. и чл. 2.9.7, булет 7 и булет 11 от Инструкцията за движение на МПС и СОТ в летателното поле на летище Бургас, утвърдена при условията по чл. 417, ал. 1 от Наредбата, които забраняват приближаване на разстояние по-малко от 3 м. с изключение на случаите, когато конкретното обслужване, включително на бордния бюфет изисква по-малки дистанции, и движение на техниката към ВС на заден ход с изключение на автомобилите за обслужване на санитарните възли и 3) Инструкцията на работодателя за работа при обслужване на самолети, с която водачът е бил запознат и която изисква придвижването на автолифта (такава е специалната функция

на товарния автомобил, пригоден механично да повдига необходимото оборудване, храни и напитки за кетеринга до борда на самолета) към самолета на стоянка да се извършва с 5 км/ч, с повишено внимание и при условие, че се осигурява безопасна дистанция от самолета и обслужващата наземна техника (т.3.5), а при маневрата шофьорът е длъжен да спре веднага, ако изгуби визуален контакт (т.4.13).

Водачът на товарния автомобил (на автолифта) причинява вредите като работник по трудово правоотношение с третия ответник, при доставка на кетеринг на самолета.

Ищецът възстановява вредите, претърпявайки следните загуби: за сумата 261 203.00 лв. - стойност на заменените счупени и деформирани части на самолета с части от друг собствен на ищеца самолет; за сумата 21 491.00 лв. – разходи за вложения от работниците и служителите на ищеца допълнителен труд по ремонта на самолета; за сумата 3 200 лв. – разходи за транспорта и разтоварването на резервните части от единия самолет към другия; за сумата 1 169.59 лв. – разходи за използваната специализирана техника при ремонта; за сумата 478.09 лв. – разходи за командировъчни и транспорт на участвалите в ремонта работници и служители на ищеца. Изложеното се установява при съвкупна преценка на доказателствата от представените разходни документи и на тези, събрани чрез заключенията на съдебнооценителната и съдебнотехническата експертиза. Касационната инстанция възприема остойността на заменените части на самолета с частите от другия самолет на ищеца според второто заключение. Изготвилото го вещо лице е авиоинженер. За разлика от вещото лице, дало по-ниска оценка, авиоинженерът е тясно специализиран в областта на поставените задачи.

При осъществяването фактически състави по чл. 45 ЗЗД и по чл. 49 ЗЗД, установяващи гаранционно-обезпечителната отговорност на третия ответник към ищеца в размер на общата сума 287 541.68 лв., необходимо е да се изследва дали инцидентът от [дата] е застрахователно събитие, покрит риск по застрахователна полица № [номер] /01.08.2017 г.

Видно от полицата, към 08.07.2018 г. третият ответник е застраховал при първия ответник следните рискове, които могат да произтекат от дейността „Обслужване на борден бюфет“: 1) телесно нараняване или увреждане на имущество (секция I от ОУ към полицата); 2) загуба или увреждане на самолет или самолетно оборудване, които не са собственост на застрахователя, нито са наети или дадени под наем от него, докато са на земя под грижата или контрола на застрахователя (секция II от ОУ) и 3) телесни вреди или увреждане на имущество, причинени от застрахователя във връзка с дейността „Обслужване на бордния бюфет“ (секция III от ОУ). За дейността „Обслужване на борден бюфет“ третият ответник има лиценз за наземен оператор, а по договора от 24.01.2017 г. му е възложено срещу възнаграждение кетеринговото обслужване на самолетите на ищеца, извършващи международни полети от летище Бургас. Застраховката е с характеристика на задължителна „професионална отговорност“ в смисъла по чл. 469 КЗ. Условие е по чл. 41, ал. 5 Наредба № 20/24.11.2006 г. за издадения лиценз (чл. 461, т. 3 КЗ). Покритите рискове следва да се изяснят според нормативно установената дейност „Обслужване на бордния бюфет“ и действителната обща воля на страните, изразена в полицата и ОУ на застрахователя/на първия ответник към нея (чл. 20 ЗЗД).

Съгласно чл. 3, ал. 3 Наредба № 20/24.11.2006 г., лицензът за оператор по наземно обслужване или самообслужване се издава за дейностите, съгласно приложение № 1. Съгласно т. 11 от Приложението, Обслужването на бордния бюфет включва: 11.1. връзка със снабдителите и административната управа; 11.2. съхранение на храна и напитки и оборудването, необходимо за приготвянето им; 11.3. почистване на това оборудване и 11.4. приготвяне и доставка на оборудване, както и доставка на храни и стоки за бара. Следователно дейността по доставка на оборудването, на храните и стоките за бара включва и транспорт до обслужвания самолет. Доставката на кетеринг на борда е възможна само със специализиран товарен автомобил/автолифт – извод, следващ както от необходимостта доставените стоки, напитки и оборудване за кетеринга да се качат на

самолета с помощта на специализираното съоръжение, така и от забраната в летателната зона на летище Бургас да се придвижват пешеходци.

Съгласно секция II от ОУ към застрахователната полица, покрит застрахователен риск е загуба или увреждане на самолет или самолетно оборудване, които не са собственост на застрахования, нито са наети или дадени под наем от него, докато са на земя под грижата и контрола на застрахования, или докато са обслужвани или по оказвани услуги по поддържане от застрахования или от негови служители. Следователно покрит застрахователен риск е всеки елемент от дейността „Обслужване на борден бюфет“, така както описана в т.11 от Приложение № 1 към чл. 3, ал. 3 Наредба № 20/24.11.2006 г., и при извършване на която застрахованият чрез своите работници или служители е причинил вреди на самолет, който не е негова собственост или даден под наем от него, докато е на земя под неговата грижа и контрол, или докато е обслужван по оказваните от него услуги. Не е налице изключение към секция II от ОУ: а) загуба или увреждане на облекло и дрехи, лични вещи или стокови наличности от всеки вид и описание; б) загуба или увреждане на самолет или самолетно оборудване, наето или дадено под наем от застрахования; в) загуба или увреждане на самолет, докато е в полет. Не се прилага и изключението по т. 2, б. „а“ от секция I от ОУ – увреждания на имущество от превозно средство с механично задвижване, което се експлоатира от застрахования или той е разрешил на друго лице да го ползва по пътищата по такъв начин, та да постави застрахования в положение да е отговорен по закони, отнасящи се до движението по пътищата или там, където такива закони не съществуват – докато такова превозно средство е на обществени главни пътища. Съгласно края на т. 2, б. „а“ и „б“, изключенията в секция I от ОУ „се считат за неприложими спрямо самолети, притежавани от други, които са на земя или за които обезщетение се предвижда съгласно секция II от ОУ“. Извършеното тълкуване по критериите по чл. 20 ЗЗД налага извод, че на 08.07.2018 г. настъпва застрахователно събитие, покрит риск по полицата, секция II от ОУ, а на основание чл. 432, вр. чл. 461, т. 3, вр. чл. 469 КЗ първият ответник е длъжен да възстанови на ищеца/трето увредено лице сумата 287 541.68 лв. – застрахователно обезщетение за вредите от дейността „обслужване на борден бюфет“, при извършването на която работникът на третия ответник противоправно и по непредпазливост причинява вредите на собствения на ищеца самолет при доставката на кетеринга/при обслужването на бордния бюфет на самолета чрез транспортирането му с товарния автомобил/с автолифт. Неоснователно е възражението, че ищецът не е направил разходи, защото при ремонта на самолета е вложил части от друг свой самолет. Първо, ищецът е лишен от използваните и вложени при ремонта части от друг негов самолет, годни за употреба, а имуществото му е намаляло. Второ, ищецът е направил необходимото, за да ограничи вредите от застрахователното събитие. Приемането на офертите за нови части и изчакването на доставянето им би отложило ремонта във времето. Забавата би причинила отмяна на планирани полети през лятото на 2018 г., а ищецът би понесъл и други вреди от неправомерното увреждане – загуби от претенции на пътниците по отменени полети. Според неоспорените твърдения в исковата молба, към инцидента от 08.07.2018 г. ищецът не ползва другия самолет за полети.

Случаят е на многократно застраховане в смисъла по чл. 392, ал. 2, изр. 1, вр. ал. 1, изр. 1 КЗ. Това е така, защото:

Първо, третият ответник е сключил два отделни застрахователни договора, всеки от които с действие към 08.07.2018 г.

Второ, застрахователите са повече от един – първият и вторият ответник, без да са свързани помежду си (чл. 134 КЗ).

Трето, налице е частично покриване на застрахователния интерес и на застрахователния риск. И по двата договора третият ответник застрахова опасността да отговаря пред трето лице за вреди от неправомерно увреждане: по договора с първия ответник – по причина на дейността „Обслужване на бордния бюфет“, която включва и

доставката на оборудване, на храни и стоки за бара на самолета, собственост на ищеца (чл. 11.4 Приложение № 1 към чл. 3, ал. 3 Наредба № 20/24.11.2006 г. и секция II на ОУ към застрахователната полица); по договора с втория ответник – при използване на товарния автомобил марка [марка], рег. [рег.номер на МПС] по време на движение, включително на територията на стоянките на летище Бургас (чл. 477, вр. чл. 493 КЗ).

Четвърто, частично се припокрива обектът на задължителните застраховки „гражданска отговорност“: по договора с първия ответник – за вредите, причинени при доставки за бордния бюфет на обслужваните самолети, включително на самолетите на ищеца; по договора с втория ответник – за вредите, причинени при използване на товарния автомобил като превозно средство, включително на територията на летището при маневра на заден ход, т.е. в обичайната му функция като средство за транспорт, а не като автолифт – на средство за механично повдигане на товари към борда на самолета.

За този извод значение имат решенията на СЕС по преюдициални запитвания по задължителната застраховка „гражданска отговорност на автомобилистите“, така както е уредена в Директива 72/166/ЕО на Съвета от 24 април 1972 г. относно сближаване на законодателствата на държавите членки относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за прилагане на задължението за сключване на такава застраховка, а след нейната отмяна – в Директива 2009/103/ЕО от 16 септември 2009 г. на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка. Решенията на СЕС са задължителни за всички национални съдилища в държавите-членки.

Решение по дело С-162/13 е по преюдициално запитване на Върховния съд на Словения за тълкуване на Директива 72/166/ЕО. СЕС приема, че чл. 3, пар. 1 Директива 72/166/ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в него понятие „използване на превозни средства“ включва всяко използване, което отговаря на обичайната функция на превозното средство, т.е. необходимо е вредите да са настъпили при използването му като средство за транспорт, за да са покрит риск от задължителната застраховка „гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Решение на СЕС от 28.11.2017 г. по дело С-514/16 г. е по преюдициално запитване на въззивен съд в Португалия за тълкуване на същата директива. Предмет на главното производство е иск на увреденото физическо лице срещу застрахователя „гражданска отговорност на автомобилистите“ за обезщетение на вреди, настъпили в резултат на преобръщане на селскостопански трактор, който не се е движил, а двигателят му е бил използван за задвижване на помпа за пръскане с хербицид. СЕС приема, че чл. 3, пар. 1 Директива 72/166/ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в разпоредбата понятие „използване на превозни средства“ не обхваща случая, в който селскостопански трактор е участвал в произшествие и основната му функция към произшествието не е била да служи като средство за транспорт, а да генерира като работна машина двигателна сила за задвижване на помпа на пръскачка с хербициди. СЕС подчертава, че при определени категории превозни средства се наблюдава съвместяване на функции. Те могат да се използват както за средство за транспорт, така и за машини, които генерират двигателна сила. Така могат да причинят вреди не само когато се движат, но и когато са използвани в спряло положение като машини, генериращи двигателна сила. СЕС е намерил за съществено националната юрисдикция, съобразявайки конкретния случай, да прецени дали увреждането е настъпило в резултат на използване на превозното средство за транспорт или като работна машина, т.е. не за транспорт. Вторият случай не е покрит риск от застраховката „гражданска отговорност на автомобилистите“.

Решение на СЕС по С-344/16 СЕС е по преюдициално запитване на Апелативен съд в Испания. Предмет на главното производство е иск на пътник, който се е намирал във високопроходимо военно МПС, движещо се в зона, предназначена за верижни превозни

средства. Съгласно решението, чл. 3, ал. 1 от Директива 2009/103/ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че националната правна уредба не бива да изключва от обсега на задължителната застраховка „гражданска отговорност“ вреди, настъпили при управлението на застраховано срещу гражданска отговорност МПС, движещо се по пътища и терени, които не са пригодени за движение и да се ограничава само до широко използваните пътища.

Пето, сборът от отделните застрахователни суми е 3 000 000 лв. = 1 000 000 лв. (по застрахователна полица № [номер]/01.08.2017 г.) + 2 000 000 лв. (нормативно определения лимит на застраховката „гражданска отговорност на автомобилистите“) и надвишава сумата 287 511.68 лв. (размера на действително претърпените вреди от ищеца).

Съгласно чл. 392, ал. 2 КЗ, застрахованият може да претендира обезщетението за застрахователното събитие от [дата], покрит риск и по двете застраховки „гражданска отговорност“, по избор от първия или от втория ответник. Ищецът е избрал за предпочитан ответник застрахователя по застраховката вреди на трети лица от дейността „Обслужване на бордния бюфет“. Дължимото застрахователно обезщетение е в размера на застрахователната сума по полица № [номер]/01.08.2017 г., т.е. покритието е достатъчно да репарира вредите на ищеца. Главният иск с правна квалификация чл. 432, вр. чл. 461, ал. 3, вр. чл. 469 КЗ е изцяло основателен, а законните лихви касационната инстанция следва да пресъди от 08.07.2018 г. Това е датата, на която първият ответник е уведомен за застрахователното събитие, и е най-ранната (а и възможната) в смисъла по чл. 429, ал. 3 КЗ.

Не е осъществено условието, под което са предявени евентуалните искове срещу втория ответник и третия ответник – неоснователност на главния, респ. на първия евентуален иск. Касационната инстанция следва да обезсили решението в частта, с която въззивният съд ги е отхвърлил.

15. Изявлението в договор за спогодба, с която се определя размер на обезщетение за неимуществени вреди, че страните за в бъдеще няма да имат претенции една към друга във връзка с предмета на спогодбата, не представлява предварителен отказ от права. Това изявление е израз на взаимните отстъпки, направени от страните по спогодбата, за разрешаване на съществуващ или избягване на бъдещ правен спор.

Споразумението, постигнато между пострадалия при трудова злополука и работодателя, отговорен по чл. 200 КТ, обвързва страните и не може да бъде изключено от института на доброволното уреждане на спорове между тях по аргументи, че правоотношението е трудово или че естеството на правата и задълженията при отговорността по чл. 200 КТ не позволява договаряне.

чл. 200 КТ

Решение № 57 от 30.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1699/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев

Производството е по чл.290 ГПК.

С определение № 3470/ 13.11.2023 г. по настоящето дело по жалби на Ф. А. Л., П. А. С., Е. А. С., А. А. С. и С. А. С. /ищци/ и на „Делта“ ЕООД, с. [село], община [община] /ответник/ е допуснато касационно обжалване на въззивно решение на Старозагорски окръжен съд № 358 от 23.11.2022 г. по гр.д.№ 386/ 2022 г., с което „Делта“ ЕООД е осъдено да заплати на всеки от ищите по 48 000 лв - обезщетение за търпени неимуществени вреди от смъртта на наследодателя им А. С. Л., настъпила на 08.11.2019 г. в резултат на претърпяна трудова злополука, ведно с лихва за забава от деня на

злополуката /08.11.2019 г./ до окончателното изплащане на задължението, като исковите са отхвърлени за разликата до пълните предявени размери от 100 000 лв /част от вземания в общ размер 120 000 лв/ и е разпределена отговорността за дължимите по делото такси и разноски.

По жалбата на ищците обжалването е допуснато при условията на чл.280 ал.1 т.1 ГПК по процесуалноправния въпрос дължен ли е съдът при назначаване на експертиза да укаже на вещото лице въз основа на кои документи да изпълни задачата си и дължен ли е, в случай, че заключението се базира на документи, неприети като доказателство по делото, да събере тези доказателства, ако някоя от страните ги е оспорила.

Съгласно установената от Върховния касационен /ВКС/ съдебна практика /срв. решение № 129/ 08.11.2017 г. по гр.д.№ 60344/ 2016 г., III г.о., ВКС и цитираните в него/, преценката на експертното заключение следва да се извършва, като се има предвид, че съгласно чл.195 ал.1 ГПК вещо лице се назначава, когато за изясняването на някои възникнали по делото въпроси са необходими специални знания из областта на науката, изкуството, занаятите и други, с каквито съдът не разполага. Посредством експертните заключения се установява значението на определени факти и процеси за спорното правоотношение, механизмът на протичането на тези процеси, което дава възможност на съда да разреши конкретния правен спор, макар да не разполага със специални знания в определена област. Вещото лице е длъжно да даде заключението си в рамките на поставените му от съда въпроси и въз основа на доказателствата по делото, или и на други материали, които съдът е определил вещото лице да проучи, но то няма задължение служебно да събира и проверява материали, данни и доказателства, тъй като това би нарушило принципите на равенство и състезателност в процеса – страните са тези, които могат и следва да попълват делото с доказателства или да търсят съдействие от съда, за да извършват тази своя дейност. Освен това заключението на вещото лице, като всяко доказателствено средство, трябва да бъде обсъдено наред с всички събрани и относими по делото доказателства. В тази връзка съдът не е длъжен да възприеме заключението на вещото лице дори и когато страната не е направила възражение срещу него – чл. 202 ГПК, а да прецени доказателствената му сила съобразно обосноваването му. Независимо дали съдът възприема или не експертното заключение, той следва да изложи мотиви, обосноваващи преценката му за годността на експертизата.

С оглед така установената практика на конкретно формулирания в настоящето производство процесуалноправен въпрос следва да се отговори, че при назначаване на експертиза съдът е длъжен да укаже на вещото лице въз основа на кои документи да изпълни задачата, а ако заключението се базира на документи, неприети като доказателство по делото и страна възрази срещу тяхната достоверност, съдът е длъжен да събере тези доказателства и да осигури възможността за оспорването им. В противен случай, основавайки решението си на експертното заключение, той допуска съществено нарушение на съдопроизводствените правила.

По жалбата на ответника обжалването е допуснато по при условията на чл.280 ал.1 т.3 ГПК по материалноправния въпрос съставлява ли изявлението в спогодба, с която се определя размер на обезщетение за неимуществени вреди, че страните за в бъдеще няма да имат претенции една към друга във връзка с предмета на спогодбата, предварителен отказ от права.

За да се даде отговор на този въпрос следва да се изходи от естеството на спогодбата като договор и последиците от него. С договора за спогодба страните чрез взаимни отстъпки прекратяват един съществуващ спор или избягват бъдещ възможен спор, поемайки насрещни задължения. В съдебната практика не съществуват колебания, че предмет на спогодба могат да бъдат вземания за обезщетяване на неимуществени вреди /срв. решение № 144/ 14.11.2017 г. по т.д.№ 1084/ 2016 г., I т.о., ВКС/. Сключването на договор, с който на пострадало от неправомерно увреждане дете се изплаща обезщетение за

претърпените вреди, има за предмет придобиване на имущество и следователно преценката за интереса на детето от договора е предоставена на родителите му. Целта на сключения договор за спогодба е прекратяването на съществуващ или избягването възможен спор, поради което сама по себе си спогодбата може да не съдържа отказ от права. Взаимните отстъпки по смисъла на законовата норма са допустими, но не и включващи задължително отказ от субективни права. Размерът на обезщетението за причинени неимуществени вреди се определя според разбиранията и възприятията на пострадалия и на застрахователя. Критерият за справедливост се извежда от общоприетите морални норми в обществото и се прилага при определяне на обезщетението от съда, но този критерий не предполага незначителна волята от страните, изразена в спогодба относно размера на обезщетението за неимуществени вреди. Затова се приема, че изявленията, че със споразумението са уредени отношенията между страните и нямат претенции една към друга сочат на разрешаване на спора между тях, а не представляват отказ от права. Отказът от съществуващи субективни права би следвало да е изрично заявен или в споразумението да е посочено, че същото е частично, не покрива изцяло претенциите на една от страните, но тя няма да има право да претендира по съдебен ред разликата до пълния размер на вземането. Съдебната практика допуска и споразумение между пострадал от трудова злополука и работодателя му относно размера на дължимото обезщетение /срв. решение № 536/ 17.07.2012 г. по гр.д.№ 215/ 2011 г., IV г.о., ВКС и цитираното в него/. Споразумението, постигнато между пострадалия при трудова злополука и работодателя, отговорен по чл.200 КТ, обвързва страните и не може да бъде изключено от института на доброволното уреждане на спорове между тях по аргументи, че правоотношението е трудово или че естеството на правата и задълженията при отговорността по чл.200 КТ не позволява договаряне. Страните могат да постигнат обвързваща уговорка по отношение размера на обезщетенията и вида им, като при всеки конкретен случай подлежи на изясняване кои вреди са в обема на уговореното обезщетение, които по правило са настъпилите и проявили се преди сключването на споразумението или предвидените за срока на неговото действие, но не и тези, които не са могли да бъдат предвидени, съобразени и уговорени като предмет на спогодбата. При наличието на валидно извънсъдебно споразумение пострадалият при трудова злополука работник не може да претендира чрез иск присъждане на обезщетения за имуществени и/или неимуществени вреди, които са предмет на споразумението. При неизпълнение на споразумението от страна на работодателя работникът може да защити правата си по предвидения в чл.79 ЗЗД ред. Няма колебания в практикаа също /срв. решение № 60152/ 27.04.2022 г. по т.д.№ 49/ 2021 г., I т.о., ВКС/, че включените в споразумението изявления, че ползващото се лице няма да има други претенции към застрахователя и страните по договора ще считат отношенията си по повод застрахователното събитие за уредени, сочат на разрешаване на спора, а не представляват отказ от права. Отказът от субективни права следва да бъде изрично заявен или в споразумението да е отразено, че същото е частично и не покрива изцяло претенцията на една от страните.

Като се има предвид изложеното, поставеният от ответника правен въпрос следва да получи следния отговор: Изявлението в договор за спогодба, с която се определя размер на обезщетение за неимуществени вреди, че страните за в бъдеще няма да имат претенции една към друга във връзка с предмета на спогодбата, не представлява предварителен отказ от права. Това изявление е израз на взаимните отстъпки, направени от страните по спогодбата, за разрешаване на съществуващ или избягване на бъдещ правен спор.

И по двата правни въпроса, по които касационното обжалване е допуснато, въззивният съд е дал противоположни правни разрешения. Той е приел, че със сключената спогодба ищците, заявявайки липса на следващи претенции, предварително се отказали от бъдещо процесуално право и това било основание за нищожност на договора. Ако това е вярно, то не би могло да има валидна спогодба въобще – практически няма спогодба, в

която страните да не декларират, че правят взаимни отстъпки за да избегнат или да прекратят един спор и че по повод конкретните отношения – предмет на спогодбата няма да имат претенции в бъдеще. Тези декларации не съставляват отказ от бъдещи права, а изводът на въззивния съд в този смисъл е направен в противоречие с материалния закон, поради което по отношение на обжалваното решение е налице касационното основание по чл.281 т.3 пр.1 ГПК и то следва да бъде отменено в осъдителната част. То следва да бъде отменено и в отхвърлящата искове част, тъй като с оглед отговора на процесуалноправния въпрос, поставен от ишците, въззивното решение е постановено при съществено нарушение на съдопроизводствените правила /касационно основание по чл.281 т.3 пр.2 ГПК/. Неправилно съдът е оставил без уважение възраженията на ишците, че механизмът на злополуката не е установен и че за съпричиняване има данни само в оспорено заключение на вещо лице, което е работило по материали, неприети като доказателства по делото. Крайно непоследователно, обсъждайки обаче заключението на почерковата експертиза, съдът приел, че след като вещото е лице работило по материали, които не се намират по делото, а се намират при ответника, експертизата била изготвена в нарушение на процесуалните правила и не можело да се кредитира от съда. Техническата експертиза обаче, изготвена също по материали, ненамиращи се по делото, съдът кредитирал. Кредитирането или не на експертизата не зависи от това, къде се намират материалите, по които вещото лице е работило, а дали страните оспорват тези материали и какво е решението на съда по това оспорване. Това налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия, поради което спорът не може да бъде разрешен от настоящата инстанция /чл.293 ал.3 ГПК/. Делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от въззивния съд, който да осигури приемането по делото на необходимите за работата на вещите лица документи и да даде възможност за оспорването им, като в зависимост от изхода от това оспорване отново да изслуша вещите лица или да назначи нова комплексна експертиза, като укаже на вещите лица кои материали да ползват при изготвянето ѝ.

При новото разглеждане на делото съдът следва да обсъди доводите за нищожност на спогодбата между ишците и ответника, като вземе предвид дадените с настоящето решение указания, че договорът не е нищожен поради това, че в него се съдържа отказ от права.

16. Наличието на парично задължение на етажен собственик, произтичащо от решение на ОС на ЕС, дава възможност за подаване на молба за издаване на заповед за изпълнение по чл. 410, ал. 1, т. 1 ГПК – в този смисъл уредбата на чл. 38, ал. 2 ЗУЕС. Това е законосъобразният начин да се съберат неизплатени парични задължения на етажни собственици. Прилагането на други принудителни мерки, непредвидени в закон, представлява неоснователно действие, от което засегнатите лица могат да се бранят чрез иска по чл. 109 ЗС, когато отмяната на незаконосъобразното решение на ОС на ЕС не е достатъчно за отстраняване на допуснатото нарушение.

чл. 38, ал. 2 ЗУЕС

чл. 109 ЗС

чл. 45 ЗЗД

Решение № 58 от 31.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2752/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Производството е по чл.303, ал.1, т.4 ГПК.

Образувано е по молба вх. № 25010834 от 13.03.2023 г. на Г. Д. С. и Д. Х.-С. за

отмяна на влязлото в сила решение № 3639 от 22.06.2020 г. по гр. д. № 11032/2019 г. на Софийски градски съд, в частта, с която е потвърдено решение № 148435/23.06.2019 г. по гр. д. № 51101/2018 г. на Софийски районен съд, с което са били отхвърлени предявените от молителите срещу В. Н. Р., в качеството му на управител на ЕС в [населено място], [улица], акцесорни иски по чл.45 ЗЗД за сумата от по 1500 лв. за всеки от тях.

Молителите твърдят, че са предявили срещу В. Н. Р., в качеството му на управител на ЕС в [населено място], [улица], две групи иски: по чл.109 ЗС за осъждане на ответника да преустанови действията си, с които създава пречки на ищите да ползват асансьора в сградата, като включи апартамент № 26 в системата за ползване на асансьорната уредба и активира 3 бр. електронни чипа за задвижване на асансьора, и иски по чл.45 ЗЗД за заплащане на обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на по 1500 лв. за всеки от тях поради незаконното деактивиране на чиповете им за асансьора.

Твърдят, че първоначално и двата иска са отхвърлени с решение № 148435/23.06.2019 г. по гр. д. № 51101/2018 г. на Софийски районен съд, потвърдено с решение № 3639 от 22.06.2020 г. по гр. д. № 11032/2019 г. на Софийски градски съд. По подадената от тях касационна жалба е постановено определение № 108 от 22.03.2021 г. по гр. д. № 3793/2020 г. на ВКС, I-во г.о, с което касационното обжалване е допуснато по главния иск, а жалбата срещу решението по акцесорния иск по чл.45 ЗЗД е оставена без разглеждане заради цената на иска, която е под 5 000 лв. С решение № 20078 от 11.06.2021 г. по същото дело е било обезсилено въззивното решение по главния иск и делото е върнато на въззивния съд за ново разглеждане в тази част. При новото разглеждане с решение № 2078 по гр. д. № 7759/2021 г. на Софийски градски съд искът по чл.109 ЗС е бил уважен след отмяна на отхвърлителното решение на първата инстанция.

Молителите твърдят, че по този начин се е стигнало до две противоречиви решения по въпроса дали ответникът има основание да отказва достъпа им до асансьора. С решението по чл.109 ЗС е прието, че това е неоснователно действие и ответникът е осъден да го прекрати, а с решението по чл.45 ЗЗД е прието, че действието не представлява деликт. Затова молителите искат отмяна на влязлото в сила решение по чл.45 ЗЗД, като считат, че то е незаконосъобразното от двете решения.

След подаване на молбата за отмяна, въз основа на подадено заявление вх. № РСЛ23-ГР94-1801/21.03.2023 г., е регистрирано Сдружение на собствениците, [населено място],[жк], [жилищен адрес] [улица], [жилищен адрес] с управител В. А. К., което е станало страна по делото.

Ответникът Сдружение на собствениците, [населено място],[жк], [жилищен адрес] [улица], [жилищен адрес] с управител В. А. К. оспорва молбата. Счита, че тя е неоснователна. Позовава се на настъпилата в хода на процеса регистрация на сдружението. Поддържа, че липсва противоправно поведение на предишния управител на ЕС В. Р., тъй като деактивирането на чиповете се основавало на взето решение на ОС на ЕС. След отмяната на решението ограничаването на достъпа до асансьора било преустановено.

С определение № 2125 от 12.07.2023 г. по настоящото дело, постановено в производство по чл.307 ГПК, молбата за отмяна е допусната до разглеждане в открито съдебно заседание.

Разгледана по същество, молбата е основателна.

За да се отмени влязло в сила решение на основание чл.303, ал.1, т.4 ГПК трябва има пълен идентитет на страните по двете дела, по които решенията си противоречат. Такъв идентитет в случая е налице. Исковите по чл.109 и чл.45 ЗЗД са предявени от Г. Д. С. и Д. Х.-С. Ответникът по двете дела също е един и същ. Макар исковите да са предявени срещу В. Н. Р. в качеството му на управител на ЕС в [населено място], [улица] това да е отразено в диспозитивите на влезлите в сила решения, страна по делата е била самата етажна собственост, представлявана от нейния управител. В хода на настоящото производство за

отмяна по чл.303, ал.1, т.4 ГПК е настъпила промяна в начина на управление на етажната собственост, като е регистрирано Сдружение на собствениците с управител В. А. К.. С. е участвало в производството по отмяна. Промяната е само във формата на управление и представителство на етажната собственост, но не и в страната, обвързана от сила на пресъдено нещо по двете решения. Тази страна е Етажна собственост в [населено място], [улица].

Налице е и обективен идентитет между двете дела по смисъла на т. 5 на ТР № 7 от 31.07.2017 г. на ВКС по т. д. № 7/2014 г., ОСГТК. Съгласно приетото в тълкувателното решение, идентичност в предмета на влезлите в сила съдебни решения като основание за отмяна на неправилно решение по смисъла на чл. 303, ал.1, т.4, чл. 303, ал. 1, т. 4 , вр. с чл. 307, ал.4 ГПК е налице не само при пълен обективен и субективен идентитет по отношение на предмета и страните по делата, но и когато са разрешени по различен начин правни въпроси, включени в предмета на делото, по който се формира сила на пресъдено нещо.

Настоящият случай е точно такъв. В предмета на двата иска – по чл.109 ЗС и чл.45 ЗЗД се включва един и същи въпрос – дали деактивирането на чиповете на Г. Д. С. и Д. Х.-С. от асансьорната уредба е правомерно действие или не – т.е. дали то е неоснователно действие по смисъла на чл.109 ЗС и съответно дали е противоправно действие по смисъла на чл.45 ЗЗД. Този въпрос следва да се разреши по еднакъв начин и по двата иска, но в случая това не е станало. До противоречие между двете решения се е стигнало поради прилагане на правилото на чл.280, ал.3, т.1 ГПК, при което касационната жалба срещу решението по паричните иски е оставена без разглеждане заради цената на исовете, която е под 5000 лв. Влязлото в сила решение, с което са били отхвърлени исовете по чл.45 ЗЗД, е постановено като резултат от първоначалното отхвърляне на иска по чл.109 ЗС по съображения, че действията на ответника по деактивиране на асансьорните чипове на ищите не са неоснователни и противоправни, тъй като са предприети в изпълнение на решение на ОС на ЕС, взето на 10.03.2011 г. и при наличие на неизплатено от ищите парично задължение към ЕС. Именно затова първият въззивен състав в мотивите си за отхвърляне на исовете по чл.45 ЗЗД е приел, че липсва противоправно поведение на ответника, което да наложи уважаването им. Впоследствие обаче решението по чл.109 ЗС е променено като резултат от инстанционния контрол и този иск е уважен, като е прието, че действията на ответника по деактивиране на чиповете на ищите за асансьора не почиват нито на нормативен акт, нито на вътрешни правила на етажната собственост, т.е. налице са неоснователни действия на ответника, които пречат на ищите да упражняват пълноценно правото си на собственост върху апартамента, който притежават в същата сграда. Прието е също, че решението на ОС на ЕС от 10.03.2011г. за спиране на чиповете за асансьорите на всички длъжници, които не заплатят задълженията си към ЕС в срок до 3 месеца, е отменено с влязло в сила решение № 176791/14.08.2020 г. по гр. д. № 17518/2019 г. на СРС, 48 състав.

Съгласно чл.307, ал.4 ГПК, в случая по чл.303, ал.1, т.4 ГПК съдът отменя неправилното решение. Следователно в настоящото производство следва да бъде преценено кое решение е неправилно – това по чл.109 ЗС или по чл.45 ЗЗД.

Настоящият състав приема, че съдебното решение по чл.109 ЗС е правилно, тъй като решението на ОС на ЕС, на което се основава деактивирането на асансьорните чипове на ищите по това дело, е отменено, т.е. няма никакво правно основание за деактивиране на чиповете. Отмяната на решението на ОС на ЕС като неправилно означава, че изначално не е имало основание за деактивиране на чиповете на молителите. Наличието на парично задължение на етажен собственик, произтичащо от решение на ОС на ЕС, дава възможност за подаване на молба за издаване на заповед за изпълнение по чл.410, ал.1, т.1 ГПК – в този смисъл уредбата на чл.38, ал.2 ЗУЕС. Това е законосъобразният начин да се съберат неизплатени парични задължения на етажни собственици. Прилагането на други

принудителни мерки, непредвидени в закон, представлява неоснователно действие, от което засегнатите лица могат да се бранят чрез иска по чл.109 ЗС, когато отмяната на незаконосъобразното решение на ОС на ЕС не е достатъчно за отстраняване на допуснатото нарушение.

Следователно – неправилно е решението по чл.45 ЗЗД, тъй като не е съобразено с окончателното решение по обуславящия иск с правно основание чл.109 ЗС, което настоящият състав приема за правилно.

В хипотеза като настоящата, когато в две влезли в сила решения между едни и същи страни по различен начин е разрешен преюдициален въпрос, след отмяна на неправилното решение делото следва да се върне на въззивния съд, който да постанови решение по този спор, тъй като следва да има решение и по двата иска.

Това налага отмяна на влязлото в сила решение по чл.45 ЗЗД и връщане на делото на въззивния съд за ново произнасяне по този иск.

17. При спор за собственост с предявяването на иска отпада не само добросъвестността, а се прекъсва владението (този резултат не настъпва, ако искът бъде отхвърлен). Заведеният иск за собственост за поземлен имот обаче не се отразява на владението върху построената в имота сграда, която не е предмет на спора. Поради това фактическата власт върху сградата и нейното основание остават незасегнати от силата на пресъдено нещо на решението.

Предявяването на претенция за заплащане на стойността на сградата като подобрение върху поземления имот почива на твърдението, че ответникът е собственик по приращение на това подобрение (сградата) и се обогатява с неговата стойност. Отношенията по заплащане на подобрения и останалите правила по чл. 71 - 74 ЗС са облигационни по своя характер и са основани на принципа за недопускане на неоснователно обогатяване. Посредством тях се осигурява баланс на насрещните права на собственика и на владелеца. С оглед на това, самата претенция по чл. 72 ЗС, с която владелецът търси заплащане на подобренията, съдържа имплицитно признание по смисъла на чл. 116, б. "а" ЗЗД, че ответникът е собственик на вещта. По този начин с признание се прекъсва теклата в полза на владелеца - ищец придобивна давност по отношение на сградата - подобрение.

чл. 71 - 74 ЗС

чл. 92 ЗС

чл. 116, б. "а" ЗЗД

Решение № 50082 от 19.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3502/2022 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева

Производство по чл. 290 ГПК.

Обжалвано е решение № 615 от 16.05.2022г. по гр.д. № 2485/2021г. на Варненски окръжен съд, с което е отменено решение № 262176 от 06.07.2021г. по гр.д. № 3661/2020г. на Варненски районен съд в частта, с която е допусната делба на ВИЛНА СГРАДА в [населено място], С.О.“Т.”, с идентификатор ****, със застроена площ 203 кв.м., на три етажа, построена в поземлен имот с идентификатор *** по КKKP на в [населено място], целият с площ 1036кв.м., трайно предназначение на територията-урбанизирана между съделителите Д. Н. Д., Д. Н. Д., С. К. С., Д. К. С., С. С. А., З. И. А. и П. Д. Е. и вместо това е отхвърлен иска за делба на този имот. Първоинстанционното решение е влязло в сила в частта, с която е допуснат до делба горепосоченият поземлен имот с идентификатор *** по КKKP на [населено място].

Касационната жалба е подадена от съделителите Д. Н. Д., Д. Н. Д., С. К. С., Д. К. С.,

С. С. А. и З. И. А.. Твърди се, че изводите на съда влизат в противоречие със силата на пресъдено нещо на решението по уважения частичен иск по чл. 72, ал.1 ЗС, предявен от П. Д. Е. срещу К. Д.. С това решение в съответствие с твърдението на ищцата по иска, е прието, че процесната сграда съставлява приращение по чл. 92 ЗС, с което се обогатяват собствениците на земята. Навеждат се и оплаквания, че съдът е обсъждал непредявени твърдения на ответницата, а именно за упражнявано давностно владение върху правото на строеж и неговия начален момент от издаването на разрешението за строеж, а същевременно не е обсъдил доказателствата, които установяват действия на П. Е. преди предявяване на възражението в настоящето производство, с които е изоставила намерението за своеене, респ. владението върху сградата.

Ответницата по касационната жалба П. Д. Е. намира обжалваното решение за правилно.

С определение №50186 от 23.05.2023г. е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал.1, т.3 ГПК по правните въпроси: С предявяване на иск за собственост относно поземления имот трансформира ли се в недобросъвестно владението върху сградата в имота, построена без уредено право на строеж. Заведеното от владелеца дело за заплащане на подобрения, състоящи се в изграждане на сграда в чуждия имот, представлява ли признание на правото на собственост на ответниците по иска върху тази сграда и опровергава ли намерението за своеене на сградата от подобрителя. След успешно приключил спор за ревандикация на поземлен имот фактическата власт върху сградата в имота, за която се води иск по чл.72 ЗС за заплащане на изграждането ѝ като подобрение, представлява ли владение или е държане.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение като разглежда жалбата в рамките на наведените основания, установи следното:

Производството е по иск за делба на съсобствен имот, предявен от настоящите касатори против П. Д. Е.. Предмет на делбата е поземлен имот в СО“Т.“, заедно с построената в него вилна сграда на три етажа, като по отношение допускането на делбата на поземления имот първоинстанционното решение е влязло в сила. Настоящият спор е за вилната сграда.

Релевантните факти са следните:

Ищците /настоящи касатори/ са наследници на Д. Д. Д., в чиято полза с решение на ПК-В. от 1998г. е възстановено правото на собственост върху нива от 6,690 дка, попадаща в терен по §4 ПЗР ЗСПЗЗ и представляваща имот № * по КП от 1956г. Делбеният поземлен имот № * попада изцяло в границите на възстановения имот. Д. Д. е наследен от децата си Н., З. и К., които понастоящем са починали и са преки наследодатели на ищците по делото. Наследници на сина Н. са съпругата му К. Д. и синовете Д. и Д. Д.. Ответницата П. Е. е придобила през 1996г. чрез възмездна сделка лозе-овощна градина, съставляващо парцел * от 500кв.м. в кв.127 по проектоплана на вилна зона „Т.“, а с договор от 2003г. е придобила лозе-овощна градина, съставляващо парцел * с площ 500кв.м. в същия квартал. Нейни праводатели по сделките са лица, извън наследниците на Д. Д.. Те са се легитимирали с договор за доброволна делба от 14.05.1996г., а преди делбата през 1993г. са се снабдили с констативен нотариален акт за собственост по наследяване и давност.

През 2004г. двата парцела * и са обединени в един парцел * и на П. Е. е издадено разрешение за строеж за изграждане на семеен хотел на два етажа, терасовиден етаж и ресторант с бар в сутерена в обединения парцел въз основа на одобрени инвестиционни проекти на 30.07.2004г. Сградата е изградена в груб строеж и е нанесена в КKKP на [населено място] с идентификатор ****; съставен е Акт обр.14 от 20.12.2005г. за приемане конструкцията на строежа. Приетата техническа експертиза описва какви работи са извършени и какви остава да бъдат довършени за въвеждане на сградата в експлоатация - остават за изпълнение 28,50% СМР. Установено е, че поземленият имот с идентификатор *** с площ от 1000кв.м. по КKKP е идентичен с имот № * по плана на новообразуваните

имоти и с * по плана на СО "Т.":

На 26.04.2006г. е предявен иск по чл. 108 ЗС от К. Д. (тя е един от наследниците на Д. Д. Д. и майка на ищите Д. и Д. Д.) срещу П. Е. за ревандикация на имот пл.№ * по ПНИ на м-ст"Т." с площ от 1000кв.м., впоследствие индивидуализиран като ПИ № * и ПИ № * по КП от 1989г, съответстващи на ПИ с идентификатор ***. Спорът е приключил с решение на Върховния касационен съд, с което искът по чл. 108 ЗС е уважен. В решаващите мотиви на съда е прието, че П. Е. е придобила имота от несобственици; констатирано е, че възражение за придобиване на имота по давност от ответницата в този процес не е предявено. Предприетото от К. Д. принудително изпълнение на това влязло в сила решение е осуетено от П. Е. чрез постановена обезпечителна мярка „спиране на изпълнението“ по предявен от нея иск за заплащане на подобренията в имота.

С влязло в сила решение по гр.д. № 894/2010г. на Варненски окръжен съд К. Д. е осъдена да заплати на П. Е. на основание чл.72 ЗС сумата 60 000лв, предявена като частичен иск от обща претенция 804 321лв, с която се е увеличила стойността на поземления имот в резултат от извършените подобрения в качеството ѝ на добросъвестен владеец; на ищката е признато право на задържане до заплащане на подобренията.

По заведеното впоследствие гр.д.№ 2122/2013г. за останалата част от претенцията по чл.72 ЗС в размер на 460 571лв. искът е отхвърлен по съображения, че присъдената сума от 60 000лв. по предходното дело изчерпва обема на задължението на ответницата К. Д., която притежава 1/9 ид.ч. от дворното място.

Предявените от П. Е. иски по чл. 72 ЗС против останалите съсобственици на терена са отхвърлени с влязло в сила решение по гр.д.№ 1601/2016г. на Варненски окръжен съд поради погасяване на вземането по давност.

С постановление за възлагане от 1.08.2019г. по изп.дело № 68/2013г. на П. Е., като взыскател, е възложена собствеността върху 1/9 ид.ч. от поземления имот с идентификатор ***, заедно с 1/9 ид.ч. от разположения в него търговски обект /семеен хотел/, изграден на етап „груб строеж“. Изпълнителното производство е образувано за вземането на П. Е. срещу К. Д. за присъдената ѝ сума от 60000лв. по чл.72 ЗС. Длъжницата е починала през 2018г. и в производството са встъпили нейните наследници - двамата ѝ синове Д. и Д. Д.. По този начин притежаваната от К. Д. 1/9 ид.ч. от дворното място е преминала в патримониума на ответницата П. Е.

Разпитаните двама свидетели, посочени от ответницата, сочат, че след изграждането на сградата в груб строеж, което приключило 2005г., възникнали проблеми със собствеността на земята. П. разполагала с ключ от сградата.

При тези фактически обстоятелства въззивният съд е намерил за основателно наведеното от ответницата възражение за придобиване на сградата по давност. Посочил е, че тя е извършила строежа като носител на правото на строеж и от момента, когато е започнала да строи, упражнява владение върху ограниченото вещно право на строеж /суперфиция/. Затова за придобиването по давност следва да се зачете както периодът, през който е осъществявано строителството до завършването на грубия строеж, така и след това. Разрешението за строеж е издадено през август 2004г. и строителството на сградата е приключило до груб строеж през пролетта на 2005г. както се установява от свидетелските показания и от акт обр.14, издаден през декември 2005г. От този момент правото на строеж е реализирано и е налице самостоятелна вещ, годна да бъде обект на разпоредителни сделки. Съдът е приел, че подадената искова молба по чл.108 ЗС от К. Д. срещу П. Е., предявена на 24.06.2006г., не прекъсва течението на давностния срок, тъй като е за ревандикация на поземления имот. Към датата на предявяване на иска и вписване на исковата молба сградата вече е съществувала и е представлявала самостоятелна вещ, но по отношение на нея ревандикация не е заявена и тя не е обхваната от силата на пресъдено нещо. Още повече, че предмет на земеделска реституция може да е само земя. С оглед на това съдът е счел, че давностният срок по отношение на сградата е започнал да тече от

издаване разрешението за строеж. А дори и като начало да се възприеме датата на издадения Акт обр.14 от 20.12.2005г., то от този момент е изтекъл както краткият 5-годишен (до 20.12.2010г.), така и дългият 10-годишен (до 20.12.2015г.) срок и те не са били прекъсвани. Прието е в производството по предявените П. Е. искове по чл. 72 ЗС (включително по исковете спрямо останалите съсобственици, които са отхвърлени поради погасяване на вземането по давност), че владението ѝ върху имота е добросъвестно - тя го е придобила въз основа на сделки с нотариални актове от 1996г и 2003г, т.е. на правно основание, годно да я направи собственик, без да знае, че праводателите ѝ не са били собственици.

По-нататък решаващият съд е приел за допустимо Е. да се позовава на придобивна давност за периода от 2004г. до 15.08.2011г. независимо от водения процес по чл. 108 ЗС за поземления имот. В този процес тя е била длъжна да изчерпи всичките си възражения, но върху предмета на спора, а той се изчерпва с дворното място. Според съда, давността по отношение на сградата е започнала още от 2005г. и не е била прекъсната със завеждането на иска по чл.108 ЗС за предаване владението на дворното място. Реализираното право на строеж се е трансформирало във вещно право на собственост върху сградата, която да се държи в чужд имот, което право въззивницата е придобила с изтичането на краткия 5-годишен давностен срок (до 20.12.2010г.). Това произтича от влезлите в сила решения по чл.72 ЗС, с които ѝ е било признато качеството на добросъвестен владеец, след като още преди да ѝ бъде отречено качеството на собственик върху земята, се е снабдила с разрешението за строеж на сградата и същото е било реализирано преди подаването на иска за собственост срещу нея. Владението ѝ не е било смущавано по никакъв начин и следващите 5 години, т.е. до 20.12.2015г. Производствата по чл. 72 ЗС не прекъсват придобивната давност. Вземането на владееца за подобрения е облигационно и предявяването му не може да засегне вещните права върху сградата, нито се счита за признаване правото на собственост върху нея в полза на настоящите ищци. Фактът, че ответницата Е. е получила парично удовлетворяване на вземането си по чл.72 ЗС (видно от постановлението за възлагане), а същевременно тя е изключителен собственик на тази сграда, обуславя претенция за връщане на присъдените в нейна полза суми, с които се е обогатила неоснователно.

Доводът на ищите, че посоченият от Е. изпълнителен способ в производството по изп.д.№ 68/2013г. на ЧСИ Ст.Д., представлява признаване правото на собственост на ищите върху сградата и като такова, прекъсва давностния срок, съдът е намерил за неоснователен. Към този момент давностният срок вече е бил изтекъл, а и субективните предели на силата на пресъдено нещо на решението по чл.72 ЗС са само между К. Д. и П. Е.. Затова на публична продажба е изнесена само 1/9 ид.ч. от дворното място. Постановлението за възлагане не е произвело вещно-транслативното си действие за сградата, след като правото на собственост върху въпросната част от нея не е съществувало в патримониума на праводателката К. Д.. Публичната продажба е деривативен способ за придобиване на собственост и е непротивопоставима на действителния собственик. В случая фактическата власт върху сградата е била у самата възискателка П. Е. от 2005г. и още преди образуването на изпълнително дело правото на собственост е било в нейния патримониум.

На основание изложеното съдът е приел, че Е. Е. е собственик на сградата по давност и искът за делба е неоснователен.

По основанията за допускане на касационно обжалване.

Правните въпроси е необходимо да се разгледат в следната логическа последователност: С предявяване на иск за собственост относно поземления имот трансформира ли се в недобросъвестно владението върху сградата в имота, построена без уредено право на строеж? Държане или владение представлява фактическата власт върху сградата, за която се води иск по чл.72 ЗС за заплащане на изграждането ѝ като подобрение,

след успешно приключил спор за ревандикация на поземления имот? Заведеното от владелеца дело за заплащане на подобрения, състоящи се в изграждане на сграда в чуждия имот, представлява ли признание на правото на собственост на ответниците върху тази сграда и опровергава ли намерението за своене на сградата от подобрителя?

Въпросите са поставени в контекста на основанието по чл. 280, ал.1, т.3 ГПК, но по някои от тях е налице практика на Върховния касационен съд, която следва да бъде съобразена.

По първия въпрос е несъмнено, че с предявяване на иск за собственост отпада добросъвестността на владелеца по отношение на облигационните вземания по чл. 71-74 ЗС (Така Решение № 131 от 10.07.2013г. по гр.д. № 913/2012г. на I г.о., Решение № 35 от 25.02.2013г. по гр.д. № 669/2012г. на II г.о., Решение № 134 от 27.07.2015г. по гр.д. № 6161/2015г. на III г.о., Решение № 141 от 30.11.2015г. по гр.д. № 2944/2015г. на II г.о., като конкретният момент на отпадане на добросъвестността е моментът на узнаване на чуждите претенции). При спор за собственост с предявяването на иска отпада не само добросъвестността, а се прекъсва владението (този резултат не настъпва, ако искът бъде отхвърлен). Заведеният иск за собственост за поземлен имот обаче не се отразява на владението върху построената в имота сграда, която не е предмет на спора. Поради това фактическата власт върху сградата и нейното основание остават незасегнати от силата на пресъдено нещо на решението.

Предявяването на претенция за заплащане на стойността на сградата като подобрение върху поземления имот почива на твърдението, че ответникът е собственик по приращение на това подобрение (сградата) и се обогатява с неговата стойност. Отношенията по заплащане на подобрения и останалите правила по чл. 71 - 74 ЗС са облигационни по своя характер и са основани на принципа за недопускане на неоснователно обогатяване. Посредством тях се осигурява баланс на насрещните права на собственика и на владелеца. С оглед на това, самата претенция по чл.72 ЗС, с която владелецът търси заплащане на подобренията, съдържа имплицитно признание по смисъла на чл. 116, б.“а“ ЗЗД, че ответникът е собственик на вещта. По този начин с признание се прекъсва теклата в полза на владелеца - ищец придобивна давност по отношение на сградата - подобрение. В същия смисъл относно признанието на правото на собственост като основание за прекъсване придобивната давност на владелеца са разясненията в Решение № 220 от 12.06.2012г. по гр.д. № 1118/2011г. на I г.о. Посочено е, че за да бъде прекъснат давностният срок е необходимо едностранното изявление на владелеца да е съобщено или узнато от собственика и да съдържа недвусмислено заявление, че собственикът има вещни права върху владяната вещ; не е нужно признанието да е изрично, а е достатъчно да следва от съдържанието на изявлението. Такъв е случаят когато авторът на това изявление претендира за права, произтичащи от правото на собственост на адресата на изявлението, например когато претендира за заплащане на направените от него подобрения в чуждия имот.

По касационната жалба.

Предвид горните разрешения обжалваното решение е неправилно поради допуснати нарушения на материалния закон.

Правилни са съображенията на въззивния съд, че уваженият иск за собственост на поземления имот не променя характера на фактическата власт върху построената в имота сграда. Тази фактическа власт по принцип продължава на същото основание, на което е установена, защото искът за собственост не я засяга. Ответницата упражнява фактическа власт върху сградата от момента на построяването ѝ върху имот, който е считала за свой, преди да стане ясно, че го е придобила от неособственици. Така че, фактическата власт има характеристиките на владение. Поддържаното от ответницата твърдение е за владение на сградата от момента на изграждането ѝ и затова въззивният съд не е имал основание да свързва началото на давностния срок с предходен момент - издаването на разрешението за

строеж.

В разрез с практиката и с дадените разяснения по третия въпрос са застъпените от въззивния съд съображения относно значението на претенциите по чл. 72 ЗС за придобивната давност. Спорната сграда семеен хотел е била изграден в груб строеж към момента на предявяването на иска за собственост относно поземления имот през 2006г., но не е включена в предмета на спора. След влизане в сила на решението по уважения иск за собственост ответницата по този иск П. Е. е предявила спрямо собствениците претенции за заплащане стойността на сградата като подобрение върху поземления имот, като в тези производства е признато качеството ѝ на добросъвестен владелец и подобрител. В исковите молби на П. Д. (конкретно в исковата молба по гр.д. № 1601/2016г.) се съдържа изрично твърдение, че изграденият хотел е приращение, с което се обогатяват собствениците на земята. Предявяването на тези претенции за заплащане на стойността на изградената сграда като подобрение изключва нейното собственическо отношение към сградата, именно защото се основава на твърдението, че ответниците са собственици по приращение на подобрието (сградата) и се обогатяват с неговата стойност. По този начин самото предявяване на тези претенции представлява признание на собствеността на ответниците по исковите - собственици на земята и това признание прекъсва придобивната давност, която е текла в нейна полза.

Признание, че правото на собственост върху сградата принадлежи на собствениците на земята, се съдържа и в насоченото от П. Д. принудително изпълнение върху 1/9 ид.ч. от сградата за удовлетворяване на вземането ѝ за подобрения спрямо К. Д.. Взыскателят не би насочил принудително изпълнение върху свой имот, така че посочването на тази идеална част като притежание на длъжника по изпълнението изключва собствеността на взыскателя върху нея. Неправилни са изводите на въззивния съд, че към момента на предприемане на принудителното изпълнение давностният срок в полза на П. Д. е вече изтекъл и затова постановлението за възлагане няма транслативно-вещен ефект. Тези изводи са в противоречие с Тълкувателно решение № 4/2012г. на ОСГК, според което позоваването не е елемент от фактическия състав на придобивното основание по чл.79 ЗС, но е процесуално средство за защита на материалноправните последици на давността, зачитани към момента на изтичане на законовия срок. Докато не бъде извършено позоваване собствеността не се придобива, макар че при позоваване се зачита от момента на изтичане на давностния срок. За да има действие позоваването, владението не следва да е прекъснато, нито владелецът да се е отказал от изтеклата придобивна давност. (Както е разяснено в Решение № 50160/2022г. от 23.01.2023г. по гр.д. № 504/2022г. на I г.о. отказът от придобивна давност не съставлява отказ от вещно право и за него е неприложим реда по чл. 100 ЗС.) Позоваване на придобивна давност е извършено от П. Д. за първи път в настоящето производство. А предприетото преди това от нея принудително изпълнение върху сградата представлява признание на собствеността на касаторите и същевременно е отказ от теклата до момента в нейна полза придобивна давност.

По изложените съображения възражението на П. Д. за придобиване на сградата по давност е неоснователно. Процесната сграда, както и поземления имот, са съсобствени между страните и делба на сградата следва да се допусне между същите лица и при същите дялове както делбата на поземления имот.

18. Нередовният запис на заповед сам по себе си не може да служи като доказателство за сключен между страните договор за заем и за това, че сумата по този договор е предадена от заемодателя на заемателя. В този случай записът на заповед трябва да бъде преценяван в съвкупност с останалите доказателства по делото. Нередовният запис на заповед може да служи като доказателство за сключен между страните договор за заем и за това, че сумата е предадена само ако в него изрично е отбелязано основанията за предаването на сумата. В останалите случаи

доказването на сключването на договора на заем и предаването на сумата трябва да бъде осъществено с други допустими от закона доказателствени средства, стоящи извън записа на заповед, който няма и характера на разписка по чл. 77, ал. 1 от ЗЗД.

чл. 535 ТЗ

чл. 77, ал. 1 ЗЗД

Решение № 50126 от 17.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1625/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК като е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 4897/22.02.2022 година, подадена от „Куин“ ЕООД [населено място], срещу решение № 89/24.01.2022 година на Окръжен съд Пловдив, XIV-ти състав, постановено по гр. д. № 2192/2020 година.

С обжалваното въззивно решение е потвърдено първоинстанционното решение №261 780/18.06.2021 година на Районен съд Пловдив, II-ри граждански състав, постановено по гр. д. № 5266/2020 година, с което е отхвърлен предявеният от „Куин“ ЕООД [населено място] иск за осъждане на Н. И. К. да му заплати сумата от 9300.00 лева, по договор за заем от 02.12.2015 година.

В подадената от „Куин“ ЕООД [населено място] касационна жалба се излагат доводи за това, че въззивното решение е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и е необосновано. Поискано е същото да бъде отменено в обжалваната му част и да бъде постановено друго, с което предявеният от дружеството срещу Н. И. К. иск да бъде уважен до пълния размер от 9300.00 лева.

Ответницата по подадената касационна жалба Н. И. К. е подала отговор с вх. № 8689/31.03.2022 година, с който е изразила становище, че тя е неоснователна като се иска да бъде оставена без уважение, а оспорваното с нея решение да бъде потвърдено.

„Куин“ ЕООД [населено място] е било уведомено за обжалваното решение на 03.02.2022 година, като подадената от него срещу същото касационна жалба е с вх. № 4897/22.02.2022 година. Поради това е спазен предвиденият от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С постановеното по делото определение № 50 302/31.07.2023 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по правните въпроси за това може ли и в кои случаи запис на заповед да служи като доказателства за сключен между страните по него договор за заем, съответно за предаване на посочената в него сума, като такава по договор за заем и за това как следва да бъде доказано това предаване.

По така поставените въпроси трябва да се има предвид, че записът на заповед е абстрактна и формална сделка, като изискванията за съдържанието на същата са въведени в чл. 535 от ТЗ. От това съдържание е видно, че записът на заповед установява и може да служи като доказателство само за задължението на издателя му да заплати посочената в него сума, както и за падежа и начина на нейното заплащане. Той обаче не може да служи като доказателство за други, съществуващи между страните, каузални правоотношения, дори и да е издаден като обезпечение на същите. Това следва от обстоятелството, че цитираната разпоредба не изисква записът на заповед да съдържа посочване на съществените елементи на състава на каузалното правоотношение. Наред с това, тъй като установеното в записа на заповед задължение за плащане може да възникне на различни правни основания, записът не може да служи и като доказателство за предаването на сумата от кредитора на издателя. Законът не съдържа нито презумпция или фикция, която да предвижда, че задължението за плащане по записа на заповед възниква само ако сумата

е предадена от кредитора на издателя на записа, нито пък, че записът се издава единствено за обезпечаване на задължения по сключен между страните договор за заем. Предвид на това нередовния запис на заповед сам по себе си не може да служи като доказателство за сключен между страните договор за заем и за това, че сумата по този договор е предадена от заемодателя на заемателя. В този случай записът на заповед трябва да бъде преценяван в съвкупност с останалите доказателства по делото. Нередовния запис на заповед може да служи като доказателство за сключен между страните договор за заем и за това, че сумата само ако в него изрично е отбелязано основанието за предаването на сумата. В останалите случаи доказването на сключването на договора на заем и предаването на сумата трябва да бъде осъществено с други допустими от закона доказателствени средства, стоящи извън записа на заповед, който няма и характера на разписка по чл. 77, ал. 1 от ЗЗД.

С оглед на така дадените отговори на правните въпроси, по повод на които е допуснато касационно обжалване Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на Окръжен съд Пловдив следва да бъде обезсилено по следните съображения:

Съставът на Окръжен съд Пловдив е приел, че в исковата си молба „Куин“ ЕООД [населено място] твърдяло, че било предало сумата от 16 400.00 лева на Н. И. К., като за целта бил съставен документ-запис на заповед, с който издателят на записа на заповед се задължавал да върне сумата на поемателя за срок от 33 месеца. По делото били представени доказателства, че били извършвани плащания, последното от които било на 06.03.2018 година, като неплатения остатък възлизал на 9300.00 лева. В заповедно производство „Куин“ ЕООД [населено място] се било снабдило със заповед за изпълнение и изпълнителен лист, като впоследствие обаче заповедта за изпълнение и изпълнителния лист били обезсилени с влязло в сила определение на Окръжен съд Пазарджик по ч. гр. д. № 670/2019 година по описа на същия съд. „Куин“ ЕООД [населено място] претендирало на базата на неоснователно обогатяване да му се върне сумата от 9300.00 лева. От Окръжен съд Пазарджик било прието, че записът на заповед бил нищожен, поради което същия можел да служи единствено за разписка за получените пари. От представените по делото ПКО обаче не ставало ясно на какво основание са плащани парите. Правилно първоинстанционният съд бил стигнал до извода че от представените доказателства се касае за договор за заем, който обаче оставал недоказан, тъй като нямало представени и събрани доказателства в тази насока. Договорът за заем бил реален, двустранен, възмезден договор, при който сумата трябвало да се предаде на заемателя, но точно този факт не се установявал от събраните доказателства. Щом липсвало предаване на сумата по договора за заем, то за страната оставало единствено да претендира за неоснователно обогатяване, но пък тук липсвали доказателства за разместване на блага в правните сфери на страните. При така установената фактическа обстановка въззивната инстанция намирала постановеното от първоинстанционния съд решение за правилно и законосъобразно и като такова следвало да го потвърди.

В обстоятелствената част на исковата си молба „Куин“ ЕООД [населено място] е посочило, че на 02.12.2015 година бил издаден запис на заповед от Н. И. К. в полза на дружеството за сумата от 16 400.00 лева за период от 33 месеца, като ежесечно следвало да се заплащат по 500.00 лева. По това задължение били извършвани частични плащания, като дружеството се било снабдило със заповед за незабавно изпълнение на парично задължение въз основа на записа на заповед. Срещу заповедта за незабавно изпълнение било подадено възражение от страна на Д., като впоследствие заповедта и издадения въз основа на нея изпълнителен лист били обезсилени. За издателя на записа на заповед Н. И. К. било налице неоснователно обогатяване, изразяващо се в спестяване на разходи за погасяване на задължението. Неоснователното обогатяване било уредено като източник на облигационно задължение, за да предотврати неоснователното разместване на имуществени блага. С иска дружеството претендирало от Н. И. К. връщане на сумата,

която ѝ била дадена от него, като в тежест на това представяло и доказателства за даденото, като под обогатяване се разбирало както получаването на имуществени ползи, така и придобиването и спестяването на такива ползи от едно лице за сметка на друго, а под неоснователно би следвало да се разбира отсъствието на правно основание за такова получаване, придобиване и спестяване.

С оглед посоченото по-горе подадената от „Куин“ ЕООД [населено място] искова молба не отговоря на изискванията на чл. 127, ал. 1, т. 4 от ГПК, тъй като не съдържа ясно, точно и логично изложение на обстоятелствата, на които се основава искът. Не става ясно дали претендираната сума се иска пряко въз основа на поетото със записа на заповед от 02.12.2015 година задължение за заплащане на същата или пък въз основа на реализирано от Н. И. К. неоснователно обогатяване. Не са наведени каквито и да са твърдения за това както е съществуващото между страните каузално правоотношение, по повод на което е издадена заповедта за изпълнение и за това дали сумата се претендира въз основа на същото. Същевременно в петитума на исковата молба е посочено, че исковата сума се претендира на основание чл. 55, ал. 1 от ЗЗД, като получена от Н. И. К. без правно основание за това.

Първоинстанционният съд не е констатирал горепосочената нередовност на исковата молба и не е предприел действия по отстраняването на същата по реда на чл. 129, ал. 2 от ГПК, а е изискал от „Куин“ ЕООД [населено място] единствено внасянето на държавна такса в размер на 372.00 лева, което указание е било изпълнено от дружеството в определения за това срок.

С отговора на исковата молба Н. И. К. е навела доводи, че същата е нередовна, тъй като са изложени противоречиви твърдения за правопораждащите факти, поради което същите се нуждаят от конкретизиране. Изложените от „Куин“ ЕООД [населено място] факти не обуславяли посочената от него правна квалификация по чл. 55, ал. 1 от ЗЗД, а можело да се стигне до извод, че се касае до иск с правно основание чл. 534, ал. 1 от ГПК. Същевременно хипотезите по чл. 55, ал. 1 от ЗЗД изисквали даване на сумата от страна на „Куин“ ЕООД [населено място], а никъде в обстоятелствената част на исковата молба не били направени твърдения за такова даване. Във връзка с това първоинстанционният съд е оставил производството по делото без движение като е дал на „Куин“ ЕООД [населено място] едноседмичен срок от съобщението да посочи по какъв начин и в кой момент е била предадена претендираната сума на Н. И. К.. В отговор на това дружеството е посочило, че сумата е била предадена в брой в деня на подписване на записа на заповед, а именно 02.12.2015 година. В доклада си първоинстанционният съд е квалифицирал предявения иск като такъв по чл. 55, ал. 1 от ЗЗД. Впоследствие в откритото съдебно заседание, проведено на 10.05.2021 година „Куин“ ЕООД [населено място] е посочило, че каузалното правоотношение, въз основа на което е издаден записа на заповед е такова по договор за заем, който бил материализиран в самия запис, като нямало сключен отделен договор. Не са наведени каквито и да са твърдения обаче относно фактите за сключването на такъв договор. Въз основа на това обаче първоинстанционният съд се приел, че се касае до иск за неизпълнение на задължение по договор за заем и е постановил решението си в този смисъл.

От изложеното е видно, че първоинстанционното решение е постановено по нередовна искова молба, неотговаряща на изискванията на чл. 127, ал. 1, т. 4 от ГПК, тъй като в нея не са изложени ясно, точно, логично и непротиворечиво обстоятелствата от които е възникнало задължението на Н. И. К. за връщане на претендираната от „Куин“ ЕООД [населено място] сума. Предвид на това първоинстанционното решение е недопустимо и като такова подлежи на обезсилване. Въззивният съд не е констатирал тази недопустимост и не е предприел действия по отстраняването на нередовността на исковата молба, така както го задължават т. 4 от ТР № 1/17.07.2001 година, постановено по тълк. д. № 1/2001 година на ОСГК на ВКС и т. 5 от ТР № 1/09.12.2013 година,

постановено по тълк. д. № 1/2013 година на ОСГТК на ВКС, а възприемайки дадената от първоинстанционния съд правна квалификация на предявения иск се е произнесъл по правилността на обжалваното пред него решение. С оглед на това въззивното решение, както и първоинстанционното такова е постановено при ненадлежно сезиране на съда с редовна искова молба, отговаряща на изискванията на чл. 127, ал. 1 от ГПК, поради което е недопустимо.

Предвид изложеното така обжалваното решение на Окръжен съд Пловдив трябва да бъде обезсилено като делото бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на същия съд. При новото разглеждане въззивният съд трябва да предприеме действия за отстраняване на нередовността на исковата молба като изиска от „Куин“ ЕООД [населено място] да изложи ясно, точно, логично, последователно и непротиворечиво обстоятелствата, въз основа на които иска да бъде осъдена Н. И. К. да му заплати исковата сума.

19. Съпричиняването по чл. 201, ал. 2 от КТ възлага на увреденото лице задължението да търпи негативните последици от него, изразяващи се в намаляване на обезщетението. Същото обаче не поражда субективни права за работодателя и не може да бъде релевирано от него чрез самостоятелен иск или чрез предявяване на насрещен такъв в случаите на предявен иск за обезщетение за вредите от трудовата злополука. Касае се за право, което може да бъде предявено само по пътя на възражението, като с оглед на разпоредбите на чл. 6, ал. 2 и чл. 8, ал. 2 от ГПК съдът не е задължен да извършва служебна проверка за наличието на съпричиняване, което следва и от самата разпоредба на чл. 201, ал. 2 от КТ, където е посочено, че обезщетението може да бъде намалено, а не че се намалява задължително. С оглед на това, за да бъде въведено в предмета на производството, това възражение следва да бъде заявено от ответника в срока за отговор на исковата молба.

чл. 201, ал.2 КТ

чл. 51, ал. 3 ЗЗД

Решение № 50127 от 16.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2468/2022 г., IV г. о., докладчик съдията Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК като е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 30 588/19.05.2022 година, подадена от „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място], срещу решение № 1107/13.05.2022 година на Софийски градски съд, въззивно отделение, IV-А състав, постановено по гр. д. № 13 823/2021 година.

С обжалваното решение съставът на Софийски градски съд е потвърдил първоинстанционното решение № 20 163 136/26.07.2021 година на Софийския районен съд, II-ра гражданска колегия, 68-ми състав, постановено по гр. д. № 59 574/2016 година в частта му, с която „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] е осъдено, на основание чл. 200, ал. 1 от КТ, във връзка с чл. 51, ал. 3 от ЗЗД, да заплати на Л. Й. А. сумата от 30 000.00 лева, представляващи обезщетение за причинените му от влошаването през периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година на здравословното му състояние, неимуществени вреди, изразяващи се в претърпените от него физически болки и страдания от уврежданията му, получени при осъществяването на 29.05.2012 година трудова заедно със законната лихва върху сумата, считано от 10.10.2016 година до окончателното ѝ плащане.

С касационната жалба на „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] се излагат доводи за това, че въззивното решение на Софийски градски

съд е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила, поради което е и необосновано. Поискано е същото да бъде отменено в обжалваната му част и вместо него да бъде постановено друго, с което предявения от А. срещу „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] иск с правно основание чл. 200, ал. 1 от КТ да бъде отхвърлен изцяло или евентуално делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

Ответникът по касационната жалба Л. Й. А. е подал отговор на същата с вх. № 40 404/27.06.2022 година, с който е изразил становище, че тя е неоснователна като се иска да бъде оставена без уважение, а оспорваното с нея решение да бъде потвърдено.

„Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] е била уведомена за обжалваното решение на 18.05.2022 година, като подадената от нея против същото касационна жалба е с вх. № 30 588/19.05.2022 година. Поради това е спазен предвидения от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С постановеното по делото определение № 50 305/07.08.2023 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по правните въпроси за това прилага ли се разпоредбата на чл. 201, ал. 2 от КТ относно съпричиняването на вредоносния резултат при допуснатата груба небрежност при настъпване на трудовата злополука при предявен от пострадалия иск по чл. 200 от КТ за обезщетяване на ексцес на пострадалия, което е в причинна връзка с първоначалната трудова злополука и за това допустимо ли е във въззивното производство страната да иска събиране на доказателства-разпит на свидетел, които не са били допуснати от първоинстанционния съд поради процесуални нарушения.

По първия от посочените въпроси трябва да бъде взето предвид, че ексцес при непозволено увреждане, съответно трудова злополука е налице когато впоследствие настъпят нови вреди или съществено влошаване на състоянието на пострадалия, които обстоятелства не са съществували или не биха могли да бъдат взети предвид при определяне на първоначалното обезщетение.

Същевременно съпричиняването по чл. 201, ал. 2 от КТ възлага на увреденото лице задължението да търпи негативните последици от него, изразяващи се в намаляване на обезщетението. Същото обаче не поражда субективни права за работодателя и не може да бъде релевирано от него чрез самостоятелен иск или чрез предявяване на насрещен такъв в случаите на предявен иск за обезщетение за вредите от трудовата злополука. Касае се за право, което може да бъде предявено само по пътя на възражението, като с оглед на разпоредбите на чл. 6, ал. 2 и чл. 8, ал. 2 от ГПК съдът не е задължен да извършва служебна проверка за наличието на съпричиняване, което следва и от самата разпоредба на чл. 201, ал. 2 от КТ, където е посочено, че обезщетението може да бъде намалено, а не че се намалява задължително. С оглед на това, за да бъде въведено в предмета на производството, това възражение следва да бъде заявено от ответника в срока за отговор на исковата молба. Доказването на това възражение би довело до намаляване на обема на отговорността на ответника по предявения иск за обезщетение за вреди от трудова злополука, поради което по силата на чл. 154, ал. 1 от ГПК същият носи доказателствената тежест за установяване на факта на съпричиняването. В случая не се касае до насрещно доказване, което може да бъде и непълно, а ответникът следва да установи наличието на съпричиняването при условията на главно и пълно доказване, като изводите за наличието му не могат да почиват на предположения или на обсъждането само на отделни факти и обстоятелства или пък само на част от събраните в производството доказателства. Тези изводи могат да бъдат направени само след съвкупната преценка на всички установени по делото факти и обстоятелства, които са от значение за наличието или не на съпричиняване, както и на събраните във връзка с тях доказателства.

Съгласно т. 10 от ППВС № 4/30.10.1975 година при наличието на ексцес за

увреденото лице възниква ново право на обезщетение за новите вреди, на само ако те се намират в причинна връзка с увреждането и ако при присъждането на първоначалното обезщетение тези вреди не са били взети предвид или съобразени. Следователно настъпването на ексцес от трудова злополука не поражда само по себе си право на обезщетение за вреди, ако не са налице останалите предпоставки за реализиране на отговорността на работодателя по чл. 200, ал. 1 от КТ. Поради това отговорността на работодателя за новите вреди е в рамките, в които той носи отговорност за всички вреди, настъпили в резултат на злополуката. Допуснатото от работника съпричиняване по чл. 201, ал. 2 от КТ прекъсва причинната връзка между трудовата злополука и настъпилите вреди, съответстващи на размера на съпричиняването, поради което работодателят не носи отговорност за тази част от същите. Касае се до действия на самия увреден, а не за вреди причинени от неколцина по смисъла на чл. 53 от ЗЗД, в който случай работодателят би носел пълната отговорност за вредите. Поради това в случаите на установено съпричиняване на вредоносния резултат от страна на работника по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ на намаляване с размера на съпричиняването подлежат не само първоначалните вреди, но и последващите такива при ексцес. Наред с това е възможно работникът да е допринесъл за настъпването на ексцеса с последващи действия, които дават основание за намаляване на отговорността на работодателя по реда на чл. 201, ал. 2 от КТ. В този случай обезщетението ще подлежи на намаляване не само с оглед първоначалното, но и с оглед последващото съпричиняване.

Когато се претендират вреди от ексцес, то на доказване подлежат новите вреди и дължимото се за тях обезщетение. В случаите, когато отношенията между страните по повод на първоначалните вреди са разрешени с влязло в сила решение, въпросът за наличието на основанията за реализиране на отговорността на работодателя и обема, в който той е задължен да обезщети вредите е разрешен със сила на присъдено нещо. Така ако в първоначалното исково производство не е направено възражение по чл. 201, ал. 2 от КТ или същото е оставено без уважение, такова възражение не може да се прави в последващото производство за обезщетяване на вреди от ексцеса. Съответно когато възражението е било уважено то страните са обвързани от посочения в съдебното решение размер на съпричиняването и в производството по обезщетение на вредите от ексцеса. В двата случая работодателят може да прави възражение за съпричиняване по чл. 201, ал. 2 от КТ с действия на работника извършени впоследствие, които са допринесли за настъпването на новите вреди, извън действията по първоначалното съпричиняване. Различно е положението в случаите когато вредите от ексцеса се претендират без между страните да е налице предшестващо производство за обезщетение на първоначалните вреди от трудовата злополука. В тези случаи отношенията между страните или част от тях не са установени със сила на присъдено нещо, поради което работникът ще трябва да докаже не само новите вреди и дължимото се за тях обезщетение, но и всички предпоставки за ангажиране на отговорността на работодателя за същите. От своя страна работодателят може да прави всички възражения, които могат да доведат до отпадане или ограничаване на отговорността му, включително и това по чл. 201, ал. 2 от КТ, за съпричиняване на вредоносния резултат от страна на работника, при самото реализиране на трудовата злополука, а не само за последващо такова свързано единствено с новите вреди. Касае се до възражение, а не до право, поради което същото не може да се погаси по давност.

По отношение на втория въпрос следва да се има предвид разпоредбата на чл. 266, ал. 3 от ГПК, съгласно която във въззивното производство може да се иска събиране на доказателствата, които не са били допуснати от първоинстанционния съд поради процесуални нарушения. При наличието на твърдение във въззивната жалба за допуснато от първоинстанционния съд процесуално нарушение свързано с допускането на доказателствата и направено във връзка с това искане за събирането им във въззивното

производство въззивният съд трябва да прецени дали е налице твърдяното процесуално нарушение и ако е така да допусне събирането на съответното доказателство. По допускането или отказът да се допусне доказателството въззивният съд се произнася с мотивирано определение, в което посочва въз основа на какво е формирал извода си.

С оглед на така дадените отговори на правните въпроси, по повод на които е допуснато касационно обжалване Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на Софийски градски съд е неправилно по следните съображения:

В обжалваното решение съставът на Софийски градски съд е приел, че с подадената от „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] въззивна жалба първоинстанционното решение на Софийския районен съд се обжалвало в осъдителната му част като се твърдяло, че същото било неправилно, незаконосъобразно, при допуснати съществени процесуални нарушения, както и необосновано. Неправилно първоинстанционният съд бил приел, че на обезщетение от ексцес от настъпилата през 2012 година трудова злополука подлежат не само установените с ЕР на ТЕЛК от 25.06.2020 година и съдебномедицинската експертиза с вещо лице д-р Г. от 2021 година прояви на влошаване на здравословното състояние на Л. Й. А., които били в причинна връзка с трудовата злополука, но и допълнителни заболявания, които били от общ характер и не били с установена причинна връзка с трудовата злополука. Първоинстанционният съд бил основал изводите си на медицински документи, предходни ЕР на ТЕЛК и епикризи, които не установявали причинност на ексцеса. Определеният размер на обезщетението бил необосновано висок. „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] твърдяло, че отговорността на работодателя следвало да бъде намалена, поради допуснатата груба небрежност на работника по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ, което възражение неправилно било отхвърлено от първоинстанционния съд. С въззивната си жалба дружеството искало първоинстанционното решение да се отмени в обжалваната част като се отхвърли изцяло предявения иск, като му се присъдели и разноски за двете инстанции. Л. Й. А. бил подал отговор на въззивната жалба, в който твърдял, че първоинстанционното решение в обжалваните му части било правилно, а жалбата като неоснователна следвало да се отхвърли. Пред въззивната инстанция не били събрани нови доказателства, а след преценка на доказателствата по делото съставът на Софийски градски съд, на основание чл. 272 от ГПК, препращал към фактическите и правни изводи на първоинстанционния съд и те ставали част от мотивите на въззивната инстанция. Освен това въззивната инстанция намирала за необходимо да посочи, че в резултат от увреждания на Л. Й. А., получени при трудова злополука на 29.05.2012 година бил налице ексцес на неимуществените вреди, които са му били причинени. Чрез представените медицински документи и чрез приетите две заключения на съдебномедицинските експертизи били доказани травматичните увреждания на А., а именно политравма на гръдно-коремната област, счупване на ребра от V до X вляво и X и XI вдясно, травматичен шок и разкъсно-контузна рана в яблачната кост на лицето, осъществени в резултат от трудовата злополука на 29.05.2012 година, както и усложненията на психическото и физическото му състояние, настъпили през процесния период от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година, като резултат от първоначалните увреждания, изразяващи се в деформация на гръден кош, съпроводена със затруднения на дишането, неправилно зарастване на разместени счупвания на ребрата, притискане на сърцето, промяна на стойката, лесна уморяемост, задух, болки в гръбначния стълб и гръдната кост (според заключението по повторната съдебномедицинска експертиза, прието в заседанието на 25.06.2021 година). Доказана била причинната връзка между усложненията на здравословното състояние на Л. Й. А. и изброените неблагоприятни последици от него през процесния периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. Общите заболявания на Л. Й. А. били преобладавали при

определянето на трайно намалената му трудоспособност през юни 2020 година (последното решение на ТЕЛК). Констатираните през процесния период от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година оплаквания на А., свързани с увредата на гръбначния стълб и последиците от нея били в причинна връзка с травмите, получени от него при трудовата злополука от 2012 година. Причинната връзка между оплакванията на А., установени през 2014 година и през 2016 година, касаещи болките в гръбначния стълб, от една страна, и травмите от трудовата злополука от 2012 година, от друга страна била изрично посочена в медицинските епикризи и останалите медицински документи, издавани през 2014 година, 2015 година и 2016 година, които не били отменени. Тази причинна връзка била обозначена в медицинските епикризи като: „състояние след травма на гръден кош и фрактури на множество ребра“ и „състояние след политравма“, които не били отменени с последващи решения на ТЕЛК. Чл. 52 от ЗЗД предполага правната възможност на съда да определи обезщетението за неимуществени вреди по справедливост. В случая следвало да бъде определена заместващата парична престация дължима от работодателя на работника като обезщетение за претърпени болки и страдания по повод настъпилия експес в резултат на претърпяната трудова злополука. За да определи размер на обезщетението за неимуществени вреди 30 000.00 лева първоинстанционният съд бил постановил, че здравословното състояние на Л. Й. А. през процесния период от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година, изразяващо се в деформация на гръден кош, съпроводена със затруднения на дишането, неправилно зарастване на разместени счупвания на ребрата, притискане на сърцето, промяна на стойката, лесна уморяемост, задух, болки в гръбначния стълб и гръдната кост, се било влошило. Събраните по делото доказателства установявали съществуването на претендираните вреди, техния вид, както и степента на неимуществените вреди. Размерът на обезщетението не бил необосновано висок. Предвид установената съдебна практика по сходни случаи за такива вреди обезщетението не било прекомерно. Размерът бил съобразен с принципа за справедливост, социалните и икономически фактори в страната. В конкретния случай не било налице съпричиняване по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ от страна на Л. Й. А. за настъпване на усложненията в здравословното му състояние през процесния период от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. Доводите на „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] касали действията и бездействия на Л. Й. А. по време на трудовата злополука на 29.05.2012 година, които били неотнормими към предмета на разглеждания иск, който бил за вредите, настъпили не непосредствено от трудовата злополука, а по-късно-през периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. По делото нямало доказателства Л. Й. А. да бил допринесъл за влошаване на здравословното си състояние, касаещо увредата на гръбначния стълб през периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. Поради тази причина нямало основание за намаляване на определеното обезщетение по чл. 200 от КТ.

Видно от данните по делото исковата молба, въз основа на която е образувано първоинстанционното производство по гр. д. № 59 574/2016 година по описа на Софийския районен съд, II-ра гражданска колегия, 68-ми състав, е подадена 24.10.2016 година и се отнася до искане за обезщетение за вреди настъпили вследствие на реализирана на 29.05.2012 година трудова злополука. С оглед на това искът за обезщетение за първоначално настъпилите вреди от злополуката би бил погасен по давност съгласно правилото на чл. 358, ал. 1, т. 3 от КТ. Затова самият ищец е посочил, че не претендира обезщетение за първоначално претърпените от него, вследствие на трудовата злополука, вреди, а такива от експес настъпил в периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. Наред с това изрично е посочено, че между страните не е водено исково производство за обезщетение за първоначално претърпените вследствие на трудовата злополука вреди.

В отговора на исковата молба „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] е навело твърдения, че видно от представения по делото протокол №

13/21.06.2012 година на СУСО-НОИ за разследване на трудовата злополука от 29.05.2012 година, комисията била приела, че причината за същата е: „влизането на пострадалия във въртящия се карданов вал с вероятната цел да отстрани падналите бутилки под машината“. С оглед на това Л. Й. А. бил допринесъл за настъпването на трудовата злополука като бил допуснал груба небрежност по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ. Налице било съпричиняване на вредоносния резултат от негова страна, изразяващо се в допуснати груби нарушения на нормативните актове, а именно посоченото в т. Х от протокола нарушение на чл. 33 от ЗЗБУТ. Във връзка с това е направено искане за допускане на двама свидетели за установяването на механизма на трудовата злополука. Това искане е оставено без уважение от първоинстанционният съд, тъй като относно механизма на трудовата злополука били съставени удостоверителни документи от органите, притежаващи специална компетентност за това и тези документи не били оспорени. Впоследствие при постановяването на решението си първоинстанционният съд не е коментирал възражението на „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] по чл. 201, ал. 2 от КТ, като е посочил, че доводите касаят действия и бездействия на Л. Й. А. по време на трудовата злополука на 29.05.2012 година, но били неотнормими към предмета на спора, който бил за вредите, настъпили непосредствено от трудовата злополука, а по-късно в периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. По делото нямало доказателства А. да бил допринесъл за влошаване на здравословното си състояние, касаещо увредата на гръбначния стълб през периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година, поради което нямало основание за намаляване на определеното обезщетение.

Във въззивната си жалба „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] отново е навело доводи за допуснатата от Л. Й. А. груба небрежност при осъществяването на злополуката, като е посочено, че изводите на първоинстанционния съд в тази насока са в нарушение на материалния закон, а също така и че в нарушение на съдопроизводствените правила са били отказани поисканите от дружеството свидетели. Направено е искане за допускането на един свидетел за установяване на механизма на настъпването на трудовата злополука и поведението на Л. Й. А.. Това искане е оставено без уважение от състава на Софийски градски съд, който е посочил, че намира, че първоинстанционният съд законосъобразно не е допуснал исканите от „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] свидетели. Същевременно в мотивите към обжалваното решение е посочено, че в конкретния случай не било налице съпричиняване по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ от страна на Л. Й. А. за настъпване на усложненията в здравословното му състояние през процесния период от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. Доводите на „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] касали действията и бездействия на Л. Й. А. по време на трудовата злополука на 29.05.2012 година, които били неотнормими към предмета на разглеждания иск, който бил за вредите, настъпили не непосредствено от трудовата злополука, а по-късно-през периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. По делото нямало доказателства Л. Й. А. да бил допринесъл за влошаване на здравословното си състояние, касаещо увредата на гръбначния стълб през периода от 23.09.2014 година до 10.10.2016 година. Поради тази причина нямало основание за намаляване на определеното обезщетение по чл. 200 от КТ.

От изложеното е видно, че както първоинстанционният, така и въззивният съд не са изследвали евентуалното наличие на съпричиняване на настъпилите вследствие на трудовата злополука вреди от Л. Й. А. поради допуснатата от него груба небрежност по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ груба небрежност при реализиране на самата злополука. Съдилищата по същество са се ограничили само до това да посочат, че нямало данни А. да бил допринесъл за настъпването на последващите вреди, за които се претендира обезщетение за експес. Очевидно е, че се касае за преценявано от съдилищата последващо

съпричиняване, което не е във връзка с евентуалното съпричиняване на първоначалните вреди. Наред с това обаче по отношение на евентуалното съпричиняване на вредите от Л. Й. А., поради допуснато от него груба небрежност по смисъла на чл. 201, ал. 2 от КТ, при реализирането на трудовата злополука не е налице сила на пресъдено нещо, предвид липсата на предшестващо исково производство по отношение на първоначално претърпените вреди. Такава сила на пресъдено нещо не е налице и по отношение на цялостния механизъм на настъпването на трудовата злополука. Поради това в настоящето производство е трябвало да бъде установено реализирането на трудовата злополука в цялост, заедно с всички обстоятелства, които евентуално биха довели до ограничаване на отговорността на работодателя. Наличието на такива обстоятелства при реализирането на трудовата злополука намира отражение и за впоследствие настъпилите вреди при експлоатацията, тъй като за да се присъди обезщетение за тях те трябва да са в причинна връзка с увреждането и работодателят не може да носи отговорност за тях по начин, различен от този за първоначалните вреди. Поради това като са игнорирали доводите на „Кока-Кола Хелениг Ботълинг Къмпани България“ АД [населено място] за допуснатата от Л. Й. А. груба небрежност по чл. 201, ал. 2 от КТ при реализиране на трудовата злополука на 29.05.2012 година, не са събрали доказателства в тази насока и не са изложили мотиви относно наличието или липсата на такава съдилищата по същество са допуснали съществено нарушение на съдопроизводствените правила, което е довело до неизясняването на спора от фактическа страна. Допуснатите нарушения са от такова естество, че не могат да бъдат коригирани в касационното производство, тъй като се налага извършването на допълнителни съдопроизводствени действия.

Предвид изложеното така обжалваното решение на Софийски градски съд трябва да бъде отменено като делото бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на същия съд.

20. Въведеното основание "очевидна неправилност" е самостоятелно и различно от основанията, посочени в ал. 1 на чл. 280 ГПК, поради което не е обусловено от формулиране на правен въпрос. В практиката на Върховният касационен съд се приема, че очевидна неправилност по см. на чл. 280, ал. 2 ГПК е налице при установимо от самите мотиви на въззивния съдебен акт нарушение или явна необоснованост, без да се налага извършване на присъщата на същинския касационен контрол проверка за правилност на акт. Понятието "очевидна неправилност" е във връзка с изчерпателно посочените основания за касационно обжалване и отмяна по чл. 281, т. 3 от ГПК - неправилност на въззивното решение поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или необоснованост, като конкретното му тълкуване е предоставено на Върховния касационен съд - решение № 15 от 06.11.2018 г. по к. д. № 10/2018 г. на Конституционния съд. чл. 280, ал. 2 ГПК

Решение № 50129 от 9.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3737/2020 г., IV г. о., докладчик съдията Анелия Цанова

Производство по чл. 290 ГПК.

Образувано по подадени от Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество и от Ж. К. Д. касационни жалби.

С касационната жалба на Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество се обжалва постановеното от АС- Варна решение № 134/13.02.20220 г. по в.гр.д. № 549/2019г., в частта, с която е потвърдено първоинстанционното решение, в частта, с която са отхвърлени предявените от Комисията искиове с правно основание чл.28 ЗОПДИПД /отм./ за отнемане в полза на държавата на имущество на обща стойност 2 799 337,70 лв. Твърди се че въззивното решение е неправилно поради нарушение на

материалния закон и необосновано- касационно основание по чл.281,т.3 ГПК и се иска да бъде отменено в обжалваната част.

По делото е постъпил писмен отговор от Ж. Д. , в който изразява становище за неоснователност на касационната жалба на КОНПИИ.

Отговори от другите страни не са постъпили.

С касационната жалба на Ж. К. Д. се обжалва постановеното от АС- Варна решение № 134/13.02.20220г. по в.гр.д. № 549/2019г. в частта, с която е потвърдено първоинстанционното решение в частта, с която е постановено отнемане в полза на държавата на поземлен имот, находящ се в [населено място], [улица], ведно с построената в него еднофамилна полумасивна жилищна сграда и паянтова селскостопанска страда. Твърди се, че в тази си част решението е недопустимо, евентуално неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необосновано- касационни основания по чл. 281, т.3 ГПК. Искане се решението да бъде обезсилено и производството- прекратено, евентуално- отменено и вместо него бъде постановено друго, с което искът за отнемане на това имущество бъде отхвърлен.

По делото е постъпил писмен отговор от КОНПИ, в които се изразява становище за неоснователност на касационната жалба на Ж. Д.

Отговори от другите страни не са постъпили.

С обжалваното решение, АС- Варна е приел, че предявеният иск е допустим, препращайки към определение № 3/24.01.2019 г. на първоинстанционният съд, както и към мотивите на първоинстанционното решение. Счел е, че тъй като проверката е започнала при действието на ЗОПДИППД /отм./, основанийето на претенцията е по чл. 28, вр. с § 5 от ПЗР на ЗОПДНПИ /отм./, а не по чл. 74, ал. 1 ЗОПДНПИ /отм./, макар производството да не е приключило до влизането му в сила на 19.11.2012 г. По отношение на проверявания период, е изложил, че правилно първоинстанционният съд е приел, че по ЗОПДИППД /отм./ периодът на проверката не е фиксиран, както в чл.27 от ЗОПДНПИ /отм./ и чл. 112 от ЗПКОНПИ, като разпоредбата на приложимия по силата на § 5, ал. 1 от ПЗР на ЗПКОНПИ текст на чл.11 от ЗОПДИППД /отм./ предвижда, че правата на държавата се погасяват с изтичането на 25- годишна давност от датата на придобиване на имуществото, но поради липсата на разпоредба, задължаваща Комисията изрично да фиксира срока на проверката, нямало законова пречка тя да бъде извършена по отношение на имущество, придобито преди 25 години. Счел е, че допуснатата нередовност на постановлението за привличане на обвиняем от 03.05.2010 г. не е основание да се приеме недопустимост на исквете, тъй като е отстранена съобразно дадените указания, поради което не отменя валидността на началната дата на производството по ЗОПДИППД /отм./, нито неговата приложимост. Относно спазването на изричната разпоредба на чл.15, ал.2 от ЗОПДИППД /отм./ и процесуалната природа на срока по този текст, въззивният съд е споделил изразеното в определение № 38/24.01.2019 г. становище за допустимостта на предявените искове. Изложил е, че предпоставка за основателността на предявените искове е установеност относно трите предпоставки на законната презумпция: влязла в сила осъдителна присъда, данни за придобито от лицето имущество на значителна стойност, превишаваща установените законни доходи на семейството, като престъплението, за което е признат за виновен ответникът следва да е сред изчерпателно изброените в чл. 3 от ЗОПДИППД /отм./.

От доказателствата по делото се установявало, че ответниците Ж. Д. и С. Д. са съпрузи, а третият ответник К. Д. е техен син, като първоинстанционният съд бил установил и описал участието на проверяваното лице в ЕТ и търговски дружества. Счел е, че през периода на проверка по чл. 11 от ЗОПДИППД /отм./: 01.01.1988 г. - 31.12.2012 г., ответниците са получили приходи общо в размер 1236859,20 лв. или 5967,69 МРЗ, при извършените разходи от проверяваното лице и членовете на семейството в размер на 26146,81 МРЗ, т.е. констатирана е отрицателна разлика между приходи и разходи в размер на 20179,11 МРЗ, което е значителна стойност

по смисъла на § 1, т. 2 от ДР на ЗОПДИППД /отм./. Следователно, лицето е придобило имущество на значителна стойност по смисъла на параграф 1, т.2 от ДР на ЗОПДИППД /отм./, за придобиването на което не е разполагало с достатъчно законни доходи и източници на средства, тъй като установените доходи и приходи на проверяваното лице и съпругата му не са достатъчни за извършените разходи. Счел е, че по делото не са представени доказателства, установяващи какъв е фактическия състав на деянията, за които е осъждаван ответникът Ж.Д. с присъди през 1986 и 1988 г., нито относно размера на получената от тях имотна облага, за да се направи обосновано предположение, че имотите, придобити от 1988 до 1998 г., са от предходната му престъпна дейност. С присъда № 12/08.04.2016 г. по нохд. № 82/2015 г. на ОС- Силистра, влязла в сила на 26.02.2018 г., Ж.Д. е признат за виновен в това, че в периода 1998 – 2009 г., извършвал по занятие банкови сделки, за които се изисква разрешение по закон – чл.1, ал.1 и ал.4 ЗБ /отм./ и по чл.2 и чл.13, ал.1 ЗКИ, като е предоставял парични заеми на различни лица, обезпечени с ипотeki на недвижими имоти, записи на заповеди или залози на вещи, срещу получаване на лихви и задължения за връщането им, като предметът на престъплението е в размер на 108 496 лв. Приел е, че съгл. чл.3, ал.1 ЗПДИППД /отм./ като условие за основателност на претенцията, придобитото от лицето имущество следва да е на "значителна стойност", която - съгласно §1, т.2 от ДР на ЗПДИППД /отм./ е стойността над 60000 лева, а заявената претенция от 2821337,70 лв. безспорно е значителна по размер. Изложил е, че при доказан в наказателното производство размер на неправомерно получените доходи от ответника Ж.Д. от 108 496 лв., липсват доказателства, че цялото претендирано имущество е придобито от престъпна дейност. Позовал се е на чл.4, ал.1 от ЗОПДИППД /отм./, както и на практиката на ВКС, съгласно която основателното предположение, по смисъла на ЗОПДИППД /отм./ е обикновено предположение, формирано въз основа на преценка на конкретните установени по делото факти и обстоятелства, и връзките между тях, от които следва извод за престъпния произход на средствата, вложени в придобиване на имуществото, която преценка не е хипотетична, а следва да се основава на конкретни фактически обстоятелства, установени въз основа на събраните доказателства. Счел е, че основателно предположение по смисъла на специалния закон не може да се направи, когато установеното с акт на наказателния съд престъпление има инцидентен и еднократен характер, фиксирано в ограничен период от време и по делото липсват доказателства за осъществявана преди или след това, но в рамките на проверявания период от страна на ответника престъпна дейност, от естество да обоснове извод, че имуществото, предмет на искането за отнемане, е придобито като резултат от нея. Изложил е, че първоинстанционният съд е описал подробно имуществото, за което е доказана връзка между придобиването му и осъществяваната от ответника престъпна дейност, като, преценявайки основателността на претенциите, е взел предвид практиката на ВКС на РБ - решение № 129/08.06.2015 г. по гр.д. № 5562/2013 г., IV г. о., съобразно което предмет на отнемане в хипотезата на чл.4, ал.1 от ЗОПДИППД /отм./ са налични парични средства, при доказаност и на останалите условия- пряка или косвена връзка между престъпната дейност по чл.3, ал.1 ЗОПДИППД /отм./ и придобиването на средствата; връзката да може обосновано да се предположи логически, с оглед обстоятелствата по делото и да не е установен законен източник в придобиването им. Приел е, че в случаите на неналичност, тъй като са изразходвани за задоволяване на ежедневни или други нужди на ответника или семейството му, при което не се реализира насрещна облага, неналичните парични средства не можели да бъдат отнемани по чл.28 от ЗОПДИППД /отм./, какъвто бил настоящия случай- приложените към искането на Комисията доказателства установяват, че по сметките на ответниците във всички банки салдото е отрицателно или нула. Наличен в патримониума на ответниците бил само недвижим имот, находящ се в [населено място], [улица], с площ от 190 кв.м., ведно с построените в него еднофамилна жилищна сграда и паянтова селскостопанска сграда, с

пазарна стойност 22 000 лв., поради което е приел, че исковата претенция е основателна само в частта, с която се претендира отнемане в полза на държавата на основание чл.4, ал.1 вр. чл.10 от ЗОПДИППД /отм./ на този имот, по отношение на който е доказано обоснованото предположение, че е придобит от престъпна дейност.

Доводите на касатора Ж. К. Д. за недопустимост на обжалваното решени са неоснователни. Съгласно дадените с ТР № 1/2018 г. от 04.06.2020 г. по тълк. дело № 1/2018 г. на ОСГК на ВКС задължителни разяснения, изтичането на срока за проверка по чл.15, ал.2 ЗОПДИППД (отм.) не е процесуална пречка за надлежното упражняване и съществуването на правото на иск и на материалното право на държавата за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност, т.е. предвиденият в чл.15, ал.2 ЗОПДИППД (отм.), срок за извършване на проверки и събиране на доказателства за установяване на произхода и местонахождението на имущество, за което има данни, че е придобито пряко или косвено от престъпна дейност е инструктивен, и е допустимо образуване на производство по чл.28 ЗОПДИППД /отм./ след неговото изтичане. Комисията е сезирана на 06.12.2011 г., като на 13.12.2011г. срещу ответника Ж. Д. е започнала проверка, поради което и производството по делото се е развило в съответствие с § 5 от ПЗР на ЗОПДНПИ в сила от 18.05.2012 г.- по реда на отменения ЗОПДНПИ. Само по себе си, прилагането към уведомлението до Комисията на постановлението за привличане на ответника Ж.Д. в неподписано копие, също не води до недопустимост на иска. По аргумент от чл.21, ал 1 ЗОПДИППД /отм./, прилагането на постановлението за привличане на обвиняем не е част от задължителните елементи на уведомлението, с което Комисията е сезирана, което в случая е и представено още с уведомлението, а нередовността му е отстранена по- късно.

С определение № 260/06.04.2021 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение по касационната жалба на КОНПИ по въпроса относно задължението на въззивния съд да изложи собствени мотиви, като отговори на всички доводи във въззивната жалба в рамките на проверката по чл.269 ГПК в качеството си на съд по съществото на спора чрез извеждане на свои самостоятелни фактически констатации и правни изводи във връзка с направените оплаквания и доводи, както и по касационната жалба на Ж. Д. при условията на чл.280, ал.2, пр.3 ГПК – очевидна неправилност на въззивното решение поради наличие на неяснота в съображения на съда, изложени в съдебния акт, която на практика се приравнява на липсата на мотиви.

По въпроса за дейността на въззивната инстанция и задължението ѝ при самостоятелна преценка на събрания по делото доказателствен материал, след обсъждане на доводите и възраженията на страните, да изложи собствени мотиви по съществото на спора, е налице задължителна практика на ВКС, която настоящият съдебен състав споделя изцяло. Съгласно дадените в т.2 от ТР №1/2013г. на ОСГК на ВКС задължителни разяснения, непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор, при което дейността на първата и на въззивната инстанция е свързана с установяване истинността на фактическите твърдения на страните чрез събиране и преценка на доказателствата, и субсумиране на установените факти под приложимата материалноправна норма. Въззивният съд е длъжен да реши спора по същество, като съобразно собственото си становище относно крайния му изход може да потвърди или да отмени решението на първата инстанция. В този смисъл е и разрешението по т.19 от ТР №1/2001г. ОСГК, според което при въззивното производство, съдът при самостоятелната преценка на събрания пред него и пред първата инстанция фактически и доказателствен материал по делото, прави своите фактически и правни изводи по съществото на спора. Той достига до свое собствено решение по отношение на иска и трябва да изготви собствени мотиви. Това задължение произтича от посочената характеристика на дейността на въззивната инстанция като решаваща. В постоянната практика на ВКС- решение № 12/16.02.2016г. по гр.д. № 2184/2015г. на ВКС, ТК, III г.о., решение № 42/05.03.2014г. по гр.д. № 5488/2013г.на ВКС, IV г.о., решение №

283/14.11.2014г. по гр.д. № 1609/2014г. на ВКС, IV г.о., решение № 40/04.02.2015г. по гр.д. № 4297/2014г. на ВКС, IV г.о., решение № 145/07.01.2019г. по гр.д. № 811/18г., ВКС, II г.о., решение № 157/11.02.2016г. по т.д. № 3638/2014г. на ВКС, I т.о. и др., последователно се застъпва становище, че за да даде защита и санкция на спорните права съдът е длъжен в мотивите на решението си да изложи фактическите си и правни изводи след обсъждане в тяхната съвкупност на всички доводи на страните и на всички релевантни за спора доказателства, които са били събрани по делото, на осн. чл.235 и чл.236 ГПК. Въззивният съд дължи произнасяне по същество на твърдения и възражения на страните съобразно направените такива с въззивната жалба и писмения отговор на осн. чл.269, ал.2 ГПК, доколкото същите са били въведени в процеса в преклузивните за това срокове, предвид забраната по чл.266, ал.1 ГПК. Въззивната инстанция трябва да изготви собствени мотиви, което задължение произтича от посочената характеристика на дейността ѝ като решаваща. Поради това тя не може направо да потвърди фактическите и правните констатации на първата инстанция като посочи в мотивите на решението си, че те са законосъобразни и обосновани.

По въпроса за очевидна неправилност на въззивното решение поради наличие на неяснота в съображения на съда, изложени в съдебния акт, която на практика се приравнява на липсата на мотиви: Въведеното основание „очевидна неправилност“ е самостоятелно и различно от основанията, посочени в ал. 1 на чл. 280 ГПК, поради което не е обусловено от формулиране на правен въпрос. В практиката на Върховния касационен съд се приема, че очевидна неправилност по см. на чл.280, ал.2 ГПК е налице при установимо от самите мотиви на въззивния съдебен акт нарушение или явна необоснованост, без да се налага извършване на присъщата на същинския касационен контрол проверка за правилност на акт. Понятието „очевидна неправилност“ е във връзка с изчерпателно посочените основания за касационно обжалване и отмяна по чл. 281, т. 3 от ГПК- неправилност на въззивното решение поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или необоснованост, като конкретното му тълкуване е предоставено на Върховния касационен съд- решение № 15 от 06.11.2018г. по к.д. № 10/2018г. на Конституционния съд. В съдебната практика се приема, че очевидна неправилност поради нарушение на материалния закон е налице при нарушение на императивна правна норма, приложение на правна норма в нейния обратен, противоположен смисъл, приложение на несъществуваща или отменена правна норма или неправилна квалификация на приет за установен по делото факт, с което е нарушен принципът на законност по чл. 5 от ГПК, вр. чл. 4, ал. 1 от Конституцията. Очевидна неправилност поради необоснованост е налице при нарушение на правилата на формалната логика при очевидно логическо противоречие между обсъдените доказателства в мотивите на въззивното решение и направените въз основа на тях фактически изводи, с което е нарушен принципът за установяване на истината по чл. 10 от ГПК, вр. чл. 121, ал. 2 от Конституцията. Очевидна неправилност на въззивното решение поради съществено нарушение на съдопроизводствените правила е налице при нарушение на посочените в чл. 5 - чл. 13 от ГПК, вр. чл. 4, ал. 1, чл. 6, ал. 2 и чл. 121 от Конституцията принципи и изисквания към правораздаването като справедливо, приемано в практиката на Върховния касационен съд като пълна липса на мотиви относно приет или отречен като осъществил се факт, отсъствие на анализ на събраните по делото доказателства и на фактически констатации по релевантни за спора обстоятелства, незачитане на силата на пресъдено нещо на влязло в сила решение, на правила относно подсъдността и др.

По основателността на касационните жалби:

Съобразно изложеното по процесуалноправните въпроси, направените в касационната жалба оплаквания за допуснати от въззивната инстанция процесуални нарушения във връзка с мотивирането на съдебното решение, респ. за липсата на такива

мотиви и необсъждане на наведените с въззивната жалба оплаквания, възражения и доводи, са основателни. В противоречие с трайната практика на ВКС, въззивният съд не е обсъдил всички доказателства по делото, нито е изложил същински собствени мотиви, от които да е видно налице ли са всички предпоставки на закона за да прецени основателността на предявения иск с правно основание чл.28, ал.1 от ЗОПДИППД /отм./. Фактическите и правни заключения в обжалваното решение са направени само на базата на принципни постановки, без да е извършена самостоятелна оценка на конкретните данни по делото за начина, по който е придобито всяко отделно имущество и възможностите към същия момент на приобретателя, респ. съществува ли пряка или косвена връзка с престъпната дейност, а също дали такава може да се установи по пътя на обосновано предположение.

С оглед на това, обжалваното въззивно решение на основание чл. 293, ал. 2 и ал. 3 ГПК следва да бъде отменено като неправилно, и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на АС- Варна.

При новото разглеждане на делото, въззивният съд следва да обсъди всички релевантни факти и обстоятелства, наведени от въззивниците, и да изложи собствени мотиви по съществуването на правния спор, като прецени предпоставките по чл.4, ал.1 ЗОПДИППД /отм./ за всяко конкретно придобиване- на каква стойност е, какви средства са вложени в него от ответниците, те от законен източник ли са, какви са били доходите и разходите по същото време на извършителя, съответно на семейството му, възможната връзка с установеното престъпление. Съдът следва да установи стойността на незаконно придобитото налично имущество, представляваща сбор от реалната пазарна оценка на имотите и вещите, посочени в мотивираното искане на КОНПИ, към момента на придобиването и го съпостави с приходите на проверяваните лице от законен източник като величина, изразена в минимални работни заплати, за да прецени дали придобитото е на значителна стойност. В случай, че така установеното имущество е на значителна стойност- над 60 000 лв., съдът следва да извърши преценка за наличието на основателно предположение за връзка между престъпната дейност и придобитото имущество. Относно връзката между престъпната дейност по чл.3, ал.1 ЗОПДИППД /отм./ и придобиването на имуществото от проверяваното лице като една от материално- правните предпоставки на правото по чл.28, ал.1 от закона, съдът следва да отчете, че връзката е пряка, когато имуществото е придобито от престъплението, а косвена, когато придобитото не произтича пряко от престъплението, но е опосредено от други действия, които го следват. Достатъчно е връзката да се предположи логически, като съдът базира извода за наличие или липса на такава връзка като обсъди конкретното престъпление, характера на произтичащата от него престъпна дейност и всички други установени обстоятелства, при които е придобито имуществото. Следва да има предвид, че конкретната престъпна дейност и обстоятелствата, от които се прави предположение за връзката с придобиването на имуществото, са тези, които определят релевантния период за всеки конкретен случай, а законът го ограничава единствено през периода, посочен от чл.11 ЗОПДИППД /отм./. Законът допуска основателно да се предположи придобиване на имущество във връзка с престъпната дейност или назад във времето- преди извършване на престъплението по чл.3, ал.1 ЗОПДИППД /отм./. Тази връзка следва да произтича от онези условия, които го способстват /помагат да бъде извършено/. За обоснованото предположение, че такава връзка е налице, е необходимо да са проявени и логически да е възможно да се свържат с придобитото имущество, за което няма законен източник или с резултата от придобиването на точно такова имущество. Целта на специалния закон е да се отнеме имущество, придобито от престъпна дейност и този начин да се пресечи възможността за извличане на полза от такава. Ето защо в обхвата на имуществото, което подлежи на отнемане, ЗОПДИППД /отм./ включва не само имуществото, но и заместващите го облаги, когато то е прехвърлено- чл.4, ал.2, предвиждащ отнемане на полученото срещу

имуществото при прехвърлянето му на трето добросъвестно лице по възмезден начин и по действителната му стойност или по чл.7- даденото по сделки, извършени с имущество, придобито от престъпна дейност, когато не са безвъзмездни или възмездни и третото лице е знаело, че имуществото е придобито от престъпна дейност, или е придобито имущество за неговото укриване, съгласно която не подлежи на отнемане в полза на държавата паричната равностойност на получените суми с неустановен законен източник, както и сумите от придобитото и впоследствие отчуждено или липсващо друго имущество, за което не е установен законен източник на средства за придобиването му, в случай че те не са налични в патримониума на лицето в края на проверявания период и не е установено преобразуването им в или за прикриване на незаконния му произход, или на действителните права, свързани с това имущество. Относно искането за отнемане парични средства, преминали през банковите сметки на лицето, решаващият съд следва да вземе предвид дадените в т.2 на ТР № 4/ 18.05.2023 г. по тълк. д. № 4/ 2021 г., ОСГК на ВКС, разяснения, съгласно които предмет на отнемане могат да са налични парични средства, т.е. такива в икономическата им функция на запас от стойност (натрупани и неизразходвани средства) и в по-тясното им разбиране, налични по банкови сметки, ако за тях са налице и останалите условия за отнемане по закона. Не могат да бъдат предмет на отнемане парични средства, преминали през банковите сметки на лицето или през неговото имущество, но неналични към датата на предявяване на иска, тъй като законът не предвижда такава възможност. Постъпилите суми по банкови сметки стават част от имуществото на проверяваното или свързаните с него лица, тъй като това са техни вземания от съответната банка. С изтеглянето на суми и с извършването на преводи, тези вземания се погасяват и престават да бъдат част от имуществото на проверяваното или свързаните с него лица. Част от него стават изтеглените суми в брой и вземанията, ако такива са възникнали в резултат на извършените преводи. Ако са налице в края на проверявания период, те формират несъответствие и подлежат на отнемане, при наличие на съответните законови предпоставки.

21. В производството по 153 и сл. от ЗОНПИ съдът следва да допусне и събере и да обсъди в решението си всички посочени от страните доказателства, допустими по ГПК, които са от значение за установяване на доходите, приходите и източниците на финансиране, респ. – на нетния доход и на значителното несъответствие, по смисъла на § 1, т. 2, 3 и 8 от ДР на ЗОНПИ, както и за установяване на начина на придобиване на всяко отделно процесно имущество, за възможностите и разполагаемите средства на приобретателя-ответник с оглед конкретния придобивен способ. Това се отнася и за случаите, когато ответникът твърди, че е разполагал със средства, които са му предоставени от трето за спора лице. В тези случаи съдът следва да допусне, събере и анализира поотделно и в тяхната съвкупност всички посочени от страните допустими доказателства, които установяват или изключват конкретно извършено предоставяне на средства, включително – дали третото лице действително е разполагало с такива средства, за да ги предостави на ответника. Този извод следва и от разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от ГПК, съгласно която, всяка от страните е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения.

чл. 153 ЗОНПИ

Решение № 50130 от 3.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 5134/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Боян Цонев

Производство по чл. 290 от ГПК.

Касационното производство по делото е образувано по касационна жалба на ищеца

Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество (КОНПИ, с предишно наименование Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество (КПКОНПИ), комисията) и по касационна жалба на ответниците А. М. Б., Х. С. А. и А. А. А. срещу решение № 102/09.08.2021 г., постановено по възз. гр. дело № 52/2021 г. на Великотърновския апелативен съд (ВтАС).

С определение № 50327/05.09.2023 г., по реда на чл. 288 от ГПК касационното обжалване на въззивното решение е допуснато само по жалбата на ответниците А. Б., Х. А. и А. А., и само в частта, с която въззивният съд, като е потвърдил първоинстанционното решение № 260083/14.10.2020 г. по гр. дело № 879/2018 г. на Плевенския окръжен съд (ПлевОС), частично е уважил предявените по реда на чл. 153 и сл. от ЗПКОНПИ (понастоящем ЗОНПИ – заглавието е изменено с § 3, т. 1 от ПЗР на З., обн. ДВ, бр. 84/06.10.2023 г.) искове, а именно: обявена е за недействителна, на основание чл. 143, т. 2, предл. 1, 2 и 4, във вр. с чл. 142, ал. 2, т. 1 и с чл. 141 от ЗПКОНПИ, по отношение на държавата, покупко-продажбата на недвижим имот в [населено място], общ. Долни Д. – урегулиран поземлен имот (УПИ) ведно с построената жилищна сграда и всички извършени подобрения в него (подробно описан), продаден от ответницата А. Б. на ответника А. А.; постановено е отнемане в полза на държавата, на основание чл. 142, ал. 2, т. 1 и т. 5, във вр. с чл. 141 от ЗПКОНПИ, от ответницата А. Б. на същия недвижим имот; постановено е отнемане в полза на държавата, на основание чл. 149, във вр. с чл. 142, ал. 2, т. 1 и т. 5 и с чл. 141 от ЗПКОНПИ, от ответника Х. А. на четириколесно ППС марка „арктик“ и два леки автомобила марка „рено“ и „ауди“ (подробно описани); постановено е отнемане в полза на държавата, на основание чл. 142, ал. 2, т. 1 и т. 5, във вр. с чл. 141 от ЗПКОНПИ, от ответника Х. А. на ремарке за лек автомобил марка „вестфалия“ и лек автомобил марка „ауди“ (подробно описани); ответникът Х. А. е осъден, на основание чл. 151, във вр. с чл. 149, с чл. 142, ал. 2, т. 1 и т. 5 и с чл. 141 от ЗПКОНПИ да заплати в полза на държавата чрез КПКОНПИ следните суми: сумата 18 111 лв., представляваща пазарна стойност на отчуждено преобразувано имущество – лек автомобил марка „БМВ“ (подробно описан); сумата 5 818 лв., представляваща пазарна стойност на отчужден лек автомобил марка „мерцедес“ (подробно описан); сумата 3 806 лв., представляваща пазарна стойност на отчужден лек автомобил марка „фиат“ (подробно описан); и сумата 2 984 лв., представляваща пазарна стойност на отчужден лек автомобил марка „фолксваген“ (подробно описан); постановено е отнемане в полза на държавата, на основание чл. 147, във вр. с чл. 142, ал. 2, т. 1 и т. 5 и с чл. 141 от ЗПКОНПИ, от ответницата А. Б. на сумата 14 450 Е. и сумата 790 лв., както и на множество накити (подробно описани), иззети от недвижимия имот в [населено място] съгласно протоколи за претърсване и изземване с разрешение на съдия от 20.06.2017 г.

В касационната жалба на ответниците А. Б., Х. А. и А. А. се излагат оплаквания и доводи за неправилност на допуснатата до касационно обжалване част от въззивното решение, поради необоснованост, нарушение на материалния закон и съществено нарушение на съдопроизводствените правила – касационни основания по чл. 281, т. 3 от ГПК. Изложеното в жалбата се поддържа в откритото съдебно заседание.

Насрещната страна – ищецът КОНПИ, в отговора си, в откритото съдебно заседание и в писмена защита поддържа съображения за неоснователност на касационната жалба на ответниците.

С посоченото по-горе определение № 50327/05.09.2023 г. касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 от ГПК, по следния правен въпрос: допустимо ли е в производството по чл. 153 и сл. от ЗПКОНПИ (понастоящем ЗОНПИ) да се извършва анализ на възможностите на трето за производството лице за предоставяне на средства на ответниците в производството.

По така поставения правен въпрос настоящият съдебен състав намира следното: В производството по 153 и сл. от ЗОНПИ съдът следва да допусне и събере и да обсъди в

решението си всички посочени от страните доказателства, допустими по ГПК, които са от значение за установяване на доходите, приходите и източниците на финансиране, респ. – на нетния доход и на значителното несъответствие, по смисъла на § 1, т.т. 2, 3 и 8 от ДР на ЗОНПИ, както и за установяване на начина на придобиване на всяко отделно процесно имущество, за възможностите и разполагаемите средства на приобретателя-ответник с оглед конкретния придобивен способ. Това се отнася и за случаите, когато ответникът твърди, че е разполагал със средства, които са му предоставени от трето за спора лице. В тези случаи съдът следва да допусне, събере и анализира поотделно и в тяхната съвкупност всички посочени от страните допустими доказателства, които установяват или изключват конкретно извършено предоставяне на средства, включително – дали третото лице действително е разполагало с такива средства, за да ги предостави на ответника. Този извод следва и от разпоредбата на чл. 154, ал. 1 от ГПК, съгласно която, всяка от страните е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения. В този смисъл е и установената практика на ВКС, формирана при действието на ЗОПДИППД (отм.), която е актуална и при действието на ЗОНПИ (ЗПКОНПИ).

При така възприетото от настоящата инстанция разрешение на поставения по делото правен въпрос, въззивният съд правилно е извършил съвкупна преценка и анализ на всички относими доказателства по делото относно финансовите възможности на третото за производството лице Т. Х. (разпитан като свидетел по делото) да предостави на ответницата А. Б. парични средства в размер около 120 000 Е., според неговите показания. В резултат на този анализ апелативният съд обосновано е приел, че свидетелят Х. не е разполагал с достатъчно свободни средства, за да предостави такива на ответницата Б.. Неоснователни са и останалите оплаквания на жалбоподателите за необоснованост на изводите на въззивния съд, че разликата между доходите, приходите и източниците на финансиране от една страна, и обичайните и извънредни разходи от друга страна – по отношение всяко едно от проверяваните лица – ответниците А. Б. и Х. А., е отрицателна величина: -264 265.33 лв. за първата и - 269 027.64 лв. за втория от тях. За да достигне до тези изводи, апелативният съд е изложил обосновани съображения защо възприема вариант 7 (преработен) от заключението на съдебно-икономическата експертиза по делото, като в тази връзка е съобразил и останалите относими доказателства и обстоятелства по делото.

Неправилно обаче въззивният съд е квалифицирал тази отрицателна разлика като „отрицателен нетен доход“. Съгласно легалната дефиниция, установена с § 1, т. 8 от ДР на ЗОНПИ, „нетни доходи“ са доходи, приходи или източници на финансиране, намалени с размера на извършените обичайни и извънредни разходи от проверяваното лице и членовете на семейството му. Следователно, нетният доход, по смисъла на тази разпоредба, е превишението на общия размер на приходите (т. нар. „брутен доход“) над общия размер на разходите през проверявания период, т.е. – оставащите свободни, разполагаеми средства, които могат да са нулева, но не и отрицателна величина.

Неоснователни са касационните оплаквания на ответниците, че при формиране на решаващия си извод по делото за наличие на значително несъответствие по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ, въззивният съд неправилно (според касаторите) е взел предвид, като имущество по смисъла на § 1, т. 4 от ДР на ЗОНПИ, общата стойност от 143 776.74 лв. на имуществото, придобито в течение на проверявания период и налично в края на същия, и на двете проверявани лица – ответниците А. Б. и Х. А.. Макар по делото да е установено, че тези двама ответници са били във фактическо съжителство само през последните четири години и девет месеца от проверявания период, то имущество по смисъла на § 1, т. 4 от ДР на ЗОНПИ, е цялото придобито от тях двамата имущество в течение на целия проверяван период и налично в края на същия, респ. – релевантна за преценката за значително несъответствие по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ, е установената по делото обща стойност на това имущество от 143 776.74 лв.

Именно предвид така установената стойност на имуществото по смисъла на § 1, т. 4 от ДР на ЗОНПИ, която е по-малка от 150 000 лв., неправилен е обаче самият решаващ извод на апелативния съд за наличие на значително несъответствие по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ. За да достигне до този свой извод – че било налице несъответствие в размер 408 042.07 лв. по отношение на ответницата А. Б. и в размер 412 804.38 лв. по отношение на ответника Х. А., апелативният съд неправилно е добавил към стойността на наличното имущество от 143 776.74 лв., посочените по-горе отрицателни величини, съответно – 264 265.33 лв. и 269 027.64 лв., неправилно възприети от него като „отрицателен нетен доход“ на всеки от двамата ответници – проверявани лица. По този начин към имуществото на ответниците въззивният съд е добавил техни разходи, превишаващи brutните им приходи, което е в нарушение и на трите дефинитивни разпоредби на § 1, т.т. 3, 4 и 8 от ДР на ЗОНПИ, респ. – в противоречие е и с трайно установената практика на ВКС, включително и с актуалната задължителна такава, обективизирана в тълкувателно решение № 4/2021 от 18.05.2023 г. на ОСГК на ВКС, в което изрично е разяснено, че стойността на т. нар. „значително несъответствие“ е специално законово понятие, означаващо превишаване с най-малко 150 000 лв. стойността на имуществото (не и на сбора на разходите) над общата стойност на нетния доход за проверявания период. Следователно, в случаи като настоящия, когато стойността на самото имущество по смисъла на § 1, т. 4 от ДР на ЗОНПИ не надвишава 150 000 лв., то няма как да се формира значително несъответствие по смисъла § 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ – независимо от размера на нетните доходи по смисъла на § 1, т. 8 от ДР на ЗОНПИ.

Неправилността на горния решаващ извод за наличие в случая на значително несъответствие по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на ЗОНПИ, което съгласно чл. 107 от ЗОНПИ е основната предпоставка за основателността на исковите по чл. 153 и сл. от ЗОНПИ, е довела до неправилност и крайния резултат, постановен с допуснатата до касационно обжалване част от въззивното решение, с която са уважени част от тези предявени по делото искиове, посочени по-горе. Следователно, въззивното решение следва да бъде отменено в тази част, като вместо това бъде постановено отхвърлянето и на тези искиове.

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

22. Защитата в арбитражното производство се реализира в два стадия - пред арбитражния съд и пред ВКС по реда на чл. 47 ЗМТА, като вторият стадий е факултативен /в този смисъл решение № 9/24.10.2022 г. по к. д. № 15/2002 г. на КС на РБ/. Ако към момента на влизане в сила на ЗИД на ГПК /ДВ, бр. 8/2017 г. / защитата в арбитражното производство не е изчерпана, е налице неприключило производство по смисъла на § 6, ал. 2 и поради това валидността на решението следва да се преценява съобразно действащите разпоредби на чл. 47, ал. 2 ЗМТА, вр. чл. 19, ал. 1 ГПК.

чл. 47, ал. 2 ЗМТА

Решение № 7 от 25.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1374/2023 г., I т. о., докладчик съдията Анжелина Христова

Производството е по чл.47 и сл. ЗМТА.

Образувано е по иск от А. Р. К., чрез адв. Св.Н. срещу „Профи Кредит България“ ЕООД за прогласяване нищожността на арбитражно решение от 28.11.2014г. по арб.дело №4033/2014г. на арбитражен съд „Арбитер Юстициарум“ СНЦ. Ищецът поддържа, че искът е предявен в законоустановения срок, тъй като до 04.07.2023г. не е бил надлежно уведомен за образуваното арбитражно дело, не му е било връчено постановеното по спора

решение, нито е узнал за него в рамките на образуваното изпълнително производство. Твърди, че е осъден да плати на „Профи Кредит България“ ЕООД описаните суми на основание договор за потребителски кредит, т.е. арбитражното решение е постановено по потребителски спор, който е неарбитражен. Предвид изложеното и на основание чл.47, ал.2 ЗМТА претендира решението на арбитражния съд да бъде прогласено за нищожно, като му бъдат присъдени разноските по делото.

Ответникът „Профи Кредит България“ ЕООД оспорва иска. Излага доводи, че производството е недопустимо поради предявяване на иска след изтичане на преклузивния срок по чл.48, ал.1 ЗМТА. Поддържа и тезата, че постановеното през 2014г. арбитражното решение е валидно, тъй като промените в ГПК, ЗМТА и ЗЗП, с които се забранява уговарянето на арбитражно споразумение с потребител по смисъла на §13, т.1 от ДР на ЗЗП са обнародвани на 24.01.2017г. и са неприложими. Претендира разноски.

Върховният касационен съд, състав на Търговска колегия, Първо отделение, след преценка на събраните по делото доказателства, доводите и възраженията на страните, приема следното:

По допустимостта на иска:

Предявеният иск за прогласяване нищожност на арбитражното решение е процесуално допустим, като предявен от надлежна страна, в рамките на тримесечния преклузивен срок по чл.48, ал.1 ЗМТА, считано от узнаване на арбитражното решение.

Неоснователно е възражението на ответника, че арбитражното решение е връчено редовно на ищеца на 28.11.2014г., евентуално, че е узнал за него най-късно на 15.05.2015г., когато му е връчена призовка за доброволно изпълнение по образуваното изпълнително дело въз основа на издадения изпълнителен лист за присъдените с това решение суми, поради което искът е недопустим, като предявен след изтичане на преклузивния срок по чл.48, ал.1 ЗМТА.

Не се установява надлежно връчване на процесното арбитражно решение, постановено на 28.11.2014г., на А. К. - ответник в арбитражното производство, тъй като единственото изпратено съобщение с обратна разписка е върнато в цялост с отбелязване „непотърсен“, като са задраскани имената на получателя Е. И. Й. и датата на връчване 10.12.2014 г. На първо място, няма доказателства за спазване на процедурата по връчване, вкл. за поставяне на две известявания от служител на куриерската фирма /съгласно чл.5, ал. 3 от Общи правила за условията за доставяне на пощенските пратки и пощенските колет/ и за оставяне на съобщение до адресата къде да получи пратката, поради което не може да се приеме, че обратната разписка е надлежно оформена и удостоверява опит за надлежно връчване на адресата А. К. на посочения от него адрес. На следващо място, няма доказателства арбитражният съд да е издирил неговия постоянен и настоящ адрес, поради което настоящият съдебен състав намира, че не е спазена разпоредбата на чл.32, ал.1 ЗМТА, предвиждаща като условие за прилагане на фингираното връчване на уведомленията в арбитражното производство невъзможност да бъдат намерени седалището, местожителството, обикновеното пребиваване или адресът на получателя след старателно издирване. Разпоредбата има за цел да гарантира надлежното уведомяване на страните, респ. да предотвратява недобросъвестно поведение, каквото би било отказът за получаване или укриването на получателя.

Неоснователно е и възражението на ответника „Профи Кредит България“ ЕООД, че ищецът А. К. е узнал за постановеното арбитражно решение най-късно на 15.05.2015 г., предвид образуваното изпълнително дело №20158480400518 по описа на ЧСИ Р. А. и изпратената до него в качеството му на длъжник поканата за доброволно изпълнение. Видно от приложеното копие на изпълнителното дело, поканата за доброволно изпълнение е изпратена до длъжника на адреса по месторабота, като няма доказателства за връчването ѝ. Приложената обратна разписка /известие за доставяне ИД PS 1359 001BD2 Q/ удостоверява връчване на 15.05.2015г. на писмо на „МТГ-Делфин“, [населено място], но

нито са посочени имената на лицето получило писмото, нито е удостоверено какъв документ му се връчва, като дори не е посочен номерът на изпълнителното дело

По същество на иска за прогласяване нищожност на атакуваното арбитражно решение.

Производствата по спорове, по които една от страните е потребител по смисъла на §13, ал.1 от ДР на Закон за защита на потребителите /ЗЗП/ не подлежат на разглеждане от арбитраж /чл.19, ал.1 ГПК/, а съгласно разпоредбата на чл.47, ал.2 ЗМТА /§8, т.5 от ЗИД на ГПК - ДВ бр.8/2017г./ арбитражните решения, постановени по спорове, предметът на които не подлежи на решаване от арбитраж, са нищожни.

Неоснователно е възражението на ответника, че измененията на ГПК и ЗМТА са неприложими в настоящия случай. Защитата в арбитражното производство се реализира в два стадия - пред арбитражния съд и пред ВКС по реда на чл. 47 ЗМТА, като вторият стадий е факултативен /в този смисъл решение №9/24.10.2022г. по к.д. №15/2002г. на КС на РБ/.

Съгласно §6, ал.2 от ПЗР на ЗИД на ГПК започналите до влизане в сила на този закон арбитражни производства по спорове, които са неарбитражни, се прекратяват. С оглед изложеното и предвид тълкуването по к.д. №15/2002г. на КС на РБ, трайната и непротиворечива практика на ВКС приема, че ако към момента на влизане в сила на ЗИД на ГПК /ДВ, бр.8/2017г./ защитата в арбитражното производство не е изчерпана, е налице неприключило производство по смисъла на §6, ал.2 и поради това валидността на решението следва да се преценява съобразно действащите разпоредби на чл.47, ал.2 ЗМТА, вр. чл.19 ал.1 ГПК. Предвид гореизложеното, настоящият съдебен състав намира, че описаните законодателни промени, касаещи защитата на потребителите, са приложими в производствата по чл.47 и сл. ЗМТА, заведени в преклузивния тримесечен срок по чл.48, ал.1 ЗМТА, независимо че атакуваното арбитражно решение е постановено преди тях.

В настоящия случай ищецът е потребител по смисъла на §13 т.1 от ДР на ЗЗП, тъй като е физическо лице - страна по договор за потребителски кредит, респ. спорът за реално изпълнение на задълженията по този договор, с който е бил сезиран арбитражният съд, е потребителски. Като постановено по неарбитражен спор атакуваното арбитражно решение е нищожно съгласно чл.47, ал.2 ЗМТА.

23. Вредите от осъществяване на действия от частния съдебен изпълнител, извън рамките на правомощията, предоставени му от закона, но извършени в качеството на частен съдебен изпълнител при и/или по повод дейността му, не са вреди настъпили извън професионалната му дейност. Задължителната застраховка на частния съдебен изпълнител покрива отговорността за причинените на страните, другите участници в изпълнителното производство и на всички трети лица имуществени и неимуществени вреди, настъпили вследствие на тези действия, ако не е налице някое от останалите ограничения в отговорността на застрахователя, предвидени в чл. 5 от Наредба № 2 от 06.02.2006 г. за задължителното застраховане на частните съдебни изпълнители.

чл. 25 ЗЧСИ

чл. 74 ЗЧСИ

чл. 2 и

чл. 3 от Наредба № 2 от 06.02.2006 г. за задължителното застраховане на частните съдебни изпълнители

Решение № 50025 от 19.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1905/2021 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков

Производството е по чл.290 от ГПК.

Образувано е по касационни жалби на „Кирстин“ ЕООД /н/ и И. Т. Ч. срещу решение № 10127 от 04.02.2021 г. по в.гр.д. № 1754/2019 г. на САС.

С решението в обжалваната от „Кирстин“ ЕООД /н/ част е потвърдено решение № 120 от 07.01.2019 г. по гр.д. № 12443/2017 г. на СГС, в частта, с която са отхвърлени предявените от „Кирстин“ ЕООД /н/ срещу „ДЗИ-Общо застраховане“ АД искове: за заплащане на сумата от 656 750 лв., обезщетение за претърпени имуществени вреди от действията на частен съдебен изпълнител И. Ч. по изп.д.№20127830400422, чиято професионална отговорност е застрахована със застрахователна полица № [номер] и за заплащане на сумата от 200 324.71 лв. мораторна лихва върху главницата за периода 27.09.2014 г. – 26.09.2017 г.

В касационната жалба са наведени доводи, че решението е неправилно, поради съществени нарушения на съдопроизводствените правила, неправилно приложение на материалния закон и необоснованост. Посочва се, че след като правилно и последователно е аргументирано наличието на всички елементи от фактическия състав, от който произтича деликтната отговорност на ЧСИ и при установено категорично манифестиране на това му качество спрямо участниците в изпълнителното производство и спрямо третите лица, съставът на САС, в нарушение на чл. 25 от ЗЧСИ и Наредба № 2/06.02.2006 г., на процесуалните правила и на правилата на формалната логика е освободил от отговорност застрахователното дружество с бланкетни и неаргументирани мотиви – че увреждащите действия не попадали в професионалната дейност на ЧСИ. В съдебно заседание поддържа жалбата по подробни съображения изложени в писмени бележки, като претендира присъждане на разноски.

И. Т. Ч. – ответник по предявения срещу него евентуален иск по чл. 74 от ЗЧСИ и трето лице помагач на страната на предпочитания ответник „ДЗИ-Общо застраховане“ АД обжалва решение № 10127 от 04.02.2021 г. по в.гр.д. № 1754/2019 г. на САС изцяло - както в частта му, с която след частична отмяна на решение № 120 от 07.01.2019 г. по гр.д. № 12443/2017 г. на СГС, е осъден на основание чл. 74 от ЗЧСИ да заплати на „Кирстин“ ЕООД /н/ сумата от 656 750 лв., обезщетение за претърпени имуществени вреди от действията му по изп. д. № 20127830400422, а на основание чл. 86, ал.1 от ЗЗД, сумата от 200 324.71 лв. мораторна лихва върху главницата за периода 27.09.2014 г. – 26.09.2017 г., така и в частта му, с която е потвърдено решение № 120 от 07.01.2019 г. по гр.д. № 12443/2017 г. на СГС, в частта, с която са отхвърлени предявените от „Кирстин“ ЕООД /н/ срещу „ДЗИ-Общо застраховане“ АД искове.

Посочва, че решението е недопустимо, тъй като исковете са предявени от синдика на „Кирстин“ ЕООД /н/ в негово лично качество, а не като представител на дружеството, а и спрямо ЧСИ липсва пасивна процесуална легитимация. Евентуално сочи, че решението е неправилно, тъй като въззивният съд е тълкувал разпоредбите на чл. 18, ал. 4 от ЗЧСИ, чл. 35 и чл. 38 от ЗОЗ в противоречие със закона и не е взел предвид, че специалните разпоредби на ЗЧСИ не ограничават дейността на ЧСИ, а предвиждат възможност за възлагане при всяко заложено имущество, което може да бъде предмет на договор за особен залог, респективно е имал право да действа като депозитар. Навежда доводи, че не е бил длъжен да проверява качеството на лицето, представило документи /още повече, че въззивният съд неправилно е приел, че договорът за поръчка е нищожен, тъй като всъщност е сключен от мним представител/, въз основа на които следва да се образува изпълнителен процес, нито е могъл да се основава на индиции за мнимо представителство на дружеството длъжник, при надлежно вписан в ТР органен представител на това дружество, а и не отговаря за материалната незаконосъобразност на изпълнението при наличието на редовни от външна страна документи, още повече, че ищецът не е претърпял вреда от изпълнението. Излага съображения, че изпращането на запорно съобщение до банка във форма, характерна за принудително изпълнение, не може да представлява

закононарушение, тъй като от значение е същността на акта, а не формата му. При условията на евентуалност сочи, че следва да бъде уважен предявения срещу предпочитания ответник иск, а не срещу ЧСИ. В съдебно заседание поддържа жалбата по подробни съображения изложени в писмени бележки, като претендира присъждане на разноски.

„Кирстин“ ЕООД /н/ навежда доводи за недопустимост на касационната жалба на И. Т. Ч., предвид неотстраняване в срок на нередовностите ѝ, евентуално за неоснователността ѝ.

„ДЗИ-Общо застраховане“ АД – ответник по главния иск и трето лице помагач на И. Т. Ч., излага съображения за неоснователност на жалбата на „Кирстин“ ЕООД /н/ и на жалбата на И. Т. Ч., в частта, с която се обжалва решението на САС, потвърждаващо решението на СГС, с което са отхвърлени исковете срещу застрахователя. Посочва, че вредите, които ищецът е претърпял от реализираното от ЧСИ процесуално незаконосъобразно принудително изпълнение, не са обхванати от покритието на задължителната застраховка на професионалната отговорност на ЧСИ, което следва от тълкуването на разпоредбите на чл.469, ал.3 от КЗ, чл.18, чл.19 и чл.25 от ЗЧСИ и чл.3 и чл.5 от Наредба №2 за задължителното застраховане на частните съдебни изпълнители. Навежда доводи, че липсва писмена претенция към застрахователя, предхождаща предявяване на иска, както изискват разпоредбите на чл.432, ал.1, вр. чл.380, ал.1 от КЗ, а и застрахователят не може да бъде задължен да отговаря над застрахователната сума, за която е сключено застраховката – в случая е уговорен лимит на отговорност в размер на 450 000 лв. Претендира присъждане на разноски.

„Полипро“ ООД - трето лице помагач на страната на ответника „ДЗИ-Общо Застраховане“ АД, не заявява становище.

С определение № 50682 от 08.12.2022 г. решението е допуснато до касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.3 от ГПК по въпроса: Обхванати ли са от покритието на задължителна застраховка на професионалната отговорност на ЧСИ вреди, които увреденото лице е претърпяло вследствие на реализирано от ЧСИ процесуално незаконосъобразно принудително изпълнение, изразяващо се в извършване от ЧСИ на действия извън рамките на правомощията, предоставени му от закона.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като прецени данните по делото и наведените от страните доводи, намира следното:

За да постанови обжалваното решение въззивният съд е приел, че предявеният иск срещу застрахователното дружество, предпочитан ответник /застраховало професионалната отговорност на ответника ЧСИ И. Ч./, е с правно основание чл.226, вр. чл.156, ал.1 от КЗ и чл.45 от ЗЗД, а предявеният иск срещу евентуалния ответник И. Ч. е с правно основание чл.74 от ЗЧСИ, вр. чл.45 от ЗЗД. Счел е, че спорни са въпросите дали е противоправно поведение на евентуалния ответник - физическо лице, в резултат на което да са произтекли вреди в претендирания в исковата молба размер и отговаря ли застрахователното дружество-главен ответник за тези вреди. Установил е, че по молба с посочен автор управителят на „Полипро“ ООД Н. Н. от 28.09.2012 г. до ЧСИ И. Ч., е образувано изп.д. № 422/2012 г., като към молбата има договор за поръчка с подписи за доверител с посочен същият автор и за довереник И. Ч. и заявление за вписване на пристъпване към изпълнение от 25.09.2012 г. Приел е, че в деня на образуване на изпълнителното дело е изпратено запорно съобщение до „ОББ“ АД за 823 112 лв., с което ѝ е наредено на основание чл.508, ал.3 от ГПК да внесе дължимите суми по сметка на ЧСИ и в платежното да посочи номера на изпълнителното дело, като на 02.10.2012 г. банката е превела на ЧСИ сумата от 656 750 лв., а на 03.10.2012 г. до ЦРОЗ е изпратено искане извлечение за вписани обстоятелства, съобщение до „Полипро“ ООД за липсата или наличие на публични задължения и съобщение до „Кирстин“ ЕООД за наложения запор и постъпилата сума.

Установил е също така, че на 04.10.2012 г. е постъпил отговор от ЦРОЗ с опис на заложеното имущество – вземания, представляващи всички постъпления по банковите сметки на „Кирстин“ ЕООД, като на 05.10.2012 г. ЧСИ е изготвил протокол и е превел сумата от 525 400 лв. на „Полипро“ ЕООД и на себе си – 19 872 лв. с посочено основание в платежното нареждане „възнаграждение по чл.18 за разпределение на постъпили суми по ЗОЗ“, а за периода 08.10.2012 г. - 07.11.2012 г., ЧСИ е подписал 23 разходни касови ордери за сумата от 5000 лева всеки в полза на „Полипро“ ООД. Приел е, че на 12.10.2012 г. е получен отговор от ОББ АД по чл.508 от ГПК на запорното съобщение. От вписванията в Търговския регистър по партидата на „Кирстин“ ЕООД е установил, че: 1. На 27.09.2012 г. е наложен запор на дружествени дялове като обезпечение на бъдещия иск по т.д.№127/2012 г. на ОС Търговище, който К. П., гражданин на ФР Германия предявява за установяване несъществуването на вписани в търговския регистър по партидата на „Кирстин“ ЕООД обстоятелства – прехвърлянето на 100% от дружествените дялове на стойност 5000 лв., съставляващи капитала на „Кирстин“ ЕООД от К. П. на К. А. З., вписване освобождаването на К. П. като съдружник и заличаването ѝ като управител и вписването на К. А. З. като едноличен собственик и управител на дружеството, на основание чл.537, ал.2, вр. чл.604 от ГПК, вр. чл.26, ал.2 от ЗЗД, съединен с иск по чл.26, ал.2 от ЗЗД за прогласяване нищожността на договор за прехвърляне на търговско предприятие от 25.07.2012 г. с нотариална заверка на подписите. 2. С решение от 08.07.2013 г. по т.д.№129/2012 г. по описа на ОС Търговище /обявено в търговския регистър на 21.04.2015 г./ е обявен за нищожен договор за прехвърляне на търговско предприятие, сключен на 25.07.2012 г. с нотариална заверка на подписите, по силата на който К. А. З. в качеството му на пълномощник на К. П. е продал лично на себе си дружествените ѝ дялове в „Кирстин“ ЕООД, представляващи 100% от капитала на дружеството, поради липса на представителна власт и съгласие, на основание чл.42, ал.2 от ЗЗД, вр. чл.26, ал.2 от ЗЗД и е признато за установено, по отношение на К. П., гражданин на ФР Германия, и „Кирстин“ ЕООД, че вписаните по партидата на „Кирстин“ ЕООД обстоятелства, а именно прехвърляне на 100 % от дружествените дялове, вписване заличаването на К. П., като едноличен собственик и управител на дружеството и вписването на К. А. З. като едноличен собственик и управител на дружеството са несъществуващи на основание чл.29 от ЗТР вр. чл.124, ал.1 от ГПК.

Изложил е съображения, че съгласно чл.38 от ЗОЗ в приложимата редакция към ДВ бр. 28.09.2012 г., депозитарят трябва да бъде счетоводител, като в ЗЧСИ, чл.18, ал.4, е предвидено, че по възлагане от заложния кредитор, частен съдебен изпълнител може да предаде заложеното имущество по реда на чл. 521 от ГПК, съответно да го продаде по реда на ЗОЗ или ГПК, като при продажба по реда на ЗОЗ той действа като депозитар и по този начин се предвижда изключение от императивното изискване на чл.38 от ЗОЗ. Посочил е обаче, че намесата на ЧСИ в изпълнението по ЗОЗ е само в определени случаи, а не за всякакъв вид изпълнение, тъй като съгласно чл.35 от ЗОЗ, когато залогодателят не окаже необходимото съдействие за изпълнение върху заложеното имущество или за запазването му, заложният кредитор въз основа на извлечение от регистъра за вписано обезпечение и за започване на изпълнението може да поиска от съдебния изпълнител предаването на заложеното имущество по реда на чл.521 от ГПК, но разпоредбата на чл.35, ал.1 от ЗОЗ се отнася до принудителното предаване само на движими вещи, с оглед изричното и недвусмислено препращане към разпоредбата на чл. 521 ГПК, която без съмнение обхваща само принудителното отнемане на движими вещи като изпълнителен способ /така Определение № 43 от 30.01.2013 г. на ВКС по т. д. № 729/2012 г., II т. о., ТК/. Приел е, че по делото не се установява нито липса на съдействие на залогодателя, нито особен залог на движима вещ, поради което ЧСИ не може да действа като депозитар, без да са налице законовите предпоставки, които при всички случаи следва да се тълкуват ограничително, доколкото са изключение от правилата за депозитаря, респективно е

намерил за основателно оплакването на ищеца, че ЧСИ въобще не е следвало да действа като депозитар в конкретния случай. Наред с това е изразил становище, че извършените от ЧСИ действия са процесуално незаконосъобразни по следните съображения: Законодателят предоставя на зложния кредитор да избере реда за осъществяване на продажбата, но му вменява задължението да полага грижата на добрия търговец и това задължение има и частният изпълнител, комуто с договор е възложено от зложния кредитор да изпълни.

Като не е проверил партията на „Кирстин“ ЕООД в Търговския регистър, по която е вписан заповест на дружествените дялове и е вписана обезпечителна заповест на ОС Търговище или е проверил, но не се е съобразил с индициите за мнимо представителство на дружеството, ответникът не е положил дължимата грижа на добрия търговец. Посочил е, че съгласно чл.32, ал.5 от ЗОЗ до извършване на публичната продажба зложният кредитор, който е пристъпил към изпълнение, може да поиска от съдебния или от публичния изпълнител предаване на зложното имущество въз основа на удостоверение за вписано пристъпване към изпълнение, но в случая към момента на образуване на „изпълнителното дело“ няма удостоверение, издадено от ЦРОЗ – то е от 03.10.2012 г. и е постъпило в кантората на ЧСИ на 04.10.2012 г. два дни, след като „ОББ АД“ вече е превело наличната по банковите сметки сума по изпълнителния заповест, наложен от ЧСИ. На следващо място е изтъкнал, че ответникът Ч. е бил едновременно и частен съдебен изпълнител с присъщите си публични функции, с които е натоварен от държавата, и довереник според мнимия мандат, даден от управителя на зложния кредитор, като на „ОББ“ АД е изпратено заповестно съобщение с реквизитите по ГПК – посочени са съответните норми от ГПК – чл. 507 и чл. 508, ЧСИ е забранил на банката да предава заповестите вещи и е наредил да преведе сумата, като от отговора на „ОББ“ АД от 12.10.2012 г. е видно, че банката е възприела изявлението на ЧСИ именно като направено в качеството му на частен съдебен изпълнител заповестно съобщение /в съобщението до длъжника и в заповестното съобщение до „ОББ“ АД са включени такси и разноски в размер на 23 112 лв. съгласно Тарифата за такси и разноски към ЗЧСИ/. Изразил е становище, че специалният спрямо ЗОЗ и ГПК, ЗЧСИ, който съгласно чл.1 урежда „организацията и правното положение на частните съдебни изпълнители“, изключва възможността изпълнението да се предприема едновременно и по реда на ЗОЗ, и по този на ГПК - когато изпълнението се извършва по реда на ЗОЗ, както е в конкретния случай, от разпоредбите на ГПК са приложими само чл.462 и чл.463 ГПК, уреждащи предявяването на разпределението и неговото обжалване, а в своите действия, позовавайки се едновременно и на ГПК, и на ЗОЗ, ЧСИ е действал неправомерно.

Приел е, че освен, че е в явно противоречие с установеното в чл.18, ал.4 от ЗЧСИ правило, воденето на изпълнително производство без конкретизация на приложимия ред не позволява да се формулират достатъчно ясно и точно нито кои са необходимите документи, които страните и останалите участници в производството следва да представят, нито кои са действията, които следва да се предприемат /така и решение №231 от 10.01.2020 г. по гр.д.№3024/2019 на ВКС, ГК, Трето отделение/. Изразил е становище, че съгласно чл.37 от ЗОЗ зложният кредитор има право да продаде от свое име и за сметка на залогодателя зложното имущество след изтичането на две седмици от вписването, че е пристъпил към изпълнение, а в случая ЧСИ, действайки като частно лице - депозитар, е следвало да провери датата на вписване на пристъпване към изпълнение – 27.09.2012 г., преди да преведе получената от банката сума, а на още по-голямо основание той има това задължение, ако действа като лице, натоварено от държавата с публичноправни функции, каквото е твърдението му в рамките на настоящия процес. На следващо място е изтъкнал, че съгласно чл.36 от ЗОЗ в производството по принудително изпълнение залогодателят може да оспори вземането или зложното право по реда на чл.439 от Гражданския процесуален кодекс, а в протокола от 05.10.2012 г., съставен от

ЧСИ, е записано, че с оглед разпоредбата на чл.36 от ЗОЗ на залогодателя е дадена възможност да оспори вземането на заложенния кредитор, като надлежно е уведомен „Кирстин“ ЕООД чрез процесуалния му представител, но от наличното по изпълнителното дело пълномощно в полза на адвокат С. Р. М. не става ясно за какви действия е упълномощаването и пред какви органи, а и наред с това, в съобщението до „Кирстин“ ЕООД, адвокат М. над дата 05.10.2012 г. е написал „нямам възражение относно процедурата“ и се е подписал, но няма никакво изявление относно вземането или заложенното право, като едва на 25.10.2012 г., т.е. 20 дни след банковия превод от 525 400 лв. към „Полипро“ ООД по делото е постъпила декларация, подписана от К. А. З., с която потвърждава действията на адвокат М. и заявява, че няма възражения отново само срещу „процедурите, извършени от ЧСИ“, без изявление относно вземането или заложенното право.

Намерил е и, че „декларация“ за липса на публични задължения; „молба“ и „договор за поръчка“ между „Полипро“ ООД и И. Ч. не са подписани от Н. Н., като макар и да са основателни възраженията на ответниците, че ЧСИ прави проверка само от външна страна дали актът, подлежащ на изпълнение, е редовен, то в случая обаче договорът за поръчка е основанието, на което ЧСИ се счита овластен да събере вземането от името на заложенния кредитор и е съществена разликата със стандартната практика на съдебния изпълнител, при която делото се образува въз основа на изпълнителен лист, на която именно практика се позовава процесуалният представител на ответника - по делото няма доказателства, че към момента на приемането на мандата от ответника са били налице обстоятелства, които недвусмислено да показват, че договорът е подписан от управителя на дружеството. В този смисъл е достигнал до извод, че от доказателствата по делото се установява, че договор за поръчка въобще не е сключван, поради което и поради липсата на съгласие е нищожен, а като не се е уверил, че договорът за поръчка и молбата от 28.09.2012 г. са подписани от законния представител на заложенния кредитор, съдебният изпълнител е нарушил служебните си задължения и не е проявил грижата на добрия търговец, каквато се изисква от него като овластен от заложенния кредитор.

На следващо място е приел, че независимо дали ответникът е действал като депозитар или като орган, който съдейства на заложенния кредитор и съответно се прилага чл.41, ал.2 от ЗОЗ, според който разпределението подлежи на обжалване пред районния съд по местожителството на залогодателя в 7-дневен срок от обявяването му в съответния регистър или чл. 462 и чл. 463 от ГПК, сумите е следвало да бъдат предадени на кредитора едва след влизане в сила на разпределението, а в случая сумата по банков път е преведена на 05.10.2012 г., преди да изтече двуседмичният срок от вписването на пристъпване към изпълнение, както и срокът за подаване на възражения. В този смисъл и предвид установеното: поемане на функциите на депозитар, без да има право, изпращане на запорно съобщение до банката във форма, характерна за принудителното изпълнение, неспазване на двуседмичния срок по чл.37 от ЗОЗ, недаване на възможност за възражение, е намерил, че са налице противоправни действия в причинна връзка с настъпилата за дружеството имуществена вреда /с доказан размер/, като вината на основание чл.45, ал.2 от ЗЗД се предполага, а липсата ѝ не е доказана. Счел е за основателно възражението на застрахователното дружество, че тези неправомерни действия не са застрахован риск, тъй като са извън професионалната дейност като ЧСИ – И. Ч. е действал извън рамките на предоставените му от ЗЧСИ правомощия, въз основа на договор за поръчка, без който за него не би възникнала отговорност на друго правно основание, като е налице изключен риск по смисъла на т. 4.9. от Общите условия към застрахователната полица.

По изложените съображения е достигнал до извод, че исковете срещу евентуалния ответник следва да бъдат уважени в заявените размери, както за главница ведно със законната лихва от предявяване на иска до деня на плащането, така и за мораторна лихва за периода 27.09.2014 г. - 26.09.2017 г., а възражението за погасяване по давност, е

неоснователно, тъй като предявяването на исковете от синдика като представител на дружеството е само уточнение на исквата молба, която е подадена на 29.09.2017 г., т.е. по-малко от пет години след първия ден, в който е настъпила вредата – 05.10.2012 г. с банковите преводи от ЧСИ, а претенцията за лихва е за три години преди завеждане на иска.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване.

Съгласно разпоредбите на чл.2, ал.1 и ал.2 от ЗЧСИ, частният съдебен изпълнител е лице, на което държавата възлага принудителното изпълнение на частни притезания, като може да му възложи и събирането на публични вземания, а съгласно чл.18 от ЗЧСИ, частният съдебен изпълнител може да извършва и други, посочени в цитираната разпоредба действия. При изпълнение на възложените му правомощия частният съдебен изпълнител е длъжен да спазва Конституцията и законите на Република България и да изпълнява честно, добросъвестно и безпристрастно професионалните си задължения /чл.14, ал.1 и чл.13, ал.3 от ЗЧСИ/. За виновно неизпълнение на задълженията си по закона и устава на Камарата на ЧСИ частният съдебен изпълнител носи дисциплинарна отговорност по реда на глава IV от ЗЧСИ, а за вредите, които неправомерно е причинил при изпълнение на дейността си - имуществена отговорност. Имуштествената отговорност е регламентирана в разпоредбата на чл.441 от ГПК, като частният съдебен изпълнител отговаря при условията на чл.45 от ЗЗД за вредите, причинени от процесуално незаконосъобразно принудително изпълнение. В съответствие с посочения общ принцип е и нормата на чл.74 от ЗЧСИ, съгласно която частният съдебен изпълнител отговаря за вредите, които неправомерно е причинил при изпълнение на своята дейност, като не съществува спор, че по своя характер отговорността е деликтна и се реализира при наличие на незаконосъобразно процесуално действие или бездействие при изпълнение на дейността му. Независимо дали е извършил действия, които не е имал право да извърши /такива, които са извън предвидените в закона, вкл. и когато за тях се носи наказателна отговорност/ или е имал право да извърши, но предвидените в закона хипотези и предпоставки за извършването им не са били налице, или пък е бездействал, когато законът е повелявал да осъществи съответното действие, релевантно за отговорността на частният съдебен изпълнител е обстоятелството, че действията/бездействията са осъществени в качеството му на частен съдебен изпълнител при или по повод на тази професионална дейност и от тях са настъпили вреди.

От друга страна разпоредбата на чл.25, ал.1 от ЗЧСИ вменява в задължение на частния съдебен изпълнител да сключи договор за застраховка за времето на своята дейност за вредите, които могат да настъпят вследствие на виновно неизпълнение на неговите задължения, като съобразно чл.25, ал.2 от ЗЧСИ министърът на правосъдието издава наредба за общите условия, минималната застрахователна сума, реда и срока за извършване на посоченото задължително застраховане. Съгласно разпоредбите на чл.2, чл.3, чл.13 и чл.4 от Наредба №2 от 06.02.2006 г. за задължителното застраховане на частните съдебни изпълнители /издадена в изпълнение на чл.25, ал.2 от ЗЧСИ/, целта на наредбата е да гарантира реализирането на имуществената отговорност на частния съдебен изпълнител за вреди, настъпили вследствие на виновно неизпълнение на неговите задължения. Задължителната застраховка на частния съдебен изпълнител покрива отговорността за причинените на страните, другите участници в изпълнителното производство и на всички трети лица имуществени и неимуществени вреди, настъпили вследствие на виновно неизпълнение на неговите задължения, като застрахователно събитие при застраховка „Професионална отговорност на частен съдебен изпълнител“ е извършването на вредоносно действие или вредоносно бездействие. Ограниченията на отговорността на застрахователя по задължителната застраховка не могат да надхвърлят ограниченията на отговорността на частния съдебен изпълнител и застрахователят отговаря за вредите до размера на застрахователната сума, за която е сключена

застраховката, стига да не е налице, някое от ограниченията в отговорността на застрахователя, изчерпателно и императивно уредени в чл.5 от Наредбата. С посочената разпоредба е регламентирано, че застраховката не покрива изплащането на обезщетение за вреди, произтичащи от: 1. косвени загуби; 2. форсмажорни обстоятелства, като земетресение, буря, наводнение, военни действия, бунт, революция, въстание, военен преврат, узурпиране на властта, размирици, стачка, локаут, тероризъм; 3. пряко или косвено действие на йонизираща радиация или радиационно замърсяване; 4. неправомерно използване на запалими или взривни материали; 5. действия на застрахования извън професионалната му дейност като частен съдебен изпълнител; 6. глоби, неустойки и други обезщетения, дължими от частния съдебен изпълнител по силата на договор извън обхвата на отговорността му по ЗЗД; 7. непозволено увреждане на служители и/или работници на частния съдебен изпълнител.

Вредите от осъществяване на действия от частния съдебен изпълнител, извън рамките на правомощията, предоставени му от закона, но извършени в качеството на частен съдебен изпълнител при и/или по повод дейността му, не са вреди настъпили извън професионалната му дейност.

С оглед изложеното задължителната застраховка на частния съдебен изпълнител покрива отговорността за причинените на страните, другите участници в изпълнителното производство и на всички трети лица имуществени и неимуществени вреди, настъпили вследствие на тези действия, ако не е налице някое от останалите ограничения в отговорността на застрахователя, предвидени в чл.5 от Наредба №2 от 06.02.2006 г. за задължителното застраховане на частните съдебни изпълнители.

По същество на касационните жалби:

Решението на въззивния съд е постановено в съответствие с очертания от дружеството ищец /още в исковата молба изрично е посочено, че за дружеството е налице правен интерес да предяви процесните искове и е поискано осъждане в полза на дружеството/, чрез наведените фактически твърдения, възражения и отправените до съда искания, предмет на делото /известното противоречие относно лицето, предявяващо исковете, доколкото изобщо е било налично, е своевременно отстранено, респективно е била отстранена нередовността на исковата молба и то считано от деня на подаването ѝ/, поради което не се установява наличие на поддържаната от касатора И. Т. Ч. недопустимост на решението.

Неоснователни са и наведените в касационната жалба на И. Т. Ч. основания за неправилност на решението.

Действащото в процесния период законодателство /до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр.105/2016 г., в сила от 30.12.2016 г./, предвижда, че намесата на ЧСИ в изпълнението по ЗОЗ е само в определени случаи – за предаване на заложено имущество - движими вещи и за тяхната продажба по реда на ЗОЗ или по реда на ГПК, а не за всякакъв вид изпълнение. Предаването на заложено имущество по реда на чл.521, ал.1 от ГПК, което се отнема принудително и се предава на вискателя /чл.35, ал.1 от ЗОЗ и чл.18, ал.4 от ЗЧСИ/, представлява изпълнение на притезание за предаване на движими вещи /в този смисъл разясненията, дадени в т.1 от ТР №1/2015 от 10.07.2018 г. по т.д.№1/2015 г. на ОСГТК на ВКС/. Предаването на движими вещи, може да се осъществи въз основа на извлечението от регистъра, в което е вписано пристъпване към изпълнение спрямо началния залогодател или въз основа на издадена срещу последния заповед за изпълнение по чл.417, т.4 от ГПК и изпълнителен лист за предаване на вещта/те, а ЧСИ може да осъществи продажбата им по реда на ЗОЗ /само в който случай ЧСИ има правата и задълженията на депозитар - чл.18, ал.4 от ЗЧСИ/ или по реда на ГПК. Извън посочените случаи, до изменение на разпоредбата на чл.10, ал.2 от ЗОЗ /ДВ бр.105/2016 г./, законът не предвижда правомощие на ЧСИ да образува изпълнително дело /и да осъществява действия/ въз основа на извлечение от съответния регистър за вписано пристъпване към

изпълнение, вкл. и при събиране от заложен кредитор на парично вземане, възложено му за събиране по силата на чл.44а, ал.2 от ЗОЗ с посоченото вписване. При липса на установяване на заложеното вземане със сила на пресъдено нещо и издаден изпълнителен лист, ЧСИ също няма правомощие да образува изпълнително дело, за да осъществи изпълнителни действия по събиране на вземането, възложено за събиране на заложен кредитор „Полипро“ ООД. В този смисъл в случая ЧСИ не е имал право да образува изпълнително производство и да осъществява каквито и да е било действия по събиране на вземането, възложено за събиране на заложен кредитор - нито по реда на ЗОЗ, нито по реда на ГПК. Образувайки изпълнително производство въз основа на заявление за вписване на пристъпване към изпълнение по отношение на заложеното вземане, поемайки функции на депозитар и изпращайки заповестно съобщение до третото задължено лице, във форма, характерна за принудителното изпълнение по реда на ГПК /и изобщо извършвайки действия, които не е имал право да извърши в конкретната хипотеза/, И. Т. Ч. в качеството си на ЧСИ, е осъществил противоправни действия, от които за „Кирстин“ ЕООД са настъпили имуществени вреди. След получаване на заповестното съобщение, третото задължено лице /„ОББ“ АД/, е превело от сметката на „Кирстин“ ЕООД по сметка на ЧСИ сумата от 656 750 лв., част от която впоследствие ЧСИ е превел по сметка на третото лице помагач и заложен кредитор „Полипро“ ООД /525 400 лв./, а остатъкът от 19 872 лв. ЧСИ е превел по своя сметка като възнаграждение за осъществените действия.

При наличните по делото данни, че „ОББ“ АД е било уведомено за образуването на производство по иск по чл.29 от ЗТР за установяване несъществуване на вписани обстоятелства – вписване на К. З. като едноличен собственик и управител на „Кирстин“ ЕООД и за наложен заповест върху дружествените дялове на това дружество, поради и което е отказало на лицето К. З. да се разпорежда със средствата по банковата сметка на дружество при неколкостепените опити за това, единствената причина за превеждане на средствата от тази сметка по сметка на ЧСИ, е изпратеното заповестно съобщение по образуването от ЧСИ изпълнително дело. От друга страна с оглед направеното от третото лице помагач „Полипро“ ООД, чрез управителя му, извънсъдебно признание /при разпитите на последния по ДП 165/2021 г. на ОД МВР Т., което признание кореспондира с останалите обстоятелства, установени по делото и не изхожда от интересите на третото лице – помагач, тъй като признанието е неизгодно за него/, се установява, че между „Полипро“ ООД и „Кирстин“ ЕООД не са съществували каквито и да е било правоотношения, вкл. такива във връзка със сключен между тях договор, изпълнението на които да е било обезпечено с особен залог върху вземания на „Кирстин“ ЕООД към „ОББ“ АД. В този смисъл намаляването на актива на имуществото на „Кирстин“ ЕООД със сумата от 656 750 лв., не е вследствие погасяването на съществуващ материално правен дълг, а е настъпило поради посочените противоправни действия на И. Т. Ч., осъществени от него в качеството му на ЧСИ при изпълнение на професионалната му дейност. Предвид изложеното, останалите наведени от И. Т. Ч. основания за неправилност на въззивното решение /свързани с твърденията за липса на задължение на ЧСИ да проверява качеството на лицето, представило документи и за значението на вписания в ТР органен представител на „Кирстен“ ЕООД/ са ирелевантни, а ЧСИ дължи на „Кирстин“ ЕООД /н/ заплащане на посочената сума от 656 750 лв., както и сумата от 200 324.71 лв., лихва за забава за период от три години преди подаване на исковата молба.

С оглед отговора на правния въпрос, установените по делото противоправни действия на ответника И. Т. Ч. и наличието на сключена при действието на КЗ /отм./ задължителна застраховка с предпочитания ответник /покриваща отговорността на частния съдебен изпълнител за причинените на страните, другите участници в изпълнителното производство и на всички трети лица имуществени и неимуществени вреди, настъпили вследствие на действия на ЧСИ през процесния период, вкл. такива, които са извън рамките на правомощията, предоставени му от закона, но извършени в качеството на

частен съдебен изпълнител при и/или по повод дейността му/, касационната жалба на „Кирстин“ ЕООД /н/ е частично основателна, а доводите на „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД, относно покритието на задължителната застраховка на професионалната отговорност на ЧСИ и относно приложението на чл.432, ал.1, вр. чл.380, ал.1 от КЗ, не могат да бъдат споделени. Застрахователното дружество отговаря за причинените от ЧСИ вреди на „Кирстин“ ЕООД /отговорността на ЧСИ към посоченото дружество е деликтна и не произтича от сключен договор, както неправилно е приел въззивния съд/, но отговорността е до размера на застрахователната сума, за която е сключено застраховката – в случая е уговорен лимит на отговорност в размер на 450 000 лв.

Ето защо обжалваното решение се явява частично неправилно и следва да бъде отменено в частта, с която е потвърдено решение № 120 от 07.01.2019 г. по гр.д. № 12443/2017 г. на СГС, в частта отхвърляща иска на „Кирстин“ ЕООД /н/ срещу „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД за заплащане на сумата от 450 000 лв., обезщетение за претърпени имуществени вреди от действията на частен съдебен изпълнител И. Ч. по изп.д. № 20127830400422, чиято професионална отговорност е застрахована със застрахователна полица № [номер], като искът в посочения размер следва да бъде уважен, ведно със законната лихва от 27.09.2017 г. - датата на исковата молба до окончателното изплащане. В частта, с която е разгледан евентуалният иск срещу И. Т. Ч. за сумата от 450 000 лв., обезщетение за претърпени имуществени вреди от действията му по изп.д. № 20127830400422, решението на въззивния съд и първоинстанционното решение в съответната част следва да бъдат обезсилени, а евентуалният иск в тази част – оставен без разглеждане. В частта, с която е потвърдено решение № 120 от 07.01.2019 г. по гр.д. № 12443/2017 г. на СГС, в частта, с която са отхвърлени предявените от „Кирстин“ ЕООД /н/ срещу „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД искове: за заплащане на разликата от 450 000 лв. до сумата от 656 750 лв., обезщетение за претърпени имуществени вреди от действията на частен съдебен изпълнител И. Ч. по изп.д. № 20127830400422, чиято професионална отговорност е застрахована със застрахователна полица № [номер] и за заплащане на сумата от 200 324.71 лв. мораторна лихва върху главницата за периода 27.09.2014 г. – 26.09.2017 г., решението на въззивния съд следва да бъде оставено в сила. В сила следва да бъде оставено решението и в частта, с която след частична отмяна на решение № 120 от 07.01.2019 г. по гр.д. № 12443/2017 г. на СГС, И. Т. Ч. е осъден на основание чл.74 от ЗЧСИ да заплати на „Кирстин“ ЕООД /н/ разликата над сумата от 450 000 лв. до сумата от 656 750 лв., обезщетение за претърпени имуществени вреди от действията му по изп.д. № 20127830400422, ведно със законната лихва от 27.09.2017 г. до окончателното изплащане, а на основание чл.86, ал.1 от ЗЗД, сумата от 200 324.71 лв. мораторна лихва върху главницата за периода 27.09.2014 г. – 26.09.2017 г.

24. Постановеното от международен арбитражен съд със седалище на институцията /мястото на нейната регистрация/ в чужбина, но с уговорено в арбитражното споразумение място на арбитража на територията на Република България, решение представлява арбитражно решение, към което следва да бъдат прикрепени директно, без опосредяващи процедури, предвидените в националния правен ред на Република България последици относно непререшаемостта на спора и изпълняемостта на решението. Това арбитражно решение е местно арбитражно решение, по отношение на което се прилагат разпоредбите на ЗМТА, като същото следва да бъде зачетено и изпълнено, без да се провежда процедура по екзекватура.

чл. 51, ал.3 ЗМТА

Решение № 50052 от 31.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 2031/2021 г., I т. о., докладчик съдията Мадлена Желева

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Министерство на регионалното развитие и благоустройството/МРРБ/ срещу решение № 199 от 5.04.2021 г., поправено с решение № 559 от 2.08.2022 г., по в. т. д. № 2189/2020 г. на Софийски апелативен съд, ТО, 13 състав. С него е потвърдено решение № 1537 от 23.09.2015 г., поправено с решение № 121 от 15.01.2016 г., по т. д. № 2045/2014 г. на Софийски градски съд, ТО, VI-1 състав, с което е отхвърлен предявеният от касатора срещу „Трансстрой- Варна“ АД, [населено място] и „ГБС инфраструктурно строителство“ АД, [населено място] иск с правно основание чл. 51 ЗМТА за признаване и допускане на изпълнението на решение от 19.06.2013 г. по арбитражно дело № 17985/GZ/МНМ на Международния арбитражен съд към Международната търговска камара (ICC), Париж.

В касационната жалба се поддържа, че обжалваното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Оспорва се извода на съда, че ищецът не е активно процесуално легитимиран по предявения иск. Касаторът твърди, че исковата молба е подадена от Министерство на регионалното развитие, понастоящем МРРБ, представлявано от Министъра на регионалното развитие, който е централен едноличен орган на изпълнителната власт, представляващ посоченото министерство. Изразява становище, че дори и да се приеме, че посоченият в исковата молба ищец – Министерство на регионалното развитие, представлявано от министъра на регионалното развитие, не е процесуално легитимирана страна, то съдът е следвало да извлече кой е ищецът по делото не от буквалния текст на исковата молба, а преди всичко от правоотношението, предмет на иска. Пзовава се на представляването на ищеца от пълномощник, от чието пълномощно е видно, че същият е надлежно упълномощен от Министъра на регионалното развитие и благоустройството да го представлява по заведени срещу Държавата, Министъра на регионалното развитие и благоустройството и МРРБ дела. Касационният жалбоподател излага доводи, че съдът на основание чл. 129, ал. 2 вр. ал. 1 ГПК е дължал изясняване на въпроса кой е ищец по иска. Счита, че подписването на исковата молба от Министъра на регионалното развитие сочи на недвусмислената му воля за предявяване на иска.

Ответниците по касационната жалба „Трансстрой-Варна“ АД и „ГБС инфраструктурно строителство“ АД оспорват жалбата. Изразяват становище, че МРРБ не е легитимирано да иска признаване и допускане на изпълнението на арбитражното решение от 19.06.2013 г. по арб. д. № 17985/GZ/МНМ на Международния арбитражен съд към Международната търговска камара (ICC), Париж, тъй като не е било страна по арбитражното производство – такъв бил Министърът на регионалното развитие и благоустройството, поради което предявеният иск е недопустим и производството по него подлежи на прекратяване. Поддържат, че заключението на съда, че не следва да се допуска изпълнение на арбитражното решение поради липсата на активна материалноправна легитимация на ищеца МРРБ е правилно по вече изложените съображения.

С определение № 50088 от 10.02.2023 г. по настоящото дело касационното обжалване на въззивното решение е допуснато на основание чл. 280, ал. 2, пр. 2 ГПК за проверка на допустимостта му.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

Производството по т. д. № 2045/2014 г. на Софийски градски съд, ТО, VI-1 състав е

било образувано по иск на Министерството на регионалното развитие, понастоящем с наименование Министерство на регионалното развитие и благоустройството /МРРБ/, срещу Консорциум „Трансстрой/ГБС“, „Трансстрой-Варна“ АД и „ГБС инфраструктурно строителство“ АД за признаване и допускане на изпълнението на решение от 19.06.2013 г. по арбитражно дело № 17985/GZ/МНМ на Международния арбитражен съд към Международната търговска камара (ICC), Париж. В исковата молба се твърди, че с посоченото решение са отхвърлени исканията на ищците искът да бъде изменен, като вместо Министъра на регионалното развитие и благоустройството ответник по делото да бъде МРРБ; поради липса на арбитражна компетентност спрямо Министъра на регионалното развитие и благоустройството арбитражният съд е приел, че не е компетентен да реши делото и е осъдил ответниците солидарно да заплатят на Министъра на регионалното развитие и благоустройството сумата от 22 500 щатски долара разноски за арбитраж и сумата от 28 559, 25 лв. с ДДС юридически и други разноски. Изложено е, че с покана изх. № 11-00-234/26.08.2013 г. ответниците са поканени да заплатят доброволно дължимите съгласно постановеното решение суми, но плащания по сметката на министерството не постъпили. С влязло в сила определение от 11.11.2014 г. производството по делото в частта по иска срещу Консорциум „Трансстрой/ГБС“ е прекратено, тъй като консорциумът не е юридическо лице.

За да отхвърли предявения от МРРБ иск с правно основание чл. 51 ЗМТА вр. чл. 3 от Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения /Нюйоркската конвенция/ за признаване и допускане на изпълнението на процесното арбитражно решение, Софийски градски съд е счел, че не са налице условията на чл. IV от Конвенцията, тъй като ищецът не е представил оригинал или препис от арбитражното споразумение на български език. Изтъкнал е, че дори и при представянето на посочените документи, искът би подлежал на отхвърляне, тъй като страна в арбитражното производство е бил Министърът на регионалното развитие и на същия са присъдени направените в производството разноски.

За да потвърди първоинстанционния акт с обжалваното въззивно решение, Софийски апелативен съд е приел, че признаването и изпълнението на чуждестранно арбитражно решение на територията на Република България е обусловено от изпълнение на изискванията, установени в чл. IV и чл. V от Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения, ратифицирана от Република България през 1961 г. при съответно приложение на чл. 118 - 122 КМЧП, в т. ч. и на чл. 117 с оглед препращането по чл. 120, ал. 2 КМЧП.

Въззивният съд е констатирал, че в съответствие с чл. IV от Нюйоркската конвенция ищецът е представил с исковата молба надлежно заверен препис на арбитражното решение, а в изпълнение на указанията на въззивната инстанция и надлежно заверени копия на английски език на договор № [номер] от 12.05.05 г., ведно с ОУ на FIDIC за договора за строителни работи, с надлежен превод на български език, както и на договор № [номер] от 12.05.05 г., ведно с ОУ на FIDIC за договора за строителни работи, с надлежен превод на български език, в които се съдържа арбитражната клауза.

Съставът на апелативния съд е споделил извода на първоинстанционния съд за липсата на активна материалноправна легитимация на МРРБ. Изтъкнал е, че в случая, страна по арбитражното производство е Министърът на регионалното развитие и благоустройство, а не МРРБ, което министерство изрично е заявило, че не желае да встъпи по делото. Констатирал е, че арбитражното производство се е развило между Консорциум „Трансстрой-ГБС“, „Трансстрой-Варна“ АД и „ГБС Инфраструктурно строителство“ АД, от една страна и Министъра на регионалното развитие и благоустройство, от друга; с оглед липсата на арбитражно споразумение с арбитражното решение е постановено, че арбитражният съд не е компетентен да реши делото и консорциумът и двете юридически лица са осъдени да заплатят на Министъра на

регионалното развитие и благоустройството направените по делото разноси. Въззивният съд е посочил, че съгласно чл. 42, ал. 1 и ал. 2 от Закона за администрацията министерството е администрацията, която подпомага дейността на министъра, като юридическо лице на бюджетна издръжка, а министърът е централен орган на изпълнителна власт със собствени властнически правомощия /чл. 19, ал. 2, т. 4 ЗА/. В този смисъл е счел, че се касае за различни правни субекти, разполагащи със собствена процесуална легитимация, и предявеният от министерството като трето за спора по арбитражното производство лице иск за признаване и допускане на изпълнението на постановеното арбитражно решение следва да бъде отхвърлен.

Софийски апелативен съд е изложил и съображения, че признаването и изпълнението на арбитражното решение би противоречало на чл. V, т. 2, б. „б“ от Нюйоркската конвенция, тъй като би довело до нарушаване на обществения ни ред. В тази връзка е изразил разбиране, че признаването и изпълнението на арбитражното решение противоречи на регламентацията в законодателството ни, че МРРБ и Министърът на регионалното развитие и благоустройството са различни правни субекти, разполагащи със собствена процесуална легитимация.

По допустимостта на въззивното решение, настоящият съдебен състав приема следното:

Предявилото иска по чл. 51, ал. 3 ЗМТА министерство – Министерство на регионалното развитие с наименование понастоящем Министерство на регионалното развитие и благоустройството/МРРБ/ като юридическо лице е процесуално правоспособно по смисъла на чл. 27 ГПК и разполага с процесуална легитимация да бъде ищец в исковия граждански процес. Според регламентацията в чл. 42 ЗА министерството е администрация, която подпомага дейността на министъра; то е юридическо лице на бюджетна издръжка, чието общо ръководство се осъществява от съответния министър и се представлява от министъра или от овластено от него длъжностно лице. Съгласно чл. 108 КРБ и чл. 25 ЗА министърът е централен едноличен орган на изпълнителната власт със специална компетентност и ръководи отделното министерство. Министърът като орган на изпълнителната власт няма гражданска правосубектност, съответно процесуална правоспособност по смисъла на чл. 27 ГПК, както и собствен бюджет. В този смисъл и при съобразяване на поисканата от МРРБ екзекватура на арбитражното решение следва да се приеме, че в случая са налице абсолютните предпоставки за съществуването на правото на иск – правосубектност на ищеца и надлежна процесуална легитимация на същия. Неоснователни са и доводите на касатора за ненадлежно упражняване на правото на иск, тъй като исковата молба е нередовна. Исковата молба отговаря на изискванията на чл. 127 ГПК, като не поражда съмнение кой е предявил иска, а именно посоченото министерство, представлявано от ръководещия го министър. По изложените съображения доводите на страните за недопустимост на предявения иск се явяват неоснователни.

Независимо от изложеното, настоящият състав намира, че предявеният иск по чл. 51, ал. 3 ЗМТА е недопустим.

С решение № 60065 от 1.07.2021 г. на ВКС по т. д. № 2883/2019 г., II т. о. е прието, че по отношение на влизането в сила и допускането на изпълнение на арбитражно решение, постановено от международен арбитражен съд със седалище на институцията /мястото на нейната регистрация/ в чужбина в арбитражно производство, проведено на територията на Република България при изрична уговорка, че мястото на арбитража е в [населено място], се прилагат разпоредбите на Закона за международния търговски арбитраж, а не на Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения /Нюйоркската конвенция/, приета на 17.12.1958 г. и ратифицирана от България с Указ № 284 на Пленума на НС от 08.07.1961 г. /Изв., бр. 57 от 18.07.1961 г./. Съгласно чл. 1 от Нюйоркската конвенция същата се прилага относно признаването и изпълнението на арбитражни решения, постановени на територията на държава, различна от държавата, в

която се иска признаването и изпълнението на решенията, по спорове, страни по които могат да бъдат както физически, така и юридически лица, както и за арбитражни решения, които не се смятат за национални решения в тази държава, в която се иска тяхното признаване и изпълнение. Под признаване на чуждестранно решение конвенцията има предвид зачитане на силата на пресъдено нещо, а под изпълнение – допускане на принудително изпълнение на чуждестранното арбитражно решение. Според чл. 1, ал. 1 ЗМТА този закон се прилага за международния търговски арбитраж, основан на арбитражно споразумение, когато мястото на арбитража е на територията на Република България. При изрично посочване в арбитражната клауза, че мястото на арбитража е в [населено място], Република България, страните подчиняват арбитражното решение на Закона за международния търговски арбитраж. В цитираният акт на ВКС, както и в решение № 91/26.07.2019 г. по т. д. № 251/2019 г. на ВКС, ТК, II т. о. е изяснено, че мястото на арбитража предопределя приложимия към него закон – законът на държавата, в която е мястото на арбитража, който ще е приложим, както по отношение на контрола при иск за отмяна на неговото решение, така и относно последиците на арбитражното решение. В горепосочената хипотеза постановеното от международен арбитражен съд със седалище на институцията /мястото на нейната регистрация/ в чужбина, но с уговорено в арбитражното споразумение място на арбитража на територията на Република България, решение представлява арбитражно решение, към което следва да бъдат прикрепени директно, без опосредяващи процедури, предвидените в националния правен ред на Република България последици относно непререшаемостта на спора и изпълняемостта на решението. С връчването на арбитражното решение то влиза в сила, става задължително за страните и подлежи на принудително изпълнение – чл. 41, ал. 3, изр. 3 ЗМТА.

В настоящата хипотеза първоинстанционният съд е постановил недопустимо решение, без да съобрази, че предявеният иск по чл. 51, ал. 3 ЗМТА е с предмет признаване и допускане изпълнението на територията на Република България на решение, постановено от Международния арбитражен съд към Международната търговска камара, Париж, в арбитражно производство, проведено на територията на Република България, а именно в [населено място], при изрична уговорка, че мястото на арбитража е България – чл. 67.3 от Общите условия на FIDIC и Условията на конкретната кандидатура, представляващи част от процесните договори. Това арбитражно решение е местно арбитражно решение, по отношение на което се прилагат разпоредбите на ЗМТА, като същото следва да бъде зачетено и изпълнено, без да се провежда процедура по екзекватура. Влязлото в сила местно арбитражно решение подлежи на принудително изпълнение, като изпълнителен лист въз основа на същото се издава по молба на заинтересованата страна от окръжния съд, в района на който е постоянният адрес или седалището на длъжника /чл. 41, ал. 3 вр. чл. 51, ал. 1 ЗМТА и чл. 404, т. 1 ГПК/. Поради това то не може да бъде допустим предмет на иска по чл. 51, ал. 3 ЗМТА. При тези данни въззивният съд не е осъществил дължимата проверка за допустимост на обжалваното решение, която съгласно задължителните разяснения в ТР № 1/2013 от 09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС предхожда решаването на спора по същество от въззивната инстанция. Потвърждавайки решението на Софийски градски съд, вместо да го обезсили, въззивният съд също е постановил недопустимо решение.

По изложените съображения решението на Софийски апелативен съд и потвърденото с него решение на първоинстанционния съд се явяват недопустими, поради което следва да бъдат обезсилени на основание чл. 293, ал. 4 вр. чл. 270 ГПК, а производството – прекратено.

25. Изискването за размера на шрифта на договора за потребителски кредит следва да се преценява според носителя, на който е сключен договорът. Възможните конверсии при изготвяне на договора на електронен носител и при отпечатването му

хартия не следва да се преценяват като обстоятелства, дерогиращи изискването за размер на шрифта на договора не по-малък от 12 съгласно чл. 10, ал. 1 от Закона за потребителския кредит /ЗПК/. При преценката за размера на шрифта на договор, сключен на хартиен носител, изследването следва да се извърши върху хартиения документ, без математическо закръгляне на резултата от измерването.

чл. 10, ал. 1 ЗПК

Решение № 50084 от 9.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 875/2022 г., I т. о., докладчик съдията Тотка Калчева

Производството е по чл.288 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на А. Г. А., [населено място], срещу решение № 42/26.01.2022 г. по в.т.д. № 762/2021 г. на Пловдивски апелативен съд, с което, след отмяна на решение № 260172/23.04.2021 г. по т.д. № 351/2020 г. на Пловдивски окръжен съд, е признато за установено по реда на чл.422 ГПК вземането на „Юробанк България“ АД, [населено място], срещу А. Г. А., произтичащо от договор за потребителски кредит № [номер] /12.04.2017 г., в общ размер на 43 932,20 лв., от които: сума от 36 862,41 лв., представляваща главница, ведно със законната лихва, считано от 05.06.2019 г. до окончателното плащане на вземането; сума от 4753,25 лв. – договорна възнаградителна лихва за периода от 12.01.2018 г. до 19.04.2019 г.; сума от 2138,42 лв. – мораторна лихва за периода от 12.01.2018 г. до 26.05.2019г.; сума от 178,12 лв. – такси за периода от 12.01.2018 г. до 26.05.2019 г., за които суми са издадени заповед за незабавно изпълнение по чл.417 ГПК № 5082/06.06.2019 г. и изпълнителен лист по ч.гр.д. № 9386/2019 г. на Пловдивски районен съд.

Касаторът поддържа, решението е постановено в нарушение на нормите на чл.10, ал.1; чл.11, ал.1, т.9 и чл.14, ал.1 и 2 ЗПК, поради което договорът за кредит е недействителен, а въззивният съд неправилно е уважил исковата претенция. Въвежда и довод, че искът е предявен на договорно основание и не следва да се уважава и за вземането за главницата. Претендира разносните за производството.

Ответникът оспорва жалбата, като възразява, че обжалваното решение съответства на приложимия материален закон. Моли да му се присъдят разносните за касационната инстанция.

С определение № 50315/10.05.2023 г. ВКС допусна касационно обжалване на въззивното решение на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК по въпроса за предпоставките за прилагане на разпоредбата на чл.10, ал.1 ЗПК.

Върховният касационен съд, Търговско отделение констатира следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел за безспорно, че между страните по спора съществува облигационно правоотношение, произтичащо от договор за потребителски кредит № [номер] /12.04.2017 г. Във връзка с въведеното от ответника възражение относно недействителността на договора на основание чл.22, вр. чл.10, ал.1 ЗПК поради неспазен размер на текстовата част на шрифта, решаващият съдебен състав е съобразил Директива 2008/48/ЕО и практиката на СЕС и е приел, че липсва противоречие между въведеното с чл.10, ал.1 ЗПК изискване всички елементи от договора да се представят с еднакъв по вид, формат и размер шрифт – не по – малък от 12, и разрешенията, дадени с директивата. Съобразил е основното и допълнително заключение на съдебно – техническата експертиза, според което размерът на шрифта на текстовата част на договора навсякъде е 11,6, като при съвременните методи на отпечатване чрез компютър съществува възможност размерът на изображението да се промени при отпечатването, но това не се забелязва с просто око, както и че в някои софтуерни продукти няма възможност в момента, в който се форматира текстът, да се

избере число, различно от половин единица. С оглед на това въззивният съд, изтъквайки, че размер 12 е доста условен, както и изхождайки от математическите правила, според които 11,6 се отнася към 12, е достигнал до извода, че правилото на чл.10, ал.1 ЗПК относно размера на шрифта е спазено. В допълнение е отбелязал, че съществуват обективни обстоятелства, които могат да доведат до намаляване на шрифта, които не могат да се вменят във вина на банката при изпълнение на задължението за отпечатване на договора в определения от закона шрифт по смисъла на общото правило на чл.81, ал.1 ЗЗД, въпреки че банката следва да положи грижата на добрия търговец при изпълнение на задълженията си. Въззивният съд е приел за неоснователни и възраженията на ответника за недействителност на договора и на останалите заявени от касатора основания – за нарушения по чл.11, ал.1, т.9 и т.10 и чл.14, ал.1 и 2 ЗПК.

Съобразявайки, че кредитът е обявен от банката за предсрочно изискуем на 19.04.2019 г., както и заключението на съдебно – счетоводната експертиза, решаващият състав е заключил, че задълженията на ответника по договора за кредит са в размер на сумата от 36 862,41 лв. – главница, сумата от 4753,25 лв. – възнаградителна лихва от 12.01.2018 г. до 19.04.2019 г., както и сумата от 2138,41 лв. – дължими мораторни лихви по чл.9 от договора от 12.01.2018 г. до 26.05.2019 г.

По въпроса, по който е допуснато касационното обжалване на въззивното решение, е формирана практика на ВКС, в която е прието, че при нарушение на изискването на чл.10, ал.1 ЗПК относно шрифта договорът за кредит е недействителен съгласно чл.22 ЗПК и потребителят връща само чистата стойност на кредита без лихва или други разходи: решение № 50174/26.10.2022 г. по гр.д.№ 3855/2021 г. на IV г.о., решение № 50206/25.11.2022 г. по гр.д.№ 3578/2020 г. на III г.о., решение № 60186/28.11.2022 г. по т.д. № 1023/2020 г. на I т.о. и решение № 50162/10.01.2023 г. по т.д.№ 550/2022 г. на II т.о.

Настоящият състав на ВКС споделя тази практика на касационната инстанция по изложените в решенията съображения, а именно, че Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23.04.2008г. относно договорите за потребителски кредити предвижда (съображение 9 от преамбюла), че за държавите – членки възниква ограничение да запазят или въвеждат различни национални норми, само доколкото съществуват хармонизирани с директивата разпоредби. Според чл.10, пар.1 от директивата договорите за потребителски кредит следва да се изготвят на хартиен или друг траен носител, като националните правила уреждат действителността на сключването на договорите за кредит. С Определение на Съда на Европейския съюз по дело C-535/2020 е дадено тълкуване в смисъл, че чл.10, пар.2 и чл.22, пар.1 от Директива 2008/48/ЕО допускат национална правна уредба, която налага всички елементи на договор за потребителски кредит да бъдат представени с еднакъв по вид, формат и размер шрифт – не по-малък от 12.

Изводът, който се налага е, че въведеното в чл.10, ал.1 ЗПК изискване за размера на шрифта, както и последицата при неспазването му – недействителност на договора, съответстват на правото на Европейския съюз.

В контекста на настоящия спор и според формираните изводи на въззивния съд дадените разрешения следва да се допълнят, че изискването за размера на шрифта на договора следва да се преценява според носителя, на който е сключен договорът. Възможните конверсии при изготвяне на договора на електронен носител и при отпечатването му хартия не следва да се преценяват като обстоятелства, дерогиращи изискването за размер на шрифта на договора не по-малък от 12 съгласно чл.10, ал.1 ЗПК. При преценката за размера на шрифта на договор, сключен на хартиен носител, изследването следва да се извърши върху хартиения документ, без математическо закръгляне на резултата от измерването.

По същество на касационната жалба.

Предвид отговора на правния въпрос, по който бе допуснато касационно обжалване,

въззивното решение е постановено в нарушение на материалния закон. Неправилни са изводите на решаващия състав, че съществуващите обективни обстоятелства – промяна на размера на изображението след отпечатването и невъзможността при форматиране на текста на електронно устройство да се избере за размер на шрифта число, различно от половин единица, не могат да се вменят във вина на банката. Полагането на грижата на добрия търговец, както е посочил и въззивният съд, изисква съобразяване на всички обстоятелства, които са относими към въведените от закона изисквания. Математическото закръгляне на измерения размер на шрифт от 11.6 към 12 не съответства на законовото правило, според което размерът на шрифта следва да е не по-малък от 12, а съобразенията, че тази разликата в размера е незначителна, не са относими при прилагане на императивното законово правило. По делото е установено от заключението на вещото лице, че в текста на договора, отпечатан на хартия, е използван безсерифен шрифт от типа на „Калибри“ с размер от 11,6 pt – според стандартната единица за мярка на големината на шрифта, използвана в печатната индустрия. Нарушаването на нормата на чл.10, ал.1 ЗПК има за последица недействителност на целия договор за кредит съгласно чл.22 ЗПК, поради което не следва да се обсъждат останалите основания за недействителност на договора. Същите касаят изменението на възнаградителните лихви и уведомяването на кредитополучателя за тях, докато по силата на чл.23 ЗПК при недействителност на договора потребителят връща единствено чистата стойност на кредита без лихва или други разходи.

На основание чл.293, ал.1 ГПК въззивното решение следва да се отмени и да се постанови ново решение, с което да се отхвърлят претенциите за установяване съществуването на вземания за възнаградителни и мораторни лихви, както и за разноски. Въззивното решение в частта, с която е признато за установено съществуването на вземане на банката за непогасената главница в размер на 35048,75 лв. следва да се остави в сила, а в останалата част до 36862,41 лв. – да се отхвърли. Сумата на главницата е определена като от предоставената сума от 40000 лв. се приспадат всички направени плащания в размер на 4951,25 лв.

26. Застрахователят по задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, уредена в Кодекса за застраховането /КЗ/ в сила от 01.01.2016 г., покрива отговорността за вреди, търпени от водача на моторното превозно средство, за което е сключена застраховката, които са настъпили в резултат на внезапна техническа повреда на превозното средство и на действия на пътник в автомобила, освен ако се докаже, че е налице виновно противоправно поведение на водача, което е причинило настъпването на застрахователното събитие и вредите.

чл. 432, ал. 1 КЗ

Решение № 50098 от 12.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1294/2022 г., II т. о., докладчик съдията Зорница Хайдукова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на ищеца Т. Г. Г. срещу решение № 35 от 07.02.2022г. по гр.д. № 646/2021г. по описа на Апелативен съд – Варна, с което е потвърдено решение № 281/17.08.2021г. по гр.д. № 882/2020г. по описа на ОС – Варна, с което са отхвърлени предявените от ищеца Т. Г. Г. срещу ответника „Застрахователно акционерно дружество „ОЗК – застраховане“ АД искове с правно основание чл. 432, ал.1 КЗ за осъждане на ответника да заплати на ищеца сумата 50 000 лева, представляваща обезщетение за търпени неимуществени вреди, и сумата 190,60 лева, представляваща обезщетение за търпени от ищеца имуществени вреди (направени разходи за лечение),

причинени на ищеца при произшествие, настъпило на 16.02.2017г., в [населено място], на пътния участък между изхода от автомагистрала Хемус и връзката му с [улица], по време на движение на управлявания от ищеца лек автомобил „марка“ с рег. [рег.номер на МПС] - взривно възпламеняване и пожар в превозното средство, вследствие внезапна техническа повреда в газовата уредба на автомобила, чийто собственик - С. П. Г., е имала валидна към момента на настъпване на застрахователното събитие застраховка „Гражданска отговорност“, сключена по застрахователна полица № [номер] с ответното дружество „Застрахователно акционерно дружество „ОЗК – застраховане“ АД, както и обезщетение за забава в определянето и изплащането на застрахователното обезщетение в размер на законната лихва върху главницата 50 000 лв., считано от 17.04.2018г. до окончателното ѝ плащане, като неоснователни.

Касаторът поддържа, че обжалваното решение е неправилно предвид постановяването му в нарушение на закона и съдебната практика по приложението му. Излага, че фактите по делото са безспорно установени, а именно, че процесният инцидент и търпени от ищеца вреди настъпват в резултат на внезапна и непредвидима техническа неизправност на автомобила, от една страна, и поведението на пътник в автомобила – В. Г., от друга. Оспорва като необосновани и противни на закона решаващите изводи на въззивния съд, че ищецът няма право на претендираното застрахователно обезщетение, защото е нарушил правила за пожарна безопасност, без да са посочени конкретни такива, и защото не е упражнил контрол над пътуващия в колата пътник. Излага, че по делото не са събрани никакви доказателства, че ищецът като водач на автомобила е знаел, че има техническа повреда в автомобила и изтичане на газ, за да предприеме каквито и да е действия в тази насока. Сочи, че наличието на мирис на газ е нормално при зареждане на автомобила, поради което са били отворени прозорците за проветряване, след което не е имало мирис на газ, а и вещите лица са потвърдили, че към този мирис се привиква и може да не е усетен от водача и пътника в автомобила. Оспорва като нелогични и противни на закона и изводите на въззивния съд, че ищецът е следвало да осъществява надзор и контрол над действията на пътник в автомобила, изразяващи се в запалване на цигара. Поддържа, че съдебният акт е постановен в нарушение на задължителната съдебна практика по Постановление 4/30.10.1975г. на Пленума на ВКС, както и в противоречие на цитираната с жалбата практика по постановени по реда на чл. 290 ГПК решения на ВКС. По изложените доводи моли въззивното решение да бъде отменено и постановено друго, с което исковете да бъдат уважени в пълния предявен размер.

Ответникът по касация, „Застрахователно акционерно дружество „ОЗК – Застраховане“, оспорва касационната жалба като неоснователна. Поддържа, че въззивното решение е правилно по подробно изложените към същото мотиви. Сочи, че ищецът е управлявал застрахования автомобил, поради което се явява лице, под чийто надзор се е намирала вещта, като е проявил груба небрежност и е нарушил елементарни противопожарни правила – не е спрял автомобила, за да провери има ли техническа повреда с оглед установения мирис на газ, както и не е попречил на пътника в автомобила да запали цигара. Оспорва като необосновани доводите на касатора за неправилност на въззивното решение предвид непосочването на конкретна правна норма, която е нарушена от водача, с доводи, че непозволеното увреждане може да се състои както в нарушение на конкретна правна норма, така и в нарушение на общото правило да не се вреди другиму. Сочи, че с поведението си ищецът е нарушил нормата на чл. 11, ал. 1, вр. чл. 10, т. 10, б. „в“ ППЗДвП, като не е спрял автомобила при наличието на техническа повреда. Излага, че дори да бъде осъден да заплати претендираното обезщетение на основание чл. 500, ал. 1, т. 2 КЗ би имал право на регрес за платеното срещу ищеца като водач на автомобила, защото не е спрял и не е взел мерки за отстраняване на възникналата по време на движение на автомобила повреда. При условията на евентуалност сочи, че вредите са настъпили в резултат на действия на пътник в автомобила и /или свойствата на самата

вещ, което според него отново изключва правото на ищеца на обезщетение за търпените вреди по застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. По тези доводи моли обжалваното решение да бъде потвърдено, евентуално при неговата отмяна да бъдат разгледани поддържаните възражения за съпричиняване на вредоносния резултат от ищеца и независимо извършителство от страна на пътника В. Г.

Третите лица помагачи С. П. Г. и В. И. Г. в проведеното пред ВКС о.с.з. заявяват, че не оспорват касационната жалба и считат същата за основателна.

С определение № 50287 от 06.06.2023г. по т. д. № 1294/2022г. ВКС, ТК, състав на Второ отделение, на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК е допуснал касационно обжалване на въззивното решение по въпроса: „Застрахователят по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, уредена в КЗ в сила от 01.01.2016г., покрива ли отговорността за вреди, търпени от водача на моторното превозно средство, които са настъпили в резултат на внезапна техническа повреда на превозното средство и на действия на пътник в автомобила?“

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като обсъди релевираните от страните доводи и прецени данните по делото, приема следното:

За да постанови обжалвания резултат, въззивният съд е приел, че предвид разпоредбата на чл. 477, ал.1 КЗ обект на застраховане по задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите е гражданската отговорност на застрахованите физически и юридически лица за причинените от тях на трети лица имуществени и неимуществени вреди, свързани с притежаването и/или използването на моторни превозни средства, за които застрахованите отговарят съгласно българското законодателство. Счел е, че покритият застрахователен риск при застраховка "Гражданска отговорност" включва не само опасността от възникване на задължение за поправяне на вредите, причинени от деликт в резултат на виновно и противоправно деяние съгласно чл. 45 ЗЗД, но и при възникнала безвиновна отговорност съгласно чл. 49 ЗЗД в резултат на чужди противоправни деяния, както и при отговорност по чл. 50 ЗЗД в резултат на вреди от вещи. Изтъкнал е, че отговорността по чл. 50 ЗЗД се свързва със задължението да се упражнява надзор върху вещта, което се изразява в нейното наблюдение и полагане на грижа с оглед на управлението и употребата ѝ. Посочил е, че е възможно вещта при причиняване на деликта да е била под надзора на друго лице – упражняван непосредствено или чрез трети правен субект, в който случай, както изрично е предвидено в чл. 50 ЗЗД, то, заедно със собственика, отговаря солидарно към пострадалия. Подчертал е, че с оглед функционалния характер на застрахователната отговорност, обект на застраховане е и гражданската отговорност на застрахования за причинените от него на трети лица вреди, свързани с използване на застрахованото МПС и които са резултат не само на поведението на водача на МПС, но и тези, които са причинени от самата вещ, от нейното състояние, характер /чл. 50 ЗЗД/.

При тези правни изводи въззивният съд е приел, че ищецът Г. в качеството си на лице, което към момента на настъпване на произшествието на законно основание е извършвал фактически действия по управлението на моторното превозно средство, има качеството застрахован по смисъла на чл. 477, ал. 2 КЗ. Изложил е, че съгласно разпоредбата на чл. 477, ал. 3 КЗ за трети лица по ал. 1 се смятат всички увредени лица с изключение на лицето, което отговаря за причинените вреди. Обосновал е извод, че качеството на лице по ал. 2 на чл. 477 КЗ не изключва възможността то да има качеството и на лице по ал. 3 на чл. 477 КЗ, но само ако пострадалият водач няма вина за настъпилото ПТП. В тази насока се е позовал и на нормата на чл. 494, т. 1 КЗ, която според въззивния съд изключва пострадалият при ПТП водач на увреждащото МПС от кръга на лицата, имащи право на обезщетение по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, в случай че има вина за настъпване на произшествието. Подчертал е, че вината в гражданското право следва да бъде възприемана не като субективно отношение,

а като неполагане на дължимата грижа според един абстрактен модел – поведението на определена категория лица (напр. добрия стопанин, добрия работник и др.) с оглед естеството на дейността и условията за извършването ѝ. Въззивният съд е счел, че от заключението на вещите лица по допуснатата в първоинстанционното производство СПАТЕ се установява, че управляваният от ищеца автомобил е имал допълнително монтирана газова уредба с вместимост 50 литра, което изменение в конструкцията е било отразено в свидетелството за регистрация, част I, както и че към датата на произшествието автомобилът е преминал годишен технически преглед, в протокола за който е отбелязано, че бутилката е в техническа изправност до 12.10.2017г. Възприел е извода на вещите лица, че монтажът на бутилката и тръбопровода не съответстват на техническите изисквания за регистрация, тъй като е допусната употреба на съда под налягане без налично аварийно отвеждане извън автомобила при пропуск на газ и присъединяването на тръбопровод извън обезопасяващата кутия при сондата на бутилката, което е довело до навлизане на изпуснатата газ в купето на автомобила, вместо извеждане извън него. Посочил е, че изводът на вещите лица досежно причината за възникване на пожара във вътрешния обем на автомобила е категоричен, а именно: съчетанието между пропуск на газ при зареждане на автомобилната газова уредба и възпроизвеждането на открит пламък в купето на автомобила при запалване на цигара от пътника В. Г. Позовал се е на заключението на вещите лица, съобразно което обичайно мирисът на газ в автомобила след зареждане се дължи на навлизане на газ в обема на купето през врати, прозорци или през отдушните клапи на багажното отделение, като водачът е следвало да установи дали след проветряване миризмата се възстановява в затворения обем. Изложил е, че техническите правила за пожарна безопасност не са били спазени, тъй като при наличие на мирис на газ в купето и след проветряването, водачът е следвало незабавно да преустанови движението на автомобила. Счел е за недопустимо боравенето с открит огън в купето, тъй като било нормално да се предположи, че това би могло да доведе до пожар или експлозия. При кредитиране на заключението по СПАТЕ въззивният съд е приел, че произшествието не се дължи единствено на недостатъци на самата вещ, които са били налични към момента, в който жалбоподателят е установил държане върху вещта, нито на обстоятелства, за които отговорността може да бъде възложена на собственика на МПС. Счел е, че причина за пожара във вътрешния обем на автомобила е съчетанието между пропуска на газ при зареждане на автомобилната газова уредба, резултат от внезапно възникнала след зареждане на бутилката техническа неизправност на тръбопроводите към резервоара за състен нефтен газ, разположен в задната част на автомобила, и възпроизвеждането на открит пламък в купето на автомобила при запалване на цигара от пътника В. Г. Подчертал е, че при тези данни следва да се приеме, че водачът Г., под чиито надзор се е намирал автомобилът, не е положил необходимата грижа за вещта, изключваща възможността да бъдат причинени вреди при нейната употреба. Посочил е, че неспазването на техническите правила за безопасност се изразява както в това, че не е преустановил движението на автомобила, въпреки усетената и след проветряването миризма на газ, така и в това, че е допуснал седящата до него пътничка да възпроизведе открит огън в купето, в непосредствена близост до бензиностанцията и въпреки наличието на миризма на газ. Обобщил е, че е налице проявена небрежност от страна на ищеца в качеството му на водач на автомобила, в резултат на която е настъпило произшествието. Допълнил е, че дори да се приеме, че вредите са настъпили в резултат на вещта и отговорността е изцяло по чл. 50 от ЗЗД, то като лице, под чийто надзор се намира вещта и при липса на основание за ангажиране отговорността на собственика, отговорен за вредите ще бъде водачът, което изключва възможността същият да претендира вреди като трето увредено лице. По тези мотиви, въззивният съд е приел, че ищецът Г. не е трето увредено лице по смисъла на чл. 478, ал. 2 КЗ, а е застраховано лице и по общата разпоредба на чл. 494, т.1 от КЗ не му се дължи обезщетение. Посочил е, че отговорност за

собственика, респективно за лицето под чиито надзор се намира вещта, не би възникнала единствено в случаите на непреодолима сила, за наличието на каквато не може да се направи извод от събраните доказателства, а и при такъв случай, с оглед функционалния характер на отговорността по застраховката „Гражданска отговорност“, застрахователят също не би отговарял. Подчертал е, че именно поради тези причини, в Кодекса за застраховане е уредена и застраховката „Злополука“, покриваща рискове свързани с живота, здравето или телесната цялост на физическото лице, настъпили в резултат на злополука, при наличието на която жалбоподателят като водач на автомобила би имал право на обезщетение.

При тези правни изводи е счел предявените иски по чл. 432, ал. 1 КЗ за неоснователни и потвърдил първоинстанционното решение.

По релевиращия материалноправен въпрос:

Съобразно нормата на чл. 477, ал. 1 КЗ обект на застраховане по задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите е гражданската отговорност на застрахованите физически и юридически лица за причинените от тях на трети лица имуществени и неимуществени вреди, свързани с притежаването и/или използването на моторни превозни средства, за които застрахованите отговарят съгласно българското законодателство или законодателството на държавата, в която е настъпила вредата.

С ал. 2 на същата законова разпоредба като застраховани лица са посочени собственикът, ползвателят и държателят на моторното превозно средство, за което е налице валидно сключен застрахователен договор, както и всяко лице, което извършва фактически действия по управлението или ползването на моторното превозно средство на законно основание.

Предвид нормата на ал. 3 на чл. 477 КЗ за трети лица по ал. 1 на същата законова разпоредба се смятат всички увредени лица с изключение на лицето, което отговаря за причинените вреди.

Горната законова уредба налага извода, че водачът на моторно превозно средство, за което е сключена задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, независимо, че отговаря на дефиницията за застраховано лице по ал. 2 на чл. 477 КЗ, би могъл да бъде и трето лице по смисъла на ал. 1 на същата законова разпоредба и да има право на застрахователно обезщетение за търпени от него вреди, свързани с притежаването и/или използването на застрахованото моторно превозно средство, когато не отговаря за причиняването на вредите.

Този правен извод следва и от разпоредбата на чл. 494, т. 1 КЗ, която изключва от застрахователното покритие, дължимо от застрахователя по задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, вредите, претърпени от виновния водач на моторното превозно средство.

В този смисъл е и даденото тълкуване на отменената, но аналогична, уредба на отговорността на застрахователя по договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите по чл. 275, ал. 3 КЗ/обн. ДВ бр. 103/23.12.2005г. и отм. ДВ бр. 102/29.12.2015г./ с т. 8 на Тълкувателно решение № 1 от 23.12.2015г. по т.д. 1/2014г. по описа на ОСТК на ВКС, съобразно което всяко лице, извън делинквента, се явява трето лице по смисъла на цитираната разпоредба и като пострадало от деликт разполага с правото на пряк иск срещу застрахователя.

С постановеното по реда на чл. 290 ГПК решение № 60038 от 30.06.2021г. по т.д. 654/2020г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, е даден отговор на поставения правен въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, в смисъл, че пострадалият при ПТП водач на увреждащото МПС е изключен от кръга на лицата, имащи право на обезщетение по застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, в случай че вината за настъпване на произшествието е негова. В случай че отговорността за настъпване на застрахователното събитие е на друго застраховано лице от кръга на лицата по чл. 257, ал.

2 КЗ (отм.), то увреденият/пострадалият водач има качеството на трето лице по смисъла на чл. 257, ал. 3 КЗ (отм.) и има право на застрахователно обезщетение по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Дадените разрешения с цитирания тълкувателен акт и практика по постановено по реда на чл. 290 ГПК решение на ВКС, макар и по отменен закон – КЗ от 2005г., предвид възприетото аналогично нормативно разрешение в чл. 477 КЗ и чл. 257 КЗ/отм./, са актуални и по отношение на действащата законова уредба по КЗ от 2015г. в сила от 01.01.2016г. и като съответни на смисъла на последния действащ закон изцяло се възприемат от настоящия състав на съда.

По тези мотиви и по поставения правен въпрос следва да бъде отговорено, че застрахователят по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, уредена в КЗ в сила от 01.01.2016г., покрива отговорността за вреди, търпени от водача на моторното превозно средство, за което е сключена застраховката, които са настъпили в резултат на внезапна техническа повреда на превозното средство и на действия на пътник в автомобила, освен ако се докаже, че е налице виновно противоправно поведение на водача, което е причинило настъпването на застрахователното събитие и вредите.

По основателността на касационната жалба:

Въззивното решение е валидно и допустимо, но неправилно по поддържаните с касационната жалба доводи.

Въззивната инстанция правилно е приела, че макар ищецът да притежава качеството на лице по ал. 2 на чл. 477 КЗ, това не изключва възможността той да има качеството и на лице по ал. 3 на чл. 477 КЗ, но само ако няма вина за настъпилия застрахователен риск.

Въззивният съд обосновано е установил, позовавайки се на приетото и неоспорено от страните заключение на вещите лица по допуснатата в първоинстанционното производство СПАТЕ, че управляваният от ищеца автомобил е имал допълнително монтирана газова уредба с вместимост 50 литра, което изменение в конструкцията е било отразено в свидетелството за регистрация, част I, както и че към датата на произшествието автомобилът е преминал годишен технически преглед, в протокола за който е отбелязано, че бутилката е в техническа изправност до 12.10.2017г. Правилно е възприел извода на вещите лица, че монтажът на бутилката и тръбопровода не съответстват на техническите изисквания за регистрация, тъй като е допусната употреба на съда под налягане без налично аварийно отвеждане извън автомобила при пропуск на газ и присъединяването на тръбопровод извън обезопасяващата кутия при сондата на бутилката, което е довело до навлизане на изпуснатата газ в купето на автомобила, вместо извеждане извън него. Обосновано е възприел и извода на вещите лица досежно причината за възникване на пожара във вътрешния обем на автомобила, а именно: съчетанието между пропуски на газ при зареждане на автомобилната газова уредба, резултат от внезапно възникнала след зареждане на бутилката техническа неизправност на тръбопроводите към резервоара за съгъстен нефтен газ, разположен в задната част на автомобила, и възпроизвеждането на открит пламък в купето на автомобила при запалване на цигара от пътника В. Г.

При тези безспорни по делото факти, неправилно въззивният съд е приел, че водачът Г. не е трето лице по смисъла на чл. 477, ал. 1, вр. ал. 3 КЗ, защото не е положил необходимата грижа за вещта, изключваща възможността да бъдат причинени вреди при нейната употреба. Изводът си въззивният съд е обосновал с доводи, че неспазването на техническите правила за безопасност от страна на ищеца се изразява както в това, че не е преустановил движението на автомобила, въпреки усетената миризма на газ, така и в това, че е допуснал седящата до него пътничка да възпроизведе открит огън в купето, в непосредствена близост до бензиностанцията и въпреки наличието на миризма на газ.

Предвид дадения отговор на правния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, водачът на застрахования автомобил ще е трето лице по смисъла на ал. 1 на чл.

477 КЗ, освен ако не е причинил настъпилите вреди. В конкретния случай по делото не се установява никакво противоправно поведение на ищеца Г., което да се намира в причинна връзка с настъпилия пожар в купето на застрахования автомобил. Съобразно възприетия и от въззивния съд извод на вещите лица по приетата СПАТЕ пожарът е възникнал в резултат на изпускане на газ по причина на внезапна повреда на монтираната в автомобила газова уредба, която е притежавала скрити дефекти, които не могат да бъдат установени от обикновен оглед на уредбата от неспециалист. В този смисъл са дадените пояснения и при разпита на вещите лица в проведеното на 08.07.2021г. о.с.з. пред ОС – Варна, стр. 6 от протокола, а именно, че са необходими специални уреди и умения, за да се установи неправилното свързване на тръбопровода на газовата уредба. По делото липсват каквито и да е доказателства, че по времето на движение на автомобила, управляван от ищеца Г., в автомобила се е усещала миризма на газ. Единствено в приетото заключение по СПАТЕ е извършено позоваване на дадени показания от ищеца в досъдебно производство, че след зареждане на гориво на бензиностанция е усетил мирис в автомобила на газ, поради което е отворил прозорците, за да се проветри, както и че след като се е проветрило е запалил автомобила и е потеглил от бензиностанцията – л. 167 от преписката пред ОС – Варна. При разпита на вещите лица същите дават заключение, че проветряването на автомобила е била адекватна реакция на водача, тъй като често след зареждане на бензиностанция и при изправна газова бутилка в купето прониква газ – л. 9 от протокола. Вещото лице М. дава обяснения и че проветряването със сигурност е довело до намаляване на интензитета на мириса, както и че хората свикват с миризмата, а горивото се утаява обикновено на дъното на автомобила, поради което не може да се даде заключение, че след проветряването водачът е могъл и усетил миризма на гориво. Извод, че дори да не се усеща миризма може да има налична газ в автомобила е даден от вещото лице М. и на л. 5 от водения протокол за проведеното на 08.07.2021г. о.с.з. В този смисъл по делото липсват каквито и да е данни за налично у водача на застрахования автомобил знание, че е налице техническа повреда на автомобила, съобразно дефиницията на сочената от ответника разпоредба на чл. 10, ал. 1, т. 10, б. „в“ ППЗДвП, което изключва противоправността на поведението му да стартира и управлява автомобила.

Независимо от горно и на по-силно основание, съобразно даденото заключение от вещите лица, а и възприетото от въззивния съд от фактическа страна, обстоятелството, че автомобилът е бил в движение няма никаква причинна връзка с настъпилия пожар в автомобила – пожарът би настъпил и ако автомобилът е бил спрял с изключен двигател, поради което и дори да се приеме, както е сторил въззивният съд, че противоправно водачът на автомобила не е преустановил движението му, то това му поведение не се намира в причинна връзка с настъпилия пожар и вреди от същия, или водачът не е лице, причинило вредите по смисъла на чл. 477, ал. 3 КЗ.

Не почиват на нормативната уредба и изводите на въззивния съд, че ищецът като водач на автомобила е имал задължение и/или възможност да забрани на пълнолетен пътник в автомобила да запали цигара. Въззивният съд и не сочи законова разпоредба, вменяваща на водача задължение или право в този смисъл, поради което и поведението на ищеца, изразяващо се в бездействие – непредотвратяване запалването на цигара от пълнолетен пътник в автомобила, не може да бъде счетено за противоправно, а оттам и за деликтно, намиращо се във връзка с настъпилия пожар. Отделно и по вече изложените мотиви, не се установява водачът да е знаел за теч на газ и наличието на натрупан газ в автомобила към момента на запалване на цигарата от пътника, поради което и изискване на подобно поведение от него е правно необосновано.

По тези мотиви и предвид липсата на доказано противоправно поведение на водача Г., което да се намира в причинна връзка с настъпилия риск – пожар в застрахования автомобил, същият се явява трето лице по смисъла на чл. 477, ал. 1, вр. ал. 3 КЗ и има право на застрахователно обезщетение за търпените от него вреди в резултат на

настъпилото застрахователно събитие.

Противни на дадения отговор на поставения въпрос са допълнително изложените от въззивния съд доводи, че дори да се приеме, че вредите са настъпили в резултат на вещта и отговорността е изцяло по чл. 50 ЗЗД, то като лице, под чийто надзор се намира вещта и при липса на основание за ангажиране отговорността на собственика, отговорен за вредите ще бъде водачът, което изключва възможността същият да претендира вреди като трето увредено лице. Уредбата на отговорността на застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите е специална и същата по подробно изложените от настоящия състав на съда мотиви признава правото на водача на застрахования автомобил, ако не е виновен за настъпилия застрахователен риск и търпени от него вреди, да претендира застрахователно обезщетение за последните, независимо, че застрахованият автомобил е бил под негово управление, и тази специална уредба следва да намери приложение при предявен пряк иск по чл. 432 КЗ.

Необосновано ответникът се позовава на разпоредбата на чл. 500, ал. 1, т. 2 КЗ като ползваща защита на от него теза. Нормата е продължение на установените с чл. 477, ал. 3 КЗ и чл. 494, т. 1 КЗ правила и намира приложение само в хипотеза на виновно противоправно поведение на водача, каквото по вече изложените доводи на съда не се установява в процесния случай във връзка с настъпилия застрахователен риск – пожар в купето на застрахования автомобил в резултат на техническа повреда и открит огън, запален от пътник в автомобила.

Неоснователни са и възраженията на ответника, че отговорността му не може да бъде ангажирана, доколкото причина за настъпване на пожара е не само техническата неизправност на газовата бутилка в застрахования автомобил, а и действията на трето лице – пътника В. Г. Дори да се приеме, че действията на последната представляват деликт – противоправно виновно деяние, което настоящият съд предвид предмета на сезирания го спор няма да обсъжда, то доколкото законът – чл. 53 ЗЗД, изрично предвижда, че ако нарушението е причинено от неколцина, те отговарят солидарно, ответникът като застраховал отговорността на собственика на процесния автомобил за настъпили вреди от инсталация на автомобила, от техническа неизправност на автомобила и от автомобила като вещ - чл. 493, ал. 2, т. 3, т. 5 и т. 7 КЗ, отговаря спрямо увредения ищец за търпените от него вреди в пълния им обем. В този смисъл е константната практика на ВКС, включително по постановените по реда на чл. 290 ГПК решение № 52 от 28.05.2019г. по т.д. 1497/2018г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, решение № 121 от 18.09.2014г. по т.д. 2859/2013г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, решение № 37 от 01.09.2015г. по т.д. 1070/2014г. по описа на ВКС, ТК, II ТО, и решение № 192 от 02.11.2017г. по т.д. 416/2017г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, която настоящият състав изцяло споделя и съобразно която предвид регламентираната в чл. 53 ЗЗД солидарна отговорност на причинителите на вредата, застрахователят по гражданската отговорност на един от делинквентите не отговаря спрямо увреденото лице солидарно с останалите делинквенти или техните застрахователи, но предвид функционалната обусловеност на прякото право от деликтното, застрахователят по застраховка "Гражданска отговорност" отговаря по отношение на увредения в обема, в който отговаря застрахованият при него делинквент - за всички вреди за целия им размер, като отговорността на застрахователя е лимитирана единствено от застрахователната сума по договора за застраховка, а не се определя съобразно приноса за увреждането на застрахования при него делинквент.

Че застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, сключена със собственика на процесния автомобил, покрива настъпилия риск не е спорно между страните, а и пряко следва от цитираните разпоредби на чл. 493, ал. 2, т. 3, т. 5 и т. 7 КЗ, а изложените от въззивния съд мотиви в обратен смисъл, включително с позоваване на невъведени твърдения за непреодолима сила и риск „злополука“, са противни на закона.

По гореизложените доводи на съда ищецът Т. Г. е трето лице по смисъла на чл. 477,

ал. 1, вр. ал. 3 КЗ и има право на иск срещу ответника „Застрахователно акционерно дружество „ОЗК – застраховане“ АД, сключил договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите със собственика - застрахователна полица № [номер], за причинените му вреди при процесното произшествие, настъпило на 16.02.2017г., в [населено място], на пътния участък между изхода от автомагистрала Хемус и връзката му с [улица], по време на движение на управлявания от ищеца лек автомобил „марка“ с рег. [рег.номер на МПС] - взривно възпламеняване и пожар в превозното средство, вследствие внезапна техническа повреда в газовата уредба на автомобила.

Като е приел противното, въззивният съд е постановил неправилен съдебен акт, който следва да бъде отменен на основание чл. 293, ал. 2 ГПК.

С писмения отговор на исковата молба ответникът е релевирал възражения за недоказаност на вредите; за липса на причинна връзка между очертаните в исковата молба вреди и реализирания застрахователен риск; за прекомерност на претендираното обезщетение; за съпричиняване на вредоносния резултат от ищеца предвид поведението му, изразяващо се в скачане в движение от горящия автомобил, вместо да преустанови движението на автомобила, по които възражения не са се произнесли нито първата, нито въззивната инстанция с оглед формирания извод за липсата на материална легитимация на ищеца да претендира присъждане на застрахователно обезщетение по предявения пряк иск по чл. 432 КЗ, включително не са обсъдени събираните във връзка с тях доказателства. За спазване правото на защита на страните и на основание чл. 293, ал. 3 ГПК делото трябва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на Апелативен съд – Варна, като при новото разглеждане на делото въззивната инстанция следва да обсъди всички събрани относими и допустими доказателства във връзка със спорните във въззивното производство факти и обстоятелства, своевременно релевираните възражения от ответника и доводите на страните във връзка с гореочертаните, заявени в срок възражения от ответника, по които е недопустимо да се произнася за първи път касационната инстанция.

27. Погрешната преценка на цедента, че вземането му е станало предсрочно изискуемо не се отразява на предмета на договора за цесия, нито на нейния транслативен ефект. За да породи договорът за цесия своите правни последици, достатъчно е прехвърленото вземане да е индивидуализирано по основание и размер. Прехвърлянето на право, което не е изискуемо, е действително, съответно настъпването на изискуемостта не обуславя годността на вземането да бъде предмет на договор за цесия.

чл. 417 ГПК

чл. 422, ал. 1 ГПК

Решение № 50103 от 12.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1970/2022 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова

Производството е по реда на чл.290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на „Банка ДСК“ АД, конституирана в хода на производството като правоприемник на „ОТП Факторинг България“ ЕАД, срещу решение №586 от 09.05.2022г. по в.гр.д.№144/2022г. на Пловдивски окръжен съд. С него е потвърдено решение №262389/21.10.2021г. по гр.д.№4809/2020г. на Пловдивски районен съд, XXI гр.с., с което са отхвърлени осъдителните искове на „ОТП Факторинг България“ ЕАД против Е. К. З. за присъждане на сумите от: 9 073,18 лева – главница по вноски с падежи 25.05.2015г. – 26.06.2019г. по договор за кредит за текущо потребление от 26.06.2009г., сключен с „Банка ДСК“ ЕАД, прехвърлени на „ОТП Факторинг България“

ЕООД с договор за цесия от 12.07.2012г.; 1021,72 лева – договорна лихва за периода 25.05.2017г. – 26.06.2019г. и 2058,01 лева – наказателна лихва за периода 30.04.2017г. – 05.05.2020г., ведно със законната лихва върху главницата, считано от постъпване на исковата молба в съда – 05.05.2020г. до окончателното погасяване.

Касаторът поддържа, че в противоречие с изразената от страните воля, въззивният съд е счел, че прехвърлените с договора за цесия от 12.07.2012г. вземания на „Банка ДСК“ ЕАД срещу ответника Е. З. са тези по обезсилените впоследствие заповед за изпълнение и изпълнителен лист, издадени на 18.10.2011г., тъй като в приемо - предавателния протокол от 17.07.2012г. към договора за цесия са посочени главница, лихви и разноси, съвпадащи по размер с тези по заповедта за изпълнение и изпълнителния лист. Твърди, че видно от изразената в договора за цесия воля на страните, от „Банка ДСК“ ЕАД, като цедент, в полза на „ОТП Факторинг България“ ЕАД, са били прехвърлени вземанията срещу длъжника Е. К. З. по договора за кредит, а не тези, присъдени с обезсилените след цесията изпълнителни титули. Също изтъква, че съгласно волята на страните по договора за цесия липсата на валиден изпълнителен титул за вземането е основание за разваляне на договора от страна на цесионера, а не води до неговата нищожност. Поддържа, че в противоречие със задължителната практика на ВКС въззивният съд неправилно е приел, че договорът за цесия е невалиден поради липса на предмет, тъй като били прехвърлени вземания, формирани на основание предсрочна изискуемост, която не била обявена на длъжника. Изтъква, че съдът не е взел предвид, че основаниято на вземането е договорът за кредит, а не настъпването на изискуемостта /предсрочна или краен падеж/, която няма отношение към неговото възникване и съществуване, съответно към годността му да бъде прехвърляно като предмет на договор за цесия. С оглед на това моли обжалваното въззивно решение да бъде отменено като неправилно и предявените икове да бъдат уважени.

Ответникът по касация Е. К. З. не изразява становище по касационната жалба.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл.290 ал.2 от ГПК приема следното:

За да потвърди първоинстанционното решение, въззивният съд е установил, че на 26.06.2009г. между „Банка ДСК“ ЕАД и Е. К. З. е сключен Договор за кредит за текущо потребление, ведно с Общи условия и погасителен план, с който е предвидена възможност за настъпване на предсрочна изискуемост в отношенията между страните по отношение на заетата сума в цялост. Установил е също, че в полза на кредитора „Банка ДСК“ ЕАД е била издадена Заповед №11971/14.10.2011г. по чл.417 от ГПК от 14.10.2011г. по ч.гр.д.№17835/2011г. на ПРС и изпълнителен лист от 18.10.2011г. за сумите от: 14 582,11 лева – главница по договора; 5 352,54 лева – лихва за периода 25.01.2010г. – 13.10.2011г., ведно със законната лихва върху главницата от 13.10.2011г. до погасяването и общо 1052,02 лева – разноси. В заповедта било посочено, че поради необслужване на кредита, на осн. чл.19 от ОУ към договора банката е обявила кредита за предсрочно изискуем, считано от 28.05.2010г. Съдът е приел за установено също, че на 12.07.2012г. е бил сключен договор за цесия между „Банка ДСК“ ЕАД и „ОТП Факторинг България“ ЕООД, с който в полза на последния е било прехвърлено вземането по процесния договор. На базата на изрично пълномощно от „Банка ДСК“ ЕАД, цесионерът „ОТП Факторинг България“ ЕАД изпратил уведомително писмо до длъжника за цесията, като видно от приложеното известие за доставяне, изд. от „Български пощи“, писмото не е било връчено на длъжника, а е оформено с отбелязване в графа „пратката е непотърсена“ /24.08.2012г./. На 26.08.2015г., въз основа на издадения изпълнителен лист, ищецът, в качеството на цесионер по договора за цесия от 12.07.2012г., образувал изп.д. №255/2015г. по описа на ЧСИ Т. Л., рег.№820. След подадено от длъжника по заповедното производство възражение за недължимост по чл.414, ал.2 от ГПК и дадени на кредитора указания,

поради липсата на предявен установителен иск, с влязло в сила определение №3924/26.04.2017г. по ч.гр.д.№17835/2011г. заповедта по чл.417 от ГПК и изпълнителният лист, издадени на 18.10.2011г., са били обезсилени. Въззивният съд е изтъкнал, че в приложения към договора за цесия приемо – предавателен протокол от 17.07.2012 г., фигурират вземания към ответника по договора, в който са посочени размери на прехвърлените вземания – главница, лихва, разноси, идентични напълно с тези по обезсилените изцяло заповед за изпълнение и изпълнителен лист от 18.10.2011г., а в исковата молба се твърди, че на 26.06.2019г. е настъпил крайният срок за погасяване на кредита, поради което и длъжникът – кредитополучател дължи всички незаплатени суми. С оглед на това съставът на Пловдивски окръжен съд е направил извод, че договорът за цесия от 12.07.2012г. не легитимира „ОТП Факторинг България“ ЕАД като нов кредитор на ответника за процесните вземания, защото вземанията по заповедното производство са определени по размер с оглед на твърденията, че е настъпила предсрочна изискуемост; а всъщност се установява, че такава не е обявена поради невръчено на длъжника уведомление.

С определение №50409/07.06.2023г. е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл.280, ал.1, т.1 от ГПК за произнасяне по следния материалноправен въпрос: относно валидността на цесията на вземане по договор за банков кредит, в хипотезата, когато вземането е индивидуализирано в договора за цесия като предсрочно изискуемо, но предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди сключването на договора за цесия.

Според задължителното тълкуване, дадено от ВКС в ТР №8/2017г. от 02.04.2019г. по т.д.№8/2017г. на ОСГТК на ВКС, е допустимо предявеният по реда на чл.422, ал.1 от ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ. Предявеният по реда на чл.422, ал.1 от ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост може да бъде уважен за вноските с настъпил падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, въпреки, че предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл.417 от ГПК. Разграничението на вноските с настъпил и ненастъпил падеж в заявлението за издаване на заповед за изпълнение въз основа на документ по чл.417 от ГПК и в исковата молба по чл.422, ал.1 от ГПК, не е условие за редовност на исковата молба и за уважаване на иска по реда на чл.422, ал.1 от ГПК за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост, когато тя не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението. В посоченото тълкувателно решение е разяснено, че предсрочната изискуемост на вземането по договор за кредит променя изискуемостта на вноските, които не са подлежали на изпълнение преди датата на настъпването ѝ, но няма за последица изменение на основанието, от което произтича вземането. Вноските с падеж преди датата на настъпване на предсрочната изискуемост и вноските, станали предсрочно изискуеми, са вземания, възникнали на едно и също основание - договора за кредит. По тези съображения позоваването на предсрочната изискуемост не е определящо за основанието на претенцията, предявена по реда на чл.422, ал.1 от ГПК. Правното основание, на което се претендира изпълнение и на вноските с настъпил падеж, и на предсрочно изискуемата главница, е сключеният договор. Предсрочната изискуемост е подвид на изискуемостта, която имплицитно се предпоставя от всяка претенция за съществуване на определено вземане, а изискуемостта е възможността на кредитора да иска изпълнение на задължението. Ако кредиторът поддържа, че за него се е породила възможност да претендира изпълнение на цялото задължение, но се установи, че такава възможност се е

породила само за част от това задължение, искът няма да бъде отхвърлен изцяло, а ще бъде уважен до размера, чиято изискуемост е настъпила.

Дадените разрешения, че предсрочната изискуемост на вземането по договор за кредит няма за последица изменение на основанието, от което произтича вземането, съответно вземането е едно и също, независимо дали то се претендира като сума, сбор от падежираните вноски, или като предсрочно изискуема главница, са приложими и в хипотезата, когато вземането е индивидуализирано в договор за цесия като предсрочно изискуемо, но предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди сключването на договора за цесия. Погрешната преценка на цедента, че вземането му е станало предсрочно изискуемо не се отразява на предмета на договора за цесия, нито на нейния транслативен ефект. За да породи договорът за цесия своите правни последици, достатъчно е прехвърленото вземане да е индивидуализирано по основание и размер. Прехвърлянето на право, което не е изискуемо, е действително, съответно настъпването на изискуемостта не обуславя годността на вземането да бъде предмет на договор за цесия. Не съставлява пречка за прехвърлянето на това вземане и съществуващ спор между кредитора и длъжника относно действителния размер или изискуемостта на вземането. В съответствие с принципа, че никой не може да прехвърли повече права, отколкото сам притежава, цесионерът придобива вземането в състоянието, в което то се е намирало към момента на сключване на договора за цесия, като в негова полза ще преминат действително притежаваните от цедента права до посочения в цесията размер.

Върху цесионера като нов кредитор преминават всички права, които старият кредитор е имал по отношение на длъжника във връзка със съществуващото към момента на сключване на цесионната сделка вземане, в това число и да обяви кредита за предсрочно изискуем при наличие на предвидените в договора предпоставки за това. Същевременно длъжникът може да прави срещу новия кредитор всички възражения, които има по отношение на стария кредитор, в това число – за липса на изрично обявена предсрочна изискуемост / в този смисъл решение №204/25.01.2018г. по т.д. №2230/2016г. на ВКС, ТК, I т.о./. При основателност на възражението за липса на обявена предсрочна изискуемост преди сключването на договора за цесия, няма пречка цесионерът да упражни това право при наличие на посочените в договора между цедента и длъжника предпоставки или при осъществяване на установени в закона юридически факти за обявяване на предсрочната изискуемост. Няма пречка също така цесионерът да претендира вземането поради настъпване на уговорения в договора срок за изпълнение, независимо, че вземането е било погрешно индивидуализирано в договора за цесия като предсрочно изискуемо.

Предвид отговора на правния въпрос, съдът намира за основателни въведените в касационната жалба основания за отмяна на въззивното решение по чл. 281, т.3 от ГПК.

По делото се установява, че между „Банка ДСК“ ЕАД, като кредитор и Е. К. З., като кредитополучател, е възникнало правоотношение по договор за кредит за текущо потребление, сключен на 26.06.2009г., по силата на който банката е предоставила на кредитополучателя кредит в размер на 14900 лева със срок на издължаване 120 месеца, считано от неговото усвояване; кредитът е следвало да бъде погасен по посочена в договора разплащателна сметка на кредитополучателя с месечни вноски, съгласно погасителен план, приложение към договора, с падеж 25-то число на месеца. Съгласно заключението на счетоводната експертиза усвояването на кредита е осъществено на датата на сключване на договора.

По подадено от „Банка ДСК“ ЕАД заявление е издадена заповед №11971/14.10.2011г. за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 от ГПК от ч. гр. д. №17835/2011г. по описа на Пловдивски районен съд, гражданско отделение, 15-ти състав, с която Е. К. З., като кредитополучател и Д. Й. Х., като поръчител, са осъдени солидарно да заплатят на банката сумата от 14582,11 лв., съставляваща главница по договор за кредит от

26.06.2009г., ведно със законната лихва, считано от 13.10.2011г., 5352,54 лева лихва, дължима за периода от 26.01.2010г. до 13.10.2011г. и 1052,02 лева съдебни разноски. С договор за покупко-продажба на вземания от 12.07.2012г. „Банка ДСК“ ЕАД е прехвърлила на „ОТП Факторинг България“ ЕООД вземанията си по договорите за кредит, посочени в протокол - приложение към договора за цесия, между които и вземането си по договор за кредит от 26. 06. 2009г. в размер на 14 900 лв., отпуснат на Е. К. З. Въз основа на издадената заповед за изпълнение и изпълнителен лист е било образувано изпълнително дело №20177830400112 по описа на ЧСИ Т. Л., вписан под №820 в регистъра на КЧСИ. Като вискател по делото се е легитимирал „ОТП Факторинг България“ ЕАД, който е представил заверено копие от договора за цесия от 12.07.2012г., от протокола за прехвърляне на вземания към него, пълномощно, с което цедентът го упълномощава да уведоми всички длъжници за извършеното прехвърляне на вземанията с договора от 12.07.2012г., както и уведомление от 16.07.2012г., адресирано до длъжника З., за което няма данни да е връчено редовно. След връчването на поканата за доброволно изпълнение по реда на чл.47 от ГПК на 04.12.2015г., длъжникът Е. З. е подал възражение по чл.414 от ГПК. Заповедният съд е изпратил съобщение до заявителя за постъпилото възражение, като му е указал възможността за предявяване на иск в срока по чл.415, ал.1 от ГПК и тъй като иск не е бил предявен, с определение №3924/26.04.2017г. съдът е обезсилил издадената заповед за изпълнение и изпълнителен лист, като определението е влязло в сила на 06.06.2017г.

При тези данни и обосновани са изводите на въззивния съд, че тъй като в приложения към договора за цесия приемо – предавателен протокол от 17.07.2012г., фигурират вземания към ответника по договора за кредит – главница, лихва, разноски, в размери, идентични напълно с тези по обезсилените изцяло заповед за изпълнение и изпълнителен лист, издадени на 18.10.2011г., то този договор за цесия не легитимира „ОТП Факторинг България“ ЕООД / преобразувано впоследствие в ЕАД/, като титуляр на вземането за пълния размер на кредита, въведено като предмет на настоящото производство, чието основание е настъпването на 26.06.2019г. крайният срок за погасяване на кредита. Действително размерът на вземанията по договора за кредит от 26.06.2009г., посочен в приемо - предавателния протокол 17.07.2012г., съответства на вземанията по издадената в полза на цедента „Банка ДСК“ ЕАД заповед №11971/14.10.2011г. по чл.417 от ГПК. по ч. гр. д. №17835/2011г. на ПРС и изпълнителен лист от 18.10.2011г., издаден въз основа на заповедта /14582,11 лв. непогасена главница, 5352,54 лева лихва и 1052,02 лева съдебни разноски/. От съдържанието на клаузите на т.1.1 и т.1.2 от договора за цесия и съдържанието на протокола от 17.07.2012г., се установява, че волята на страните е да се прехвърлят всички вземания по договора за кредит с кредитополучател Е. К. З., съществуващи в полза на банката към момента на сключване на договора за цесия. Обстоятелството, че банката е считала кредита за предсрочно изискуем към този момент, не налага различен извод, доколкото не се променя основанието на цедираното вземане, нито неговият размер – целия непогасен остатък от главницата по договора за кредит. По силата на сключения договор за цесия, цесионерът е придобил и всички изискуеми след прехвърлянето лихви, доколкото не е уговорено противното, както и всички изтекли до сключването на договора за цесия възнаградителни и мораторни лихви до посочения в протокола размер. По изложените съображения неоснователни се явяват и възраженията на ответника, че тъй като с договора за цесия са прехвърлени вземания по изпълнителен лист от 19.10.2011г. по ч.гр.д.№17835/2011г. на ПРС, който впоследствие е бил обезсилен поради непредявяване на иск по реда чл.422 от ГПК, то ищецът не се легитимира като титуляр на вземане срещу него. Вземанията по издадения изпълнителен лист, освен тези за разноски, нямат самостоятелен характер, независим от вземанията по договора за кредит.

Цесионерът „ОТП Факторинг България“ ЕАД, надлежно упълномощен от банката

цедент за съобщаване на цесията с пълномощно, представено по делото, е уведомил на основание чл.99, ал.3 от ЗЗД длъжника Е. К. З. с писмо от 16.07.2012г. за извършеното прехвърляне на вземането по процесния договор за кредит. Писмото е връчено на длъжника ведно с поканата за доброволно изпълнение по образуваното изп. д. №255/2015г. по описа на ЧСИ Т. Л., рег.№820, по реда на чл. 47 от ГПК. Следва да се отбележи, че дори да не бе доказано предшестващо връчване на уведомлението от цесионера, същото, ведно с пълномощното от цедента, е приложено към исковата молба и е връчено на ответника и в хода на настоящото производство. Поради това цесията е произвела действие спрямо ответника – длъжник и „ОТП Факторинг България“ ЕАД, чийто правопреемник понастоящем е „Банка ДСК“ АД, е придобил качеството на негов кредитор по договора за текущо потребление от 26.06.2009г.

С оглед изложеното е налице касационно основание по чл.281, т.3 от ГПК - постановяване на решението при допуснати нарушения на материалния закон и необоснованост, поради което обжалваното решение следва да бъде отменено.

Предвид формирания от него извод, че договорът за цесия не легитимира ищеца като кредитор на вземането по процесния договор за кредит, въззивният съд не се е произнесъл по размера на отговорността на ответника, съответно не е обсъдил направените от него възражения за нищожност на договорни клаузи и за изтекла погасителна давност. Поради това делото следва да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

28. Недопустим е иск по чл. 135 ЗЗД за обявяване за относително недействителна спрямо кредитора на сделка с недвижим имот, когато тя е сключена след наложена възбрана върху същия имот за обезпечение на част от вземането на ищеца-кредитор.

чл. 135, ал. 1 ЗЗД

Решение № 50117 от 25.01.2024 г. на ВКС по т. д. № 1302/2022 г., I т. о., докладчик съдията Кристияна Генковска

Производството е по реда на чл.290 ГПК.

Подадена е касационна жалба от И. П. С. и И. Л. С. против решение № 81/20.01.2022г. по гр.д. № 2210/2021г. на САС в частта, с която е обезсилено решение № 261871/17.12.2020 г. по гр.д. № 16212/2013 г. на СГС, ГО, 11 състав и Определение от 29.03.2021г., постановено по реда на чл.248 ГПК, в частта, с която е уважен иск с правно основание чл.135, ал.1 ЗЗД по отношение на договор за покупко-продажба на недвижим имот, обективиран в нот.акт № 3/12.11.2013 г. на нотариус М. Г., с предмет сграда с идентификатор [номер] по кадастралната карта и кадастралните регистри на [населено място], одобрени със заповед № РД-18-35/09.06.2011 г. на Изпълнителния директор на АГКК със застроена площ от 2 644 кв.м., а именно цех за ксероксни барабани, с площ от 2 592 кв.м., находящ се в поземлен имот пл. № 32 от кадастралната карта на [населено място], кв.Г., [улица], построена в поземлен имот [номер], със стара имотна партида № [номер], и е прекратено производството по делото в тази му част; както и е отменено решение № 261871/17.12.2020 г. по гр.д. № 16212/2013 г. по описа на СГС, ГО, 11 състав и Определение от 29.03.2021г., постановено по реда на чл.248 ГПК, в частта, с която е уважен иск с правно основание чл.135, ал.1 ЗЗД по отношение на договор за покупко-продажба на недвижим имот, обективиран в нот.акт № 3/12.11.2013 г. на нотариус М. Г., с предмет - сграда с идентификатор [номер] по кадастралната карта и кадастралните регистри на [населено място], одобрени със заповед № [номер] на Изпълнителния директор на АГКК, със застроена площ от 675 кв.м., находящ се в поземлен имот пл.№ 32 от кадастралната карта на [населено място], кв.Г., [улица], построена в поземлен имот

[номер], със стара имотна партида № [номер], като вместо това е отхвърлен предявеният от касаторките срещу „ИСМА“ ЕООД и „М. КОМЕРС“ ЕООД иск с правно основание чл.135, ал.1 ЗЗД за признаване на договор за покупко-продажба на недвижим имот, обективиран в нот.акт № 3/12.11.2013 г. на нотариус М. Г., с предмет - сграда с идентификатор [номер] по кадастралната карта и кадастралните регистри на [населено място], одобрени със заповед № [номер] на Изпълнителния директор на АГКК, със застроена площ от 675 кв.м., находящ се в поземлен имот пл.№ 32 от кадастралната карта на [населено място], кв.Г., [улица], построена в поземлен имот [номер], със стара имотна партида № [номер], за относително недействителен и в частта на разноските.

В касационната жалба се поддържа становище за неправилност на въззивното решение в посочените по-горе части, поради неправилно приложение на материалния закон, допуснати съществени процесуални нарушения и необоснованост. Изложени са съображения, че искът по чл.135 ГПК е допустим независимо от наложената възбрана върху недвижимия имот с идентификатор [номер], тъй като тя обезпечава само част от вземането на кредиторите-ищци. Намират за установено и знанието на третото лице относно съществуването на задължения на съконтрахента му „ИСМА“ ЕООД към ищците. Искат отмяна на въззивното решение в атакуваните части и постановяване на друго за връщане на делото за разглеждане на иска по чл.135 ЗЗД по отношение на имот с идентификатор [номер], както и за уважаване на иска по чл.135 ЗЗД по отношение на имот с идентификатор [номер]. Претендират присъждане на разноски.

Ответниците по касационната жалба „ИСМА“ ЕООД и „М. КОМЕРС“ ЕООД оспорват основателността на същата.

С определение № 50284/26.04.2023 г. по т.д. № 1302/2022г. на ВКС, I т.о. е допуснато касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК по въпросите:

1/Допустим ли е иск по чл.135 ЗЗД срещу сделка с недвижим имот, когато сделката е сключена след наложена възбрана върху същия имот, но за обезпечение само на част от вземането на ищеца-кредитор, което не е предявено за събиране в изпълнителното производство? и 2/ за знанието на третото лице – купувач за увреждащия кредиторите на неговия продавач характер на прехвърлителната сделка и значението в тази връзка на вписана преди договора възбрана върху прехвърляния имот.

Като взе предвид становищата на страните и по реда на чл.290, ал.2 ГПК извърши проверка по заявените основания за касиране на въззивния акт, ВКС-Търговска колегия, състав на I т.о. приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че по отменителния иск по чл.135 ЗЗД „ИСМА“ ЕООД се явява длъжник на касаторките за изплащане на дължимия дружествения дял по реда на чл.125, ал.3 ТЗ /за което е налице влязло в сила на 29.08.2017 г. решение по т.д. № 1357/2013 г. по описа на СГС, ТО, VI-15 състав/. Тъй като на осн. чл.125, ал.3 ТЗ, стойността на дела се определя съгласно счетоводен баланс към края на месеца, в който настъпва прекратяване на участието на съдружника в ООД, а членственото правоотношение на наследодателя на ищците в „Исма“ ООД е било прекратено със смъртта му на 28.02.2013 г. (арг. чл.125, ал.1 т.1 ТЗ), то САС е приел, че имуществените последици от прекратяването на членственото правоотношение следва се уредят към края на месец февруари 2013 г. Въззивната инстанция е заключила, че считано от 01.03.2013 г. вземането на касаторките е станало ликвидно и изискуемо, като не е било необходимо то да бъде и съдебно признато – с влязло в сила съдебно решение, като същото предхожда по време датата на сключване на процесния договор от 12.11.2013 г. В този смисъл е дал квалификация на иска по чл.135, ал.1 ЗЗД. САС е изложил съображения по отношение допустимостта на иска. В тази връзка е отчел, че с определение от 15.03.2013 г. на СГС, ТО, VI-15 състав по т. д. № 1357/13г. е било допуснато обезпечение на предявените осъдителни искове по чл.125, ал.3 ТЗ от касаторките срещу „Исма“ ООД чрез налагане на възбрана върху следния недвижим имот, собственост на ответника

„Исма” ООД: цех за ксероксни барабани, с площ от 2592 кв.м., находящ се в поземлен имот пл.№ 32 и възбраната е била вписана на 08.08.2013 г., т.е. преди сключването на процесния договор на 12.11.2013 г. Изложил е аргументи, че целените с иска по чл.135 ЗЗД гражданскоправни последици (относителна недействителност на разпоредителното действие) са настъпили още с вписване на възбраната. Без правно значение е имат ли ишците и други вземания срещу същия длъжник, тъй като предизвиканата с вписването на възбраната относителна недействителност не може да настъпи повторно с уважаване на павловия иск, а извършените от длъжника разпореждания са недействителни и спрямо присъединения кредитор, т.е. разпорежданията са недействителни и за вземанията по всички предявени от ишците изпълнителни листове по изпълнителното дело, по което е наложена възбраната /вкл. по увеличения размер на искове по чл.125, ал.3 ТЗ/. САС е приел, че с оглед разпоредбата на чл.270, ал.3 ГПК постановеното решение в частта по иска с правно основание чл.135 ЗЗД следва да се обезсили и то само по отношение на възбранения имот - цех за ксероксни барабани, с площ от 2592 кв.м., а производството по него да се прекрати.

В останалата част – по отношение на втората сграда /пристройка/ със застроена площ от 675 кв.м., с идентификатор [номер] е отхвърлил иска като недоказан. Изложил е съображения, че тъй като увреждащата сделка е възмездна, кредиторът трябва да докаже, че за увреждането е знаело и третото лице, с което длъжникът е договарял. Знанието на съдоговорителя на длъжника за увреждане на кредитора се изразява в знание, че контрагентът му има дългове и че с извършената сделка длъжникът уврежда кредитора. За знанието като субективно отношение се съди по външно обективирани от страните по сделката действия - правни и фактически. Не е необходимо третото лице да познава кредитора и длъжника, достатъчно е да са представени доказателства кога и при какви обстоятелства му е съобщено съдържанието на техните насрещни права и задължения, за да може той да е наясно как те се накърняват от сключения договор. Въпросът е може ли единствено от вписването на възбраната върху единия от имотите, предмет на разпоредителната сделка, с което е дадена гласност на претенцията на ишците за вземането им за равностойност на дружествен дял по чл.125, ал.3 ТЗ, да се изведе извод за знание на купувача. Апелативният съд е намерил, че от субективна страна не е било доказано знание на купувача за увреждане на кредиторите, доколкото двете дружества - съконтрагенти не са свързани лица по смисъла на пар.1 ДР на ТЗ, а презумпцията на чл.135, ал.2 ЗЗД е неприложима, тъй като по отношение на законните представители, а и на пълномощниците на двамата ответници по атакуваната сделка, не са налице посочените в чл.135, ал.2 ЗЗД родствени връзки и брачни отношения, а нормата не може да се тълкува разширително. Според САС не са били събрани доказателства управителите/еднолични собственици на двете дружества да са близки приятели или между тях има трайни търговски или други подобни отношения, нито са уговорили обратно изкупуване на имота и пр. Владението върху имотите е било предадено, а цената е била реално платена. В този смисъл знанието на третото лице купувач - ответника "Моникс комерс" ЕООД, не се презумира, като единствено от факта на вписана възбрана в публичен регистър, не може да се изведе извод за знание. Релевиращият довод за договорена два пъти по-ниска цена от средната пазарна, не е би могъл сам по себе си според съда да обоснове извод за знание за увреждането, доколкото постигнатото съгласие за цената на имотите от договарящите е израз на установената в чл.9 ЗЗД свобода на договаряне, която им позволява да направят конкретна преценка за насрещните престации и тяхната еквивалентност. Още повече при наличието на вече вписана възбрана върху първия цех, това безспорно намалява стойността на имотите предвид евентуално предстоящо изпълнение върху единия от тях.

По първия правен въпрос настоящият състав на ВКС намира следното:

В определение № 65/12.02.2018г. по ч.гр.д. № 4854/2017г. на ВКС, IV г.о. е прието, че когато възбраната е наложена върху имот за обезпечение на вземане, различно от това на

кредитора по иск с правно основание чл.135, ал.1 ЗЗД, тя обезпечава конкретно вземане и не обезпечава други вземания на кредитора и относителната недействителност не настъпва спрямо тях – обезпеченият кредитор не може да насочи принудителното изпълнение върху прехвърления след възбраната имот за удовлетворяване на други свои вземания.

След постановяване на горното определение е прието ТР № 1/10.07.2018г. по тълк.д. № 1/2015г. на ОСГТК на ВКС, в мотивната част на което подробно е разгледан въпросът за действието на вписана възбрана. Посочено е, че възбраната на недвижим имот, наложена като обезпечителна мярка по чл. 397, ал. 1, т. 1 ГПК или наложена в хода на образувано производство по индивидуално принудително изпълнение по чл. 451 ГПК и чл. 452, ал. 2 ГПК, се подчинява на правила, установени в ГПК и ПВп. Тя се вписва въз основа на властнически акт на компетентно длъжностно лице или учреждение и не се погасява. Вписването на възбрана има за цел да се даде гласност на подлежащите на вписване актове по начина, предвиден в ПВп. Вписване, отбелязване и заличаване се допуска само за случаите, които са предвидени изрично в законите или в ПВп. Възбраната върху недвижим имот като обезпечителна мярка по чл. 397, ал. 1, т. 1 ГПК е насочена към осигуряване на възможността за последващо провеждане на принудително изпълнение върху конкретен недвижим имот при успешна искова защита. Тя може да бъде наложена като обезпечение на бъдещ иск или във всяко положение на висящия исков процес до приключване на съдебното дирене във въззивното производство. Като обезпечение на иска възбрана се допуска по всички видове искове - както осъдителни искове за парични вземания, така и по иски производства, по които ищецът е упражнил правото си на защита на конкретно свое притезателно или потестативно материално право. Възбраната, наложена в изпълнителното производство по чл. 449, ал. 2 ГПК, има за цел да препятства длъжника при насочено принудително изпълнение по отношение на негов недвижим имот, да извърши действия, с които да осуети или затрудни удовлетворяване вземането на вискателя-кредитор. И в двете хипотези наложената възбраната има един и същ ефект. Тя цели да запази недвижимите имоти на длъжника в неговия патримониум и осигури ефективната реализация на установеното със сила на пресъдено нещо, изпълнителна сила или конститутивно действие имуществено право на кредитора (вискател), чрез установената от законодателя с разпоредбата на чл. 453 ГПК непротивопоставимост на последвало наложената възбрана разпореждане или учредяването на вещни права, извършени от собственика на имота. С вписване на възбраната последващите разпореждания на длъжника с възбранения имот са непротивопоставими на вискателя и присъединените кредитори. На тях са непротивопоставими и претенциите на трети лица към възбранения имот, ако исковите молби, с които тези претенции са заявени пред съд, подлежат на вписване, но не са вписани преди вписване на възбраната. Поради това действие на възбраната вискателят и присъединените кредитори по чл. 456 ГПК ще могат да се удовлетворят от цената на имота въпреки последващи разпореждания на длъжника и независимо от основателните претенции на трети лица към възбранения имот. Вписаната възбрана осигурява по-ранна противопоставимост на правото на собственост на купувача по публичната продан, за времето от датата на вписване на възбраната спрямо лицата, вписали свои актове относно недвижимия имот след този момент, до вписване на постановлението за възлагане. Възбраната не е вещно право, тя е вещна тежест върху недвижим имот. За разлика от ипотека, възбраната не дава право на предпочтително удовлетворение, а само обезпечава възможността за ефективна реализация на принудително изпълнение спрямо възбранения недвижим имот. Наложена възбрана гарантира осребряване на недвижимия имот, но не гарантира удовлетворяване на кредитора в пълен обем, тъй като получената от публичната продан сума подлежи на разпределение между всички кредитори на длъжника, чийто имот е възбранен. Съгласно чл. 452, ал. 2 ГПК извършените от длъжника разпореждания с възбранен имот са

прогласени от законодателя за недействителни спрямо взыскателя, който я е наложил. Ефектът на тази недействителност се изразява в предназначението на възбраната като обезпечителна мярка да „пази имота“ в патримониума на длъжника, за да може по отношение на този имот да се проведе принудително изпълнение въпреки извършеното разпореждане в полза на трето лице. Действието на вписаната възбрана има по - широк обхват от ипотеката, защото тя осигурява, както възможност кредиторът да се удовлетвори от възбранения имот, фингирайки неговото запазване в патримониума на длъжника, така и ограничава последващи разпореждания, за да се обезпечи изпълнение и на други притезателни права освен парични вземания. Запазването на наложената обезпечителна възбрана след публичната продажба на недвижим имот (в рамките на проведено принудително изпълнение) цели да обезпечи удовлетворяването на признато изпълняемо субективно материално право на всяко лице, имащо качеството кредитор на длъжника, чийто недвижим имот е под възбрана. Притезанието, с което разполага последният, би могло да има за предмет, както паричен, така и непаричен характер. Когато обезпечителната възбрана охранява интереса на кредитор за удовлетворяване на парично вземане чрез изпълнение върху недвижим имот, правото на кредитора е защитено от разпоредбата на чл. 459, ал. 1 ГПК. При осъществяване на публична продажба, обезпеченият с възбрана кредитор е присъединен по право кредитор и припадащата му се сума се запазва по сметката на съдебния изпълнител. Посочено е и че съдържанието на правото на кредитора с наложена възбрана за обезпечаване на изпълнението на парично задължение се заключава в това, той да се удовлетвори от цената на възбранения имот по съразмерност според привилегиата и наличието на други вземания.

Настоящият състав на ВКС, като съобрази актуалната задължителна практика на ВКС и целите на иска по чл.135, ал.1 ЗЗД – да бъде обявена за относителна недействителна една сделка по отношение на кредитора-ищец, така че принудителното изпълнение за удовлетворяване на негово притезание да може да бъде насочено срещу прехвърления със сделката имот, намира че целите на посочения конститутивен иск настъпват още с вписване на възбраната /независимо дали е наложена в обезпечително или в изпълнително производство/. След като от вписаната възбрана се ползват всички други присъединени кредитори на длъжника, то на още по-силно основание от същата възбрана ще се ползва и кредиторът, по чиято молба тя е била допусната и наложена, за удовлетворяване и на друго /извън обезпеченото/ негово вземане към същия длъжник. Предизвиканата с вписването на възбраната относителна недействителност на последващи разпоредителни сделки с възбранения имот не може да настъпи повторно с уважаване на павловия иск. В интерес на кредитора е в рамките на вече образуваното изпълнително производство да представи всеки издаден в негова полза изпълнителен лист за удовлетворяване на съществуващите му вземания спрямо длъжника.

Поради което съставът на ВКС намира, че е недопустим иск по чл.135 ЗЗД за обявяване за относително недействителна спрямо кредитора на сделка с недвижим имот, когато тя е сключена след наложена възбрана върху същия имот за обезпечение на част от вземането на ищеца-кредитор.

По втория правен въпрос:

Произнасяне по идентичен правен въпрос е направено с Решение № 137/10.03.2010. по гр.д. № 836/2009г. на ВКС, III г.о. Прието е, че елемент от фактическия състав на чл.135 ЗЗД при възмездна сделка е знанието от страна на преобретателя, че със сделката уврежда кредиторите на прехвърлителя. Обстоятелството, че по отношение на процесния имот е имало вписана възбрана обуславя предположението, че преобретателят като трето лице е знаел, че със сделката се увреждат кредиторите на прехвърлителя. Вписването прави сделката публична. Като вещноправен институт, вписването има действие спрямо третите лица и предполага, че всяко едно трето лице знае за съществуването на акта на вписването и неговото съдържание. „Увреждане“ по смисъла

на чл. 135 ЗЗД не следва да се разбира като умишлено действие за zlepоставяне на кредиторите, а знание, че със тази сделка могат да бъдат засегнати техни имуществени интереси.

Настоящият състав на ВКС споделя така дадения отговор.

По основателността на касационната жалба:

Изложеният по-горе отговор обуславя извод за неоснователност на оплакванията за неправилност на въззивното решение в частта на обезсилване на първоинстанционното решение и прекратяване на производството по чл.135 ЗЗД по отношение на възбранения недвижим имот. Обезпечителната възбрана върху недвижимия имот, предмет на атакуваната с иска по чл.135, ал.1 ЗЗД сделка, е била налице както към момента на подаване на исковата молба по павловия иск, така и към момента на постановяване на решението на въззивния съд. Поради което се налага извод за липса на правен интерес за ищите от предявения конститутивен иск по отношение на този имот.

Основателна е касационната жалба в частта по отхвърления иск по чл.135 ЗЗД по отношение на имот с идентификатор [номер].

В случая в един нотариален акт са обективирани разпоредителни сделки с два недвижими имота, като единият от тях е бил възбранен от настоящите касатори и обезпечителна възбрана е била вписана към този момент. Вписването има за цел да даде гласност на подлежащите на вписване актове и тяхното съдържание. Презумира се, че всяко трето лице е запознато с тях, поради което, при вписана по персоналната партия на съконтрахента му възбрана, то знае за съществуването на задължения на последния към кредитора-ищец. По тези съображения фактическият състав на чл. 135, ал.1 ЗЗД в случая е изпълнен и искът за обявяване относителната недействителност на извършената покупко-продажба е основателен. Доколкото въззивната инстанция е стигнала до противоположни правни изводи, въззивното решение следва да се отмени и вместо него да се постанови ново решение, с което предявеният иск с правно осн. чл. 135, ал.1 ЗЗД относно имот с [номер] да бъде уважен.